7 ימים
שבועון ידיעות אחרונות
מס' 1250 כה טבת תשמ"ח 15.1.88

# קרולין ל...
# חיי עם אס...

לא הייתי צריכה כלום מלבד אס... 
שלי • הוא אמר שהוא ...
עם קרחת, וילד לך בן...

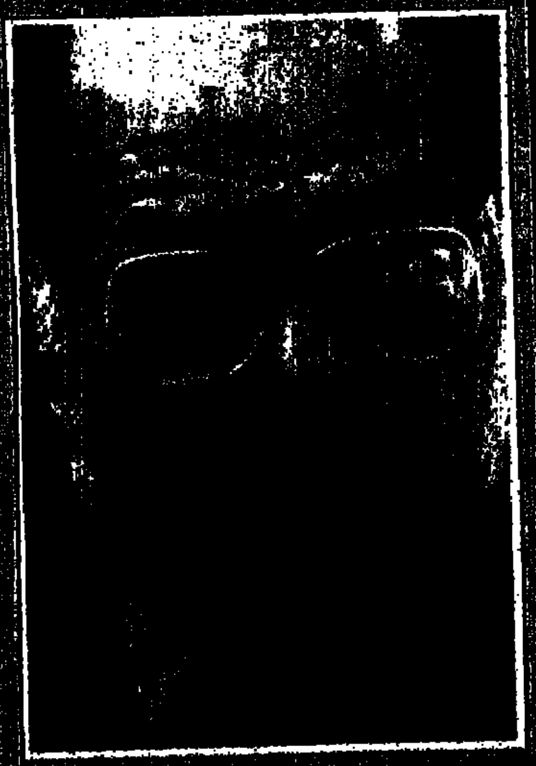


# יש „פירידקס"
# אין קשקשים!

קשקשים בשיער הם תופעה לא אסתטית לא נעימה. אפילו שאינם נחשבים למחלה.
טיפול שוטף ב**פירידקס שמפו** הוא הפתרון:
א. הקשקשים נעלמים.
ב. השיער נראה בריא.
ג. הברק חוזר.

אפשר לטפל בשיער ב־3 אופנים:
**פירידקס שמפו** לחפיפה עם **פירידקס קונדישנר** לייצוב התסרוקת או **פירידקס שמפו** לחפיפה עם **פירידקס מוס** לעיצוב התסרוקת,
או **פירידקס מוס** בלבד.
לנשים לגברים ולילדים.

להשיג בבתי המרקחת, ברשת סופרפארם ברשתות השיווק ובחנויות המורשות למכירת תכשירי ד"ר פישר.

**פירידקס שמפו** לחפיפה.
**פירידקס קונדישנר** לייצוב התסרוקת.

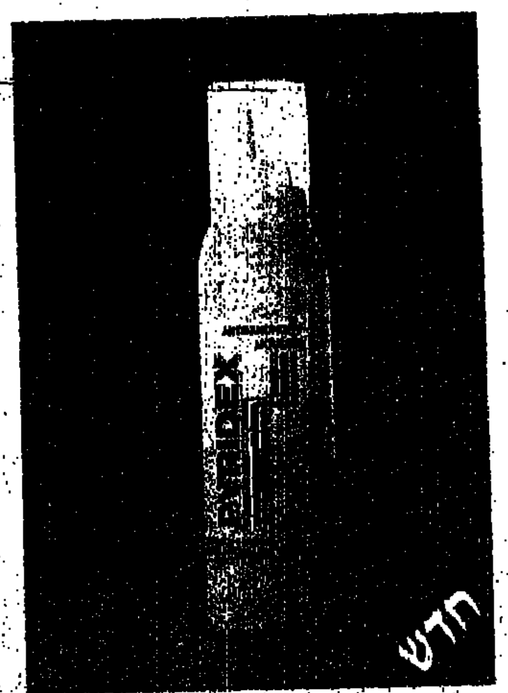

חדש

**פירידקס מוס** הראשון, הזהיר והיעיל בסוגו בישראל, לטפול בקשקשים!

הצטרפי למועדון ד"ר פישר
שלחי את התלוש והצטרפי למועדון המקנה לך השתתפות במבצעים הרצאות והגרלות.

לכבוד מועדון ד"ר פישר. ת.ד. 39071 ת"א. 390

שם ______ משפחה ______
כתובת ______
מיקוד ______ טלפון ______

„העובדה שפירידקס מיוצר במעבדות ד"ר פישר מבטיחה שזהו מוצר מעולה שאיכותו בדוקה והשימוש בתכשירי פירידקס מבטיח פתרון אמיתי לבעית הקשקשים."

Dr. Fischer
ד"ר פישר
תעשיות פרמצבטיקה

רשת כלי זמר בית YAMAHA

# צלילי 88' במחירי 87' שבוע לפני עליית המחירים!

## אורגנים ביתיים

**חדש** סדרת YAMAHA ME

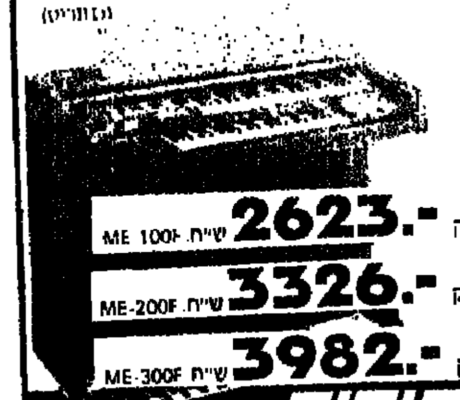

רק 2623.- ש"ח ME 100F
רק 3326.- ש"ח ME-200F
רק 3982.- ש"ח ME-300F

### פעם YAMAHA "יצרה תפישה שהפכה לאגדה מוזיקלית

התפישה היתה אורגן שיהיה הרבה יותר מסתם אורגן. התפישה היתה מכשיר אלקטרוני שיספק עוצמה של תזמורת שלמה. שם התפישה היה YAMAHA ELECTONE **חדש**

סידרת YAMAHA HS ELECTONE.

באורגני YAMAHA HS ELECTONE ... (TOUCH AND AFTER - TOUCH SENSITIVE) במחירי היכרות, רק.

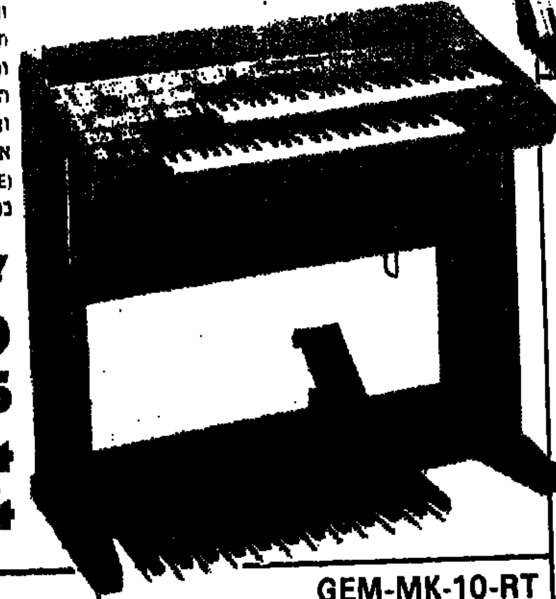

| | |
|---|---|
| HS-4 ש"ח | 5,427 |
| HS-5 ש"ח | 6,560 |
| HS-6 ש"ח | 7,735 |
| HS-7 ש"ח | 8,904 |
| HS-8 ש"ח | 10,784 |

## אורגנים ניידים

**חדש** YAMAHA - SHS-10

אורגן מהפכני עם חבור MIDI. 25 כלי־נגינה שונים הכוללים פסנתר, כנור, חליל־צד, ויברפון, צ'לו, קלרינט, אורגן כנסייתי ועוד.. 25 מקצבים טובים, ליווי אוטומטי, 3 סקוונסרים להקלטה, עם מגבר פנימי. מתאים גם למוסיקאים מיקצועיים וגם לתלמידים.

רק 360 ש"ח.

YAMAHA PSS-30

אורגן נייד עם 8 צלילים שונים 8 מקצבים מנגינה להדגמה, הקלטה עצמית. מתאים במיוחד לילדים בגילאי 4-7

רק 127 ש"ח.

YAMAHA PSS-130

מדגים, מקליט ומנגן - הכל במכשיר אחד. כולל קלרינט, כינור, גיטרה, סקסופון, פסנתר, וקסילופון. 8 מקצבים, טכנולוגיה דיגיטלית, הפעלה על ידי חיבור לחשמל או על ידי סוללות.

רק 170 ש"ח.

YAMAHA PSS-170

מתאים לכל סוגי מוסיקה, 100 צלילים דיגיטליים בשיטת FM, 10 מקצבים אוטומטיים, VIBRATO, SUSTAIN, PORTAMENTO ועוד.

רק 297 ש"ח.

YAMAHA PSS-270
100 כלים בכלי אחד

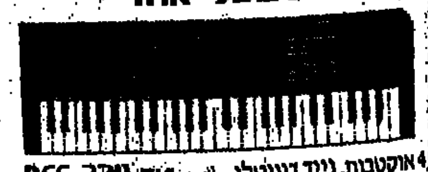

PSS-270 FM
4 אוקטבות, נייד דיגיטלי, סטריאופוני, 100 כלי נגינה שונים הכוללים את כל סוגי הפסנתרים, כלי נשיפה, כלי קשת, כלי הקשה, סינטסייזר, קולות אנוש, אפקטים, מקצבים טובים, ליווי אוטומטי ועוד.

רק 407 ש"ח

GEM-MK-10-RT
GENERAL ELECTRO MUSICL

אורגן דיגיטלי שתי קומות 3½ אוקטבות עם תריס לסגירה. צלילים לפי שיטה בלעדית SWP (Sampled Wave Processing) דגימת צלילים הכוללים אורגנים, פסנתרים, גיטרה, כלי נשיפה, כינורות, אקורדיון ועוד. 14 מקצבים בשיטת PCM עם ליווי אוטומטי, חיבור MIDI מתאים לכל סינטיסייזר. אפשרות לנגינה מונופונית ופוליפונית גם יחד.

רק 1,950 ש"ח

VISCOUNT BX-10
Digital
Midi
Pcm

האורגן המוכר ביותר באירופה, דו קומתי, 2x3½ אוקטבות, תריס לסגירה ו-MIDI (חיבור למחשב וסינטיסייזר) תופים PCM, תכנות מקצבים, יציאה לאוזניות ומגבר.

רק 1,529 ש"ח

## תופים

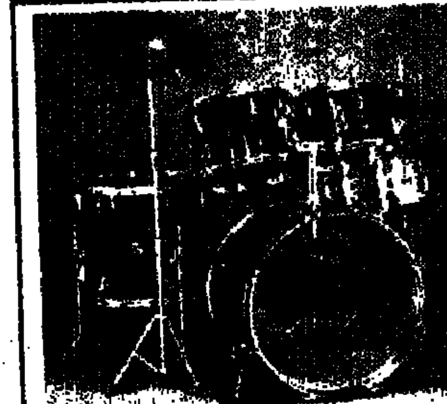

מערכת תופים ASAMA 5 חלקים עם אביזרים כולל מצילות PAISTE, צבעים מרהיבים.

החל מ- 943 ש"ח.

מערכת SAMICK, 5 חלקים עם אביזרים כולל מצילות PAISTE

רק 1034 ש"ח.

## גיטרות

גיטרות קלאסיות, חשמליות ואקוסטיות בכל הגדלים ולכל הגילאים תוצרת:
YAMAHA, ADMIRA, SAMICK VANTAGE, QUEST ועוד...

החל מ- 184 ש"ח

## פסנתרים

הגיעו הפסנתרים החדשים של YAMAHA המצטיינים בתכונות של צליל עשיר ונקי, מגע, דינמיקה, כוון, חוזק, עמידות לאורך שנים, 3 פדלים 7.1/4 אוקטבות. להשיג בכל הצבעים.

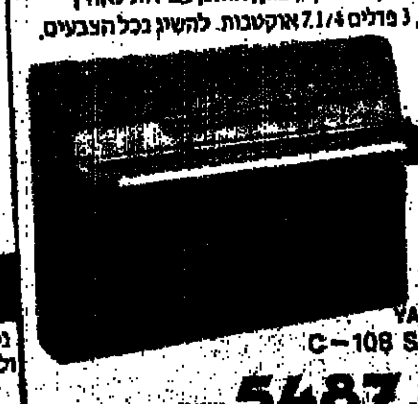

YAMAHA C-108 S/AW

החל מ- 5487 ש"ח

פסנתרי SAMICK מדרום קוריאה מיוצרים לפי ידע וחלקים מגרמניה, פסנתר SAMICK זכה גם במקום השני בתחרות הבינלאומית ליצרני פסנתרים, שהתקיימה בפריס ושתוצאותיה התפרסמו בעיתון "הארץ" ב-26.12.86. באותה תחרות זכה פסנתר ימאהה במקום הראשון.

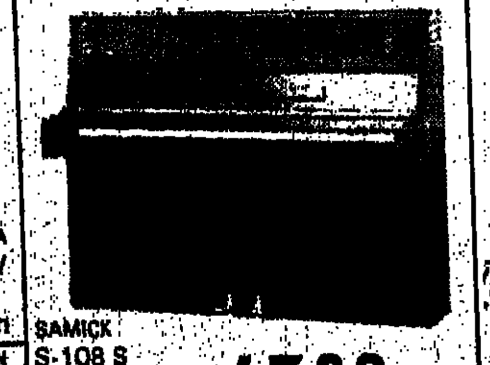

SAMICK S-108 S בכל הצבעים

החל מ- 4388 ש"ח

אפשרות לתשלומים באשראי

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| • תל־אביב: | • תל־אביב: המשביר לצרכן, רח' אלנבי 115, 03-622916 | • רמת גן: קניון איילון, 03-707643 | • חיפה: (פתוח במוצ"ש) | • חיפה: המשביר לצרכן | • ירושלים: | • ירושלים: |
| • באר־שבע: | • באר־שבע: קק"ל 187, 057-34533 | • נתניה: הרצל 53, 053-339583 | • צומת מוצקין ביאליק: | • הרצליה: | • הרצליה: המשביר לצרכן | • מעבדת שירות מרכזית: |

כל המחירים המופיעים במודעה זו כוללים מע"מ...


# מגה-סנטר

"גלינה" - נעליים חצאיות לנשים
מידות: 35-41
במקום 29.90 ש"ח רק 14.90 ש"ח.

מוקסינים לנשים
מידות: 35-41
במקום 69.90 ש"ח רק 49.00 ש"ח.

נעלי בית (פרווה) לנשים
מידות: 35-41
במקום 24.90 ש"ח רק 19.90 ש"ח.

נעלי בית לתינוקות
מידות: 20-26
במקום 17.20 ש"ח רק 13.20 ש"ח.

נעלי בית עם רוכסן
לדוגמא: מידות: 29-34
במקום 18.10 ש"ח רק 13.90 ש"ח.

מגפוני גומי לילדים
מידות: 20-35
במקום 39.00 ש"ח רק 29.00 ש"ח.

נעלי [illegible] לילדים
מידות: 28-35
במקום 79.00 ש"ח
רק 49.00 ש"ח.

# במגה נועלים את העונה. תתחדשו.

## מבחר ענק של נעלי גברים, נשים וילדים במכירת סוף העונה

במגה סנטר יש עכשיו מכירת סוף עונה שכדאי לכת עליה. נעליים, מגפי עור, ג'ינס וגומי, מוקסינים נהדרים ונעלי בית חמות, שילוו אתכם עד סוף החורף... וגם הרבה אחרי. אז אם אתם הולכים על איכות ונוחות, רוצו למגה סנטר.

**נעלי אלכסנדר'ס**
**זוגות בודדים**
**עד 60% הנחה**

מגפי ג'ינס לנשים
מידות: 35-41
במקום 69.00 ש"ח רק 49.00 ש"ח

מגפי גברים
מידות: 40-46
במקום 129.00 ש"ח
רק 79.00 ש"ח

חנויות מגה סנטר ראשל"צ: לישנסקי 1, אזור התעשיה גבול חולון. שעות פתיחה: ימים א'-ה' 9.00-21.00, יום ו' 9.00-14.00, מוצ"ש מצאת השבת עד 22.00 חיפה: צומת וולקן ... שעות פתיחה: ימים א'-ה' 9.00-20.00, יום ו' 9.00-14.00, מוצ"ש מצאת השבת עד 22.00 • רח' העצמאות 13. שעות פתיחה: א'-ה' 9.00-17.00, יום ו' 9.00-13.00.
ירושלים: רח' ירמיהו 25, רוממה. שעות פתיחה: ימים א'-ה' 9.00-17.00, יום ו' 9.00-13.00. פתח-תקוה: רח' הסיבים 2, קרית־אריה שעות פתיחה: א'-ה' 9.00-17.00, יום ו' 9.00-13.00. אילת: יוסטין, איזור התעשיה אילת. שעות פתיחה: ימים א'-ה' 8.00-13.00, 17.00-20.00, יום ו' 8.00-13.00 מוצ"ש מצאת השבת עד 20.00.

המחירים כוללים מע"מ • המבצע לשבועיים או עד גמר המלאי • מכבדים כרטיסי אשראי • ממפעלי כור - קבוצת מוצרי צריכה

# 10 עצות טובות לטיפול נכון בעור התינוק שלך:

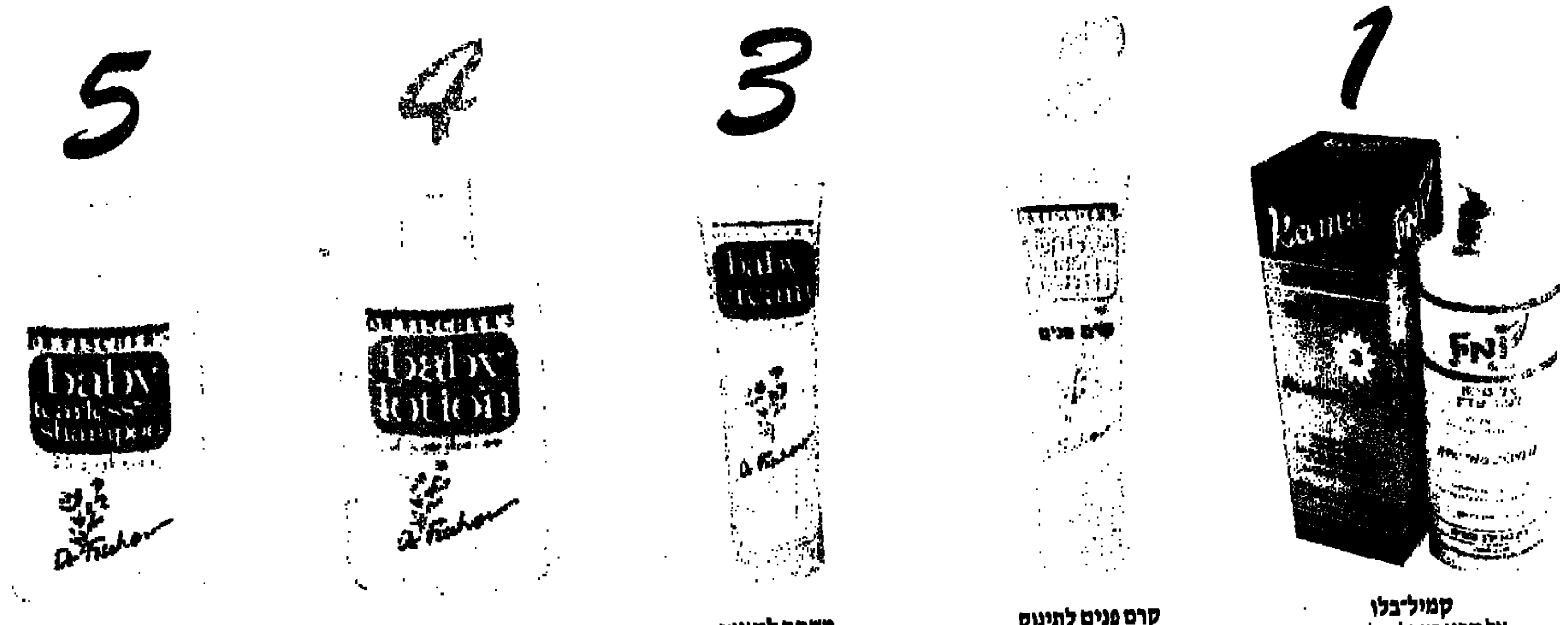

**1 — קמיל־בלו**
אל סבון בתחליב לרחיצת תינוקות. מותאם לחומציות הטבעית של העור. מכיל שומנים עדינים המגינים על העור מפני יובש. תמצית קמומילה ואזולן להרגעת העור.

**2 — קרם פנים לתינוק**
תכשיר חדשני וייחודי לטיפול יומי בעור הפנים של התינוק, לעזרה בהגנה על עור הפנים מפני פגעי האקלים: רוח, יובש, קור וקרני שמש מזיקות. מכיל פנטנול ושומנים עדינים השומרים על לחות העור.

**3 — משחה לתינוק**
להגנת העור הנמצא במגע תמידי עם חיתולים. להרגעה ולהגנה מפני יובש.

**4 — תחליב לתינוק**
נספג בעור מיידית, מנקה מרענן, מרגיע ומונע יובש וגרויים (מתאים גם לניקוי ולהסרת האיפור של האם).

**5 — שמפו ללא דמעות**
שמפו עדין במיוחד המנקה את השיער ביסודיות ואינו צורב בעיניים, מכיל תמצית פרחי הקמומילה המחווירים לשיער את הברק הטבעי.

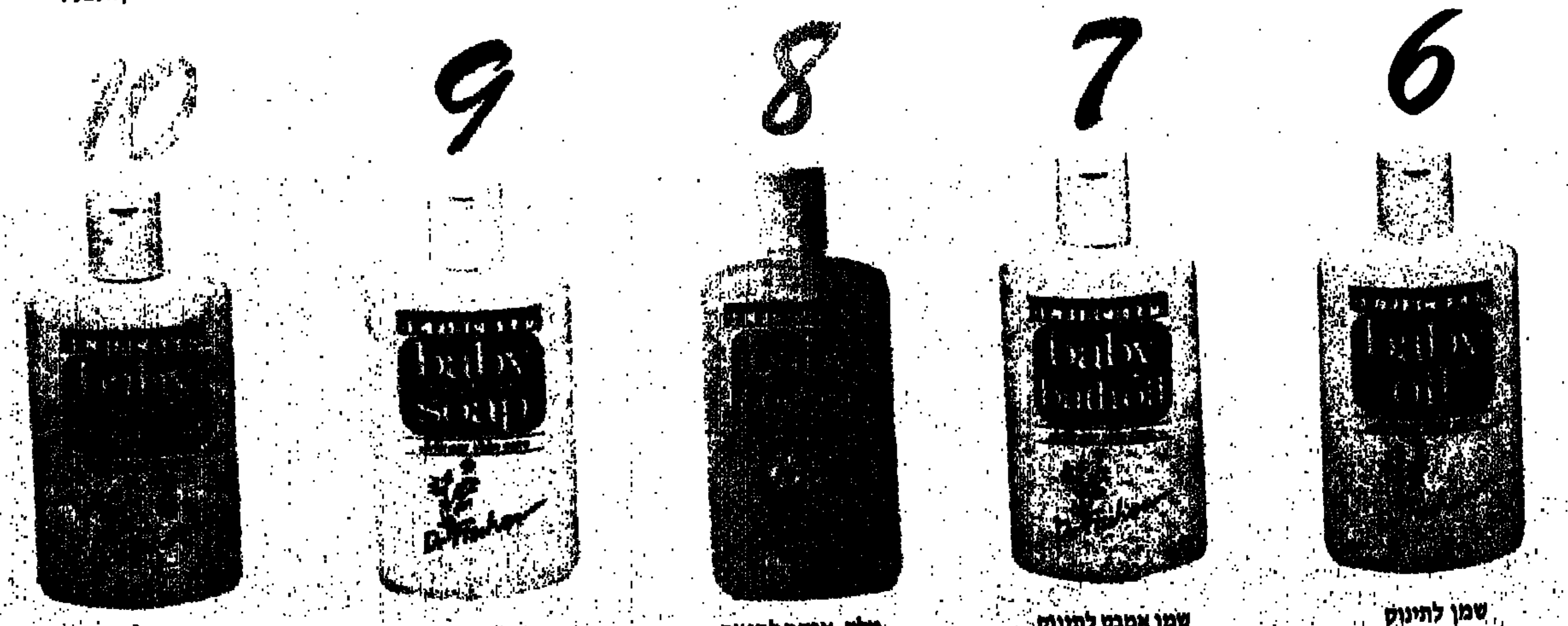

**6 — שמן לתינוק**
לטיפול ולניקוי העור. ולהגנה מפני יובש וגרויים משאיר את העור רך, רענן ונעים.

**7 — שמן אמבט לתינוק**
יוצר באמבט תחליב עדין המטפל בעור יבש ומרגיע אותו, מכיל ויטמינים A+E התורמים למצב תקין של רקמות העור.

**8 — טלק, אבקה לתינוק**
אבקה הסופגת זיעה ועוזרת בהגנת עור התינוק מגרויים ודלקת חיתולים, לשימוש אחרי כל אמבט. עדין מרגיע ונוח. מצוין לשימוש יומיומי. מכיל: טלק תמצית פרחי קמומילה ושומנים עדינים.

**9 — אל סבון נוזלי**
לרחיצת העור. מותאם לחומציות הטבעית של העור. מכיל שומנים עדינים המגינים על העור מפני יובש וכן תמצית פרח הקמומילה ואזולן המרגיעים את העור.

**10 — תחליב שיזוף מס' 8 לתינוק**
מסנן את קרני השמש האולטרה סגולות, שומר על לחות העור ומגן מפני כוויות שמש ונזק מצטבר.

הצטרפו למועדון ד״ר פישר
שלחו את התלוש והצטרפו למועדון המקנה לך השתתפות במבצעים והנחות מיוחדות.
לכבוד מועדון ד״ר פישר. ת.ד. [illegible]
שם ______ משפחה ______
כתובת ______
מיקוד ______ טלפון ______

„העובדה שמוצרים אלה מיוצרים במעבדות ד״ר פישר מבטיחה שאלה מוצרים מעולים שאיכותם בדוקה והשימוש בתכשירים אלה מבטיח פתרון אמיתי לבעיות.״

**Dr. Fischer ד״ר פישר.**

---

# מרזי מורית.
## ההבדל הדק בין להיראות טוב ולהיראות מצויין

לפעמים ההבדל בין להיראות טוב ולהיראות מצויין הוא באמת דק. משהו בין חמישה לעשרה קילוגרמים, אבל מי כמוך יודע שההבדל הדק הזה הוא ההבדל הגדול בין ללבוש בגדים אופנתיים או להתפשר על "מה שעולה עליך", בין לקבל מחמאה גדולה או סתם מילה טובה, בקיצור... ההבדל הגדול בין להיות מרוצה מעצמך – או לא. עכשיו, למרזי מורית יש פתרון גם בשבילך. תכנית הרזיה מיוחדת לבעיית ההבדל הדק – תכנית אישית קצרה, מהירה ונוחה. "ההבדל הדק" – תכנית מהפכנית להרזיה מהירה והמסת השומנים.

**"ההבדל הדק" – במהירות ובפיקוח רפואי**
שיטת ההרזיה של מרזי מורית מותאמת לך באופן אישי על ידי רופאי החברה בהתאם לנתוניך. התכנית מאפשרת לך אכילה מרובה תוך כדי שריפה מכסימלית של השומנים.

**"ההבדל הדק" – עם הנוסחא השוויצרית "מרזית"**
כדי לרזות מהר יותר וקל יותר משלבת תוכנית התזונה שלך את "שיטת מרזית" – הכמוסות והמשקה הבלעדיים, ללא תרופות. נוסחת "מרזית" פותחה בשוויץ ע״י חברת PHARMAKON, מהנודעות בעולם, בלעדית ל"מרזי מורית".

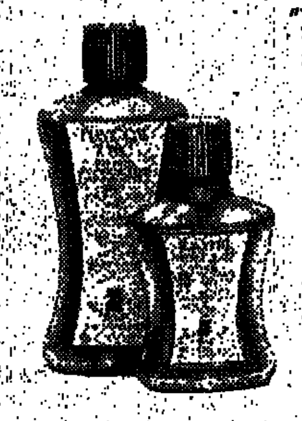

**"ההבדל הדק" – בהמסת השומנים**
הצוות הרפואי מתאים עבורך גם תכנית אישית להמסת ריכוזי השומן והצלוליט שלך.
תוכנית זו, המשלבת את התכשירים הבלעדיים המיוצרים בנוסחה ייחודית, מבטיחה לך את סילוק כל השומנים הבעייתיים שלך.

**"ההבדל הדק" – יותר נוח, יותר דיסקרטי**
ההתקשרות עם מרזי מורית היא ישירות לביתך – בלי התרוצצויות, בלי מפתח הבית. בנוסף, קווי הטלפון של מרזי מורית עומדים לרשותך 24 שעות [illegible]

**"ההבדל הדק" – עם הוכחות להצלחה**
התקשר אלינו ואנו נשלח אליך עוד היום הוכחות מצולמות מדהימות [illegible]

**שירות מיוחד – להרזיה מיידית**
תכנית ההרזיה והמסת השומנים בביתך תוך 48 שעות!
שירות מיוחד של מרזי מורית למענך. ניתן למסור פרטים אישיים לצוות [illegible] לצורך מילוי שאלון ההרשמה באמצעות הטלפון, בכל יום בין השעות [illegible]-16.00 תוך 48 שעות תגיע לביתך תכנית ההרזיה האישית שלך ומיד תוכל להתחיל [illegible]

**מרזי מורית על הקו 24 שעות ביממה**
גם בלילות ובשבתות!
התקשר אלינו לטלפון:
02-222676, 02-222903,
02-225784.
או שלח אלינו את התלוש ותתחיל גם אתה לראות את ההבדל הדק!

מרזי מורית בע״מ
רח׳ המלך ג׳ורג׳ 35 ת.ד. 4456, ירושלים [illegible]
נא שילחו לביתי + חינם: [illegible] מפורט לשיטה + הסבר לכמוסות ולמשקה השוויצרי ב"מרזית" + [illegible] לתכשירים לדיבוני השומן + [illegible] מצולמות + שאלון הרשמה [illegible] ללא כל התחייבות [illegible]
שם ______
כתובת ______

# מרזי מור[ית]
# רואים תוצא[ות]

פתוח במוצ"ש 22.00-18.00

**חניה חינם והרבה***

**3 תשלומים שווים**
על כל קניה מעל 300 ש"ח
במחלקות: נעלים אלגנטיות,
ארנקים ועור, אופנת נשים,
לבני נשים, צילום.

בתל־אביב ובכל־בו שלום החדש בחיפה

כל־בו שלום

כל הליטוף של החורף עכשיו במחירי סוף העונה
עד 50% הנחה!

**ו־10% הנחה נוספת**
לקונים בשעות השקטות
במח' אופנת וסריגי נשים **

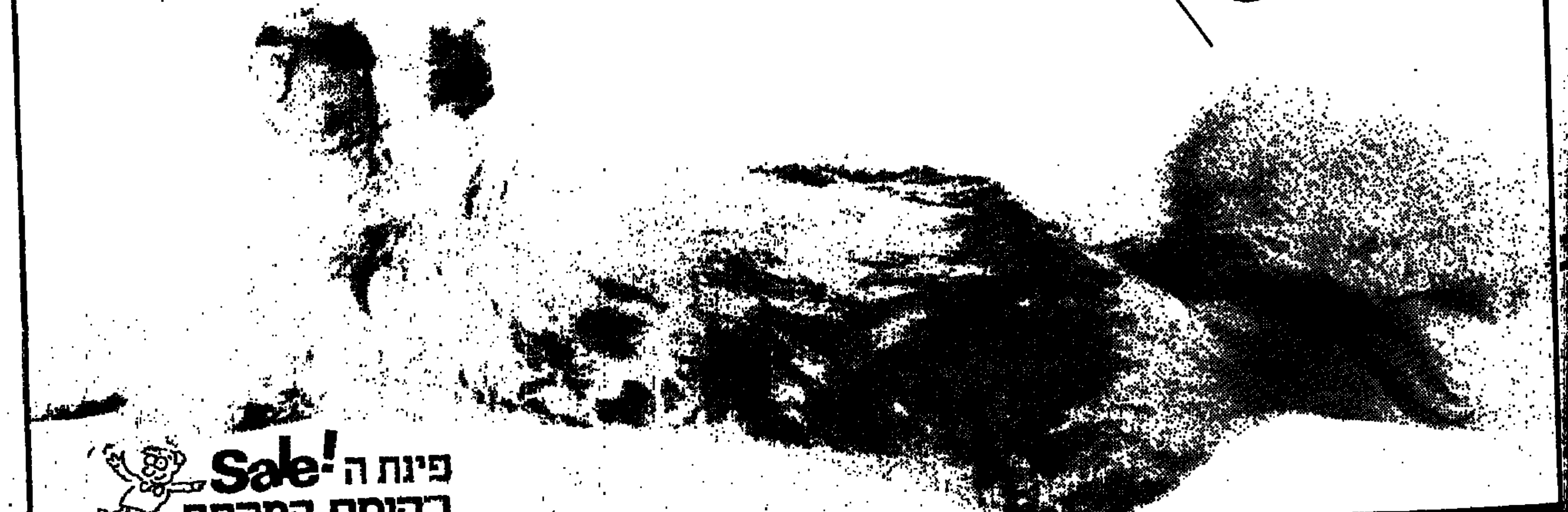

**פינת ה Sale!**
**בקומת המרתף**

## השבוע
- 50% הנחה על מצעי "גולי"
- שמיכות "זיק" במחירים מפתיעים.
- 30% הנחה על סווטשרים וטרנינגים של "לורה" לילדים (רק בת"א).
- 30% הנחה על מבחר מכנסי קורדרוי לילדים במידות 6-36 במקום 39.90 ש"ח רק 27.90 ש"ח.
- מכירת חיסול מלאי, מסגרות יוקרתיות ומהפיות לתמונות. מעץ, גומי, זיק ומהגוני, בגדלים שונים. החל מ־8 ש"ח.
- מציאה! טרנינגים "NIKE" (מבריק) רק 79.90 ש"ח (רק בת"א)
  מכנסי טניס "ADIDAS" רק 14.90 ש"ח (רק בת"א)
- עד 50% הנחה על גמר סדרות צעצועים (רק בת"א)

## מח' חשמל
- סדין חימום חשמלי יחיד "סרטוגל" רק 51 ש"ח.
- סדין חימום חשמלי כפול "סרטוגל" רק 89 ש"ח.
  תו תקן ישראלי ו־5 שנים אחריות.

## הלבשת ילדים
20% הנחה על כל הסריגים של "אומן" ו"נורכלטקס".

## מח' רהיטים
בת"א (עכשיו בקומת המרתף) ובחנות בחיפה מבחר רהיטים: מערכות ישיבה, מזנונים, כורסאות T.V., חדרי ילדים, פינות אוכל, יחידות סטריאו ועוד ועוד.

**הכל ב־6 תשלומים שקליים.**

## סריגי נשים
- 20% הנחה על מבחר ענק של סריגים
  מיבוא ומיצור מקומי.

## אופנת גברים
- 20% הנחה על כל הסוודרים של "אומן", "נורכלטקס" ו"אמריקן ספורטוואר".
- 30% הנחה על חיסול מלאי סריגים
  באיכות מעולה מאנגליה.
- חולצות פלנל "מנהטן" במקום 59.90 ש"ח רק 49.90 ש"ח.
- גרבי WOLSEY המעולות במקום 9.90 ש"ח רק 7.90 ש"ח.
- צעיפים לגבר בשלל דוגמאות במקום 23 ש"ח רק 17.90 ש"ח.

## מח' נעלים
בלעדי בכל־בו שלום!
חסול מלאי של מגפי נשים
דמויי עור מאיטליה - שיא האופנה!
במבחר דגמים וצבעים רק 110 ש"ח לזוג

**כל תקודמת זוכה!**

## נעלי ספורט
- נעלי ALL STAR משובצות
  תוצרת ארה"ב 35 ש"ח בלבד!
- נעלי AMERICAN HAWK 37 ש"ח בלבד!
- ADIDAS DECADE הנעל המקצועית של אלופי הכדורסל באירופה ובארה"ב. האורגינלית מתוצרת צרפת! במחיר לא יאומן! רק 169 ש"ח עד גמר המלאי.
- נעלי עור "NIKE" רק 85 ש"ח.
- נעלי עור LACOSTE רק 65 ש"ח.
- נעלי ריצה "LA GOQ SPORTIF" רק 65 ש"ח.
  הכמות קטנה, כל הקודם זוכה!

## טקסטיל בית
- חדש במח' טקסטיל בית!
  אפשרות רקמה על המוצר במכונת רקמה משוכללת.
- 25% הנחה על שמיכות פוך סינטטי "הולופייבר" של "תורן".
- 20% הנחה על מצעי "כיתן" ו"נילי".
  לדוגמא: מערכת מצעי פלנל "כיתן" רק 29.40 ש"ח.
- 20% הנחה על מצעי משי סאטן צרפתיים למפונקים.
- 20% הנחה על חלוקי מגבת. כל הקונה חלוק מגבת מקבל בנוסף מגבת בגודל 50 x 100 ס"מ - חינם!
- 25% הנחה על מגבות "וינוגרד".
- 20% הנחה על מגבות "כיתן" ומגבות "ארד".
- 20% הנחה על כריות הנוי במבחר גדול.
- 20% הנחה על מפות שולחן, מגבות מטבח בשלל צבעים ורקמות, סינורים, כיסויים לכלי בית חשמליים ועל מגוון רחב של מוצרים.

## אופנת נשים
- 20% הנחה על מערכות (מפוטר) של "גוטקס" ו"סמאש" (רק בת"א).
- 25% הנחה על כל מוצרי אופנת "ברגר" (רק בת"א).
- עד 30% הנחה על מוצרים אופנתיים של "ניבה" ו"16 פלוס".
- עד 50% הנחה על מוצרים של מיטב יצרני האופנה מגמר סדרות.

## לבני נשים
- 50% הנחה על חלוקים מארה"ב.
- 20% הנחה על כל כותנות הלילה והפיג'מות.
- 20%-30% הנחה על מערכות אופנתיות לכלה במבחר צבעים ודגמים.

** בואו לקנות בשעות השקטות בת"א מ־16.00 עד 19.00, בחיפה מ־14.00 עד 16.00 ותקבלו **10% הנחה נוספת** על כל הנחות סוף העונה.

**תל־אביב:** מגדל שלום רח' הרצל 1 **חיפה:** מרכז פנורמה. מרכז הכרמל שדי הנשיא 109

* חניה חינם! לקונים ב־50 ש"ח שעה, לקונים ב־70 ש"ח שעתיים. בין 19.00-16.00 בת"א ... חנות הרהיטים בחיפה: צ'ק פוסט, שלמה בן יוסף 7. ● עד גמר המלאי ● המחירים כוללים מע"מ

# הכי לוהט בעיר!
*די.אר.ג'ורדן, אופנת עור בינלאומית '88*

ז'קט - 339.- ש"ח
חצאית - 99.- ש"ח

D.R. JORDAN
international leather fashion

ז'קט - 339.- ש"ח
חצאית - 179.- ש"ח

**חליפות עור Suede במחירים ללא תקדים ב־5 תשלומים**

ז'קט - 399.- ש"ח
חצאית - 219.- ש"ח

**פתוח גם במוצאי־שבת**
**בכל חנויות המפעל**

**תל־אביב:** הירקון 290.
**תל־אביב:** דיזנגוף סנטר.
**רמת־גן:** קניון איילון.
**ירושלים:** סנטר 1.
**חיפה:** מגדל הנביאים (הדר).
**נתניה:** שמואל הנציב 5.

זמן שווה כסף. כמה כסף שווה הזמן שלך וכמה ממנו אתה מבזבז במכוניתך?
אם תחשב רק את מספר השעות בהן אתה „מבלה" בפקקי תנועה, תגלה שאתה מפסיד לפחות שעה ביום (וברוב המקרים הרבה יותר). מי כמוך יודע מה ניתן לעשות בשעה אחת נוספת.

צלצול אחד למוטורולה תדיראן יביא לך את הפתרון – פלא־פון.
עם פלא־פון אינך מנותק לרגע ממה שקורה סביבך.
אתה נמצא בקשר כל הזמן עם כולם. ביכולתך לנהל את עסקיך ועניניך ב„זמן אמיתי" מבלי לבזבז או להפסיד זמן יקר.

אין פלא שבעלי מקצועות שונים, עצמאים ושכירים, מספרים כיצד הצליחו בזכות ה„פלא־פון" להרחיב את עסקיהם, להתייעל, לגדול, לחסוך זמן, טרחה ולהרוויח כסף.

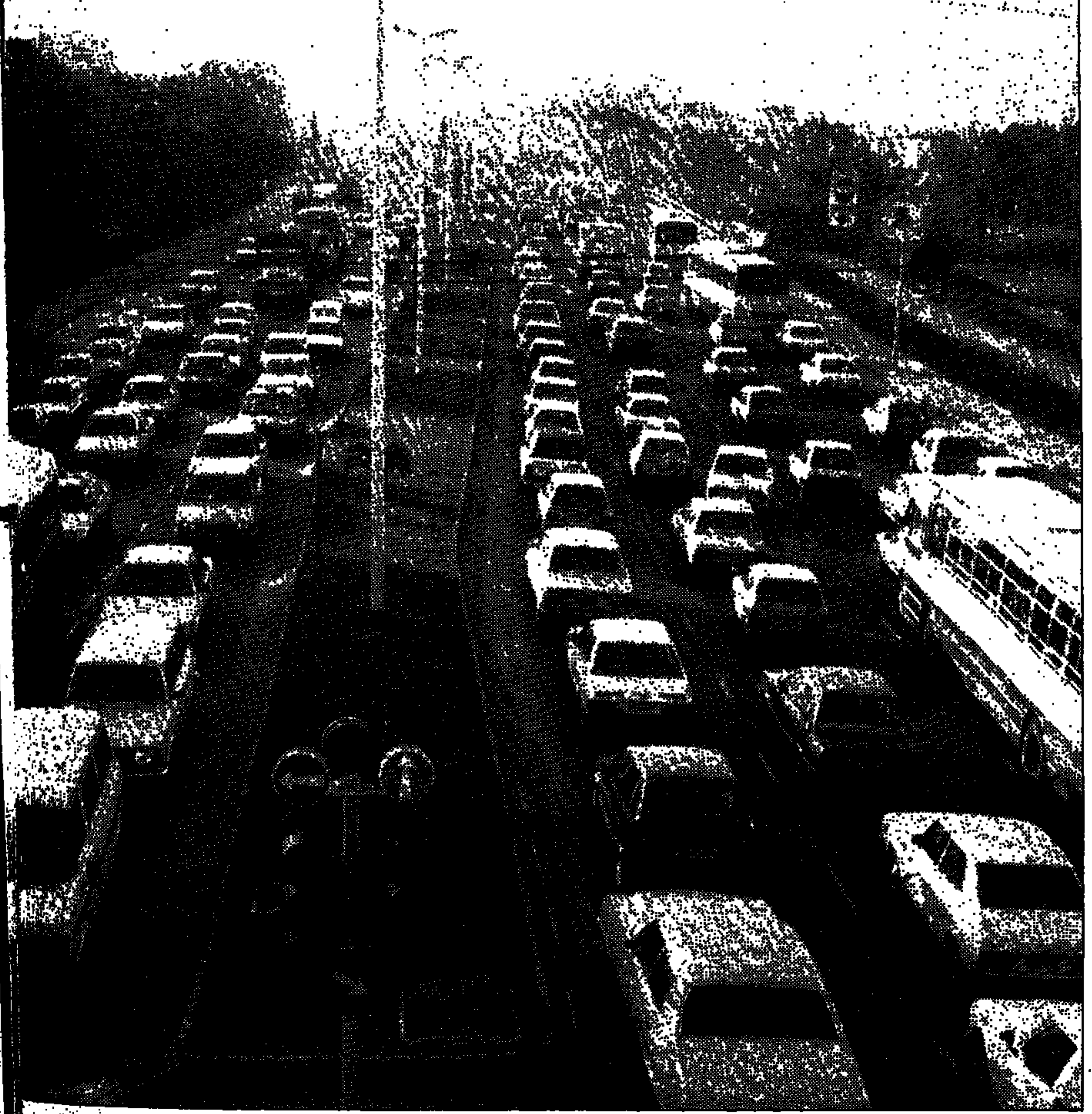

# איך להפוך שעה אבודה לשעת עבודה!

מוטורולה תדיראן
תקשורת סלולרית בע"מ
קרמניצקי 16 תל־אביב, טל. 03-388307
חיפה, טל. 04-740302/3
ירושלים, טל. 02-716346

בזק
החברה הישראלית לתקשורת בע"מ

פלא-פון
אין פלא שאתה מקדים את כולם.


ימים 7


**10**
## מועצת ביטחון
הם יודעים את המלאכה. חברי ועדת חוץ וביטחון של הכנסת, מקצוענים ● חיים שיבי

**13**
## נחיתה קשה
„קסטל תקשורת" הגיעה לסוף הדרך. למיכה שגריר יש התחייבויות אישיות על כ־600 אלף דולר ● לאה אתגר

**18**
## אלן גינזברג
על נעמי, אמו המשוגעת של המשורר הנודע, גיבורת „קדיש". עכשיו בתרגום עברי. על אהבה, ידידות, דור הביטניקים האבוד ● יותם ראובני

**22**
## גרושתו
כך היכרתי את אסי דיין. ההורים, החתונה, הדיונים, תינוק נולד. פרק ראשון ● קרוליין לנגפורד

**27**
## בשבי חומייני
29 שבויים עיראקים מספרים על זוועות בכלא האיראני ● סמדר פרי

**29**
## שייקה גביש
ב„כור", בעקבות מאזן ההפסד, מחכים לראות אם שייקה גביש יתפטר, או יצליח לשקם את הקונצרן ● נחמה דואק

יוסי יזרעאלי. תצלום: מיכל היימן. „ברווז הפרא" שביים בבאר־שבע מקבל תאוצה

דיתי אלמוג. תצלום: אסנת קרסנסקי. אחרי תערוכת־יחיד בגלריה ושתי תערוכות קבוצתיות, תערוכה במוזיאון ישראל

ליאור דיין. תצלום: אבי שביל. קרולין לנגפורד: „היום הוא הדבר החשוב ביותר בחיי"


**34**
## יוסי יזרעאלי
זאב־בודד בתיאטרון, לא מתפשר, מהמר על כל הקופה. ראיון עומק עם הבימאי השנוי במחלוקת ● יהודה אטלס

**35**
## כבר לא בטוח
הסודיות הבנקאית השווייצרית כבר לא מה שהיתה. לאורי רמתי יש הצעות למשטרת ישראל ולמכס ● אריה אבנרי

**42**
## האוניה של דיתי
לציירים צעירים קל יותר עכשיו בארץ. דיתי אלמוג מציגה במוזיאון ישראל ● עמנואל בר־קדמא

**45**
## קצפת כשרה
איך המצאתי קצפת צמחית בטעם ובמרקם הכי קרובים אל הדבר האמיתי ● כיופים, אודטה דמין

**51**
## אלברט שוייצר
מפת לידתו השמיימית מצביעה על אושיות יוזמת הלוקחת סיכונים ומחפשת דרכים להגשמת האידיאל ● האסטרולוג אלי פלה

ועדת חוץ ובטחון • הצבא יתקשה למרוח אותך

# בוא נבדוק כמה הם שווים

**ב„מבט לחדשות", בשבועיים האחרונים, אתה רואה את הרמטכ"ל דן שומרון נבלע בחדר הישיבות של ועדת חוץ ובטחון. הדלת נסגרת, והמצלמה מספיקה לקלוט את אבא אבן, שליטא, גולדשטיין, בן אלישר • אבא אבן, ראש הוועדה, הוא הבעיה והוא גם היתרון**

חיים שיבי

*„ככל שאנחנו לומרים יותר, אנחנו מחליטים פחות. ככל שהשרים לומרים פחות, הם מחליטים יותר" – ח"כ אבא אבן, יו"ר ועדת החוץ והביטחון של הכנסת.*

הרמטכ"ל, דן שומרון, בא לדווח לוועדת החוץ והביטחון של הכנסת על הרגיעה שלא הושגה – נכון לעכשיו – בשטחים. עכשיו זה קורה יותר מתמיד. כשהוא יורד לקומה הראשונה של הבית ופונה שמאלה, למסדרון הארוך המוליך אל חדר הוועדה, שומרון יודע את חוקי המשחק הממתין לו: כל מה שחברי הוועדה יגידו לו יודלף. חלק גדול מאד ממה שהוא יגיד לוועדה יודלף.

שומרון יודע: מסביב לשולחן העץ הארוך ישבו כמה מן המבריקים שבחברי הכנסת, אנשים שהגיעו לשיא של מיצוי עבודתם הפרלמנטרית. יהיו בחבורה גם כאלה שהם הרבה למטה מזה.

כמה מחברי הכנסת, הממתינים לשומרון בחדר, היו מעורבים בניסיון לבחוש ו/או להשפיע על סבב המינויים האחרון במטכ"ל. כמה מהם היו אנשי מפתח ביירוט הלביא. אחד או שניים נפגשים איתו או עם סגנו גם מחוץ לחדר הזה, גם בשיחות סלון על „המצב".

לא, אי אפשר לזלזל בהם. כמה מהנוכחים בחדר יכולים לחרוץ את גורלם של סעיפים חשובים מאד בתקציב הביטחון ובתקציב קהיליית המודיעין. אחד או שניים מהנוכחים בחדר פיתחו לעצמם, במשך השנים, מקורות מידע עמוקים מאד בתוך המערכת שהוא מופקד עליה.

■■■

שומרון עוכר את צוות הטלוויזיה, המצלם את כניסתו לחדר הוועדה. חברי הכנסת אוהבים את הקטע הזה. המצלמה קולטת את הדלת הנסגרת – והם בפנים, הם וסודות המדינה. בשבועיים האחרונים, הם שמעו שם סודות שהיו יכולים להסעיר כל רסק חדשות בתקשורת. את הסודות האלה הם מתאפקים – בהצלחה – לא להדליף. השמירה על הקו הדק שבין המותר לאסור מאפשרת לוועדה להמשיך ולשמוע סודות, להמשיך ולהדליף. אבל הקו דק מאד.

שומרון בא לקחת חלק בדיון שיהיה ברובו דיון פוליטי. כמה מן הנוכחים ינסו, אולי, לגרור את הרמטכ"ל לתשובות פוליטיות. כל תשובה כזאת תהיה התחלקות. כל התחלקות תעשה כותרת.

הקטעים שהרמטכ"ל ישמע אחרי שיתן לוועדה דיווח קצר יהיו קטעים צפויים. אבל, שלא כמו במליאה, כמה מהנוכחים יכולים להפתיע. כמה מהנוכחים עשו שיעורי בית. כמה מהנוכחים יודעים בדיוק על מה הוא מדבר.

בוועדה, שומרון רואה לפניו רמטכ"ל אחד לשעבר, ר"א (מיל.) ח"כ מוטה גור, מומחה אחד לנושא השטחים, ת"אל (מיל.) ח"כ בנימין בן־אליעזר, ואיש אחד שיודע הרבה על המודיעין, ח"כ אליהו בן־אלישר. וכן, מספר לא מבוטל של חברי כנסת שלמדו בשנים האחרונות את כל מה שהם רצו לדעת על הצבא והם העזו לשאול.

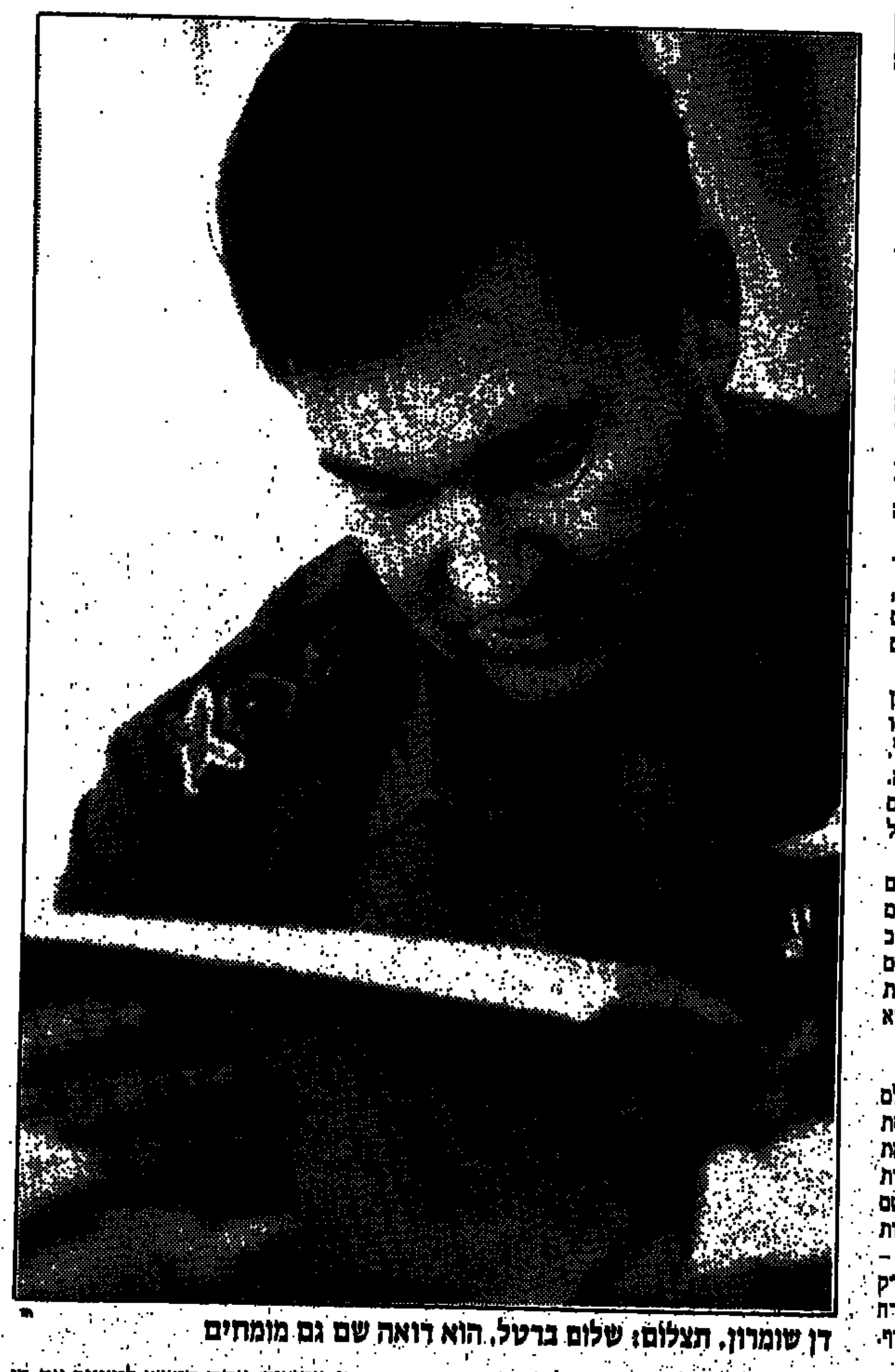

דן שומרון. הצלום: שלום ברטל. הוא רואה שם גם מומחים

„החוץ והביטחון", צמד מילים קומיות. בכנסת הן שוות יותר מ„חינוך וכריאות" למשל. או מ„פנים ורווחה". או מ„עליה וקליטה". הן שוות יותר כי הן נתפסות כעיסוק בעיקר.

אך כמה הן שוות בעיני אלה הבאים לחדר הוועדה ממוקדי כוח שמחוץ למלבת המילים של בית הנבחרים? כמה הן שוות נטו?

■■■

קטע פרוטוקול מישיבת הוועדה ביום שלישי, ה־5 בינואר 1988. הדובר: ח"כ דן מרידור (ליכוד): „אני תובע מיו"ר הישיבה הזאת, בנוכחות הרמטכ"ל, לעצור כל דיון שגולש לתחום המדיני ואיננו נוגע לצבא. אסור לגרור את הצבא לתחום הזה שהוא תחום לא לו".

ח"כ מוטה גור (מערך): „לא מזיק אם הרמטכ"ל יושב ושומע דיון פוליטי. הרמטכ"ל יושב בתפר שבין התחום הצבאי למדיני".

– דן מרידור, אתה חושש לחשוף את דן שומרון לשעתיים של דיון פוליטי בוועדה?

„אני מרגיש לא נוח שוויכוחים פוליטיים מתנהלים לפני אנשי צבא. הם משתדלים לא להיות מעורבים, אבל אתה שואל שאלות שמזמינות היגררות לפוליטיקה. אסור שהצבא ישמש כלי לניגוח פוליטי. אני מציע שאנשי הצבא ידווחו, יענו על שאלות, אבל כשהדיון הופך פוליטי לא טוב שהם יהיו בחדר".

■■■

חברים ותיקים בוועדה מדברים עליה כעל מועדון נבחר, אצולת הבית, הפורום האחרון שאפשר עוד לקיים בו דיאלוג פוליטי שאיננו מורכב כולו מסיסמאות. אבל, גם ההדלפות מדיוני הוועדה עשויות משפטים קליטים בני שורה אחת, משפטים שמחפשים את שלושת השניות שלהם במהדורת החדשות של הטלוויזיה, במבוק חדשות, משפטים שאפשר לעשות מהם כותרת.

שומרון מסיים את הדיווח ומתחיל להקשיב. אחר כך הוא ישיב להם. בינתיים, יכול הרמטכ"ל להשתעשע בסיווג החבורה שלפניו: אלה שמדברים על מדיניות גבוהה וניזהרים שלא לגלוש לתחומים צבאיים, אלה שמדברים אליו משנים של ניסיון צבאי, אלה שבוחרים עמדת ביניים של מייצגי מצוקת „החייל הקטן" כולל אביו ואמו.

„תראה אותנו כוועד ההורים של כל החיילים בצה"ל", הסביר פעם ח"כ שבח וייס את „זכות העמידה" שלו לרמטכ"ל.

הנה פנחס גולדשטיין. כשהבן שלו שירת באחד הבסיסים בשטחים, למדו מפקדי אותו בסיס שכל פאשלה בשמירת הבסיס יכולה לעלות להם בדרגתם. גולדשטיין האב, רס"ן (מיל.), בא לבקר במחנה, עשה סיבוב, לא אהב מה שראה, והלך לדווח. בתלונות שלו טיפלו – ומהר.

עכשיו, גולדשטיין נראה מרוצה. הצעת חוק פרטית שלו, לפיה חיילים בחופשה יבוטחו על חשבון המדינה, אושרה בוועדת משנה לחקיקה שליד ועדת החוץ והביטחון, בראשות ח"כ דן מרידור. יש לה סיכוי טוב להפוך לחוק. הצעות חוק כאלה נותנות לחבר כנסת טעם של עשייה קטנה. באוקיאנוס של מלים, זה הרבה.

■■■

אהוד אולמרט (ליכוד): „מליאת הכנסת חדלה לשמש בימה לוויכוח פוליטי בגלל רדידות הדיון והברוטאליות שלו. הוויכוח הזה מתרחש עתה בוועדת החוץ והביטחון. לוועדה יש כלי נוסף, שונה, בצורת ועדות משנה המתמחות בלימוד נושאים שונים של ביטחון לאומי. אנשי צבא באים לוועדות המשנה האלה ברחילו ורחימו. ועדה כמו ועדת המשנה למודיעין (אבן, בן־אלישר, אולמרט, ריניץ, מגן, חריש ובורג) חדרה לתחומים הרגישים ביותר של תחומי הביון. כישרונות את החבר'ה האלה אי אפשר למרוח".

– אתה רואה את עצמך מומחה למודיעין?

„לא מומחה, אבל מיומן ביכולת לפענח את השרותים האלה".

■■■

הישיבה נמשכת. במעמד הזה יש לרמטכ"ל יתרון ברור: הוא מוסר לחברי הכנסת מידע, לפעמים מידע עכשווי, וכן לאותו בוקר. השומעים אינם מצויידים בכלים משלהם לאסוף מידע. הם חיים מפיו כמו שהם חיים מפיהם של יצחק שמיר, יצחק רבין או שמעון פרס, הבאים לדווח לוועדה פחות או יותר של למעלה מפעם בחודש.

כמה חברי כנסת מסביב לשולחן הזה יצאו בחודש רצמבר לסיורים ברצועת עזה. כמה מהם טרחו לקיים שיחות עם מומחים לנושא השטחים לפני שהרמטכ"ל נכנס לחדר. אחד מהם הגיע תא"ל (מיל.) סנה, לשעבר ראש המנהל האזרחי, לשיחה ארוכה באותו בוקר.

ח"כ יוסי שריד (רצ): „אחד המבחנים לבדיקת יכולת השפעתה של הוועדה הוא מבחן האינפורמציה. שכן, אם אין לה מידע, התמודדות אינה נעשית בין כוחות שווים. הרשות המבצעת אוחזת בכל המידע. בידי הכנסת אין מנגנון מידע משלהם. מבחינה זאת, הפרלמנט הישראלי הוא החלש ביותר מכל הפרלמנטים במדינות הדמוקרטיות".

שריד נזכר במחמאה שקיבל מאיש צבא בכיר מאד שאמר לו: „אלמלא שהיו שלושה חברים בוערה, שמרכזים מידע עצמאי, הייתי יכול לבוא לוועדה בלתי מוכן לחלוטין. בגללכם אני מתכונן. אף פעם אינני יודע מתי אתם יודעים".

שריד מעריך כי נציגי הרשות המבצעת והצבא „ניזהרים מאד מהטעיות מכוונות של חברי הוועדה".

■■■

בישיבה הזאת, היו"ר, ח"כ אבא אבן, נוכח. דן שומרון רואה איך אבן מגיב לאחר הנאומים הלא־מתוחכמים במיוחד. אבן מגיב בשורה ארוכה של תנועות גוף קצרות – וקצרות רוח. אבן נידון לשמוע בחדר הזה שעות ארוכות של הגיגים, הנופלים ברמתם בהרבה ממה שהוא שמע בזירות אחרות של חייו. לעיתים, הוא מחמיץ את התענוג.

ח"כ שריד: „מבחן היו"ר הוא אחד המבחנים המכריעים בקביעת יכולתה של ועדה להשפיע. אבן הוא בעל מעמד, איש השורה הראשונה, ראשון בהתבטאות וחשיבה. מצד שני, הוא לא מצטיין ככלב שמירה של הממשל. לעיתים נדירות הוא נוכח ואף פעם אינו נושך".

– יוקרתו של אבן מקרינה על הוועדה כולה?

„בתחום העצמאות ואי התלות לא הייתי נותן לאבן ציון גבוה במיוחד. ארנס עלה עליו מבחינת נחישות לקיים את חובות הוועדה. אבן חוסך ממעמדו האישי לעצמו, ממעט להאציל מסמכותו על הוועדה כולה. המעלות מאוזנות את המגרעות ומתקבל מעין תיקו".

יתכן שלאבא אבן יש סיבות טובות שלא להרבות בהאצלת סמכותו האישית על הוועדה כולה. בפעם האחרונה, שהוא עשה זאת – ועדת החקירה בפרשת פולארד – הסתיים מעשה ההצלה בדו"ח פוליטי שעלה לו במעין משפט חברים בתנועה.

הדו"ח המודיעיני הסודי של הוועדה החל להיכתב רק עתה, בסמיכות חשודה למדי לבחירות המתקרבות, והוא עלול להישלף אי שם באזור נובמבר 1988.

גם מי שאינם חובבי אבן מודים כי לחדרו של היו"ר מגיעה שורה ארוכה מאד של מדינאים מרחבי העולם. ספק אם אלה היו טורחים לשלב את החדר הזה בתכנית סיורם, אם אבן לא היה שם. עדיין, פתק־מחמאה של אבן לאחר קטע טוב בחדר הוועדה יכול להעלות סומק של נחת על פני המקבל, ח"כ שבח וייס למשל.

■■■

פרשת פולארד, וטיפול ועדת משנה של ועדת החוץ והביטחון בחקר אותה פרשה – יכולה לשמש אמת־מידה ליכולתם של חברי כנסת להשפיע על זרועות רגישות של הממשל.

ח"כ אליהו בן־אלישר, לשעבר יו"ר ועדת החוץ והביטחון וחבר בוועדת משנה לעינייני מודיעין: „המערכת שהולידה את פרשת פולארד פעלה מתוך פאניקה – והיא ממשיכה לחיות בתוך פאניקה. הוועדה שחקרה את הפרשה החטיאה את עצמה: לראשונה היו הדלפות גם מדיוני ועדת משנה, לא הוגשו ממצאים מסכמים בחלק הסודי של עבודת הוועדה".

גם בן־אלישר סבור כי ההתמקצעות של ועדות־המשנה והעניין המתמיר שמגלה התקשורת במליאת הוועדה, גורמים ליחס של הערכה כלפי חבריה: „כאשר ועדת משנה נכנסת לבדיקת נושא ומבקשת לדווח לה, זה גורם לשידור מערכות. מתחילים לפתוח תיקים, להסיר אבק. אבל, הוועדה איננה מנצלת את מלוא היכולת והמעמד שיש בידה. בשביל זה צריך יו"ר עם שיניים טוחנות וצריך מנגנון עזר. אחרי הכל, הוועדה הזאת מפקחת על חצי מדינה".

בוועדת המשנה „לתפישת הביטחון" בראשות ח"כ דן מרידור כיהנו – בהתנדבות – שני יועצים בלבד. ועדת משנה כזאת, לוא פעלה בסנט האמריקני, היתה יכולה להעסיק צבא קטן של מומחים ויועצים.

דן מרידור: „היה חסר מנגנון של עוזרים לצרכי בקרת מידע וניתוח של מידע. אבל, בכל זאת נוצר יחס של הערכה לדיוני הוועדה שהיו לעיתים ארוכי טווח ורציניים יותר מהנהוג ליד שולחן הממשלה. בוועדת משנה כזאת, בשל מיעוט חבריה, ניתן לדבר בלי הדלפות וניתן להתבטא עיניינית, מעבר לדפוסים הקבועים של קו מפלגתי".

■■■

הנה פייסי גרופר. הוועדה לתקציב הביטחון משותפת לוועדת הכספים ולוועדת החוץ והביטחון וגרופר יושב בראשה. תקציב זה השפעה. גרופר הוא ח"כ משפיע.

סוגיה לעיון: ביטול הנח"ל. ח"כ גרופר על הנח"ל: „לפני כשלושה חודשים דרשתי דיון על ביטול הנח"ל ועל ביטול מה"ד. אמרתי שיש כפילות. רק שיקול כלכלי. שום שיקול אחר. כשהקימו את מפח"ש ומפקדת חילות השדה) 90 אחוז מפעילות מה"ד עברה למפח"ש. זה ביזבוז. ביטול מה"ד יחסוך כסף. אשר לנח"ל, חקרתי ומצאתי שהיעד שהיה לחיל הזה נגמר. פעם דיברו על לוחמים וחקלאים. עכשיו אין יותר חקלאות. לא צריך לבנות כוח אדם מעולה על 8 חודשים צבא ו־8 חודשים אורחות".

לפעמים, נוברת בחדר התחושה הדביקה של אינטימיות. כולם מכירים את כולם. כולם עוסקים בכולם – ובכל. גם ברמות של מינויים בצבא הקבע.

קטע פרוטוקול מאוקטובר 1987, דיון עם שר הביטחון:

ח"כ דוד מגן (ליכוד): „האם יש מדיניות חדשה בגיוס אנשים, המתבטאת בכך שגייסו לקבע גם אדם (נוקב בשמו) שהביע הזדהות עם אלי גבע?"

יוסי שריד: „אם פעיל כתנועת „כך" (נוקב בשמו) יכול להיות סמג"ד בגבעתי או למה שכהנא לא יהיה קצין החינוך של החטיבה?"

ח"כ חיים דרוקמן ומפד"ל: „אני מכיר את הפעיל הזה שאתה מדבר עליו והלוואי שיהיו הרבה קצינים כמוהו בצה"ל".

■■■

בינואר 1987, הגיש ח"כ מיכה חריש (מערך) לחברי הוועדה מסמך פנימי שנועד „לשמש בסיס ליעול עבודת הוועדה נוכח הבעיה הקשורה לדרג המדיני אשר מסיבות שונות נמנע מדיווח משביע רצון לוועדה בנושאים בעלי רגישות גבוהה".

מסמך־חריש הצביע על נקודות התורפה הבולטות בעבודת הוועדה: הצורך במנגנון יעוץ צמוד של מומחים, והצורך במיסוד צינורות שיזרימו מידע שוטף לחברי הוועדה.

לחריש היתה הצעה למסד אפילו את ההדלפות: „מוצע לבחון מסירת מידע לתקשורת בצורה מסודרת על עבודת הוועדה, באותם נושאים שאינם מחייבים סודיות עקב שיקולים של ביטחון המדינה".

המסמך נותר נייר עמדה בלבד. משום מה, אותם חברי כנסת המתקצבים מעיפים של מיליוני שקלים במערכת המודיעין, אותם חברי כנסת המשמשים למעשה כמועצה נבחרת לביטחון לאומי – לא הצליחו לתקצב לעצמם מנגנון של מידע ומעקב אחרי החלטות הרשות המבצעת. ■

אבא אבן. עד פרשת פולארד לא היו הדלפות ממשיות מהוועדה

**פרשת פולארד – הדו"ח המודיעיני הסודי של הוועדה החל להיכתב רק עתה, בסמיכות חשודה למדי לבחירות המתקרבות, והוא עלול להישלף אי שם באיזור נובמבר 1988**

# הכסף פשוט לא הגיע

## מה קרה למרכז־התקשורת "קסטל"

לאה אתגר

**הם חיכו לערוץ השני עם ציוד שעלה מיליונים, והתייבש מחוסר תעסוקה • המיליונרים יצאו מהעסק • מיכה שגריר ואיתן ליפשיץ 'אוכלים אותה' לבד • קסטל חייבת בין 3 ל־6 מיליון דולר • הם סמכו על הבורסה ועל משקיעים, ובינתיים נקלעו לניהול כושל**

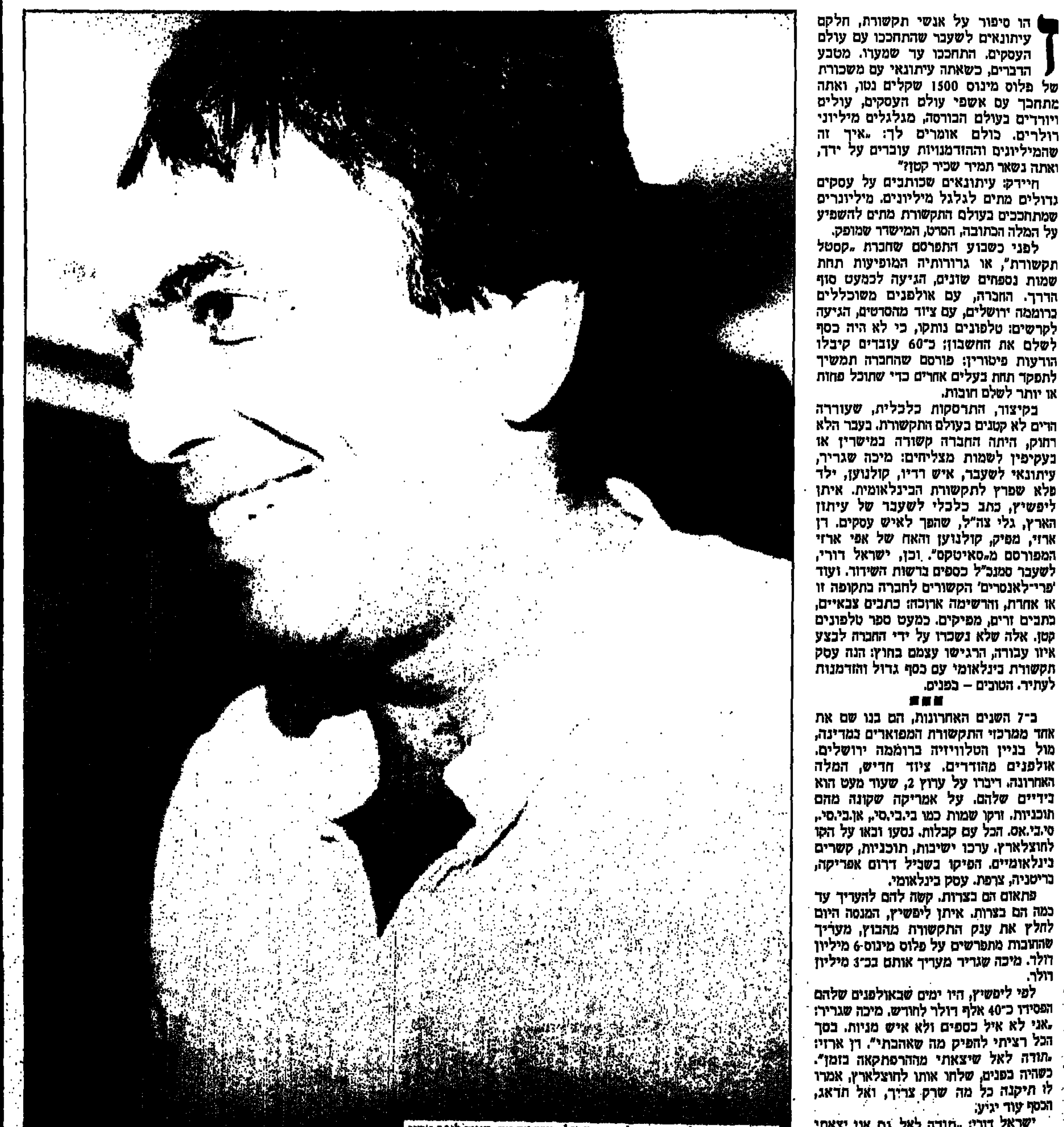

מיכה שגריר. תצלום: יהושע גל. הוא יוצר ולא איש עסקים. קיוות ל־20 אחוז

זהו סיפור על אנשי תקשורת, חלקם עיתונאים לשעבר שהתחככו עם עולם העסקים. התחככו עד שמעו. מטבע הדברים, כשאתה עיתונאי עם משכורת של פלוס מינוס 1500 שקלים נטו, ואתה מתחכך עם אשפי עולם העסקים, עולים ויורדים בעולם הבורסה, מגלגלים מיליוני דולרים. כולם אומרים לך: "איך זה שהמיליונים וההזדמנויות עוברים על ידך, ואתה נשאר תמיד שכיר קטן?"

חיידק: עיתונאים שכותבים על עסקים גדולים מתים לגלגל מיליונים. מיליונרים שמתחככים בעולם התקשורת מתים להשפיע על המלה הכתובה, הסרט, המישדר שמופק.

לפני כשבוע התפרסם שחברת "קסטל תקשורת", או גרורותיה המופיעות תחת שמות נספחים שונים, הגיעה לכמעט סוף הדרך. החברה, עם אולפנים משוכללים ברוממה ירושלים, עם ציוד מהסרטים, הגיעה לקרשים: טלפונים נותקו, כי לא היה כסף לשלם את החשבון; כ־60 עובדים קיבלו הודעות פיטורין; פורסם שהחברה תמשיך לתפקד תחת בעלים אחרים כדי שתוכל פחות או יותר לשלם חובות.

בקיצור, התרסקות כלכלית, שעוררה הדים לא קטנים בעולם התקשורת. בעבר הלא רחוק, היתה החברה קשורה במישרין או בעקיפין לשמות מצליחים: מיכה שגריר, עיתונאי לשעבר, איש רדיו, קולנוען, ילד פלא שפרץ לתקשורת הבינלאומית. איתן ליפשיץ, כתב כלכלי לשעבר של עיתון הארץ, גלי צה"ל, שהפך לאיש עסקים. דן ארזי, מפיק, קולנוען והאח של אפי ארזי המפורסם מ"סאיטקס". וכן, ישראל דורי, לשעבר סמנכ"ל כספים ברשות השידור. ועוד 'פרי־לאנסרים' הקשורים לחברה בתקופה זו או אחרת, והרשימה ארוכה: כתבים צבאיים, כתבים זרים, מפיקים. כמעט ספר טלפונים קטן. אלה שלא נשכרו על ידי החברה לבצע איזו עבודה, הרגישו עצמם בחוץ: הנה עסק תקשורת בינלאומי עם כסף גדול והזדמנות לעתיד. הטובים – בפנים.

■■■

ב־7 השנים האחרונות, הם בנו שם את אחד ממרכזי התקשורת המפוארים במדינה, מול בניין הטלוויזיה ברוממה ירושלים. אולפנים מהודרים. ציוד חדיש, המלה האחרונה. דיברו על ערוץ 2, שעוד מעט הוא בידיים שלהם. על אמריקה שקונה מהם תוכניות. זרקו שמות כמו בי.בי.סי., אן.בי.סי., סי.בי.אס. הכל עם קבלות. נסעו ובאו על הקו לחוצלארץ. ערכו ישיבות, תוכניות, קשרים בינלאומיים. הפיקו בשביל דרום אפריקה, בריטניה, צרפת. עסק בינלאומי.

פתאום הם בצרות. קשה להם להעריך עד כמה הם בצרות. איתן ליפשיץ, המנסה היום לחלץ את ענק התקשורת מהבוץ, מעריך שהחובות מתפרשים על פלוס מינוס 6 מיליון דולר. מיכה שגריר מעריך אותם בכ־3 מיליון דולר.

לפי ליפשיץ, היו ימים שבאולפנים שלהם הפסידו כ־40 אלף דולר לחודש. מיכה שגריר: "אני לא איל כספים ולא איש מניות. בסך הכל רציתי להפיק מה שאהבתי". דן ארזי: "תודה לאל שיצאתי מההרפתקאה בזמן". כשהיה בפנים, שלחו אותו לחוצלארץ, אמרו לו תיקנה כל מה שרק צריך, ואל תדאג, הכסף עוד יגיע.

ישראל דורי: "תודה לאל גם אני יצאתי בזמן. הצרות החלו עוד לפני ששכרו אותי למנכ"ל. זה היה עסק שפרח על ימי האופוריה וההנפקות בבורסה. כל הזמן דיברו על כסף שיגיע. הכסף לא הגיע, וכך הגיעו עד לסוף".

איתן ליפשיץ: "אני מנסה להציל את התחת שלי ושל מיכה שגריר. אנחנו כבר מתכננים לישון בחצר".

ההרפתקאה התקשורתית הזאת הגיעה עד ביתם: שניהם נתנו ערבויות אישיות, מישכון תכניות חיסכון, בתיהם הפרטיים בירושלים. הבית של ליפשיץ ברמת זאב, והבית של שגריר באבו טור.

■■■

היום, במבט לאחור, נשמעת השתלשלות

←

הניקוטין בסיגריות מותיר על השיניים כתמים שאינם ניתנים להסרה במשחת שיניים רגילה.
יצהר שמחה לבשר על משחת שיניים חדשנית מסדרת סולידוכס שפותחה במיוחד להסרת כתמי עישון - סולידוכס אנטיקוטין.
סולידוכס אנטיקוטין מכילה POVIDONE - חומר ניקוי עדין תחודר לכתמי הניקוטין ומסיר אותם מן השיניים.
צחצוח עיקבי בסולידוכס אנטיקוטין יותיר את השיניים לבנות ומבהיקות.
כמו כל משחות שיניים סולידוכס גם סולידוכס אנטיקוטין מעושרת בפלואור למניעת עששת ובעלת טעם מרענן הנשאר לאורך זמן.

יצהר זה נהדר

האירועים כסבך לא קטן. מספר גיבוריה יכול לאכלס ספר גדול של מי־והאימה בעולם העסקים או התקשורת.

בהתחלה, בסוף שנות ה־60, היו רק דן ארזי ומיכה שגריר. שותפים בחברת „קסטל" עם סניף בירושלים ובתל אביב. שגריר, שהיה עיתונאי, כתב רדיו ונשלח על ידי הטלוויזיה הישראלית ללמוד בלונדון – חזר משם עם חיידק הקולנוע בדם. הסיפור הגדול שלו היה סרט ששמו „הסיירים". ירון לונדון חיבר לו שיר על גיבור ששמו עמיחי.

במונחים מקומיים, נחשב הסרט העברי הזה לסיפור הצלחה. אבל, הוא השאיר את מיכה שגריר עם חובות אישיים של כ־150 אלף דולר. המון כסף, לפחות במושגי עולם הבוהמה, המורגל על משכורות זעירות.

בחברת „קסטל" שלו, עבד שגריר עם ארזי כדי לשלם חובות. הוא מעריך שבמשך שנתיים החזיר הכל. אנשים זוכרים לו זאת לטובה. הפקת „הסיירים" היתה צריכה לשמש אות אזהרה לשגריר: לא להתעסק בכספים. אבל, לאחר מעשה כולם חכמים.

■■■

שגריר וארזי קצרו הצלחות. היתה שנת 25 למדינת ישראל. הם חגגו. תחנות זרות פנו חזרו. שגריר את ארזי כחברה משגשגת. שגריר היה הרוח חיה בייזום, בחזון ובהפקות. ארזי איש של ציוד וביצוע. אז, חברים טובים שהיום מדברים מעט מאוד זה עם זה.

בסוף שנות ה־70, נחשבו חברת ההפקות מספר 1 בארץ. החלו מקימים אז מרכז תקשורת בירושלים. ההכנסות על הנייר, בשלב ראשון, נראו כמו 120 אלף דולר לחודש. בתיכנון, דיברו על מכירות של מיליון עד שני מיליון דולר לשנה.

לשגריר היה רעיון נפלא: להפיק תוכנית שבועית „הלו ג'רוזלם" על קלטות. תוכנית מעין חדשות, הווי ישראלי, שתשודר ברחבי ארצות הברית. תוכנית שתעלה את ישראל על המפה. תגיע ל 4.5 מליון בתי אב.

■■■

במקום אחר, בזמן אחר, הסתובבה אז בארץ חברת הנדסה קבלנית, שמישהו כינה אותה „שש המופלאים": אורי אבן, ניסים ברדז'יק, אברהם רייכמן, יהודה זוהר, פרדי פולק ואלכס גת. קבלנים ואנשי עסקים שבנו בקנה מידה אדיר גם בטהרן של השאח הפרסי. אשפים פיננסיים.

אחר כך, העשירים האלה התפרקו וברדז'יק את אבן רכשו את „אינקובה", חברה

אינקובה היתה כבר אז חברה ציבורית נסחרת בבורסה, עם הנפקות מוצלחות שהציבור אהב. מניה ספקולטיבית שגדולים ורבים שיחקו בה. היום, כ־90 אחוז ממניותיה מוחזקות על ידי הציבור. פירושו של דבר שעם ישראל, בשלב זה או אחר, רכש מניות של אינקובה במיליוני דולרים. אנשי העסקים הגדולים פרשו בשלבים מהסיפור. כל אחד שילם את דמי הלימוד שלו.

■■■

ליפשיץ, חבר של שגריר, החליט לשדך בין אבן לשגריר. בין אינקובה לקסטל. בין הכסף לחזון היצירה.

בשנת 81', אינקובה הפכה את קסטל, על כל גרורותיה, לחברת־בת. בתשקיף הנפקה לבורסה, שנת 1983, שכבר לא יצא לפועל – רשמה אינקובה כ־14 חברות־בת חובקות תקשורת עולמית. רשמו שם הוצאות ספרים: „אדם", „ביתנים". רשמו גם „חברת זיו" לזכויות ולהפקות, „חברת 2002 להפצת סרטים", „טלפינה בע"מ", „גד לי השקעות", „תלם מחשבים", „מרדן" דפוס, ועוד. היו גם שמות לועזיים כמו: „ג'רוזלם קומיוניקנס אינקורפרייטד". ואפילו סיפור על חברת תקשורת בינלאומית קי.סי.אי. שתיסחר

כוה לחוצלארץ. אפילו קנו מרשתות זרות זמן שידור, קנו שירותים. אבל, לא הצליחו לקבל פירסום שיכסה את העלויות. לא קיבלו תמיכה ממשרד התיירות או ממשרד ממשלתי אחר. סיבסדו גם כמה הפקות של „ערב חדש" לטלוויזיה הלימודית. הפסידו כספים בסרט־נפל „אות קין". הרוויחו מעט ב„אבנשי פופולר". הפיקו סדרות נפלאות לטלוויזיה הדרום אפריקנית: „המשלים", ה„נביאים", „הבדואים", „הצלבנים". במחירי הפסד.

איתן ליפשיץ: „בענף הזה של הפקות יש המון בלוף. מפיקים אפילו בהפסדים. מתים לעבוד אז מסבסדים הזמנה של מישהו אחר. חוטפים עבודות אחד מהשני ומוכנים להפסיד".

■■■

במרכז התקשורת המשיכו במלוא המרץ: הפיקו עבור הבריטים, דיברו על הפקות עבור הצרפתים, ההולנדים. נסעו ובאו, סגרו עניין, פתחו עניין, ישבו בישיבות ארוכות, תכנונים, מהומה רבתי.

היום, כשהם חכמים יותר, הם משחזרים כמה סיפורי חלם: שלחו את ארזי לחו"ל. הוא קנה בכ־600 אלף דולר את הניידת הכי משוכללת לשידור. האמינו שהיא תעבוד

שמחת דיניץ היה מעורב בתוכנית „הלו ג'רוזלם", בה הושקעו 2.4 מליון ש"ח. עסק מפסיד

כ־20 יום לחודש, ותכניס כ־6 אלפים דולר ליום. במציאות, היא עבדה בקושי יום וחצי לחודש, בכ־1500 דולר ליום. היא היתה גדולה מדי בשביל שידורי חדשות, וקטנה מדי בשביל תוכניות בידור.

קנו ציוד וידאו משוכלל ויקר. אבל, כשחתמו חוזה עם הטלוויזיה הדרום אפריקנית, שכחו לציין שההפקות תהיינה בשיטת הוידאו. תחום שבו היה להם ציוד וידאו. הטלוויזיה הדרום אפריקנית התעקשה על הפקה בפילם. הציוד שלהם היה מושבת. מישהו אחר נהנה והרוויח מההפקות.

צריך לזכור: בעולם הציוד הקולנועי והטלוויזיוני, מה שהיה הכי חדשני לפני שנה שנתיים הופך מיושן. במקרים מסויימים היה להם ציוד שנרכש במיליונים ושאותו לא הצליחו להשתמש בו בשלמותו.

■■■

היו יושבים במועצת המנהלים. מיכה שגריר היה מספר למשל שהטלוויזיה ההולנדית הזמינה אצלם עבודת ענק. ששאל: „ואיפה מכתב ההזמנה, ההתחייבות?". ושגריר היה מרוחק.

מתחת לשולחן בבורסה הניו יורקית ושדרכה יופצו תוכניות „הלו ג'רוזלם".

לאחר מעשה, יאמרו המעורבים שהרגישו שהנה־הנה ההנפקה באה. הכסף הגדול בכיס. דיברו אפילו שהנה גם הארונים ריגר/פישמן עומדים להיכנס. שתהיה השתלטות על ערוץ שני. שגריר האמין שנתח מכל זה יפול לידיו. „לא מכחיש שהאמנתי שלפחות 20 אחוזים מהערוץ השני יגיעו אליי".

בהודעה לבורסה סופר על רכישת חברה אמריקנית עם לוויין תקשורת. היה פירוט השקעות: במרכז התקשורת מיליון שקלים, בחידוש ציוד 1.7 מיליון שקלים, בהפקת „הלו ג'רוזלם" 2.4 מיליון שקלים, ועוד.

■■■

חברת אינקובה נתנה ערבויות לחלומות התקשורת. כסף לא הגיע. הנפקות בוטלו עם התמוטטות הבורסה. הבנקים הזרימו כספים. ההפקות רצו. הריבית הרצחנית במשק אכלה כל חלקה טובה. חישובים כלכליים לא היו.

לאחר מעשה, יאמרו המעורבים בפרשה שהם הפיקו במחירי הפסד: סיבסדו את „הלו ג'רוזלם", עד לפני כשבועיים, הפיקו מישדר

ציבורית בבעלות בנק הפועלים, שמה של אינקובה נקשר לנכסים כמו כל בו בכור ברמת גן, בניין משרדים ליד הבורסה, דפוס „מרדן" בנצרת. שמו של ברדז'יק ניקשר ל„רב מכר", שעל כביש החוף.

בקיצור כסף גדול. במשך הזמן, נקשרו לאינקובה גם שמותיהם של איש העסקים שלמה אליהו מהביטוח, ישעיהו לנדאו, קבלן שבנה בסיסקאי. בקיצור, אנשי כלכלה גדולים.

■■■

על יד אורי אבן הסתובב אז איתן ליפשיץ, הכתב הכלכלי של הארץ. השניים חברים מהצבא, שירות מילואים משותף בצנחנים, קרובים מאוד. אבן וליפשיץ גלגלו אז רעיונות: שנות ה־80, כל המדינה דיברה אז על ערוץ 2 מחר. חשבו שיש מקום להקים חברת תקשורת ענקית. משהו חובק עולם, עם סרטים, עם מגאזינים, עם בית דפוס, שירותי פירסומת בתקשורת, אפילו דיברו על הנפקת כפתורים למסעות בחירות, כמו באמריקה. הרעיון היה מדליק. ההתחככות רצויה לשני הצדדים.

אליהם: הבי.בי.סי, הטלוויזיה ההולנדית. הפיקו אז, בן זמנית, ששה או שבעה סרטים. שגריר הסתובב אז בירושלים כסמל יצירה והצלחה. מי לא הסיר את הכובע בפניו? כאריזמה, חן, הכל. הארץ היתה אז קטנה, וירושלים קטנה ממנה.

אחר כך, פרצה מלחמת יום הכיפורים. ההפקות נפלו. החובות תפחו. „קסטל" היתה בצרות.

הקסם התקשורתי קרץ לאנשי עסקים עם כסף. ההתחככות בשגריר היוצר, קסמה לאחרים. היו לו חלומות גדולים והוא ידע לדבר. גם היום, במצבו, הינו רב, נחמד, מלהיב. במשך הזמן, ולא לפי סדר, זרמו לשגריר משקיעים, שאמרו לו פחות או יותר: „לך יש את הכישרון, לנו את הכסף".

כך הגיעו אליו כמשקיעים ושותפים: מרדכי רובינשטיין מבעלי אמקור; משפחת כדורי, נכסים; פלדמן, רופא שיניים; עמוס אהרוני, ביטוח ותיירות. אהרוני, מאוחר יותר, יברח לחו"ל, וינתק את שגריר את קנמוני עם שטרות שלא נפרעו, ועוד.

אחר כך, הגיעו שנות ה־70. ההשקעות

מסמכים? החוזה כבר בכיס. אחר כך, התברר שלא צמח שום כלום. כך נפלה גם הפקת ענק של הטלוויזיה הצרפתית שהובטחה להם, „ספינות שרבורג", ושהלכה לאחר.

עד היום, כשהם כבר לא „מתים" אחד על השני ודרכיהם נפרדות, הם נזהרים לא לפגוע בכישוריו של מיכה שגריר. „הוא יוצר, חולם בגדול, לא איש עסקים". או: „היו שם שני תרנגולים, ארזי ושגריר, כשכל אחד סוחב לצירו איזה כתר. אחד אמר 'שמש', השני אמר 'ירח'". או: „הסתובב שם מנהל שבא מרשות השידור שלא תפס את גודל הקטסטרופה". או: „אף פעם לא הבנו מה ליפשיץ עושה שם. הוא היה יועץ, קושר חוטים, פותח דלתות, קונה לוקשים. גם הוא אכל אותם".

■■■

היום, אחדים מהם מאשימים את אבן. אורי אבן, שהיה סמנכ"ל תה"ל, ושהפך לאשף פיננסים, יושב היום בניו יורק, וחושש לחזור בשל חוב אישי של כמה מאות אלפי דולרים, ומפני צו עיכוב יציאה מהארץ. אומרים שהוא היה מתכנן בגדול, אבל איש עסקים גרוע. שהיטעה אותם בהנפקות ובכספים שיגיעו, ולא הגיעו. שהלביש עליהם כובע גדול מדי.

בניו יורק, אבן פתח דף חדש, נשא

על יד ליפשיץ, מככב איש העסקים שמיל ובר. לשמיל ובר מעורבות 'היסטורית' בכל פרשת אינקובה: בתקופת הדיבורים הגדולים הגיעו אליו אבן את ליפשיץ. ובר היה אז יחסית עולה חדש ממקסיקו. ארבע שנים בארץ. מדבר עברית מצויינת. משחק בפרשה הזו תפקיד של איש עסקים, מיליונר זר, רוצה להתפרסם ולא רוצה להתפרסם. 'מת' להשתייך ל'בראנזה' היוצרת. ברקורד הכלכלי שלו שותפות בבנק למיסחר ובעוד חברות להשקעות ופיננסים. חברות לא מוגדרות, עם שמות כמו „אמריקן אידיאל" ו„אמריקן רינג".

ובר מספר שליפשיץ את אבן עניינו אותו בהשקעה בחברת־הבת הניו יורקית קי.סי.אי. שהוא השקיע אז כ־300 אלף דולר. שבסך הכל, השקעותיו בהרפתקאת המרכז לתקשורת נאמדות באופן לא ישיר בכמיליון דולר. (על כך יעירו המעורבים האחרים, ששמיל ובר אוהב „לנפח" השקעותיו, ששיחק בסכומים קטנים הרבה יותר).

ובר מספר שאחרי ההשקעה שלו, עלה לראות מה מתרחש בירושלים. לדבריו, כבר בפברואר שנה שעברה ראה את הקטסטרופה. במשך ששה חודשים, הגיע למרכז התקשורת וניסה, לדבריו, לנקות את האורווה. הוא

רשת תקשורת בינלאומית חובקת עולם. ובר, אולי כמו אחרים, התעורר מהחלום קצת מאוחר.

לשמיל ובר יש היום אינטרס ברור במרכז התקשורת או במה ששרד ממנו: הוא הכניס לצירו של ליפשיץ שלושה מאנשיו: משה טל, יהלומן לשעבר, עמי אשל, קיבוצניק לשעבר, ומוטי קרסו, בנקאי לשעבר. השלישיה, עם ליפשיץ, צריכה לנקות את הזבל והחובות של אינקובה. מכרו כבר את „כל בו בכור". מוכרים עוד נכסים. הפסיקו את כל ההפקות. בציוד ישתמשו להשכרה בלבד.

ההערכה של ובר היא שההרפתקאה החדשה הזאת תעלה לו אולי 10 אלפים דולר לחודש, אבל תותיר אותו עם חברת הפקות גדולה ותקוות שלא הכל אבוד.

קצת עצוב לראות כמעט את סוף הפרשה, כשהנפשות הפועלות בה הם לאו דווקא אנשי העסקים הרציניים. שניים, כאמור, בניו יורק. השאר יצאו בזמן. נותרו המקומיים הקטנים, שגריר את ליפשיץ, לא אשפי כספים, ורחוקים מלהיות מיליונרים.

איתן ליפשיץ: „לא יודע איך הכל יסתיים. בינתיים חי מהלוואות שנותנים חברים. אני לא טיפוס טראגי, משתדל לחפש דרכים

של 'הפורום הישראלי' בטבריה, והראש שלי כבר בעניין אחר".

הוא מסביר שעל הנייר היתה קסטל, חברת התקשורת שלו, תוכנית פנטסטית, אבל במציאות היא לא עבדה. למה? הוא לא יודע. התקווה שלו: יש חברות פיננסיות שמתעניינות בחברה שקרסה, כי הם מעוניינים לקנות חברות מפסידות לצרכי מס.

שגריר רגוע: „גם הקואופרודוקציה של המגנאונים טיים וליף הפסידה כ־50 מיליון דולר, אבל בשונה ממה שאירע אצלנו, להם היה ממה לשלם הפסדים... למה שלא תשאלי איך סולל בונה הפסידה, איך קופת חולים, איך כור? למה לא סיבסדו אותנו כמו שסיבסדו את המושבים?

„אני לוקח 100 אחוז אחריות לכשלונות, אף על פי שלא הייתי 100 אחוז שותף לניהול. כשנכנסנו לסחרור בסדר גודל כזה, כמו שכל המדינה נכנסה לסחרור בשנת 85' – כל ניסיון לעצור את הסחרור היה או לתקוע לעצמי כדור בראש או להרים ידיים לפני כשנתיים.

„לא הרמתי אז ידיים ולא רגליים. כמו

מתוך „אות קין". חברת „קסטל" הפסידה 130 אלף דולר על הסרט הזה

מיליונרית אמריקאית. כשאני מבקשת מהם את מספר הטלפון שלו בניו יורק, מתעורר יצר החברות והסולידריות שלהם: „עיזבי את האומלל הזה, הוא הרי הכי אומלל, הפסיד בהרפתקאה את הראש שלו".

עם כל החברות ההדוקה כביכול, נוח לכמה מהם להגיד שראו את הכתובת על הקיר בזמן הנכון ופרשו. כך ארזי וכך דורי. ארזי טוען שראה את הקטסטרופה באה, שהציע תוכנית הבראה, אבל שגריר לא הקשיב לו, ולכן הלך. היום, ארזי, מנכ"ל ושותף בחברת „מדיה ריסק", חברת־בת של אלביט. דורי עובד ב„קנון", על יד איציק קול. ליפשיץ מנסה למכור את נכסי אינקובה, כדי לכסות את הפסדי קסטל תקשורת, כדי שהוא ומיכה שגריר לא יצטרכו להביא כספים מן הבית.

■■■

איתן ליפשיץ מגדיר בצניעות את תפקידו הנוכחי: „לבסוף, מרוב אנשי עסקים גדולים, נשארתי אני להוציא את הסוסים מן הבוץ. מרוב מבינים, נשארתי האיש המעשי היחידי, עכשיו הם כולם תופסים שצריך לסמוך עליי".

הצליח להתקוטט עם ה„יוצרים". הוא מעריך שצימצם את ההפסדים בכמיליון וחצי דולר. הפסיק כמה הפקות.

לא העריכו אותו, לא קיבלו אותו כ'בראנזה' היוצרת. והאגו שלו נפגע. אחרי חצי שנה של נסיונות שיקום, התקפל והלך הביתה. ובר אומר שהחבורה הירושלמית לא תפסה ששם המשחק שלהם הוא הישרדות.

ההסבר שלו: „הסתובבו שם כ־80 עובדים, 60 מהם מיותרים. החבורה היוצרת, שכינתה את עצמה 'מועצת המנהלים', ישבה באווירה של חברים, לא אנשי עסקים. כל אחד מגלומן לא קטן, שרצה להפיק ולייצור במחירי הפסד. כולם מכסים על כולם. התנהגו כמו מנהלים במשרד ממשלתי שחושבים שיש איזה מוסר גדול מאחוריהם שישלם את הכל. היתה לי הרגשה שלפני משהו כנוסח שלושת הקופים שאומרים: לא ראיתי, לא ידעתי ולא שמעתי. חבורת ליצנים, לא אנשי עסקים".

■■■

ובר, כאנשי עסקים אחרים, היה שותף לאותה אופוריה: חוגגת בגדול. אני זוכרת פגישה לפני כשנתיים במשרדו. דיברו על

לצאת מהבוץ. לא ממליץ לעיתונאים כלכליים להיכנס להרפתקאות עסקים. לא חשוב אם אתה כלכלן או היסטוריון, אם אין לך חוש פיננסי שנולדים איתו, שום דבר לא עוזר".

■■■

מיכה שגריר אומר שיש לו התחייבויות אישיות על כ־600 אלף דולר. לא מחפש אשמים, לא זורק בוץ בחברים, לא מבין בתשקיפים, לא בבורסה ולא במניות. אומר שכל הניתוחים לאחר מעשה הם שטויות, שהמניע שלו לא היה לעשות כסף, רק קולנוע והפקות.

שגריר שואל למה אני יושבת לו על הצוואר, והוא בכלל היה צריך את כל הראיון כמו קוץ בתחת. דוחה את הפגישה שלנו, וחוזר ודוחה אותה. לבסוף, מגיע לפגישה בדרך מטבריה לתל אביב לירושלים, כמעט חצות הלילה, ועוד מטלפן עם סיומה למישהו, לדחות איזו עוד פגישה לילית שיש לו מאוחר יותר. שגריר: „עכשיו הגעתי מכנס

שאיני מרים עכשיו. אני כאן ולא מחפש אשמים".

■■■

מיכה שגריר מתכנן המשך הפקה לטלוויזיות הבריטית, אולי החייאת „הלו ג'רוזלם" באופן פרטי, כמפיק קטן. לא בורסות ולא בגדול. „רוצה להיות קטן ופרטי, לא רוצה להיות אריה גדול בבורסה".

סצינה אחרונה, לא סופית: כמה מהנפשות הפועלות, שיצאו בזמן מהעסק, אומרות: „אמרתי לכם". אבן בניו יורק. ליפשיץ מנסה להציל מת חי. ובר מנסה לסחוט מהלימון הסחוט מה שעוד אפשר. ערוץ 2 בידיים של אף אחד. כל מי שנגע באפיזודת קסטל הפסיד משהו. גם הציבור. על הקרשים מרוחים מיליוני דולרים. מרוח גם חלום תקשורת ענק שהתפספס.

לכמה מהגיבורים הראשיים נפילות כספיות אישיות. איך מגדיר זאת שגריר: „לא חייב הסברים. אני יודע רק לעשות קולנוע. אני צריך להפיק לקחים אישיים, אבל זה לא עניינם של חברי המוראגים או של מתחרי השמחות". ■

**מי לא היה בעסק? אורי אבן והחברת „אינקובה", דני ארזי, ניסים ברדז'יק, עמוס אהרוני, שמיל ובר • השמים היו הגבול. במציאות, הגבול היה 40 אלף דולר הפסד חודשי**

**מיכה שגריר לוקח אחריות. אנשים זוכרים לו לטובה את כיסוי חובות הסרט „הסיירים" • איתן ליפשיץ ממליץ: אל תכנס לתחום לא שלך**


7 ימים שבועון ידיעות אחרונות

מתחשקת לי בכפה משיקולדה
חדש
מילוי קרם נוגט
טוב לי עם

עיצוב של בית יוקרתי מתחיל מהשטיח
שטיח קינג דויד ירושלים
הכרמל הטוב ביותר בעולם
גם ביתך יכול להראות יוקרתי ומיוחד, רכוש את שטיח קינג דויד ירושלים - הכרמל הטוב ביותר בעולם.
בימים אלה, חברת שטיחי כרמל יצאת בסדרת חדשה של קינג דויד ירושלים - בעיצוב מקורי עם גוונים שטרם נראו כמותם על שטיח. לדוגמא הקלאסית נוספו צבעים מודרניים המשווים לשטיח מראה עשיר ומיוחד במינו. קינג דויד ירושלים בעיצוב החדש משתלב גם בבית המעוצב בסגנון מודרני.
ועכשיו רשת בית כרמל, רשת השיווק הישיר של שטיחי כרמל עושה צעד גדול למענך ולתקופת מוגבלת, מאפשרת לך לרכוש את קינג דויד ירושלים ב-10 תשלומים שקלים ולקבל עליו 50 שנות אחריות.
לך על יוקרה - לך על קינג דויד ירושלים.
בהתאם לתקנון
עכשיו ב-10 תשלומים
בית כרמל
חיים איתני - שטיחי כרמל ושות'.
שטיחי כרמל קונים ברשת השיווק הישיר
• רמת גן: רח' מודיעין 13
• רמת גן: קניון איילון, דרך אבא הלל
• רמת גן: "ביתילי" מול אצטדיון ר"ג
• גבעתיים: שלום, כצנלסון 132
• ירושלים: רח' יפו 29
• תל-אביב: גרוזנברג 28
תל-אביב: ברוכים, דרך יפו 13
• נתניה: רח' שמואל הנציב 5 (בפס"ז)
ראשון לציון: המשך רח' הרצל כביש בית דגן
• רחובות: רח' הרצל 183
• עפולה: רח' מרום 20
• באר-שבע: בית האשל 26
• חיפה: צומת הציק פסט (מול החיפר ש')
• כפר-סבא: רח' הרצל 63 (פינת המייסדים)
• רעננה: אחוזה 184
דלית אל-כרמל: מרכז מסחרי
* פתוח במוצ"ש
אחרי צאת השבת

# אלן גינזבורג, 61, על היכולת ליילל

אלן גינזבורג, חיפה, 1987. "התשוקה לא הירפתה ממני. היא בראש. אני חושב, שבעניין הזה כל אחד נשאר לתמיד בן 15"

תצלום: גדי דגון

**נביא דור הביטניקים, המשורר האמריקאי אלן גינזבורג, בביקור לרגל הופעת הפואמה "קדיש" בעברית • ב"נהמה", קריאת שחרור להומסקסואליות, החל לנתץ את האלילים של החברה האמריקאית • בא לצלם, להתעמת עם הביוגרפיה שלו**

**יותם ראובני**

מי היה מאמין שאני אפגוש את אלן גינזבורג, אחד מגיבורי הנעורים של דורי, במלון "ורד הכרמל" בחיפה. מלון מוזר, כוכב אחד, עומד בשולי שכונת אחוזה, כמו תפאורה לאופרה שיעלו גימלאי ההסתדרות. מלה אחת על הביטוי הזה, גיבור נעורים: גינזבורג, בספר כמעט מחתרתי, "נהמה", פסל החירות על הבריכה, בעיות עם הצנזורה. הספרות המקומית היתה שבויה עדיין בסיפורי הגבורה של הפלמ"ח. מהשירים של גינזבורג נשבה חירות שעד אז לא ניתן היה להעלות בכלל על הדעת, שאפשר לכתוב אותה. היא הייתה שייכת לחלום, להזייה, למה שנאמר בין אנשים בחודרים סגורים.

"כן", אומר גינזבורג, "אני שומע מאנשים רבים, במכסיקו, בפולין, שהפואמה הזאת העניקה להם שחרור. אני לא יודע איך זה קרה. אני שמח על זה. ברור. אבל זה היה בדיוק העניין, ב'נהמה', בכל מה שאני כתבתי, במה שבני דורי כתבו. לא רק לתת לגיטמאציה לנושאים שהיו בבחינת טאבו, אלא לומר את זה בשפה חדשה, דיבורית, בלי שום הצטעצעות".

חדר קטן בחיפה. שתי מיטות צמודות. מכשיר טלוויזיה אפור. "הגעתי רק אתמול בלילה", אומר גינזבורג, "אני עוד לא יודע מה קורה". בוקר מעונן. מאוחר יותר תופיע השמש. פקידת הקבלה סיפרה לי, שבחודש הבא יהפוך המלון לבית אבות.

– אתה אוהב בתי מלון?

"כן", אומר גינזבורג, "אני אוהב. זה בסדר. תראה את הפרחים האלה פה. בלילה, בדרך לחיפה, עצרנו בצד הדרך. היה ירח ואני קטפתי פרחים צהובים".

גינזבורג בא לישראל, ביקור שני, הראשון ב־1961, לכבוד הופעת "קדיש ושירים אחרים", שרואה אור השבוע בהוצאת עם עובד. הצייר צבי מילשטיין מציג בגלריה רוזנפלד בתל אביב תערוכה מיוחדת של עבודות בהשראת "קדיש". כמו כן ישתתף בסמינר בן שבוע על קולנוע וספרות, ביחד עם ידידו הצלם רוברט פרנק, ב"קמרה אובסקורה".

"נהמה" ו"קדיש". שתי יצירות שכבר מזמן מזוהות עם הפואטיקה של דור הביטנקים. נדודים, סמים, בריחה מאחריות, משום שאין על מה לקחת אחריות. בקשר לשם של הפואמה "קדיש" אין שום בעיה, כך במקור. אשר ל־"HOWL", דן עומר ז"ל תרגם "נהמה". אבל, אומר נתן זך, "באנגלית רק תן וזאב משמיעים את הדבר הזה. אם כן, יללה, או צרחה". השורה הראשונה של הפואמה הזו, "ראיתי את המוחות הטובים ביותר של דורי נטרפים בשיגעון", מאפשרת לכל קורא לצרוח אותה בתוך נפשו. כמו תן. כמו זאב.

הפרידה מאלוהים, אחרי הטחת כתב אישום מחריד באוזניו, לא הביאה את השחרור המיוחל. גינזבורג צעק נגד האלוהים שהוא:

*"מולך של הילדים הנזעקים בחדרי המדרגות*
*של הנערים הבוכים בצבא*
*של הזקנים המתייפחים בגנים הציבוריים*
*ספינכס של דם ושל אלומיניום שבעורקיו לא זורם דם אלא כסף"*

הפואמה "קדיש" נכתבה בתקופת השיא של דור הביטניקים, ילדי הפרחים, מחפשי האהבה ומחפשי עצמם, שעשו מסע גדול סביב עצמם כדי לחזור אל אותה נקודה. גינזבורג אמר תמיד שפתי ישנים. יצא כך, ש"קדיש" שלו הוא גם קדיש על דור הביטניקים.

■ ■ ■

גינזבורג נולד ב־1926 בעיר פטרסון, ניו ג'רזי. אביו היה מורה בתיכון, סוציאליסט, ואמו, נעמי, האם המשוגעת, המופלאה, האחת והיחידה, שהבן ראה אותה מתפוררת בשיגעון מול עיניו, והמבוגר נאלץ לבוא ולטפל בה, עד מותה. היא מתה ב־1956, כשהוא היה בן 30, המשורר המושמץ ביותר באמריקה. יכול להיות שאלמלא אהבת הגברים, המחאה היתה נקלטת מהר יותר, ותקופת היסורים שלו היתה מתקצרת. אבל זו רק שאלה מופשטת. מה שהיה, היה.

אנחנו יושבים במרפסת של המלון. "שמעתי", אומר גינזבורג, מודד אותי במבטיו, "שאתה כותב שירים".

– לא, כבר לא. ויתרתי על זה.

"ויתרת?" הוא צוחק. "מה זאת אומרת ויתרת? אני מוותר על זה יום יום".

– באת לכאן כמשורר מפורסם, פרופסור מכובד באוניברסיטה אמריקאית. אם היו אומרים לך בשנות ה־50, בשיא הנידוי שלך, שזה מה שיקרה לך, היית מתנגד נגד זה?

"לא, לא. ההבדל היחיד שאני מוצא בין מה שאני עכשיו ומה שהייתי אז הוא בכך, שעכשיו יש לי כסף. אני יכול לנסוע מתי שאני רוצה לאן שאני רוצה. אני יכול להיות זה שמשלם את החשבון".

– זה נעים, לשלם את החשבון?

"כן. זו הרגשה טובה. אבל זה לא עוזר לי הרבה, כי אני מכור לעבודה. דבר כזה קיים, לדעתי, אצל אנשים רבים אשר בעצם סובלים מהערכה עצמית נמוכה מאוד, וחושבים שניתן לפצות על זה בכך שיעבדו קשה. היצירה צריכה להיות הוכחה שהקיום אכן שווה משהו. אולי נוירוזה של רגשי אשם. יכול להיות שבישראל זה חמור יותר".

– האם העלית בדעתך, שעם הזמן תהפוך לחלק מן הממסד האוניברסיטאי, הספרותי?

"הממסד הספרותי לא קיבל אותי, לא קיבל את הסופרים האחרים בני דורי, את ויליאם בורוז, למשל, אבל זה לא הפריע לי במיוחד. היתה לי תהילה, כן. ג'ק קרואק כבר פירסם אז את 'בדרך' שלו, והוא היה מפורסם, למרות הממסד. היינו קבוצה די מגובשת בסאן פרנסיסקו, ב־1956, למשל, שנינו, ג'ון אשברי, פרנק אוהרה ואחרים".

– ואז החלו הנדודים?

"זה קרה ב־1961. יצאתי לדרום אמריקה, ומשם המשכתי לטנג'יר, מרוקו. הייתי עם ידידי, המשורר פיטר אורלובסקי. בטאנג'יר פגשנו את בורוז".

– הייתם מאושרים, במרוקו?

"כן. זה היה בסדר. יוון, בפעם הראשונה ואחר כך ישראל. נפגשתי אז עם מרטין בובר. אמרתי לו, שאחת הבעיות המציקות לי היא, שהתנסיתי במה שניתן להגדיר כהיבט התת אנושי של הקיום, הן באמצעות האל.אס. די. והן בלעדיו".

– התנסות תת אנושית עם הקיום בקשר למין?

"לא, לא. אני מניח שלכל אדם יש התנסות עם התת אנושי שבקיום. היתה לי הרגשה, שאני מחוסר נפש, שאין לי נפש".

– עכשיו אתה מרגיש שאין לך נפש?

"כן. אבל עכשיו זה מוצא חן בעיני. אני חושב, שאז הייתי עדיין שבוי בעיקרון היהודי נוצרי בדבר ההתייחסות המוסרית אל הקיום. וכזכור, שהיה באמת איש מאוד חכם, אמר לי, 'זכור את מה שאני אגיד לך, איש צעיר. הבעיות שלנו הן עם האנושי'. כלומר, יש מספיק בעיות עם האנושי, לא צריך את התת אנושי. ופיטר אורלובסקי, שהיה איתי, שאל את בובר אם היו לו 'חזיונות'. ובובר אמר כי לפעמים, כשהוא שוכב במיטה, הוא רואה נוכחות שנכנסת פנימה מבעד לחלון. באותו ביקור פגשתי את גרשום שלום וכמובן, את נתן זך. כך נוצר הקשר בינינו. הפלגתי מאילת למומבאסה ומשם להודו.

"בהודו הצגתי אותה שאלה, בדבר התת אנושי, לוקו מורי המדיטאציה הבודהיסטית בטיבט. התשובה שלו היתה הרבה יותר מפליאה. 'אם אתה רואה משהו נורא, אל תדבק לזה. אם אתה רואה משהו רב יופי, אל תדבק לזה'. המשפט הזה חתך איכשהו את הקשר הגורדי שהיה בתוך נפשי ומאז נעשיתי מעין זן בודהיסט חובב, שנתיים וחצי לא הייתי באמריקה".

– עכשיו, כשאתה מסתכל אחורה, אתה יכול להצביע על סיבה כלשהי לנדודים האלה?

"רציתי, בעצם, להשלים את ההשכלה שלו, ובאותה תקופה היו לי בעיות עם אל.אס.די. מסעות לא טובים. נוראיים. רציתי לנסוע להודו, מתוך תקווה לפגוש אנשים אינטליגנטיים, שאיתם אפשר לדבר על זה".

■ ■ ■

"קדיש ושירים אחרים" הופיע ב־1961, השנה שבה יצא גינזבורג למסע הגדול שלו. אף מקום לא היה רחוק מדי, בניסיון שנמשך עד היום הזה, לשכוח את האם המשוגעת, שמצבה הולך ומחמיר. שיגעון הרדיפה. זו היתה המחלה שלה. היא ראתה את השפם של היטלר בכיור. אם בעלה ניסתה כל הזמן, בהזיותיה, להרוג אותה. אחותה הייתה המרגלת הראשית.

עכשיו מגיע "קדיש" לשפה שבה יישב כמו בבית. בתרגום העברי של נתן זך, והצרוה של השיגעון והצרווי של האובדן, הבן הרואה את אמו המתפרקת לו להלוויה. נעירה, כמו שהיינו אומרים, איוושה בזהרים. הילד אלן, שרול־אברם, אחרי הרים של גופות שבחים נטבע בבייה, קורע קריעה:

*קדיש קדיש קדיש צועקים בשמים*
*הלבנה מעל אבני המצבה כלילה איילה*

העלה האחרונה הייתה ריבון. גינזבורג לא חושב עוד על אלוהים.

■ ■ ■

גינזבורג כבר התפשט עירום בערב קריאה שערך, כמו כאיזה מהלך משוגע של פרסום לדרך חיים, שבה החובה היא ללכת לפי הצו של אמת בפרסום. ליד המיטה, גם בחיפה, הוא מחזיק פינקס קטן, שבו הוא כותב את שיריו. "אני רוצה לשחזר את המחשבה שהיתה לפני דקה", הוא אומר. "מה שבמעט הניק, אבל עדיין לא חמק לגמרי. אין לי עניין לבדות דברים. אני הקצרן של המודעות שלי. אני לא ממציא דברים, רק רושם דברים שעלו באופן טבעי בגיוחשבתי. יש לי כמעט מתכון לכתיבת שירה. רוצה לשמוע?"

– כן.

- תפוס את עצמך בעורך היושב
- בירור עצמי של נושאים.
- ניקטיביזם מידע, גינגיבזים מיידיים.
- שפה דיבורית.
- אותיים יכולים לאמור את דיונם על פי מה שאתה רואה

**"קדיש מתייחס לפחד מפני השמדה, מפני שריפה, מפני כאב גדול. אני לא יודע אם זה יהודי לחלוטין"**

אלן גינזבורג עם פיטר אורלובסקי, חיים משותפים, 30 שנה

*ריבון ריבון נעמי מתחת לעשב הזה*
*מתצית חיי שלי ושלי כשלה*
*קרע קרע לו, תבוא עיני למטה באותה*
*קרקע שבה אני עומד כבמלאך*
*ריבון ריבון עין גדולה המשקפת על הגל*
*ונעה בענן שחור*
*קרע קרע קריאה, מנורה של יצורים*
*משולים כמזוקה אל רקיע מעל יעצים הנעים*
*בגלים*
*ריבון ריבון זה שוהה, עד דק כל מגבי*
*קולי בשדה ללא גבול בשאול*
*קרקע קרע קריאת הזמן שנקרעה מתוך*
*רגלי זכנו מדרך עין קיום*
*ריבון ריבון זה מרקיע דרוח כנף עלים*
*מרוששים העם הזיכרון*
*קרע קרע על השעט והלוותי הלום קרע*
*קרע עין יורה דאשמוט ודעגל*
*השבורת בעות הספר התיכון השעמם*
*קרע קרע של חיוניות ריבון העולמים*
*ריבון ריבון קרע קרע קרע קרע ריבון*
*ריבון ריבון קרע קרע קרע ריבון*

- ההווה נקבע על פי מה שהוא רואה.
- המחשבה הראשונה היא הטובה ביותר.

– אתה לא עורך את השירים, לא עובד עליהם.

"מה יש לערוך? השירה היא דיבור. כמו השירה הטיבטית. היא מדוברת, היא ברגע ההווה. אחרים רושמים אותה מפי המשורר, ממש כפי שהוא אומר אותה".

– השירה שלך נקיה מתחושת אשמה. גם החיים שלך ככה, בלי אשמה?

"הו לא, מה אתה מדבר? יש בי אשמה אנושית, אשמה הומוסקסואלית, אשמה פוליטית, אשמה אמריקאית. כל מיני תחושות אשמה, חלקי זהות. מה שמפחיד הוא, שכמובן מסתיים כל חשת אינה אלא ריקנות. כל זהות היא אזעית. אין זהות שחלפת. אבל יש בכך גם ברכה, תחושה של פתיחות, של חלל, שבה יש טעם לתענוג ולאשמה".

– אתה אומר שזהות ואשמה הן חייבת?

"כל קיבעון יוביל בהמיה לתוקפנות, לתירוה. כל ניסיון לתאר במשהו כאילו



7 ימים • שבועון ידיעות אחרונות

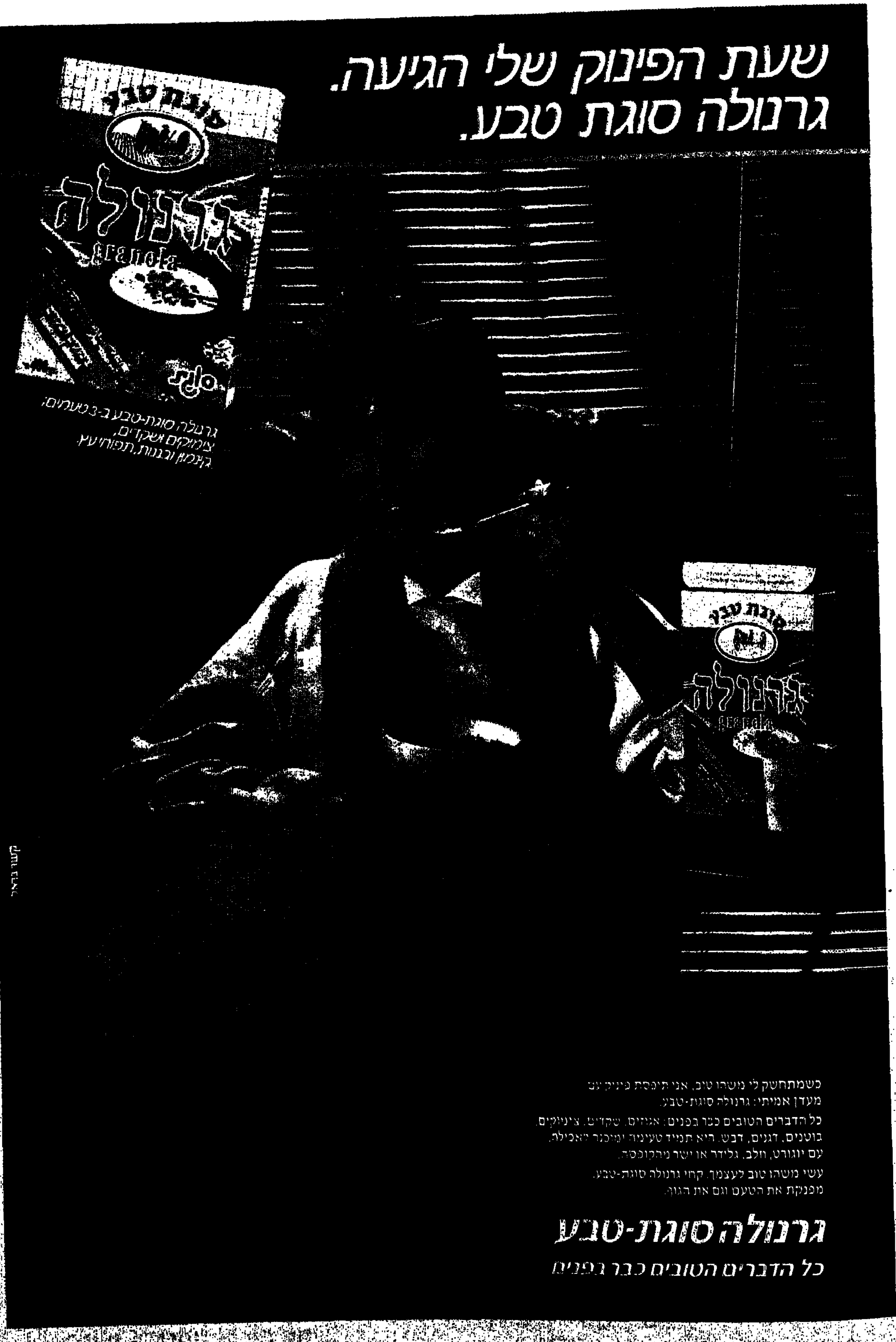

אלן גינזבורג ואימו נעמי, עליה כתב את „קדיש", ניסיון להשתחרר מהשיגעון של האם, שראתה את היטלר בכיור, אויבים בכל מקום

**„שיגעון הרדיפה, זו היתה המחלה שלה. היא ראתה את השפם של היטלר בכיור. אם בעלה ניסתה כל הזמן, בהזיותיה, להרוג אותה. אחותה היתה המרגלת הראשית"**

תמונה משפחתית: דודן דני ליגנט, אלן גינזבורג, הדודה אדי ליגנט, מכס פרומן, דודנית ואלנור פרומן, אחות נעמי (ניו יורק, 1940 או 1943)

**„ההבדל היחיד שאני מוצא בין מה שאני עכשיו ומה שהייתי אז הוא בכך, שעכשיו יש לי כסף. אני יכול לנסוע מתי שאני רוצה. אני יכול להיות זה שמשלם את החשבון"**

לעולם ועד, מוביל לחרדה. התוכמה היא לדעת לוותר. תוך ויתור, לגדול. להתפתח כל הזמן".

– יש לך חוזה עם בית הוצאה לאור, שלפיו אתה חייב לספק ספר כל שנה?

„לא. יש לי הסכם להוצאת שבעה ספרים במשך חמש השנים הקרובות. אני עובד על זה, ובכלל זה על פרסום היומנים שלי, משנות ה־60, ה־70. אני צריך לעבור גם על התכתובת שלי. לא איכפת לי לקרוא את זה שוב, אבל אני צריך לערוך את הדברים, וזה די מתיש".

– יש לך תחושה שאתה נוגע בעבר, בדברים מתים?

„אני בא לידי מבוכה על דברים שאמרתי ועשיתי, אבל זה לא נורא. זה לא אני האיש של עכשיו שעושה את כל הדברים האלה. הם נעשו בידי איש אחר, רחוק, שעשה את מה שמצא לנכון לעשות בתקופה שלו. אני באמת סבור, כי חשוב ביותר שבני אדם יהיו כנים ויעשו טעויות".

מדובר, בעיקר, בשערוריות שחולל כשלא רצה להסתיר, בלשון המעטה, את ההומוסקסואליות שלו. בימי הזוהר של הביטנקים, ובעת המחאות נגד מלחמת וייטנאם, זה כבר לא היה חשוב כל כך. המחאה היתה העניין.

ב־1946, סולק גינזבורג מאוניברסיטת קולומביה בניו יורק, בשל „חוסר התאמה". עכשיו יש באוניברסיטה זאת ארכיון שמוקדש לו, ומדי שנה הוא מעביר לשם ארגזים של חומר. זה הניצחון הפיוטי של מי שלא סטה מן הדרך שלו, אשר גם אם איננו יכול להגדיר אותה, שאפה תמיד להביע את העירום מכל. את הקיים, את מה שקורה עכשיו, לך.

■■■

– באחד השירים שלך אתה אומר, שאתה שבוי של אלן גינזבורג. ככה זה?

„אני מניח שהרגשתי כך ברגע שבו כתבתי את השיר. עובדה, שאם יכולתי לכתוב את הדבר, אני לא לגמרי שבוי בידיו".

– האם אתה מרגיש שאתה חייב לענות על איזה דימוי ציבורי שיצרת במשך השנים?

„איזה דימוי? דימוי הומוסקסואלי? סוטה? מוחאי? מכובד? בלתי מכובד?"

– יש בהם אחד שאתה מעדיף?

„דימוי המשורר. אני גם צלם ומוסיקאי. רק עכשיו הקלטתי תקליט ובו אני קורא שירים על רקע מוסיקה. אבל למה דווקא הדימוי הזה? כי העיקר של החיים כאמן זה להיות נכון לקלוט את השינויים, לרשום את השינויים שחלים בי, שחלים באחרים. כל אחד הלא מחזיק בדימוי עצמי שונה מזה שיש

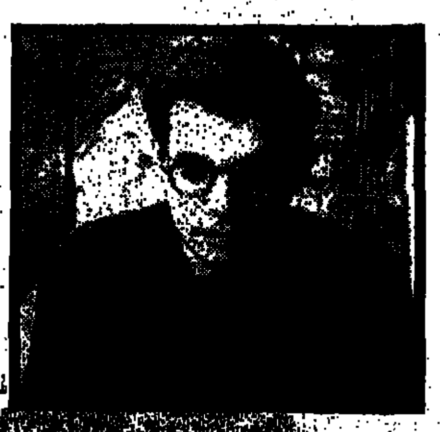

אלן גינזבורג [illegible] את „קדיש" [illegible] הביטניקים

לאחרים לגביו. רק להיות כן ולעשות שגיאות, ככל שאתה שוגה יותר, אתה טוב יותר".

– והיצירה באה להשכיח את השגיאות?

„היא באה, אולי, כתשובה על אי הערכה עצמית".

– זה מישחק?

„כן. במובן הזה שאין גיהנום נצחי, אין גן עדן נצחי. לכן אין פחד מפני קללת נצח. היצירה יכולה, אולי, להקל על תחושת הקלסטרופוביה הקיומית של בני האדם. לשחרר אותם מפחד האלוהים".

– אתה משוחרר מהפחד הזה?

„כן".

■■■

[illegible]

החיים, זו היתה המהפכה הגדולה מכולן. אשר לשינויים התכניים והצורניים, בין השנים 1960־1962 היתה סידרה של משפטים בעניין יצירות ספרות שהוגדרו כפורנוגרפיות. דובר על 'ארוחה עירומה' של בורוז ועל 'נהמה' שלי. אחרי המשפטים, הספרים הותרו להפצה. הצנזורה המוסרנית ספגה מפלה.

„חוץ מזה, בספרים עצמם, הופיעה שפת דיבור. זו היתה מהפכה לא פחות חשובה מעצם הנגיעה בנושאים שהיו בבחינת טאבו. הדברים האלה הביאו למה שניתן לכנות תנועת שיחרור מקיפה, הכוללת את תנועת השחרור של הנשים, של ההומוסקסואלים, של השחורים במידה ידועה. וכמובן, השחרור מכבלי האלוהים. הסמכות הישנה נשברה. עתה כל יחיד ניצב בפני הכרה בדמיון של עצמו, ההכרה בעצמו. זה היה ועודנו ההישג החשוב ביותר של דור הביטניקים.

„המסר עבר, ובצורה ברורה ביותר. השתחררנו מן המדעיות, מן האשליה שלמדענים יש תשובות כלשהן לבעיות הקיום של האדם. נשבר המיתוס בדבר האובייקטיביות של המדע ובכלל. כל אמירה אובייקטיבית לכאורה יוצאת מפה בשר ודם של אחר, סובייקטיבי".

– אבל הרי כל השחרור הזה הרחיב את תחושת הריקנות של האדם.

„כן, נכון. אבל ניתן לתרגם את הביטוי ריקנות לפתיחות. פחות קלסטרופוביה. יותר מרחב. הריקנות היתה גורם לחרדה משום שהיה נדמה כי זה חור שחור, החור השחור שבהעדר האלוהים. יקום שחור. אבל מנקודת מבט אחרת, והו יקום פתוח, שבו כל אחד משוחרר יותר, ואינו צריך לחשוש מיהווה או אללה או מה שלא יהיה".

– אתה מדבר על היוצר. מה יעשה אדם שאיננו יוצר וחייב להתמודד עם הבעיות האלה?

„השחרור היה מקיף, באמת מקיף. בשנות ה־60 המאוחרות, למשל, קרה לאמריקאים הדבר החשוב ביותר. ב־'67, אם לדייק. הפנטגון, משרד הגנה, 'התחיל לרתוף'. זה לא שהבניין פתאום זז או משהו. האמון העיוור בו, כסמל לאנשים שיודעים כביכול מה הם עושים, זה נשבר. התברר לכל, כי לא היה כאן שום דבר אובייקטיבי אלא פשוט נוירוזה אחת, צבאית, לעומת נוירוזה אחרת, אזרחית".

– אתה מותח קו בין מה שקרה בארצות הברית, המחאה נגד וייטנאם, ומה שקורה עכשיו בשטחים?

„הגעתי רק אתמול. בחייך, עזוב אותי מזה".

אני עוזב אותו, וקורא את „יהווה ואללה עורכים מלחמה", שיר שכתב ב־1974. הפלשתינאי והיהודי, פונים אל האלוהים שלהם, שומעים שתיקה, צורחים את הצדק האבסולוטי, ההורס זה את זה. דוגמה טובה, אגב, לחוסר האחידות בשירה של גינזבורג. לצד הדברים האישיים, האהבה, המגע השורף באישי ביותר, יש הכרזות, פלקאטים. מידי האבנים בגרה והקיצוניים בימין הישראלי מקבלים טיפול הלם:

*אנחנו נבריע את האוייב*
*נקיים את זהותנו הנסרדית! דיפטוריה*
*גאה עד אין קץ!*
*גולגלתא לעולם לא נשכח, לא ניטוש*
*נשכון בה עד קץ הימים*
*תחת אללה ישוע יהוה לעד אדוני אחד*
*שמע ישראל אדוני אלוהינו אדוני אחד*
*לא אללה אלא אללה!*

■■■

[illegible]

של סופרים אמריקאים [illegible] הושראה" באמ[illegible] שחסינים דוציים, זה לדבר על [illegible] הפתאומית שלהם ליצור מתוך [illegible] הסינים הנקיים, המסורים, [illegible] ביטוי של אינדיבידואליזם [illegible] למשוך אש מצד הרשויות. [illegible] שונה מהביטניקים של אמריקה [illegible] מהצעירים של פראג, שבחרו [illegible] להיות „מלך ירח מאי" באותה [illegible] של חירות, שחלפה בלי שוב.

– אחרי כל המסעות [illegible] ורוסיה וקובה, האם אתה [illegible] מילים שלך לקורא? [illegible] הכדירות? מבכיך אותך?

„שני הדברים ביחד. אבל [illegible] היא שלא רק אתה בודד [illegible] משחרר.

[illegible]

הצִיל את חייהם, שיחרר אותם.

(המשך בעמ' 40)

חיי עם אסי דיין 1

אסי דיין וקרוליין לנגפורד, עם סיום הסרט „הינשוף". „כל לילה עשה לי מסאז' בכפות הרגליים, ואני הייתי נוהמת כמו חתולה. וכל בוקר, כשהתעוררתי, אמר לי: 'אני אוהב אותך'. מה עוד אשה צריכה?"

# זו לא היתה אהבה, זו היתה אובססיה

**הייתי בת 22, הוא היה בן 35. היינו שונים מאוד, אבל זה לא היה חשוב. אסי היה אחרי גירושיו, ואני ליקקתי את טראומות הילדות שלי • ראיתי את הסימנים, והתעלמתי. לא רציתי לדעת שיש בעיה • קרוליין לנגפורד, בסדרת כתבות על שבע השנים במחיצת אסי דיין**

קרוליין לנגפורד

רעדתי בכל גופי, כמו חתול המנסה להימלט מכלב, ללא דרך מוצא. הוא התקרב אלי לאט. בחנתי כל צעד שלו בעיניים קרועות מפחד. הוא לחש בטון מאיים: „את לא יוצאת מכאן לעולם". עמדתי משותקת מאימה, מעומתת עם האיש שביליתי עמו את שבע השנים האחרונות. עוד הוא מתקרב לעומתי, חלף בי הרהור: מה לעזאזל קרה למלה „אהבה"? מחשבותי עפו לאחור, לאותן דקות ראשונות בהן פגשתי את גבר חלומותי.

את אסי פגשתי לראשונה, בסרט „מלך ליום אחד". אסי כתב את התסריט והיה גם הבימאי. שיחקתי צעירה אמריקאית. הייתי בת 22, רעננה, יפה. הוא היה בן 35, לבוש ברישול: טי שרט מהוה וג'ינס. נראה סחוט ו„הרוס מהחיים": זיפי זקן, מבט כבוי, עיניים צרובות, מדבר בקושי. נראה עליו שלא ישן הרבה הרבה זמן. למרות כל זה, ואולי דווקא בגלל, היה מושך באופן לא רגיל.

מאוד נהניתי לעבוד בסרט. אסי היה בימאי נהדר. ידע להדריך שחקנים. נרקמו בינינו יחסים ידידותיים. צילמנו במלון „בלו ביי" בנתניה. אחרי הצילומים, ישבנו בלובי ופטפטנו. בחורות רדפו אחריו כל הזמן, ואני הייתי מתלוצצת איתו: „עם מי אתה יוצא היום?"

קלטתי שהוא איש מורכב ומסובך. הוא דיבר בקודים, לא היה מסיים משפט, כאילו המלים לא תופסות את המחשבות המהירות. משפט אופייני לאסי: „אני חושב שאני רוצה... זה יהיה יפה... אני צמא." היה גם מאוד סגור. אפשר היה לדבר איתו על סרטים, אבל לא על עצמו או על חייו. המלה „אני" לא קיימת אצלו.

יכולתי לראות בעיניים שלו היסטוריה ארוכה של סבל. היה לו מבט של כלב אבוד, עזוב. מאז ומתמיד נמשכתי לחיות מסכנות.

יום אחד ישבנו בלובי, ואסי אמר לי: „קרוליין, את בחורה אמיצה. מה שעברת בחיים". אני לא הולכת להיכנס לזה עכשיו. החיים שלי הם סיפור לפרק אחר. רק זאת: אסי חש עד כמה גם אני מסובכת.

■■■

כשפגשתי את אסי, לא ידעתי מי הוא. ידעתי שיש גנרל שקוראים לו משה דיין, וזה לא עשה עלי רושם. גם אני גדלתי אצל הורים מפורסמים. הייתי מוקפת בסלבריטיס. אבא שלי היה בימאי טלוויזיה מפורסם באנגליה, אמי היתה רקדנית.

בתחילת שנות ה־60, אבי ביים את מצעד הפזמונים האנגלי וכולם כוכבי סביבו. החיפושיות היו אז בתחילת דרכן. היינו עשירים, גרנו בבית גדול מחוץ ללונדון, והכוכבים כמו החיפושיות, טום ג'ונס, האבנים המתגלגלות, נהגו לבלות את סופי השבוע איתנו.

הזמרת אלמה כוגן, הנסיכה הבלונדינית ויאנה דורס היו הסנדקיות שלי. היום שתיהן כבר לא בחיים. פול מקרטני מהחיפושיות נהג להושיב אותי על ברכיו. הייתי אז בת ארבע. אמרתי לו שאתחתן איתו. כשהתחתן עם לינדה, קיבלתי ממנו מכתב: „מצטער. לא יכולתי לחכות".

אבא ואמא מפורסמים לא היה עניין בשבילי, ואני חושבת שזה מה שמשך את אסי אלי. מה שעוד משך אותו, זה חוש ההומור שלי.

■■■

כשהסתיימו צילומי הסרט, חזרתי לגור עם אבא שלי ברמת גן. אבי היה אז בן 54, גרוש. אמא שלי גרה באנגליה. היום אני והיא ביחסים מצויינים. אבל כשהורי התגרשו, קיבלתי את זה מאוד קשה. חלפו הרבה שנים עד שסלחתי לה.

אחרי אנגליה, עברנו לאוסטרליה, וכשנגמר לאבא מאוסטרליה ולאנגליה הקפואה לא רצה לחזור – החלטנו לבדוק את האופציה הציונית. כשהייתי בת 14, עלינו לארץ. גרנו ברמת השרון.

כשהייתי בת 17, אמי נסעה לאנגליה לחתונה של אחותה. שם פגשה ברופא השיניים שלנו, שהיה גרוש טרי. כמה שבועות אחר כך, חזרה לארץ והתחילה לארוז. אחי היה אז בדרום אמריקה, עושה מדיטציה על הר בגואטמלה.

הורי חיו יחד 21 שנים. חיי הנישואים שלהם היו טובים, או כנראה היו טובים, עד שהגענו לארץ. פה זה התערער. פתאום אבי לא הרוויח כמו בעבר. הוא עבד ברשות השידור. לא היתה משרתת, לא בריכה, ושתי מכוניות יגואר לא חנו בחצר. כשאת חיה ככה שנים, פתאום אחרי 21 שנים להיות ציוני זה לא מספיק.

„אני נוסעת לאנגליה לזמן מה", אמרה אמי. הרגשתי שזהו זה. שאלתי: „את חוזרת?" אמרה: „50 אחוז, 50 אחוז".

היא בחרה את היום הגרוע ביותר לעזוב. בערב היתה לי הופעה במסעדה בהרצליה פיתוח. זו היתה ההופעה הראשונה שלי. אבא שלי היה שבור. הוא נורא אהב אותה. הוא לא יכול ולא ידע לחיות לבד.

נסעתי להופעה. אף אחד לא בא לשמוע אותי שרה. חזרתי הביתה בשאגי בדיכאון.

פתאום אני שומעת מוזיקה, ריקודים, צחוקים בחגיגיות ובצעקות בבית ובלילה שכולנו. לא הבנתי מה קורה. רציתי לומר: „אבא, הבוקר היית הרוס, ועכשיו אתה עושה מסיבה".

כשתיים בלילה, יצאתי מהחדר שלי. כולם הלכו. הסלון היה ריק. פתחתי את חדר השינה ומצאתי בחורה, לבושה אומנם, שוכבת בצד של אמא שלי, מלטפת את אבי ואומרת לו „דרלינג". זה היה יותר מדי בשבילי.

התחלתי לצרוח, כשאני בוכה ומייבבת: „זונה". אבא שלי צעק: „יש לה כאב ראש, היא רצתה לנוח". „אל תעבור עלי", החזרתי, „אני כבר בת 17. קח את הזונה הזו מיד הביתה". „לא יכול. לקחתי כדורי שינה", אמר. „לא מעניין אותי. קח אותה מיד". היא עדיין שכבה במקום של אמא שלי, וזה הטריף אותי. והוא אמר: „בסדר. תצטרכי לנסוע איתי, כי אני עלול להירדם".

למחרת, אבא שלי: „בואי נעשה כל מה שהיה אסור לעשות. נעשן סיגריות בכל הבית ונזרוק את האפר על הריצפה, נאכל ונשאיר את הכלים בכיור, את יכולה לצאת ולחזור מתי שאת רוצה".

וכך היה. גמרנו את כל הכלים שהיו, ועברנו להשתמש בצלחות נייר. לאט לאט הבית נראה כמו דיר חזירים. יום אחד, התחלתי להשתעל ולהשתעל. מדדתי חום, היה לי 40 מעלות. אבא שלי קרא לרופא. שכבתי שם קודחת, קליפות תפוזים על הרצפה, צואה של כלבים, בלאגן אדיר. בקושי אפשר היה לפתוח את הדלת.

הרופא אמר: „יש לה ברונכיט ודלקת כליות, והיא סובלת מחוסר תזונה. צריך לאשפז אותה בבית חולים". אחר כך אמר: „בחיים שלי לא ראיתי בית כזה. אתקשר למשרד הבריאות שיבואו לסגור אותו".

■■■

ערב אחד, כמה שבועות אחרי שהסתיימו צילומי הסרט, בשעה עשר, הטלפון צילצל וקול לאה אמר: „היי קרוליין, רוצה לבוא לשתות משהו?" זה היה אסי. התרגשתי מאוד. אני חושבת שהתאהבתי בו ברגע שראיתי אותו. אני מאמינה באהבה ממבט ראשון. וגם הוא, כפי שאפשר לנחש.

אבא שלי אמר: „רק רגע, גבירתי הצעירה, לאן את חושבת שאת הולכת? קרוליין, אני גבר, ואני מכיר גברים. כל גבר שמתקשר אליך אחרי עשר בלילה, ברור שהוא כבר אחרי שהוא התקשר לחמש. אני אומרת לא פנויה, והוא אומר: פנויה". אמרתי: „לא איכפת לי".

אבי היה אמור לאסוף אותי בעשר וחצי. באותו ערב קבעתי גם פגישה עם גבר ל־11 בלילה. אני אפילו לא זוכרת את שמו. אבי המשיך: „ובכלל, יש לך פגישה עם מישהו אחר". „אתה תתמודד איתו", אמרתי, „אני יוצאת".

אח... הפגישה הראשונה שלי עם אסי! פתחתי את דלת המכונית לתוך אוויר ספוג אדי אלכוהול. הוא אמר: „נלך לשתות". אגב, מעולם לא שתיתי אפילו כוס יין, ולא עישנתי סמים. מעולם לא ניסיתי וגם לא אנסה.

הוא לקח אותי לפאב של קוקסינלים. את הפגישה הראשונה שלי עם אסי העברתי עם קוקסינל, שהראה לנו את השדיים החדשים שלו. ממש קינאתי בו.

גם את הלילות הבאים בילינו כבר הזה. אסי היה אז בשלבי גירושים מאהרונה, והיה במצב נפשי קשה. הגירושים היו טראומה עבורו. היה נשוי מגיל 21. היה לו קשה לעזוב את הילדים. לכן התחיל לשתות כבד. אבל לי לא היה איכפת. הייתי בת 22, וככל שהוא בעל יותר בעל יצר הרס עצמי – הערצתי אותו יותר.

אסי היה שונה מכל ה„יורמים" שיצאתי איתם. מוכשר, מבריק, מקסים. לפעמים גאון, לפעמים משורר. וכל כך יפה! וגם מאוד אמוציונאלי. הוא צחק, הוא בכה, סיפרנו בדיחות ביחד. יום אחד היה כלבלב פודל, למחרת היה אריה, ויום אחר היה כלב נושך. יום אחד אהבנו בתשוקה אדירה, יום אחר היה משוגע. „בואי נעשה את זה, בואי נעשה את זה". אנרגיה ספידית. הרבה מצבי רוח. לפעמים היה נדמה, שעוד שניה יפרוץ בבכי, שהוא על גבול השבירה. אני הייתי מרוגשת. הוא שיגע אותי.

למרות שהיינו ביחד רק חודש, הרגשנו שאנחנו מכירים הרבה מאוד זמן.

■■■

לילה אחד, לא הופיע. החלטתי למצוא אותו. הלכתי לבאר של הקוקסינלים והם אמרו: „כרגע עזב עם קבוצה. הלכו למסיבה".

נכנסתי למסיבה ושאלתי על אסי. אמרו שהוא בחדר הסמוך. הבנתי שהוא עסוק. התיישבתי במרפסת. הוא יצא החוצה, והיו לו דמעות בעיניים. „אסי, מה קרה?" „אין לי בשביל מה לחיות", אמר, „החיים שלי כובל, תסתכלי עלי".

היה מאוד שיכור. אמרתי: „בוא נלך". אחזתי בידו ולקחתי אותו למכונית שלו. לא ידעתי אז לנהוג, אבל איכשהו הסעתי אותו הביתה, לרחוב רש"י.

באותו לילה אמר לי, שהוא אוהב אותי כל שתי דקות. ביקש שאעבור לגור איתו.

הייתי שקטה. פחדתי. משהו בתוכי אמר לי „לא", למרות שמאוד רציתי. כל יום התחנן שאבוא לגור איתו. אני חושבת שהוא היה פשוט עייף מלהחזיר אותי כל לילה הביתה, לרמת־גן.

לילה אחד היה לי מצב רוח מוזר, מין חוסר שקט. הלכתי לים. ישבתי מהורהרת על החוף עד שלוש בבוקר. ואז מצאתי את עצמי הולכת לכיוון דירתו. כשפתח את הדלת, אמר: „אני שמח שבאת, אני רוצה לדבר איתך. אנחנו לא יכולים להיפגש יותר". שאלתי: למה? אז אמר שהוא במצב רוח ושהוא יהרוס אותי. בכיתי. הייתי שבורה. מה זה הסוף?

לא הבנתי. חמש דקות קודם אמרת שאתה אוהב אותי, ועכשיו „אני אוהב אותך, אבל אי אפשר להיות ביחד?" חלמתי. מה יכולתי לעשות? להתחנן? תמיד הייתי החזקה, טבוע בתוכי, מאז שאני ילדה. ברחתי לפני שאפגע יותר.

כל חיי חייתי בתוך עננים שחורים. כשפגשתי את אסי, השמיים התבהרו. השמש התחילה לזרוח. עכשיו, השמיים שוב כוסו עננים.

נפרדנו. חזרתי הביתה. לאבא. הוא התקשר כל יום. אמרתי לו: „מה אתה ממניה? אם גמרנו אז גמרנו. אני צריכה לשכוח אותך. אל תתקשר". אבל הוא המשיך להתקשר.

■■■

ואז, התחיל לצלם סרט באילת, „ישראל חיי", ולקח אותי לשחק בו. התפקיד, כרגיל, תיירת אמריקאית. [illegible] תמיד עושה כאן. נסעתי לאילת. [illegible] השתמשתי בחדר שקיבלתי במלון. [illegible] חייתי עם אסי, בחדר שלו. [illegible]

אני זוכרת, לילה אחד ישבנו [illegible] והתבוננו בגלים. היה מאוד רומנטי. [illegible] התחיל לתאר איך נחיה בכפר. [illegible] אמרתי: „אני לא מבינה. חיי אתה [illegible] להיות איתי". והוא: „אני לא [illegible] בלעדיך". דיברתי שטויות. לא לקחתי [illegible] אמרתי מיד „כן".

**פתחתי את חדר השינה ומצאתי בחורה שוכבת בצד של אמא שלי, מלטפת את אבי ואומרת לו „דרלינג". התחלתי לבכות: „זונה". אבא שלי צעק: „יש לה כאב ראש, היא רצתה לנוח"**

עברתי לגור איתו בדירה ברחוב רש"י. דירה שכורה, שני חדרים, בית ישן, ריהוט אלמנטרי. חדר אחד היה המשרד של אסי, בחדר השני גרנו. אבל זה לא הפריע. היינו ביחד. יכולנו להיות על אי בודד, במדבר. לא שמנו לב מה קורה מסביב.

אסי כתב תסריטים, ואני חזרתי הביתה כל יום עם חיה אחרת. הוא כתב ואני ניגנתי על גיטרה. לא נפרדנו לרגע, כמו תאומים סיאמיים. לא הייתי צריכה כלום מלבד אסי. הוא היה החמצן שלי. הערצתי אותו. כל הנשים שכרכרו סביבנו, נעלמו. עד לאסי היו לי, כמובן, חברים שחשבתי שאהבתי, אבל מה זה לעומת הרגשות שלי אל אסי.

■■■

אפשר לומר שהדיינים קיבלו אותי בסדר: רות היתה בוושינגטון – לא פגשתי אותה. משה דיין היה חולה – מעולם לא פגשתי אותו. גם את רחל לא פגשתי אף פעם. פגשתי את אודי, שנראה לי מאוד נחמד, ואת יעל, שהיתה מאוד קורקטית.

שיחקתי אז בהצגה 'השחורה הלבנה והחוזרת בתשובה', ובסרט 'שיגעון של אבא'. הפעם היה לי תפקיד „שונה": אמריקאית עם שיער כחול. ועוד משהו: היא לא לבשה בגדים, למרות שהיה אז חורף.

נוספת לכך, שאבא שלו לא אוהב אותו. שוב מזניח אותו.

■■■

בדירה הקטנה שלנו בתל אביב היו כבר חמש חיות. התחיל להיות מאוד צפוף. חבר שלנו, אושיק לוי, גר בגן שורק. אמרתי: „אסי, אסי, אסי, בוא נגור במושב".

אסי כבר היה אז גרוש פורמאלית. שכרנו בית בגן שורק. הבאתי עז, כלב, חתולים, שפנים. אסי גידל תירס וכל מיני פטרוזיליות. הפך למושבניק. הוא עשה את זה טוב. חיינו כמו בסרטים. היינו מאוד מאושרים. בחיים לא היה לי ככה, וגם לא יהיה.

היינו יחד מבוקר עד לילה. לא ראינו אף אחד, לא רצינו לראות אף אחד, רק שנינו. הוא כתב תסריטים, ואני טיפלתי בחיות.

מה שאהבתי בו היתה הסקרנות העצומה שלו, הצימאון לידע. קרא ספרים באנגלית שאני לא הייתי נוגעת בהם, ספרים קלאסיים, כבדים.

כולם מכירים את אסי כאדם רציני. אותי הוא הצחיק עד מוות. יש לו חוש הומור נפלא. תמיד אמרתי שהוא צריך לשחק בקומדיות. אפשר לראות את זה בקומדיות שכתב. היינו מצחיקים אחד את השני.

המשכתי להופיע ב„השחורה והלבנה". זה כסף טוב. לא היו לנו בעיות כלכליות. כל מה שרציתי, אסי קנה לי. כל מה שרציתי, השגתי ממנו. הייתי שולחת רמזים קטנים: „האם זה לא יהיה נחמד אם אזרוק את הגיטרה הישנה שלי, ואחליף אותה בחדשה?" למחרת, היתה מונחת גיטרה חדשה על המיטה.

ביום הולדתי ה־24 גיליתי על המיטה קופסת שוקולד. אסי אמר: „הנה מתנת היומולדת שלך". שמחתי. לא חיכיתי למשהו גדול, מספיק שחשב עלי. ואסי אמר: „מטומטמת, את חושבת שזו המתנה שלך?" לקח אותי לאוטו ופתח את תא המטען, ו... החוויר. לא היה שם כלום. אסי אמר: „אני לא מאמין. נשבע לך. קניתי לך וידיאו". המתברר, ששכח לנעול את תא המטען והווידיאו נגנב.

אסי היה עצוב. „איזו יומולדת. כל כך רציתי לשמח אותך". „לא נורא", אמרתי. והוא: „אני חייב לעשות סיבוב. אני ממש מדוכא". אחרי שעה חזר, עם וידיאו חדש.

כבר אז שמתי לב להרגלים מוזרים של אסי. כל יום היה שותה משקה חריף, לא היה ישן הרבה בלילות, ולפעמים לא אכל דבר במשך כמה ימים. גם מצבי הרוח שלו התחלפו במהירות. היה מתעורר בבוקר עם מצב רוח

נישואין: „יקירתי, התחתני איתי? לא יכול לתאר את המצב. אוהב אותך וזקוק לך. שלך, אסי", כתב לי האיש הכי רומנטי שהיכרתי.

כל יום קיבלתי גלויה. לפעמים, פעמיים ביום. התחלתי לחכות בקוצר רוח לדוור.

תמיד אמרתי שאני לא רוצה להתחתן, אבל עד שהיכרתי את אסי גם לא ידעתי מה זה להתאהב. וזה כל כך קסם לי. לא חשבתי מה זה חיי נישואין, מה זאת אומרת להתחתן, חשבתי על השמלה שאלבש במסיבת החתונה.

יום אחד, הגיע אסי הביתה ליומיים. הוא הריח כל כך רע. לא התרחץ שבועיים. כשהיה במקלחת, שאלתי: „התכוונת למה שכתבת בגלויה?" תוך שהוא מסתבן, אמר: „מה, עוד לא עשית רשימת מוזמנים?" קבענו תאריך ברבנות לחתונה ל־15 בספטמבר '82.

כמה שבועות אחר כך, באוגוסט, כשגמר את המילואים, איחר המחזור החודשי שלי. אמרתי לאסי: „עשיתי בדיקת הריון ביתית. צריך לחכות: עיגול חום בשתן, זה חיובי". אסי ישב שעה מול בדיקת השתן. יצאתי החוצה אל העז שלי. כשחזרתי, צעק: „יש, יש".

„את תוצאות הבדיקה של אהרונה מסגרנו. איך נמסגר את זה?", שאל. אמרתי: „כולם

אסי ואהרונה דיין, 1971. תצלום: הגירושין היו טראומטיים

אסי ומשה דיין. תצלום: שאול גולן. אף פעם לא דיבר על אביו

לפני תחילת הצילומים, התקשרה המלבישה, שאבוא למדוד בגדים. שאלתי: „איפה בדיוק יש לי בגדים בסרט?" אמרה: „בסצינה אחת יש לך מגבת, ובסצינה אחרת את לובשת חולצה של גבר".

לילה אחד, הגעתי הביתה אחרי ההצגה, באזור אחרי חצות. אסי לא היה בבית. פתאום היו טלפונים מכל העולם. המון אנשים ניחמו את אסי על מות אביו. בערך בשתיים בלילה, אסי חזר, נכנס לחדר שלו, לקח את הספר של אביו, ספר על דיין עם תמונות, ישב שם שעה, הסתכל בתמונות, סגר את הספר ויצא מהחדר.

הוא היה שקט. לא בכה. זה היה מאוד מוזר. הייתי רגילה לכך שהוא בוכה בקלות.

אסי אף פעם לא דיבר על אביו, ואני אף פעם לא שאלתי אותו. הבנתי שאם בן לא רוצה לדבר על אביו, כנראה שיש סיבה.

אחרי השבעה אסי בא הביתה כעוס ועצבני. „קמצן", אמר, „לא השאיר לנו כלום". אבל לא עשה מזה עניין.

בעיניו, זה שמשה הוריש הכל לרחל, לא נראה שערורייה. הוא אהב אותה, זה כסף שהוא הרוויח. נוכחתי לעשות עם הכסף כרצונו, גם לתת את זה לחתול ברחוב.

לדעתי, אסי לא כעס על הכסף. הוא לא טיפוס חומרני. זה נגע בו. כאילו הוכחה

אסי לא רצה שאעבוד. ואני, כל כך מאוהבת, הסכמתי. זו לא היתה אהבה. זו היתה אובססיה.

היינו שונים מאוד. מלבד חוש הומור דומה, לא היו בינינו דברים משותפים. ואולי דווקא הניגודים הם שמשכו אותנו. לי יש אישיות פתוחה, ידידותית, מצחיקה. והוא סגור, מופנם, עם הרבה מצבי רוח. גם מבחינה אינטלקטואלית היו בינינו פערים. הוא הרבה יותר משכיל. לי לא היתה עמדה פוליטית, ואסי היה שמאלני קיצוני. אבל כל זה לא היה חשוב. חיינו מאוד מאושרים. אסי היה אחרי גירושיו, ואני ליקקתי את טראומות הילדות שלי.

היה לנו גם הרבה כסף. הוא כתב תסריטים, ואת 'דיין' למנחם גולן, וקיבל על

טוב, בצהרים היה בדיכאון, ובערב חיה במצב רוח לגמרי אחר.

ראיתי את הסימנים והתעלמתי. היה כל כך טוב, שלא רציתי לדעת שיש בעיה. הכל נראה לי כמו יום אחד ארוך ונפלא. לא רציתי שישברו לי את גן העדן שלי.

■■■

פתאום, פרצה מלחמת לבנון. אסי גוייס לצנחנים. אחרי שנה ביחד, אני מוצאת עצמי לבד, טראומה.

עשרה ימים לא שמעתי ממנו כלום. לא עזבתי את הבית לרגע – אולי יתקשר. ביקשתי את השכנה לקנות לי אוכל. הוא לא התקשר.

ואז הגלויות התחילו להגיע. הגלויה הראשונה שקיבלתי, באנגלית, היתה הצעת

יגידו שהתחתנו בגלל שאני בהריון".

כמו שמעולם לא רציתי להתחתן, [illegible] לא רציתי ילדים. אני משוגעת על חיות [illegible] בריג'יט באררו. אבל הייתי [illegible] והוא היה כל כך נרגש, כל כך רצה [illegible] שלא יכולתי להגיד לו לא.

אסי „מת" על ילדים. רוצה שיהיו [illegible] שיותר. אפילו עשרים. רק לא [illegible] לטפל בהם. בכלל לא ידעתי מה [illegible] לא הייתי מוכנה נפשית. אבל הרגשתי [illegible] נפלא בהריון, שנתתי לזה להתפתח. „אני מטפלת בכל כך הרבה חיות, [illegible] בילד".

אני מוכרחה להודות, שגם [illegible] לא חשבתי שמזה יוצא תינוק. [illegible] ספונטאני, עושה ואחר כך חושבת [illegible] סקרלט אוהרה, המשפט האהוב [illegible] אחשוב על זה". הייתי כל כך [illegible] היה איכפת לי מכלום. אמרתי [illegible] מזל.

אסי טיפל בי ופינק אותי. קנה [illegible] שוקולדים. כל לילה עשה לי מסאז' [illegible] הרגליים, ואני הייתי נוהמת [illegible] חתולה. קנה לי פרחים, כתב לי [illegible] בוקר כשהתעוררתי, אמר לי: [illegible] אותך". ומה עוד אשה צריכה?

■■■

**הוא יצא החוצה, והיו לו דמעות בעיניים. „אין לי בשביל מה לחיות", אמר, „החיים שלי בזבל. תסתכלי עלי"**

הייתי אז בת 24. הרבה ניצוץ וריח, עם מגנטיליות של ילדה בת 12.

■■■

החתונה היתה אצל רות בגינה, 150 איש, קצת אוכל, חבורים מהבוהמה. רות הביאה לי שמלה בסגנון כפרי, עבודת יד ממקסיקו, שהסתירה את הריוני בן 3 החודשים. אמי באה עם בעלה, רופא השיניים. אבי בא עם החברה שלו, שהיום היא אשתו. סבתא שלי באה עם הבעל החדש שלה, ואחי ג'רמי, שכבר היה חוזר בתשובה, בא עם אשתו והילדה הראשונה שלהם. מאז נולדו להם עוד ארבעה.

מצד אסי באו רות, יעל, רחל וצבי שוורץ, ראומה ועזר ויצמן. אודי היה אז בחוץ לארץ.

בחתונה, אסי היה שיכור כלוט, שפוך לגמרי. אמא שלי אמרה: „אני מקווה שהוא לא ככה כל הזמן". שמתי את המתנות באוטו במושב האחורי, ונהגתי הביתה, ובעלי לידי נוחר. אחי ג'רמי אמר: „הלילה את חייבת לקדש את הנישואים". אמרתי: „כתוב בתורה מה לעשות כשבעלך אחרי בקבוק ויסקי?"

■■■

אחרי החתונה, אסי היה ער שלושה לילות ברציפות, ואחר כך ישן יום שלם. אמרתי: „זה לא נורמלי. זה לא יתכן". והוא: „יש בשביל

לילה לפני הלידה. [illegible] אני ישב ליד מכונת הכתיבה [illegible] אני לא הולכת ללדת". אסי אמר: „זה [illegible] מאוחר". הייתי בהיסטריה מוחלטת.

אחרי תשעה חודשים, כשבוע [illegible] להריון, אסי לקח אותי לבית חולים. „אסף הרופא". עוד לא היו לי צירים, רק ירדו המים.

הלידה. דבר נוראי! בחיים לא אעבור את זה שוב. הגענו לבית החולים בתשע בבוקר. ליאור נולד בתשע בלילה. בהתחלה אסי היה איתי. קיבלנו חדר נפרד. כל שעה באו לבדוק את הפתיחה. כל שעה איזה רופא אחר הכניס יד. „איך קוראים לך?", שאלתי רופא צעיר. „מה העניין?", שאל. „תסלח לי, כשמישהו שם את היד שלו בתוכי, אני לפחות רוצה לדעת את שמו".

צעקתי וצעקתי וצעקתי. אסי נלחץ. 12 שעות היו צירים, אחר כך אמרו שאני צרה מדי, והילד לא יוצא. צווחתי: „זה נכנס כל כך בקלות. למה זה לא יוצא?"

עשו לי ניתוח קיסרי. „יש לך בן", אמרו. הביאו בובה עם קרחת. כולם אמרו: „כמה הוא יפה". לא הבנתי על מה מדברים. לא הרגשתי כלום. לא אהבה, לא שנאה.

בבוקר התעוררתי מההרדמה. שני סניטרים העבירו אותי לחדר על אלונקה.

[illegible]

אני עם התינוק, באמצע [illegible] הלהות. אני מטונלת לא לישון ולא לאכול, אבל לא יכולה לתפקד בלי [illegible] אני לא ישנה עשר שעות בלילה, אני [illegible]

התינוק בכה ובכה [illegible] נכנסתי לפאניקה. הנקתי אותו כל שעה, בכל פעם שבכה. לא היה לי שום רגש כלפיו.

לא ישנתי עשרה ימים. הרגשתי שאני הולכת למות. כל מה שרציתי היה, לילה אחד של שינה רצופה. יום אחד לקחתי את התינוק, ניערתי אותו וצרחתי עליו: „סתום ת'פה. אני אחנוק אותך. לא יכולה יותר".

אסי חזר מהמילואים, והאהבה הגדולה פרחה מהחלון. שנאתי את כל העולם. רציתי למות. רציתי שהתינוק ימות, שיחזור למקום שממנו בא. לא הרגשתי כלום כלפיו. זה לא כמו כלב, שנותנים לו עצם והוא שותק.

הייתי בדיפרסיה עמוקה. ראיתי חברים אחרים שלי עם ילדים, צוחקים ושמחים ועליזים, ולא הבנתי. ראיתי חברה שלי מנשקת את התינוק שלה, וזה עצבן אותי. אני לא רציתי לנשק את התינוק שלי. „התינוק",

[illegible] היו רגעים שאבדתי „אשב בבית סוהר עשרים שנה. לא איכפת לי. אני משתגעת. לא יכולה לשמוע יותר את הצריחות".

לאסי היה מאוד קשה איתי. הוא רצה אם נורמלית.

■■■

כשהייתי ילדה והייתי חוזרת מבית הספר, קיבלו אותי ב„לכי לחדר, תעשי שיעורים ולכי לישון". אותו דבר עשיתי לליאור.

אומרים שילדים מוכים הופכים להורים מכים. כל יום הייתי חוטפת סטירות מאמא שלי. היתה אז אופנה של נעלי עקב דקות וחדות. אמא שלי היתה רצה אחרי עם הנעליים ומכה אותי.

אחי לא קיבל כל כך הרבה מכות. הוא היה הטוב, היפה והחכם, ואני המכוערת, המטומטמת, ההיסטרית, השקרנית. עד גיל 18, לא קיבלתי את המחזור. הייתי כמעט שטוחה. אמא שלי היתה נשית ויפה. הרגשתי שאני שיא הכיעור.

אסי מאוד עזר, אבל כמה אפשר לעזור בשעת מניקה בלילה? כל פעם שאל: „מה אני יכול לעשות כדי שיהיה לך קל?" היה קם איתי ומכין לי תה. בעצם, לא היה צריך לקום, ממילא היה ער.

יעל דיין, 1979. מאוד קורקטית

רות דיין, 1975. תצלום: ישראל סאן. היתה בוושינגטון

זה כדור". שתקתי. הוא היה כל כך חכם בעיני.

כל חיי אמרו לי שאני, טיפשה, מכוערת, לא רצינית. זה מה שהורי החדירו בי. לקח לי הרבה זמן להבין, שאני בכלל לא טיפשה, ואפילו יותר פקחית מהרבה אנשים שאני מכירה. יותר מאמא שלי, שכל הזמן טרחה להבהיר לי כמה אני מטומטמת.

אסי היה בשבילי כמו אבא. העניק לי תשומת לב שמעולם לא קיבלתי. אהבתי את העובדה שהוא מבוגר ממני. אני אוהבת אותם מבוגרים, שיער אפור, קמטים. אוהבת אותם מאוד גבריים. רוצה להיות הילדה הקטנה שמטפלים בה.

אני צריכה כל הזמן תשומת לב. לכן אני שתקנית. היום יש לי חבר, שכל חמש דקות אומר לי שהוא אוהב אותי. זה לא מספיק. צריכה לשמוע את זה כל רגע.

זכרונות הילדות שלי זה הבושם של אמא שלי והאפטר־שייב של אבא שלי. הם אף פעם לא היו נוכחים, רק הריחות שלהם. היו זוג מאוד זוהר. יצאו ערב ערב, כמוני היום – רצה מפתיחה לפתיחה.

כשהייתי קטנה, אמרתי לאמא שלי: „הלוואי שתהיי שמנה ומכוערת". כולם קינאו בי, שיש לי הורים זוהרים ויפים ואלגנטיים. ואני רציתי הורים כמו שיש לכולם.

■■■

פתאום אחד אמר: „את לא מ'חייך, אכלת אותה?" אמרתי: „כן". „בטח עובדים עלינו, יש כאן מצלמה נסתרת", אמר. אסי כבר חיכה לי בחדר.

אני בתורה מאוד מפונקת. כל דבר קורה איך שאני רוצה. משיגה כל גבר שרוצה. פתאום, לעבור כאבים, זה נורא.

כשאסי בא לבקר, קיבלתי אותו בצרחות: „קח אותי הביתה. לא רוצה להיות כאן". הצעקות שלי הלחיצו אותו. היה מאוד לא נחמד: „תפסיקי לבלבל את המוח", אמר. זה הפתיע אותי, ציפיתי שיהיה מתוק, כמו שהיה כל הזמן.

■■■

חזרתי מבית החולים עם צלקת בבטן

קראתי לו, לא „ליאור".

שלא יהיו אי הבנות. היום, הכל אחרת. אני מאוד אוהבת את ליאור. לא שהתאהבתי, אבל כמו שפוגשים בן אדם ולוקח זמן להתאהב, כך קרה לי עם ליאור. לקח לי זמן להתאהב בו. היום, ליאור הדבר החשוב בחיי. מחזרים באים והולכים. ליאור, הדבר האמיתי.

אבל אז, מיום ליום הפכתי לסמרטוט. מצב נורא. ואת אמהות? זה הסיפור הגדול על אמהות? זה הרי דבר איום.

שנאתי את העובדה שאני קשורה לבית 24 שעות עם הדבר הזה. פתאום החיים השתנו לגמרי. הייתי רגילה לישון עד 12 בצהריים. ועכשיו יש חיתולים ובקבוקים ומשהו שכל הזמן צורח ומעיר אותי. עד היום, כשאני

הוא טיפל בליאור, היה האבא הכי טוב שיש. עשה הכל. חיתל, האכיל, ניקה, בישל, סידר את הבית, טייל איתו בעגלה, קם בלילות. בבקרים כתב תסריטים. ידעתי שאני לא בסדר, אבל לא היה איכפת לי.

בהתחלה, אסי שתק. אחר כך התחיל להתפרץ: „מתי תתחילי לעשות משהו?" בכיתי: „לא רוצה לעשות כלום. רק לשחק בסרטים".

הייתי נורא אומללה. לא רציתי את הילד. לא הבנתי במה מדובר. מאיפה זה נפל עלי. התינוק היה הדבר הכי גרוע שקרה לי.

לפני הלידה, בקושי הכרנו, ופתאום, הכל מתוח בינינו. אסי נכנס למצב רוח כבד. התחיל לשתות יותר ויותר. [illegible] או אלכוהול, חייב שתהיה לו סיבה. היתה לו סיבה נהדרת: יש לו אשה איומה.

הנקתי את ליאור תשעה חודשים. זה היה סיוט. יום אחד, העז שלי נגנבה, וכל הכלבים שלי הורעלו, [illegible]. רציתי למות. נכנסתי לדיכאון. זרקתי את ליאור על הספה ונסעתי עם הכלב לווטרינר. [illegible] כלב אחד מת למחרת. לא רציתי לגור שם יותר. רציתי לחזור לאיזור תל אביב.

שכרנו דירה גדולה בקיראון. חמישה חדרים, שתי קומות. הפסקנו לזוז, נשבר לי מזה לגמרי. ■

בשבוע הבא: „קריז"

**האהבה הגדולה פרחה מהחלון. שנאתי את כל העולם. רציתי למות. רציתי שהתינוק יחזור למקום שממנו בא. לא הרגשתי כלום כלפיו. זה לא כמו כלב, שנותנים לו עצם והוא שותק**

# בחזרה מהסטאלאג האיראני

שבויים עיראקים שחזרו מאיראן: „יצאנו מבית הקברות. הם עינו למוות את החתול, שבאמצעותו העברנו הודעות"

**סמדר פרי**

עבדאללה מספר שבמחנה השבויים היכו אותו כל הזמן, גם בלילה. יום אחד עקרו לו את העין הימנית. בלי להזהיר, תחבו אצבעות וניקרו את העין. רק כשהתעלף מן הכאבים, העבירו אותו לבית החולים. שם ביצעו בו ניתוח מוזר: „התעוררתי בכאבים בלתי נסבלים. מיששתי את הראש בזהירות וגיליתי את הזוועה: מישהו הוציא לי גם את העין השנייה".

סלים עיסא, חמש שנות שבי במחנה מנגיל, מספר על הניסויים. „סטודנטים בבתי הספר לרפואה של איראן היו מזריקים לנו חומרים מוזרים. עקרו לנו שיניים במכשירים פרימיטיביים. שבויים אחרים לקו בשיתוק. אחרי 'הטיפולים' איבדנו את התחושה בגפיים".

29 סיפורים מסמרי שיער. 29 שבויי מלחמה עירקיים, שחזרו הביתה, מספרים לעתונאים על הזוועות שראו וחוו. חיילים ואזרחים, אחרי ארבע וחמש שנות שבי במחנות התופת של איראן.

כשדרכו שוב על אדמת המולדת, עיוורים, נכים, שבורים, התעלפו. בכי היסטרי, התרגשות, צעקות, ורופא שנתלווה אל הקבוצה מיהר להודיע: „האנשים האלה סבלו הרבה. אברי גופם נכרתו בתאונות שווא. לא ברור אם הטיפולים שנעניק להם, ויהיו אלה הטיפולים הטובים ביותר, ישנו דבר".

■■■

עיראק כינסה את מסיבת העתונאים עם השבויים, במסגרת מלחמת התעמולה שהיא מנהלת במקביל למלחמת שמונה השנים עם איראן. „אנחנו", מודיע הדובר העיראקי, „מטפלים בשבויים האיראנים בזהירות. כמעט בכספות של משי. בנינו להם בתי ספר, מתקני ספורט. דואגים לתפריט מגוון. והם? תראו מה שהם עוללו".

עבדאללה מנחי מספר על החיים במחנה המעצר קמאנגו. הוא וחבריו קוראים למקום הזה 'הסטאלאג האיראני'. „כשש בבוקר היו מעמידים אותנו עירומים, בתוך השלג. קצין איראני היה עובר על פני השורות, מצוייד במברג גדול, וחובט בפנים ובבטן. הטיפול היומי הזה נמשך עד שתים־עשרה בצהריים. מי שהתמוטט הועבר, כביכול, לבית חולים – ולא חזר".

אחרי שהקצין עם המברג סיים את משמרתו הגיע תורם של החיילים האירנים הפשוטים: „אם לא היה שלג, היו מושיבים אותנו על מדורות בוערות". תגידו, אומר מנחי ומישיר מבט אל העתונאים, יש עוד מקום, בעולם כולו, שבו בני אדם מתנהגים כך אל בני אדם אחרים?

■■■

פעם או פעמיים בשנה הגיעו נציגי הצלב האדום. לקראת הביקור היו מצחצחים את המחנה, ממלאים קערות בפירות ובירקות, מציידים את השבויים בבגדים נקיים. כשמכוניות הצלב האדום יצאו משערי המחנה, סילקו את הפירות במהירות, ואיספו את הבגדים הנקיים.

„לפני כל ביקור היו בוחרים את השבויים שנראו הבריאים ביותר, שייצגו אותנו. ובכל פעם היו פחות כאלה".

למחמוד יש כוויות קטנות בכל הגוף, וסימני דקירה, גם במקומות המוצנעים ביותר. לפני כל ביקור של משקיפים מחו"ל, הוא אומר, היו מזהירים את השבויים: מי שיעז להתלונן, ישלם ביוקר. מחמוד התלונן בכל זאת. שוביו היכו אותו לעיני המבקרים, שלא יכלו להתערב. אחר כך זכה לטיפול אישי: דקרו אותו במחטים עבות, צרבו את גופו בלהבי סכינים.

חוסיין עלי, ארבע וחצי שנות שבי, משחזר: „פרצה קטטה בין השבויים והשומרים במחנה קורקאן. השומרים פתחו באש, ירו בלי הבחנה. 12 נהרגו, 40 נפצעו, ואחר כך, במסגרת 'השלמת העונש', 400 שבויים נעלמו. כאילו נבלעו באדמה. לא ראינו גוויות, ולא שמענו קולות או רעשים כי־עירו, כי הועברו למקום אחר. מאותו יום לא ראינו אותם".

לפי ההערכות ואין נתונים מדוייקים, לעיראק 50 אלף שבויי מלחמה, המפוזרים במחנות צבא ומיתקנים צבאיים למחצה בכל רחבי איראן. בשמונה שנות המלחמה היו, בסך הכל, שלוש או ארבע סדרות של חילופי שבויים.

החילופים מתבצעים לרוב ללא השגחת הצלב האדום, כך נוח יותר לשני הצדדים. טורקיה וסעודיה מתבקשות להציע את שירותיהן, כתשאי, כתחנות מעבר. מריאד, או מאחד מנמלי התעופה של טורקיה, היו מטיסים קבוצות של שבויים משוחררים הביתה, לבגדאד או לטהראן.

שתי המדינות ביקשו להיפטר תחילה מן השבויים החולים והנכים ולא לפני שאלה עברו את מדורי הגיהנום של החקירות. על חילופי שבויים בריאים לגמרי, אין מדברים עדיין. לפי התיאורים המזעזעים, קשה להאמין שיש כאלה במחנות שבתחום באיראן.

■■■

מוחמד נעים, 41, מספר על התפריט היומי שלו, במשך חמש וחצי שנים: „בבוקר היו מחלקים נתח גבינה בגודל של תמר. בצהריים, מרק דלוח וחצי כיכר לחם. בערב, רבע כיכר לחם, לעתים דחוקות תתיבה מזערית של הגבינה שנותרה מן הבוקר. לא יותר. לא היו הפתעות".

נעים חיטט בעריסות אשפה, חיפש שאריות מזון. כך עשו כולם. „העיקר היה להגיע ראשון לאשפה. בגלל הרעב הבלתי פוסק, פרצו קטטות בין השבויים, והסוהרים היו עומדים מן הצד ומחייכים. כשהתגרה הפכה תמורה מדי לטעמם, היו תוקעים שנים קומוצי עיניים או ציגוע, ומבצעים אותו בהנאה גלויה".

היתה במחנות השבויים מסגרת 'לימודים' מיוחדת במינה: „כשלוש בבוקר היו מעירים אותנו לשעורים והרצאות", אומר חוסיין חלף, 54, אחרי חמש שנות שבי. „ישבנו במעגל, על ריצפה קרה, חשופה, מוקפים שומרים חמושים. דרשו שנמחא כפיים ונשיר שירי הלל לחומייני. בכל פעם שהוזכירו את המנהיגים שלנו, אילצו אותנו לקלל כמקהלה. מי שסרב, ספג מהלומות בקתות הרובים או מכות בחוטי חשמל. שבועות ארוכים לא עצמנו עין. לכל היותר שעתיים שינה בכל לילה, במשך חמש שנים".

אלכסנדר יוסף הוא לא רק אזרח עיראקי, הוא גם נוצרי. העובדה הזו העניקה לאירנים עילה נוספת להתעללות: התנפלו עליו ודרשו שיתאסלם. יוסף זוכר היטב את סדרות השיכנוע: „שנה תמימה לא הניחו לי לעצום עין. ירקו, קיללו, והיכו, עד שאיבדתי את התחושה ברגל שמאל".

במחנה קוהקאן, במנגיל, בחישתמיזה, היו קושרים את רגליהם של השבויים שסירבו לומר בחקירות, ותולים אותם במהופך. את מחמוד עבאס מוססא קברו בשלג, כשהתעקש לא לקלל את המולדת.

האיראנים ערכו משפטי הראווה שהסתיימו, במקרה הטוב, בעינויים גופניים קשים. בהזדמנות מסויימת אילצו את השבויים במחנה חישתמייה להיות נוכחים במשפט שכזה. ארבעה צעירים שנתפסו בגניבת מזון מן המטבח המרכזי נקשרו למכוניות. כל מכונית נסעה לכיוון אחר, ואבריהם המרוסקים הושלכו לכל עבר.

■■■

מסיבת העתונאים של חבורת העיוורים, המיוסרים והנידמים בבגדאד הסתיימה בסיפור שהשבויים המשוחררים רואים בו את התגלמות הרשע האיראני.

„הסוהרים גילו שהעברנו ביננו הודעות באמצעות חתול. תפסו את היצור המסכן והוכיחו לכולנו כיצד ניתן להוציא את הנשמה גם לבעל חיים. עינו אותו בשיטות נוראות, כמו למה שמחכה לנו, אם נפר את ההוראות. הסוף העמיד את החתול האומלל מול כיתת יורים, והוציאו אותו להורג" ■

## „הוציאו לי עין בלי שום אזהרה. לקחו אותי לבית חולים ושם עקרו לי גם את העין השניה. סטודנטים לרפואה ביצעו בנו ניתוחים מחרידים" • שבויים עיראקים שחזרו מאיראן מספרים על הזוועה




# "השתמשתי בתכשיר ההוא שמבטיח צמיחה ולא צמחה לי אף שערה".

**אל תאמין להבטחות כאלו. גם לי הבטיחו. רואים, לא?**

דורי בן זאב
שחקן

**כמה עובדות על התכשיר ההוא שמבטיח צמיחה:**

- התכשיר אינו מוכר בעולם.
- אף משרד בריאות בעולם לא אשר את מכירתו כתכשיר להצמחת שיער.
- בפירסומי התכשיר טוענים מפיציו להצלחה של 95%. רופאי העור אשר יודעים שעדיין אין תכשיר להצמחת שיער, מתלבטים אם הנתון הזה שיקרי או מצחיק.
- בבדיקות שנערכו לתכשיר במעבדות חברת התרופות האיטלקית "קריניטס", הוכח מעבר לכל ספק שהתכשיר אינו יכול לקיים את ההבטחה שהוא נותן.
- רופאי העור באירופה מעולם לא שמעו על התכשיר הנ"ל.

לסיכום, ביום שלדורי בן-זאב יצמחו שערות הוא ישמח להוריד את הכובע בפני תכשיר זה.

# "אני לעומת זאת, השתמשתי בפולטן ונעצרה לי נשירת השיער".

**שד מצרפת אני יודע שפולטן הוא עוצר הנשירה מס' 1 בעולם.**

הנרי ברטר
מוסיקאי

**כמה עובדות על פולטן:**

- **פולטן** נמכר בהצלחה למיליוני לקוחות מרוצים בלמעלה מ-20 מדינות בעולם כולו.
- בצרפת, בה מצויים לא פחות מ-28 מוצרים מסוג זה מהווה **פולטן** 70% מהשוק מזה 6 שנים רצופות.
- **פולטן** הוא התכשיר הנמכר ביותר בעולם לעצירת נשירת השיער.
- **פולטן** עשוי מחומר ביולוגי טבעי בשם טריכוסכריד.
- משרדי בריאות בעולם אישרו במפורש **שפולטן** עוצר את נשירת השיער.
- במחקרים שנערכו באוניברסיטאות בעולם (ד"ר M. HINCKY מפריז, פרופ' A. FINZI ממילנו, פרופ' L. ANDREASSI מסיינה) הוכח שאצל 80% מהמשתמשים **בפולטן** נעצרה נשירת השיער.
- בישראל נמכרו תוך שנה למעלה מ-200,000 אריזות.
- **פולטן** יעיל גם בטיפול בקשקשים ובגירויים בקרקפת והוא מתאים גם לנשים.

לסיכום, 3 דקות פעם ביומיים והתמדה בטיפול, יוכיחו לך את מה שהנרי ברטר כבר יודע מזמן - **פולטן** עוצר את נשירת השיער.

**אביק**

תצלומים: גדי דגון

שייקה גביש. "ב־1982 מוניתי למנכ"ל כור ומאז אני סובל. הייתי אלוף ומפקד חזית הדרום, אלה דברים אחרים"

**שייקה גביש, מנכ"ל כור, הציג לפני כחודש את המאזן החצי שנתי של הקונצרן. מאזן שלילי – גירעון של 54 מיליון דולר ● גביש תולה את הסיבות במצב המשק. בכור יש הרואים את הבעיה בדרך ניהולו של גביש ● בנימין גיבלי: "שייקה צריך ללכת הביתה. הוא נכשל ואין לו סיכוי להבריא את החברה"**

# לא יוצא מכאן לפנסיה

**נחמה דואק**

בשנה האחרונה, האפיר שערו של ישעיהו (שייקה) גביש, מפקד חזית הדרום במלחמת ששת הימים, בעל הילת האלוף המנצח, חווה על בשרו את משמעות האימרה שהכישלון יתום. קונצרן "כור", הגדול במדינה, שנכלל ברשימת 200 הגדולים בעולם של הירחון "פורבס" – צובר הפסדי ענק. לאחר שנים של מאזנים רווחיים – המאזן החצי שנתי האחרון הראה הפסד של 94 מיליון ש"ח, 54 מיליון דולר. מעריכים, שהמאזן הסופי יצביע על הפסד של 100 מיליון דולר.

מחלון לשכתו ספונת העץ, בקומה ה־15 של בניין "כור" בשדרות שאול המלך בתל־אביב, רואים את גגותיה הלבנים של העיר. האנטנות ודודי השמש לא נראים נבידור, לא רואים גם את שכונת מחלול, בה נולד שייקה. ושם גדל. הוא יושב עם הגב לנוף. איש פרקטי. הנוף יסיח את דעתו מהעבודה.

עובד קשה. מקדים למשרד לפני המנהלים האחרים. קורא את "דבר" ויוצא לעבודה. אם אין לו סיורים במפעלים – ב־7.30 פגישה ראשונה. לא עוזב את הלשכה לפני 6 או 7 בערב. עוד שנתיים וחצי לפנסיה.

"לא, הוא אומר, לא אצא מכאן לפנסיה. בינתיים אני עובד". משפט זה אמור לענות על שאלה שמעסיקה רבים – האם יתפטר גביש בעקבות הביקורת הקטלנית שנמתחה עליו.

ישראל קיסר: "בשלב זה, יש לי אמון בשייקה". גביש, אגב, הניח מכתב התפטרות על שולחנו של קיסר בעקבות ביקורתו של האחרון על המאזן הגרעוני של הקונצרן. קיסר אמר שלא יתכן שמפעלים יפסידו ואיש לא יקח אחריות.

בשיחות בארבע עיניים, התפייסו השניים. קיסר הצהיר על אמונו באיש. אולם, לא עברו חודשיים, ונודע על מינויו של ד"ר שמעון רביד, איש אמונו של קיסר, לתפקיד המשנה למנכ"ל של כור. גביש טוען שרביד מתמנה רק לראש אגף הביקורת. בלשון המעטה, אומרים מקורביו, גביש מיפה את המציאות.

■■■

צריך ללכת. שייקה גביש הצטרף לכור ב־1970. זה היה זמן קצר לאחר שנודע שדוד אלעזר, מועדף על פניו לתפקיד הרמטכ"ל. ביום שדדו מונה לראש אג"ם – גביש התפטר. הוא התמנה על ידי מאיר עמית, אז מנכ"ל כור, לתפקיד מנכ"ל חטיבת המתכת. קיבל 4 מפעלים מפסידים.

ב־1976, מונה סמנכ"ל כור, תחת נפתלי בלומנטל, ולראש קבוצת המתכת והפלדה. כאשר פרש בלומנטל, ב־1982, למשרת יו"ר מועצת המנהלים של כור – המליץ על גביש כעל יורשו. היום, הוא לא יגיד אם הוא מצטער על הבחירה. הוא רק אומר: "המאזנים מדברים בעד עצמם". לדבריו, בחר בגביש, כי חשב שיהיה מסוגל לנהל גופים מורכבים.

בנימין גיבלי, יו"ר מועצת המנהלים של חברת החשמל, ומי שהיה ראש קבוצת המזון בכור עד לפני שנה, אינו מסתיר את דעתו הנחרצת על גביש, שהעביר אותו מתפקידו: "שייקה צריך ללכת הביתה. הוא נכשל ואין לו סיכוי להבריא את החברה. כור היא נכס תנועתי־חברתי יקר מכדי להפקיד בידי אדם שלא השכיל, עד כה, לעשות מה שנתון בתפקידו. לא השכיל [illegible] לראות את הנולד. [illegible] להסיק מסקנות".

שילמו טוב. "ב־1982, מוניתי למנכ"ל כור ומאז אני סובל", אומר גביש בחיוך מריר המסתיים במעין גיחוך. "זהו אחד התפקידים הכי קשים. הייתי אלוף והייתי מפקד חזית הדרום. אלה דברים אחרים, דיסציפלינות אחרות. הצבא מעניק מסגרת שיש בה הגנה. יש שכפ"ץ.

"החיים האזרחיים פחות מוגנים ויותר נתונים לביקורת. התפקיד בכור נושא איתו אחריות מלמטה עד למעלה. למה אני, היושב למעלה, צריך לחטוף את הביקורת של מי שיושב למטה וטועה?"

בתפקידו בכור שולט גביש על המערכת העסקית הגדולה ביותר בארץ. 34 אלף עובדים. למעלה מ־300 חברות תעשייתיות, מסחריות וניהוליות. 18 אחוזים מהיצוא התעשייתי של ישראל, 700 מיליון דולר יצוא, היצואן הגדול ביותר. מזה, 70 אחוזים לשוק הדולרי.

ירידת ערך הדולר גרמה הפסדים לכור, נציגויות ב־40 מדינות באמצעות קור־סחר. כור מחזיקה ב־12 אחוזים מהתעשייה בישראל, מחזור פעילות של כ־3 מיליארד דולר (כולל מסחר) בשנה. כל מה שקורה בקונצרן, משפיע ישירות על המערכת העסקית בארץ, לטוב ולרע. גביש אומר, כי מה שקורה היום בכור, הוא ודאי למה שקורה במדינה.

כור מחווה גם נושא נוסף. זהו הגוף הכלכלי הגדול ביותר בעולם שנשלט ושייך לאיגוד מקצועי, ההסתדרות. אין אח ורע לתופעה הזאת בעולם. בגרמניה, לדוגמה, הגיעו האיגודים המקצועיים למסקנה, שהרכב זה אינו בריא, ומכרו את הבנק ואת חברת הבניה שהיו בבעלותם.

גביש מודה, שהבעלות הזו מסורתית [illegible]

לא כל כך נתנו לפטר, ואילו באליאנס הנחית עליהם חיים הברפלד, יו"ר האגף לאיגוד מקצועי, קיצוצי פיטורין בסדר גודל כזה, שעד היום הם מפריעים להבראת המפעל.

במשך השנים, היה ידוע שבכור משלמים טוב. שילמו גם כאשר היו הפסדים, מאחר שהיו מפעלים אחרים שהרוויחו ותמכו בנכשלים. היום, החגיגה נגמרה. כמעט כולם מפסידים. גביש קיצץ למנהלים 10 אחוז משכרם. לא, לא שאלתי אותם, הוא אומר.

בימים אלה, הוא מנהל מו"מ עם העובדים לקיצוץ בשכרם. "זה הולך קשה. וזה די מדכא שעובדים אינם מוכנים לקחת אחריות. זה מעלה הרהורים ואכזבה מתפיסת העולם. לא יתכן שעובד לא יתן כתף כאשר המצב גרוע. אני עדיין מקווה, שהעובדים יתעשתו ויבינו, שבלי עזרתם הדבר יביא לסגירת מפעלים. בכל מקרה, מדובר בהורדת שכר לשנה, עד יעבור זעם".

דוגמה לשניות של ההסתדרות במייצגת עובדים וכמעסיק, ניתן לראות בהסכם השכר האחרון שנחתם במגזר הציבורי. כל העובדים קיבלו תוספת שכר בת 75 שקלים. קיסר הכניס סעיף האומר, שחברות ממשלתיות ועסקיות לא יחויבו בתוספת.

כאשר רשמו את הנקודה לזכותם, קיסר חשב בעצם על כור. היא שייכת לקטגוריה זו. כך, נחסכו מיליוני דולרים בתוספות שכר. גביש מאשים את תוספת השכר שההסתדרות חילקה בעבר בנדיבות לעובדי כור. אומר ששילמו בכור 100 מיליון דולר שכר יותר מאשר בחברות אחרות. זו, הוא אומר, אחת הסיבות להידרדרות.

■■■

לא אהבו [illegible] שייקה גביש, גבוה,

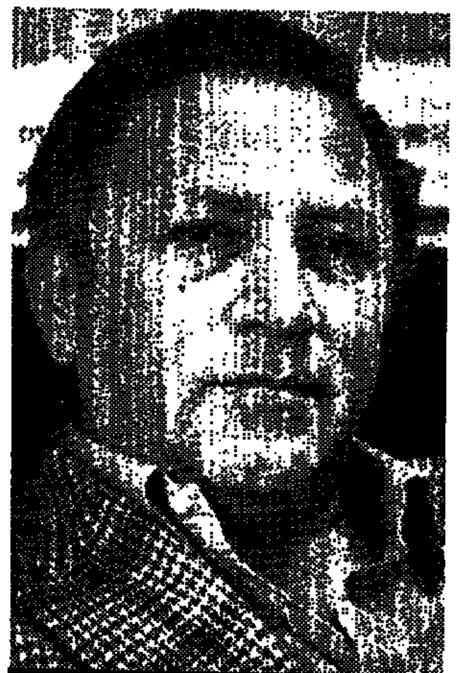

בחוץ – יצחק בן דב, ראש חטיבת המתכת. „אני הזזתי אנשים מוכשרים?"

עיניים אפורות תומות, דק גוף, תנועות חרות וחיוך שהופך בקלות לעווית, סגור, לא זז בלי הרוכרת שלו, רחל שילה, שמצנזרת כל מילה שניה, מעט חברים בעיקר מתקופת הפלמ"ח והצבא שמתכנסים מדי פעם ושרים שירי מולדת, נולד בתל אביב לאלחנן שקלאר, הידוע היה בכינויו חונא העגלון. למד בבית חינוך א.ד גורדון, ואחר כך בגבעת השלושה. סוציאליזם כדרך חיים. כמו רבים מבני דורו, הצטרף לפלמ"ח, המשיך במסלול הצבאי. בתחילת שנות ה־60, מונה לאלוף.

במלחמת ששת הימים, היה מפקד חזית הדרום. מי אינו זוכר את צילומיו דוהר על ג'יפ, משקפי רוח, כולו מאובק. אחר כך, כפי שהוזכר, נכשל במרוץ לרמטכ"לות והחל במרוץ בתוך כור.

הוא לא איש הצבא היחיד שנקלט בכור. היו גם מוסה פלד ומוטה גור. שניהם בחוץ. גביש, אומרים בכור, לא אוהב מתחרים מבית. אנשים שעבדו איתו טוענים, שסילק אנשים מחשש שיפריעו להתקדמותו, או שיאיימו על כסאו.

הוא לא מינה, עד היום, סמנכ"ל לכור, למרות שתמיד היה סמנכ"ל בכור. הוא מטיל את האחריות לכך על חברת העובדים וקיסר. שהם יבחרו, אמר, יבוא האיש וילמד את העבודה. הוא גם זה שהעיף את שלושת ראשי החטיבות בכור – את יצחק בן־דב, שהיה ראש חטיבת המתכת, את מוסה פלד, שהיה ראש חטיבת הגומי, ואת בנימין גיבלי, שהיה ראש חטיבת המזון וממקימי ורד הגליל.

כשאומרים לגביש שהוא מואשם בסילוק אנשים שמאיימים עליו, הוא מגיב: „קישקושים. אני הזזתי אנשים מוכשרים הצידה? אני מחפש אנשים מוכשרים. בנימין גיבלי יצא, כי הגיע לפנסיה לפני שנתיים. בכלל, אני לא מוכן לדבר על אנשים. לא מוכן ללכת רכיל".

האחרים אינם חוששים ללכת רכיל עליו. אומרים שאינו מאציל סמכויות, שאינו מבין בכלכלה, שאינו יודע לנהל אנשים, שמתערב בכל החלטה קטנה כגדולה, שנותן למנהלים תחושה שהם אינם שווים ושהוא בעצם האחראי. שהוא מסתמך יתר על המידה על שבח אופיר, הגזבר, שמביא לו כספי הלוואות שמעיקים על הקונצרן.

טוענים שלא השכיל לקרוא את מצבה של כור בזמן. שלא הקים מערכת בריקה וביקורת ולא הקים מערכת תכנונית. שנתן לשוק להכתיב לו את המהלכים. שהוא לא מספיק אגרסיבי. רואה את הפתרונות רק דרך העובד והשכר. שלא ידע לנצל את הגודל של כור כדי לפרוץ ולגדול ולהתמודד עם המשבר.

■■■

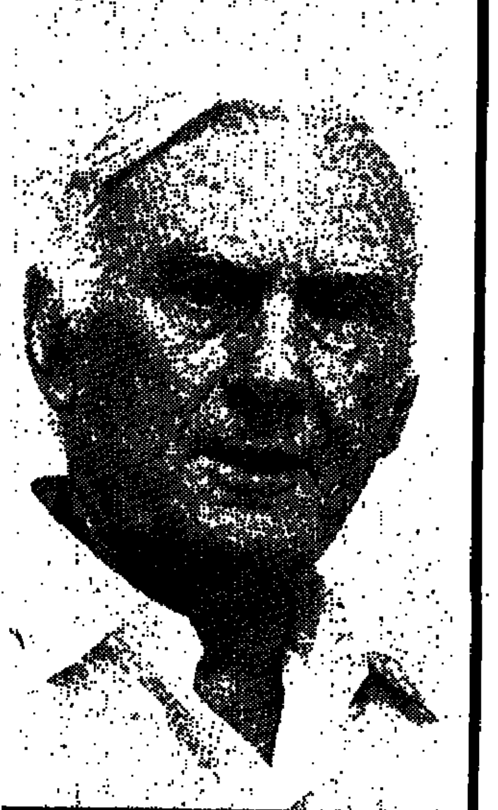

בחוץ – בנימין גיבלי, ראש חטיבת המזון. „הגיע לפנסיה לפני שנתיים"

**אולי עשינו טעות.** כור, הוא אומר, הוא הגוף היחיד במדינה שיש לו גם מטרות אחרות, לאומיות וחברתיות. ההסתדרות, חברת העובדים וכור שמו להם למטרה להקים מפעלים בערי פתוח. כל 3־4 שנים הקמנו מפעל כזה. לא תמיד הוא נושא מיד רווחים. לוקח מספר שנים. היום אנו מותקפים על כך שהקמנו מפעלים בערי פתוח.

הביקורת מכוונת למפעל ענק לעיבוד שבבי בקרית שמונה. המפעל היה אמור לעבוד עבור פרוייקט הלביא. היום, הוא עובד בשליש מיכולתו. מאשימים את גביש שלא קרא את מפת שוק האלקטרוניקה שקרס בשנים האחרונות.

גביש הודף את הביקורת: „כך מקימים תעשיה. כשהקימו את מכתשים, הסתכלו עליהם כעל משוגעים. היום זה פנינה. פנחס ספיר היה כזה. עם חזון. בלי להתחשב במה שאומרים הבריות. אחרי הכל, תמיד יהיה להם מה לומר".

גביש, כאמור, מתנער מהביקורת. „עברו התקופות שהמדינה טיפחה את התעשיה, סיבסדה אותה. היום אין יותר העדפות לאומיות, אותן הטבות שהוענקו לתעשיה ולמשקיעים אינן. קם דור חדש שקורא לעצמו כלכלה חופשית. אין יותר הלוואות. אין הטבות ליצוא. אין תמריצים. הפיחות, לשם שמירת ערך הדולר, לא קיים. התוצאה אינה רק קשיים בכור, אלא אלסינט, מנועי בית־שמש, אתא, מספנות ישראל.

„האוצר נושא את דגל הכלכלה החופשית. בנוסף לזה, הריבית גבוהה וגם ההיטלים. קשה לי להאמין שהתרופה לאינפלציה היא ריבית גבוהה. עם הורדת הקליפות, נתגלו הפגמים בכור. נגלו כל המפעלים, שאינם עומדים בתחרות ושאינם מרוויחים ושעתה אינם יכולים עוד לסמוך על העזרה ההדדית. המטרות אומנם נשארו, אך העדיפויות משתנות. היום כל מפעל יצטרך להוכיח ריווחיות וקיום עצמי".

בחוץ – מוסה פלד, ראש חטיבת הגומי. „לא מוכן ללכת רכיל"

כאמור, גביש מעדיף להאשים את המשק, לא את עצמו. „כל חצי שנה ממציאים המצאה אחרת. אין משק בעולם שעובר תהפוכות בקצב כזה. ככה קשה מאוד לתכנן. המצב של פער בין שער החליפין לבין המדד הוא קטסטרופאלי. צריך פיחות. מצרי, שיהיה פיחות זוחל, תמריץ, או פיחות גדול. הפיחות, ליצואנים, הוא מחוייב המציאות. הפיחות שנעשה לפני שנה כבר נשחק מזמן", כך גביש.

ואתם לא עשיתם שום טעות?

„במסגרת הרכישות ב־7־8 השנים האחרונות, רק קניית תגל היתה טעות. את חלקה של ג'נראל טלפון בתדיראן ביקשנו למכור כשהאמריקנים אמרו שהם רוצים לצאת. החלק היה שווה עשרות מיליוני דולרים.

„שנה שלמה חיפשנו קונה, איש לא התנדב. היום, אנחנו תקועים עם ההפסדים בתדיראן ועם הצורך בפיטורי מאות עובדים. ב־1983, השותף שלנו באליאנס רצה לסגור את המפעל ולמכור את האדמות. הוא בא ואמר: קנו את חלקי, או שאני קונה אתכם ומוכר את האדמה. אולי זאת היתה שגיאה לקנות את חלקו. חשבנו שאנחנו צריכים להיות אחראים כלפי ציבור העובדים. בסולתם אני עדיין מאמין. יש לנו 100 מיליון דולר ציוד במחסנים. יבוא קונה שצריך בדיוק את זה. נשק זה סוג מוצר שהרוכש ועיתוי ההזמנה קובעים, לעתים, יותר מהמוצר".

■■■

**נסגר, נסגור, נרוויח.** גביש הציג באחרונה את תוכנית ההבראה של כור: פיטורי עובדים, סגירת מפעלים, ריווחיות בכל מחיר. קיסר הודיע שמנהל מפעל שלא יראה ריווחיות – יעוף. להסתדרות אין יותר שומנים שיכולים להגן על כור, הכל נמכר כדי להציל את סולל־בונה. הם אינם יכולים להרשות לעצמם סולל־בונה נוסף.

לנו בהן שליטה. נמכור מניות של חברות, אך לא מעבר ל־50 אחוזים, שיאפשרו לנו לקיים את המדיניות שאנו רוצים. אני חושב שאין לקיים פעילות במפעלים חסרי סיכוי".

– למה המתנת? למה לא לפני שנה?

„אפשר היה לנסות לעשות את השינויים שנה קודם. האמת היא, שעתה נוצרו התנאים לשינויים. העובדים מבינים יותר. לפני שנתיים שלחתי מכתב אתרעה לדני רוזוליו, מזכיר חברת העובדים, ולישראל קיסר. המכתב נשלח גם לכל חברי הוועדה המנהלת. כתבתי בו, שאם כור תצטרך לשלם תוספות שכר, הדבר יסכן את קיום המערכת. לא שמעו בקולי".

– למה לא התפטרת?

„שאלה טובה".

■■■

**שינוי ביחסי הכוחות.** כור היא הזרוע הכלכלית של ההסתדרות. כל המניות המצביעות נמצאות בידי חברת העובדים. חלק ממניות הבכורה, הלא מצביעות, נמצאות בידי הממשלה. אלו ניתנו לה בתמורה לחלקה במפעלים שונים, אותם רכשה ממנה כור. מניות כור נסחרות בבורסה בתל־אביב ובניו־יורק. המניות נושאות דיווידנדים שנתיים כגובה 6.5 אחוזים.

האסיפה כללית, בה משתתפים נציגי חברת העובדים בלבד, בוחרת במועצת המנהלים. לאסיפה הכללית מספר מוגבל של תפקידים – מינוי מועצת המנהלים, בחירת רואה החשבון החיצוני ואישור הדיווידנדים. היא גם מאשרת את המאזן.

חברת העובדים היא הקובעת את מינוי המנכ"ל, יו"ר מועצת המנהלים וחברי ההנהלה.

קיים גוף נוסף, הוועדה המנהלת, שאינו

### היורש

במהלך השנה האחרונה, הוזכר שמו של בני גאון, מנכ"ל חוגי אוס, כמי שיבוא במקומו של שייקה גביש בראש הקונצרן ההסתדרותי הענק. בני גאון גם הצהיר על עצמו שהוא רואה עצמו יורש, והוא סמך על תמיכתו השקטה של ישראל קיסר, מזכ"ל ההסתדרות [illegible] במועמדותו. קיסר אינו אוהב זאת. באחרונה, נתקלת כל בקשה לתגובה על כור מצד גאון במלים: „עזבו אותי בשקט".

שמו של ד"ר שמעון רביד החל מוזכר כמועמד לתפקיד. מינויו של ד"ר רביד לתפקיד בכיר במערכת כור קידמה אותו להתמודדות על הירושה. בקומה החמישית בבניין [illegible], קרוב לשבת קיסר ולשכת רוזוליו, מעריכים את סיכוייו. [illegible] מכבים אותו.

בעת הכל תלוי בעיתוי הפרישה של גביש. אם ימתין להוצאת לפועל את תוכנית ההבראה שלו, יפרוש רק בעוד שנתיים, בסמוך למועד פרישתו [illegible] יהיה רביד בעמדה מועדפת לתפוס את השלושה. בעיקר אם יציג מעורבות [illegible] שיתפרשו כהצלת הקונצרן. אולם, אם גביש לא יעמוד בביקורת שתוטח בו [illegible] 1987, בעוד שבעה חודשים יתפטר, אז סיכוייו של רביד קלושים [illegible] של גאון.

## גביש: „כור הוא הגוף היחיד במדינה שיש לו גם מטרות לאומיות וחברתיות. היום אנו מותקפים על כך שהקמנו מפעלים בערי פתוח

גביש: „כור עוברת שינוי גדול. הרווח הופך מאמצעי למטרה. לומר שרווח הוא אמצעי לחשגת מטרות – זו התפלפלות. לפשוט את הרגל בגלל מטרות חברתיות זו שטות. המטרה הלאומית אינה מקדשת הפסדים".

– למה עכשיו? אתה כבר חמש שנים מנכ"ל כור, ידעת שזה המצב. פתאום הרווח הופך למטרה?

„שנות האינפלציה יצרו עושר מדומה. עברה שנה מאז התוכנית הכלכלית, והכל צף למעלה. כבר בשנה שעברה הגשתי תוכנית הבראה שיושמה במהלך השנה, כולל שינויים בהנהלה. גם שנת 1988 תהיה שנה קשה, אך ב־1989 נחזור לריווחיות".

– באלו מהלכים אתה עומד לנקוט?

„הקטנת מצבת כוח האדם. במהלך השנה, פיטרנו 3000 איש, שהם 10 אחוזים מכוח העבודה. העלות הגיעה ל־20 מיליון דולר. לצערי, יפוטרו עוד עובדים (המדובר בכ־800 עובדים בתדיראן ובכ־200 בסולתם, נ.ה.). מפעלים יסגרו. תגל במכרה ברובה, היא היתה אבן ריחיים. אליאנס תעמוד בפני מבחן רציני. אם לא תהיה ברירה, נסגור. בחטיבת המתכת נסגור את מפעל אגן. נאחד את שמן ועץ הזית. מפעל רוטופלסט בירושלים נסגר ויועבר למעלה אדומים. חברת יובל גד תעבור לעסוק בבניה. ויש עוד תוכניות.

„מכרנו נכסים ב־10 מיליון דולר. הגדלנו את התפוקה ב־18 אחוז דולרית, עם פחות מועסקים. מכרנו מניות של חברת טבע והשארנו לנו רק 26 אחוזים. לא מקימים אף מפעל חדש. נמכור מניות של חברות שאין

גוף סטטוטורי, אלא מייעץ ליו"ר חברת העובדים. דה־פקטו, הוא מאשר וממליץ למזכיר חברת העובדים את מי לבחור למנכ"ל.

מאז נבחר קיסר לתפקיד מזכ"ל ההסתדרות, שונו יחסי הכוחות בין המנכ"ל, יו"ר מועצת המנהלים וחברת העובדים. עד אז, התחלק הניהול בין מזכיר חברת העובדים לבין המנכ"ל. יו"ר מועצת המנהלים היה מנוטרל והוועדה המנהלת לא היתה בתמונה. במלים אחרות – כל מוסדות הפיקוח היו מנוטרלים.

קיסר הביא להחלשת כוחם של המנכ"לים. הדבר נבע גם ממסקנות ועדת בייסקי שקבעה שיש למנות מבקרים פנימיים. קיסר הורה על הקמת ועדת ביקורת בכל גופי ההסתדרות. בכור, גרם הדבר למעורבות גדולה יותר של ארנון גפני, יו"ר מועצת המנהלים, ושל הוועדה המנהלת. מעורבות גדולה יותר, אבל לא זכות לפיטורי ראש מועצת המנהלים או המנכ"ל. זכות זו נתונה למזכיר חברת העובדים או ליו"ר חברת העובדים, ישראל קיסר.

בכור מספר חטיבות, שבראש כל אחת עומד מנכ"ל, שהוא גם חבר בהנהלת כור. החטיבות: תדיראן, מוצרי צריכה, כימיה, מתכת, מזון, גומי ופלסטיקה, פלדה, תוצרת חקלאית מעובדת והחטיבות העצמאיות: נשר, סולתם, אלקטרוניקה ומערכות, כרמל, קוימת. חטיבת כור סחר, הנחלקת לסחר פנים וסחר חוץ.

עד לפני שנה, היו רק חמש חטיבות שפעלו במסגרת הארגון מחדש. פיצל גביש את



## אומרים שאינו מאציל סמכויות, שאינו מבין בכלכלה, שאינו יודע לנהל אנשים, שמתערב בכל החלטה קטנה כגדולה, שנותן למנהלים תחושה שהם אינם שווים ושהוא בעצם האחראי

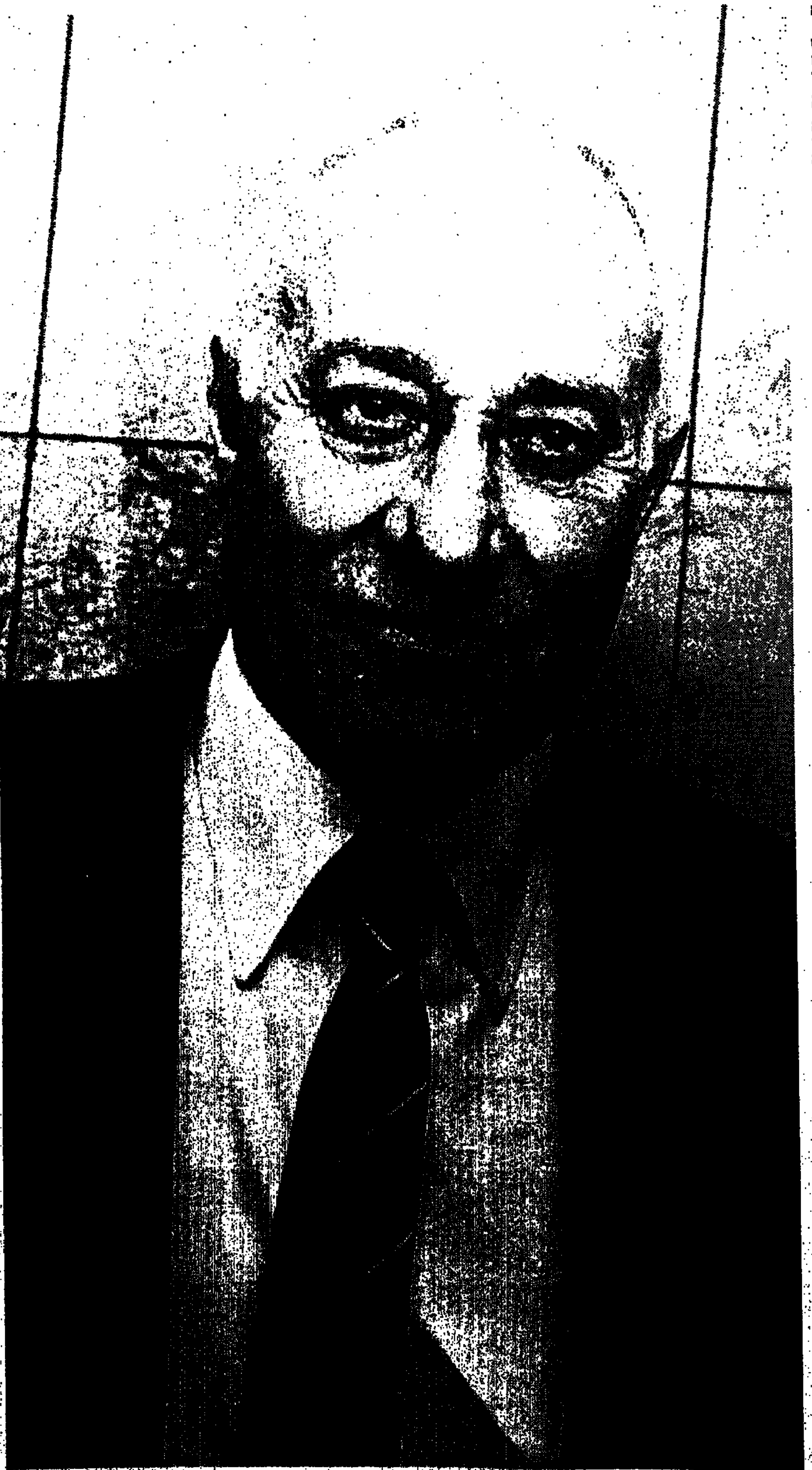

החטיבות ליחידות קטנות יותר. טוענים, שגביש פיצל את החטיבות כדי לנטרל את הכוח שצברו מנהלי אותן קבוצות. את חטיבת המזון, למשל, שבראשה עמד גיבלי, חילקו לשלוש יחידות: שמנים, שימורים ונעליים. בראש כל יחידה עומד מנכ"ל. חל פיצול בניהול, טוב או רע?

מתנגדי גביש טוענים, שההנהלה המורחבת אינה מסוגלת לקבל החלטות. גביש חושב שיש בכך משום ביזור סמכויות. קיסר, אומרים מקורביו, רוצה שהסמכויות יהיו יותר בידי המנהלים בשטח, שכל מנהל יידע שהוא האחראי לביצועים של המפעל שלו.

גביש: „בכור יש ביזור סמכויות. יש מנהלי קבוצות שכל האחריות עליהם. הריכוז נמצא בשני תחומים – מינוי אנשים וגיוס הון ותזרים מזומנים. בעצם קיום מערכת פיננסית מרכזית, יש משום הורדת אחריות מהמנהל המקומי. אני מודע לסכנה, אך גם לעובדה שכל מנהל יודע שיש אבא. אם היינו משאירים כל אחד לעצמו, אני לא יודע מה היו התוצאות. אחרי הכל, לכור יש גם מטרות חברתיות. הריכוז מבטיח שהחברה תתנהג בהתאם לסטנדרטים שלנו. בכל מקרה, אינני שולל אפשרות של מתן סמכויות פיננסיות למנהלים בשטח. זה קורה ויקרה. אני עוסק רק בדברים שמנכ"ל כור צריך לעסוק. רק בדברים שאני צריך להחליט. הלוואי ולא הייתי צריך לעשות כלום. האחריות אינה קלה".

– האם היה הכרחי שתסע לסולתם בעת הפגנות העובדים ותעזור להם לכלוא אותך במשך 48 שעות?

„אם מנכ"ל אינו נוטל חלק באירוע בסדר גודל כזה, אני חושב שזה לא בסדר. אני חושב ש־2000 עובדים זכאים שנושא האחריות יאמר – אני מתמודד אתכם".

– יצרת נורמה שכולאים מנכ"לים.

„אני לא בטוח. בעצם העובדה שלא איבדתי עשתונות ולא הזעקתי משטרה, קבעתי גם כן נורמה. אני לא חושב שזה הפך לדגם, כי מאז זה לא קרה. לעומת זאת, קבעתי נורמה שמנכ"ל מגיע לשטח ומתמודד עם האנשים".

■■■

**האיש של קיסר.** אחד הדברים ששייקה לא השכיל לעשות, הוא להעמיד לעצמו יורש. הוא סירב לתת את מינוי הסמנכ"ל לבנימין גיבלי. הציע לו להיות מנכ"ל כור סחר, ואחרי שנה לקבל גם את מינוי הסמנכ"ל. גיבלי צחק בדרך לדלת ואמר שאינו זקוק לתקופת ניסיון.

בקרוב יצטרף לצוות הניהול הבכיר ד"ר שמעון רביד. בן 52, מונה לפני כעשרה חודשים לתפקיד מנכ"ל חברת העובדים, לאחר שהתפרסם ככותב רו"ח המושכים. קיסר שם את עינו על האיש והביא אותו למשק ההסתדרותי. הוא לא הסתדר כל־כך בחברת העובדים, ולפני מספר שבועות התבשרנו על שיגורו לכור. גם שם ישמש כאיש של קיסר. שיטה קיסרית ידועה – לא להעביר אנשים מתפקידם, אלא למנות אנשי ביניים, שיעקפו את המוקש עד שהמוקש ינוטרל מעצמו וילך בשקט הביתה.

גביש מתעקש שרביד הוא מינוי שלו, ותפקידו לחזק את מערך הבקרה של כור. אגב, ג'ו לוי, איש אמונו של שייקה ויועצו הכלכלי, הבין מהעיתונות שהוא מועבר מתפקידו כראש אגף הבקרה לטובת רביד. שייקה לא טרח ליידע אותו. דוגמא נוספת ליחסי האנוש שלו הוא אלקנה כספי, ממייסדי תדיראן. כספי קבע את גיל הפרישה שלו ופינה את כסאו ליגאל נאמן, שאחר־כך הדיח אותו ואפילו לקח את החדר שהוקצה לו. גביש לא נקף אצבע כדי למנוע את הדבר. דוגמאות כאלה מתעופפות באוויר לרוב. שייקה מבטל את כולן, קישקושים, הוא אומר.

■■■

**תרגיל בחשבונאות.** אולם ב'קישקושים' אי אפשר לפתור את הבעיה החמורה שכור נמצאת בה. ב־1982, השנה בה מונה למנכ"ל, הציגה כור מאזן ובו רווח של 43 מיליון דולר. שנה אחר־כך, ירד הרווח ל־32 מיליון דולר. ב־1985, כבר עמד על 17.6 מיליון דולר, ובשנה שעברה הציגה כור רווח של 3.5 מיליון דולר, וגם הוא תודות לתרגיל חשבונאי. השנה, יציג המאזן הפסד של עשרות מיליוני דולרים. נפתלי בלומנטל, המנכ"ל שלפני גביש, אמר פעם שיש מנכ"לים המציגים מאזנים ויש המסבירים מאזנים.

אולי הגיע הזמן שקיסר יקרא אותו אליו ויספר לו את המעשה בנפוליאון ואחד הגנרלים שלו, שהיה מאוד מבריק, אך הפסיד בארבעה קרבות רצופים. נפוליאון אמר לו: „אני לא צריך גנרלים מבריקים. אני צריך גנרלים עם מזל".

לכל הדעות, במקרה של גביש אלת המזל מסתירה פניה. ■

# מגדל מציגה: פיתרון מהפכני ובלעדי לביטוח המשפחה במקרי חירום רפואיים

לראשונה בישראל מציגה חברת „מגדל" את הביטוח המתקדם ביותר בעולם המערבי – ביטוח חיוני ל**מ**קרי **ח**ירום **ר**פואיים לכל המשפחה.

התכנית מיועדת לסייע בעת מחלות קשות כמו התקפי לב וניתוח לב, שבץ מוחי, סרטן, אי ספיקת כליות כרונית, השתלות לב, כליות וכבד, או במקרים של נכות מוחלטת ותמידית; על ידי הענקת סכום כספי גבוה לטיפולים רפואיים ולהוצאות אחרות.

**ביטוח ל„מחר" – התכנית היחידה לכל המשפחה**
חברת „מגדל" היא החברה היחידה המציעה ביטוח חדשני זה לכל בני המשפחה – הורים וילדים (מגיל 3 עד גיל 21).

**ביטוח ל„מחר" – אין צורך לאסוף תרומות**
ביטוח „למחר" מבטיח לכל בני המשפחה בטחון כלכלי ומקורות כספיים לטיפול במחלות קשות מבלי להיזקק לסעד.

**ביטוח ל„מחר" – לא רק להוצאות רפואיות**
במקרים של מחלות קשות, נגרמות לחולה ולמשפחתו הוצאות נוספות בסדרי גודל ניכרים למטרות כגון: שיקום והחזרה לתקינות, אבדן ימי עבודה עקב מחלה, שינוי אורח חיים ושינוי תפקיד, החלפת מקום מגורים ועוד; ביטוח ל„מחר" נועד לסייע לפרט ולמשפחה להתגבר על המצוקה הכספית הנגרמת עקב הוצאות עקיפות אלה.

**ביטוח ל„מחר" – סכום הביטוח הגבוה ביותר**
מסיבה זו מאפשרת חברת „מגדל" ביטוח ל„מחר" עד לסכום של 120,000 ש"ח והוא משולם מיד עם התגלות המחלה.

**ביטוח ל„מחר" – בתעריף נמוך**
תעריף הביטוח נמוך יחסית למקובל, והוא כולל תעריף מוזל לנשים ומחיר נמוך במיוחד לילדים (גילאי 3־21).

**ביטוח ל„מחר" – הנוחה לבני שאינם מעשנים**
מי שאינו מעשן חשוף פחות למחלות קשות ומשלם פרמיה נמוכה יותר ממי שמעשן.

**ביטוח ל„מחר" – אין הכרח בביטוח חיים משולב**
חברת „מגדל" היא החברה היחידה המאפשרת לך להצטרף לתכנית גם אם אין לך ביטוח חיים. אינך צריך לרכוש ביטוח חיים נוסף במסגרת זו.

**ביטוח ל„מחר" – כי העיקר הבריאות**
היום רבנו מקפידים על שמירת משקל, תזונה בריאה ופעילות גופנית במטרה לחיות באיכות חיים טובה יותר. ביטוח ל„מחר" הוא הביטוח המשלים את איכות חייך ומקנה לך ולמשפחתך שקט נפשי וביטחון כלכלי למקרה מחלה.

**פנה בהקדם לסוכן הביטוח שלך.**

*התנאים המחייבים הם התנאים המופיעים בפוליסה.

דבר אחד בטוח

**מגדל**
חברה לביטוח בע"מ

# בימאי הפרא

**יוסי יזרעאלי, 49, בין „ילד־פלא" ל„כישלון", בין הקונפליקט לגעגוע, בין קלאסיקה מערבית למחזאות יהודית • עכשיו, עם „ברווז הפרא" לאיבסן בתיאטרון ב"ש. בקרוב: „צור וירושלים" ב'הבימה'**

יוסי יזרעאלי. „בהתפתחות של בימאי לא רק הפסגות חשובות. חשוב לפעמים הרבה יותר מה קורה ביניהן". תצלום: מיכל היימן

**יזרעאלי, על להיות ברווזון מכוער בירושלים ובלונדון, הפחד מחיבוק הקהל, זאב־בודד מתוך בחירה, שתי שנות 'הבימה', שלוש שנות ה'חאן', אהבת עגנון וברסלב**

יהודה אטלס

הוא ביים שלאגרים שרצו במשך שנים – אך גם הצגות שהוגדרו על־ידי הביקורת כ„כישלונות", כשבאו־לם נוכחים לעתים 5 צופים בלבד. בימאי מעולה של מחזות קלאסיים – אך מכור לאקספרימנטים. איש תיאטרון מערבי – אך גם הנער העקשני של המחזאות היהודית. יוסי יזרעאלי, ד"ר, 49, זאב־בודד בתיאטרון, לא מתפשר, מהמר על כל הקופה, הולך עם הראש שלו עד הסוף, לעתים עם הראש בקיר. מקורי, אנליטי, מתנסה, אידיאליסט של תיאטרון.

שנתיים היה המנהל האמנותי של 'הבימה', שלוש שנים – של החאן. כל השאר – בימאי פרילאנס. מי שרוצה אותו – מגיע אליו. בימים אלה, נכנסת לתאוצה בתיאטרון באר־שבע הצגת „ברווז הפרא", שביים. והדילוג מן המעבדה של החאן אל איבסן מסמל את שני הקטבים, שעל קו־התפר שביניהם הוא יושב: היהודי והקלאסי. כלשונו: הגעגוע והקונפליקט.

חי בדירה רוקמתית ברמת־אביב הישנה, עם דשא וגינה ועץ לימון ותפוז ותפוח־סין וזית („נטעתי אותו לאות שיש לי סבלנות"), לעתים „המינזר שלי". לא במקרה. „אם לא הייתי בימאי, הייתי כמה נזיר או משהו קיצוני אחר. משהו שצריך בו ריכוז גבוה במיוחד". גווה זה הוא נוטש, לפרקי־זמן ממושכים, לעבודה בחו"ל.

אשתו, תלמה, ילידת ארה"ב, היום, מרכזת מגמת חיבור בחוג לספרות אנגלית באוניבר־סיטת ת"א. ילדיו – תומר (14), עיינה (11) ויותם (7) – גדלו בבית דו־לשוני, עברית ואנגלית. נושמים ומכירים תיאטרון מילדות, רגילים לניתוקים ולתמורות בעקבות הקאריירה הבינלאומית של אבא. היום כאן, מחר בפיטסבורג, אתמול בפיורדים של נורבגיה, בעוד חצי שנה באוניברסיטה צפה המקיפה את העולם, בבית מסתובבת גם חתולה העונה לשם איבסן.

אוהב מוסיקה קלאסית, אמנות. כותב שירים. כמעט שאינו קורא עיתונים. הטלוויזיה פתוחה רק לעתים רחוקות. הרדיו – רק ב'קול המוסיקה'. ממוקד בתיאטרון. כאש בעצמותיו. בסך־הכל, כהגדרתו, אופטימי חסר־תקנה.

את ההחלטה להיות בימאי עשה עוד כשהיה ילד.

– איזה מין ילד היית?

„מנוזל, קטן פיזית, תמיד הכי צעיר בכיתה. נראיתי כמו עודף, כמו משהו שנשאר. מהתנועה קוראים לי עד היום 'יוסי הקטן'. אפילו בצבא, אחרי שגבהתי, קראו לי 'פיצל'ה'. מין ילד מועד לפורענות, שכותב שירים ורוצה לביים מחזות".

– מאיפה האהבה לתיאטרון?

„מאבא. אבי יליד איסטנבול, שלמד והשכיל בפאריז. היה מהנדס. ביסודו, היה אמן מתוסכל. בילדותו ניגן על כינור וצייר. אהב ספרות, דראמה, אסטרונומיה, ארכיטקטורה. האמין בבאך ממש אמונה דתית. היה סוחב אותי לקונצרטים. היה קורא לי סיפורים של קפקא. איש מופנם, ביישן. הגיע לארץ כתייר ב־35', וכשפגש את אמא שלי, דור שישי למשפחה אשכנזית מצפת, החליט להישאר.

„בכיתה א' לקח אותי להצגה בפעם הראשונה. ובירושלים קנו כרטיסים ל'אדיסון' שבועיים מראש. זה היה 'הרשלי מאוסטרופולי', 'אהל', עם אברהם חלפי בתפקיד הראשי. מאז, נשביתי לתיאטרון. מעניין, ההצגה הראשונה שביימתי בארץ הייתה 'עוץ לי גוץ לי', עם חלפי בתפקיד הראשי.

„אבא התייחס ברצינות אל כל ניסיון יצירה שלי. אם זה כתיבת שירים ואם בימוי. לא סתם אמר 'יופי, יופי', אלא היה דן איתי בכובד־ראש בתוצאה. אפשר לומר, שהוא שלח אותי לדרך. לפני מותו, אמנם, קצת [illegible] ימים ספורים אחרי מותו – הייתי אז בן 20 – יצאתי ללמוד תיאטרון בלונדון".

– איך התחלת לביים?

„בגיל צעיר מאוד התחלתי לכתוב, לצבר ולביים מחזות. בבי"ס, בתנועה. לעסוק בתיאטרון היה סוג הבריחה שלי, התגוננות לדימוי של ילד קטן ומוזר. פחדתי לגדול. כל החברים ובני־הדודים כבר ידעו שהם רוצים להיות מהנדסים או ארכיטקטים. אני לא ידעתי מה לענות, אם ישאלו. אז להגיד 'בימאי' זה נוח. מקצוע מוזר, לא מחייב. בינתיים הרווחתי זמן, הניחו אותי לנפשי. כך גם לא היתה לי בעיה לחלום, לאהוב שירה. הייתי חוזר מבי"ס, מחביא התיק בחדר המדרגות ורץ לעמק המצלבה, לקרוא שם שעות, שירי אלתרמן וגורי. בדימוי העצמי שלי ראיתי את עצמי גר כל חיי בצריף [illegible] לנפול. אף פעם לא האמנתי שאוכל לעמוד בתחרות עם האחרים.

„וגדלתי, בעצם, בתוך העלית הירושלמית, רחביה. אתי או סביבי היו [illegible] רוזן, יוסי שריד, עוזי בהעם, אורי עופר, [illegible] מיכאלי, יהורם גאון".

– בנות?

„הרי אמרתי לך, הייתי ילד נמוך, [illegible] השמיים. והשדיים היו באותו [illegible] העננים, רוב הבנות, מבחינתי, [illegible]".

– עם אופי כזה, איך שרדת בצבא?

„הייתי בנח"ל, בעין־גב, ועד היום זוכרים שם כמה לא יעיל הייתי. כשעבדתי בתמרים, כל החבר'ה היו הולכים לאכול צהריים בלי לקרוא לי, כי הייתי עומד על הסולם וחולם. כשהעבירו אותי לדיג, תמיד הסתבכה לי הרשת במנוע. בסוף הניחו אותי לנפשי בשמירות־לילה".

– מאיפה האומץ לצאת לאנגליה?

„ידעתי שאני רוצה להיות בימאי – אבל, זה היה כמו לשאוף להיות אסטרונאוט. איפה אני ואיפה בימוי. היה ידוע אז על 2־3 בימאים שלמדו בחו"ל. אי־אפשר היה אפילו לחלום להגיע להיות אסיסטנט־בימוי. אלה היו בערך סגני־אלוהים. ניסיתי להתקבל לסטודיו של 'הבימה'. עליתי במדרגות ושאלתי בביישנות מתי הבחינות. התשובה הגסה של הפקיד הבהילה אותי. לא חזרתי לשם.

„מחבר שלי, מיכה שגריר, שמעתי על ר.א.ד.א, האקדמיה המלכותית לאמנות התיאטרון בלונדון. החלטתי להמר. יצאתי עם אנגלית רעועה, 6 בבגרות, שתקופת הצבא עוד עברה עליה כמחיקון. אמרתי לעצמי: אם תעשה חישובים – לא תצא לשום מקום אף פעם.

„היציאה היתה בשבילי אקט מטאפיזי. הפלגתי באונייה. פעם ראשונה בחיים יוצא לחו"ל. ראיתי את חיפה מתרחקת. העובדה שהפכתי אחר־כך לבימאי, היא רק מפני שבאותו רגע פחדתי לשחות 300 מטר בחזרה.

„זוכר את עצמי עומד בתחנת ויקטוריה, פוחד לצאת. הייתי בודד. לא היכרתי בלונדון נפש חיה.

„באתי ל'ראדא' לראיון. האנגלית שלי היתה איומה. לא ידעתי את ההבדל בין קונדקטור לדיירקטור. המנהל הסתכל עלי: 'אתה באמת רוצה להיות בימאי?' – 'יס'. – 'אז לך ללמוד אנגלית'. וזה מה שעשיתי. אחרי 3 חודשים, התקבלתי".

– האם נשבר שם הדימוי־העצמי של הילד המוזר?

„לא רק שלא נשבר, עוד התעצם. בבי"ס אנגלי, מה גם לדראמה, מי שלא מדבר אנגלית פרפקט נחשב למטומטם. הייתי יושב בחדר הקטנטן ששכרתי ולומד אנגלית כמו משוגע, ככורח של הישרדות. כשהתכוננתי לראות ב'אולד וויק' את 'רומיאו ויוליה', למדתי קודם במשך חודש את הטקסט. ידעתי שקספיר יותר טוב מעיתון־ערב.

„התחלתי את הקאריירה ממש ממטאטא. לטאטא את הבמה, להגיש תה לבימאי ולשחקנים, לצבוע קוליסות. פעם פלטתי שגיאה נוראה באנגלית והפכתי לבדיחה, למטומטם של האקדמיה. פעם אחרת, הייתי אחראי על הצבת האביזרים על הבמה. הבימאי היה קפדן, שעושה צעקות אם זה לא על המילימטר. בפרמיירה, רגע לפני ההתחלה, אני שם־לב שהכיסא לא במקום. אני עולה לבמה ומזיז – ומהאולם עולה צחוק אדיר. התברר, שהמסך הורם וההצגה כבר התחילה.

„לא פעם חשבתי, שהכי טוב, פשוט, לעזוב הכל ולחזור הביתה. מה שהחזיק אותי היתה המחשבה: טוב, ואם אחזור וישאלו למה אני לא בימאי – מה אני אגיד? אמא שלי, שהייתה גננת, תמכה בי כספית לאורך כל הדרך, ואני יודע כמה קשה היה לה".

■■■

– איך פרצת את המעגל הזה?

„אחרי שנה־וחצי, בשיא הדימוי שלי כברווזון מכוער, דפקתי על דלת המנהל ואמרתי שאני רוצה לביים. הוא נתן לי לביים את 'הכיסאות' של יונסקו. היו לי שחקן ושחקנית מצויינים. ההצלחה היתה בן־לילה. בבוקר שלמחרת – האידיוט נעלם. נשאר יוסי. אני בעצמי הייתי מופתע. ביימתי כאינסטינקטים. מין נחיתה עיוורת. או אולי אני בימאי? אחרי זה ביימתי את 'המשרתות' של ז'אן ז'נה – ועוד הצלחה. אז אולי בכל זאת יש בי משהו.

„שלחו אותי לראיון־מבחן באוניברסיטת בריסטול, היחידה באנגליה שבה היתה מחלקה לדראמה. להתקבל לשם היה בלתי־יאמן. נסעתי בשביל הקוריוז. שאלו אותי על איבסן – וידעתי. על עזרא פאונד וט.ס. אליוט – וידעתי. מה שלא ידעתי, שאלתי: למה בכלל כדאי ללמוד אצלם. אחר־כך אמרתי שאני ממהר, כי עלי לחזור ל'ראדא'. בכלל לא תפסתי שיש צ'אנס. אחרי שבוע, הודיעו שהתקבלתי. למדתי שם 3 שנים, כאתי פרופר רופס, שטר שלא ברור בכלל אם ייפרע אי־פעם. ורמת התלמידים היתה מדהימה, פחד. שם ביימתי".

– לא שיחקת?

„מעולם לא שיחקתי. כבר כסטאטיסט הייתי חסר תקנה. תמיד רעדתי עם הכידון ביד. עד היום, יש לי פחד־במה נוראי.

„בבריסטול נולדתי מחדש. הייתי הזר היחידי. העיתונות הכללית כיסתה שם כל דבר. צעיר, כישרונות חיכו לתגליות. עשיתי שוב את 'הכיסאות'. הצלחה מיידית. אחר־כך 'סופמישחק' של בקט. עוד הצלחה. אני קונה עיתון ורואה תמונה שלי וכתוב עלי; קונה עוד כמה עיתונים, לראות אם גם בהם אותו הדבר. יש בי איזה אי־ביטחון קבוע. גם היום, אחרי 25 שנה במקצוע ועשרות הצגות, כל פעם מחדש אני לא בטוח שאני בימאי. וזה דווקא עוזר לי. תמיד לבדוק, לשאול שאלות.

„בשנה השנייה ביימתי את 'שש נפשות מחפשות מחבר' לפיראנדלו, בתיאטרון הסטודנטים. אפילו ה'גארדיין' וה'טלגראף' התייחסו להצגה. השתתפה אח"כ בתחרות של תיאטרוני הסטודנטים, אחת מ־80, בחסות ה'סאנדיי טיימס' – ונכנסה לגמר. כתבו עליה בעיתונים. ההדים הגיעו עד הארץ".

– הדים חלוקים. חלק הכתירו אותך בגאון וחלק קטלו. מה, בעצם, היה לך ללמד את האנגלים בבימוי?

„עשיתי מה שרציתי. שום תקדים לא איים עלי. עשיתי פיראנדלו חופשי לגמרי. לא ידעתי מה אני עושה, אבל הרגשתי באינסטינקט שהדרך שלי נכונה. הרשיתי לעצמי השתוללות של דימיון. עד היום מרכיב הסכנה הוא מלווה קבוע בבימוי שלי. בהרצאה, שנתן פעם לורקה בצ'ילה, הוא דיבר על מרכיב־העומק ביצירה: על יצירה בגבול המוות, קרוב למוות, איפה שכמעט היא מתפרקת, אבל דווקא בגלל זה מחזיקה מעמד ומתחיה מחדש. יצירות הבימוי שלי היו תמיד שנויות במחלוקת, כמעט תמיד עוררו סקנדל.

„שערוריה גדולה התעוררה כשביימתי את 'השטנים' של ג'ון וויטינג. במחזה ההוא נכנס דיבוק במינזר שלם. בתמונה מסויימת, נכנסת קבוצה בגלימות לעומק הבימה, מסתובבת לקהל, וכולם כאחד עושים את אות־הצלב. אצלי, מתחת לגלימות שנפתחו, התגלו נשים עירומות, וזונות. הארכיבישוף של בריסטול כעס, מחה, ניסה לטרפד".

■■■

– ובאותה תקופה מזמינים אותך לראשונה לביים בארץ.

„את 'עוץ לי גוץ לי', כאמור. הייתי אז בן 25. אף אחד לא חשב שזה הולך להיות שלאגר. אחרי המסורה השחקנים היו בטוחים שזה הסוף. עולים לקידות – והקהל מתחיל למחוא כפיים. כך דקות ארוכות, בעמידה. פתאום הם התחילו לחייך, הבינו איפה הם עומדים, וזאת היתה הצלחה באמת. 17 שנה, לסירוגין, רצה ההצגה".

– מה עושה לך הצלחה?

„אתה לא בטוח שזה אתה. אתה שואל את עצמך: מי זה ההוא שם, שאומרים שהכל־כך הצליח? אתה מתמלא בפחד נוראי. אף פעם לא ניסיתי לבסס ולמסד הצלחה. הצער הגא היה תמיד פריצה. יש לי פורמולות מוצלחות, מסטנגנציה, מוחה להיבלע בצבעי הסביבה. כשהייתי קורא ביקורת משבחת עלי, הייתי אומר לעצמי: תיזהר מזה: הם רוצים אותך כמו שהם מבינים אותך. צריך לברוח. אלה חלק מהקרבות שלי. אני ידוע כאיש־מדון, וזה נכון חלקית. אני מייצר מדון, כי אני מפחד מחיבוקים.

„לא מוכן גם ללכת באותו מסלול פעמיים. כבר שנים אגמון מבקש שאעשה שוב את 'איש חסיד היה'. אבל, אני לא יכול. גודיק הציע לי לעשות דברים בתיאטרון שלו – וסירבתי. אני חרד מפחד להיגמר בתוך הבסדר־גמוריות. פחד מפני אומללות של הדריכה־במקום.

„לז'אק פרוור יש שיר נפלא על ילד קטן, שיושב בכיתה ולא מבין מה אומרים לו, כי כל הזמן הוא רואה ציפור על ארז החלון וחרד שיהרגו לו אותה. גם אני מפחד שיהרגו לי את הציפור. אומרים שאני ארוגנטי, אבל אני מתבצר בזה. אני לא בימאי להשכיר. אני עובד על משהו רק כשמתעורר בי רעב אליו. כשיש בו הרפתקה".

„שם המישחק הוא חיכוך בלתי־פוסק עם המערכת. ואם אתה זאב־בודד, המערכת מספיק ארוכה וסקרנית כדי לתת לך להשתולל".

– חזרת לאנגליה?

„להמשך הלימודים ולבימוי. שמעו עלי, ראו, הזמינו, הציעו מילגות. בחופשה עשיתי בארץ את 'נושים' לסטרינדברג ב'צוותא', ונסעתי לאמריקה, להתחתן עם תלמה".

■■■

– מאיפה צצה תלמה לתוך הסיפור?

„הכרתי אותה כשהיתה בת 16, בירושלים. הגיעה מאוהיו, כתלמידת תיכון שזכתה במילגת לימודים בארץ. המדריכה שלה היתה עליזה, שנספתה כעבור שנים בפיגוע במאריו. אני הכרתי לעליזה את מיכה שגריר, אח"כ בעלה, והיא הכירה לי את תלמה. בסך־הכל הכרנו 10 ימים, לפני שחזרה לארה"ב.

„נסעתי לאנגליה. היא התמידה לכתוב אלי לשם, אני לא. אחרי 4 שנים, כשהייתי בחופשה בארץ, גם היא היתה. ביום האחרון, לפני שחזרה לארה"ב, נפגשנו – והכל נמשך כאילו מאותו רגע שהפסקנו.

„כשביימתי במאנצ'סטר את 'מנדרגולה', נסעתי להיפגש איתה באמסטרדאם. שם, למחרת, החלטנו להתחתן. אחרי חצי שנה באתי לארה"ב והתחתנו. מאוחר יותר עברתי לאוניברסיטת קרנגי־מלון בפיטסבורג, לעשות דוקטוראט.

„למה לי דוקטוראט? העניין האקדמי מוצא חן בעיני. היום אני גם מלמד באוני־ברסיטת ת"א. זו המעבדה התיאורטית, שבה אני בוחן את הדברים שאני עושה בשטח. בימוי הוא אינטואיטיבי ביסודו. באקדמיה מתנגשת צורת חשיבה. שני התחומים משלימים ומפרים האחד את השני. נושא הדוקטוראט שלי היה בימוי 'הדיבוק' על־ידי וכטנגוב, שבו אני רואה את המורה הגבוה שלי. רוב התחקיר עשיתי בארץ. חקרתי 14 שחקנים שעבדו איתו. תוך כדי פיטסבורג, הזמין אותי אגמון לביים את 'איש חסיד היה'".

– זה היה שלאגר מפתיע.

„הועלה כ־700 פעם. בעצם, ההתחלה של פאזת המחזאות היהודית שלי. לספר סיפור על הבמה מבלי להמחיז – זה נורא קשה. השתוללתי. נתתי לחושים להדריך אותי.

„את שבוע החזרות האחרון עשינו בקיבוץ העוגן. ל'ראן' האחרון הוזמנו החברים, גם מקיבוצי הסביבה, כולם מהשוה"צ. אחרי הקטע על הבעש"ט, ששכנו לעתיד בעולם־הבא אוכל האוכל כדי שבזמן שישרפוהו תהיה הלהבה גדולה, פונה אלי קיבוצניק מבוגר, הכום, וממלמל: קינדרלאך, אתם לא יודעים מה עשיתם; אתם לא יודעים מה עשיתם.

„שלאגר יכול להיות מאלף־ואחת סיבות. העיקרית, שנגעת עמוק באיזה צורך – ומשהו זה".

■■■

– מתי, בעצם, חזרו לחבק אותך?

„ב'פר־גינט'. הכנתי את ההצגה עוד כשהייתי בארה"ב. 8 חודשים התכתבתי עם דור שריד על התפאורה. יוסי בנאי היה נהדר. תפאורה מהממת. אבל, ההצגה לא אחזה. חלק מעניין – וחלק לא עבד. היו שהיללו והיו שקטלו. אבל, זוכרים את האירוע, עד היום.

„המנהל האמנותי של 'הבימה' אז, פינקל, שיחק את פר־גינט כשעוד הייתי ילד. היה לו קשה לראות אותי מביים כבר את פר־גינט. פינקל הוא [illegible] שלי. גם ידידים צריך לדעת [illegible]. אני מכבד אותו. כל־כך הרבה שנים להילחם לבד על שלך. אני אוהב עקשנים. אני חושב שגם הוא, בדרכו, אוהב ומכבד אותי, למרות שהקדיש לי פרקים זועמים בספרו. אותו, פינקל, בקדנציה שלו, אישר לי לביים את 'הכנסת כלה'".

לבנה פינקלשטיין ויצחק חזקיה ב„ברווז הפרא", תיאטרון ב"ש. תצלום: חיים גולדשטיין

„האידיוט נעלם. נשאר יוסי. אני בעצמי הייתי מופתע. אולי אני בימאי?"

„אני עובד על משהו רק כשמתעורר בי רעב אליו, כשיש בו הרפתקה"

„לא רוצה להיות נורמאלי. רוצה לחיות עד הסוף את הקרע בין שני העולמות”

„אחרי 'פר־גינט' הבנתי, שחלק מהדרך יהיה עלי ללכת לגמרי לבד. שאם אנסה לעשות משהו שכולם יאהבו – אני מת. הביטחון־העצמי שלי לא היה חזק אף פעם. אבל, אני עקשן. מאז, בעצם, אני הולך לבד. לפעמים מצליח, לפעמים נכשל – תמיד בדרך שלי.

„בהצגות שלי יש שושלות קטנות. 'סיפור פשוט', מבחינת תפיסת־הבמה, הוא הנכד של 'פר־גינט'. בהתפתחות של בימאי לא רק הפסגות חשובות. חשוב לפעמים הרבה יותר מה קורה ביניהן. גם ב'מדיאה' של סנקה, שביימתי בקאמרי אח"כ, לא ניסיתי להתיישר עם טעם הקהל. תומרקין בנה לי במה לבנה, עיר מנוכרת. האנשים כולם היו בלי שיער. הרבה דם, כיעור, פנים חרוכות”.

– ביימת אותה בהמשכים.

„תוך כדי חזרות חנה מרון נפצעה, בפיגוע במינכן. אחרי שנסעתי לגמור את הדוקטוראט בבוסטון, חזרתי ל'מדיאה'. שוב עם חנה, שנה אחרי הקטיעה.

„חנה? היא מגזע העקשנים הנוצצים. תמיד חסרת שקט, תמיד בחיפוש, לא מרוצה ממה שיש. למרות שהיא סטאר גדול. אשה אינטליגנטית, עם אינסטינקטים מהיער. יש אצלה כזה רעב לשחק, לחקור ולבדוק את פרטי הפרטים. איזו רצינות. איזו יסודיות. כל־כך תובענית כלפי עצמה, כלפי התפקיד. לגביה התיאטרון הוא 'מג'יק מיסתרי תור'. לידה אתה גדל כבימאי. כך קרה לי גם עם עודד תאומי ב'נושים', עם משה נקר ב'מלך מרוקאי', עם הקבוצה בחאן, עם הקבוצה של 'ברווז הפרא' בבאר־שבע”.

– אחרי הסקנדאל של „הסוחר מוונציה”, שטענו כי הטענת באנטישמיות, עשית את „הכנסת כלה”.

„התגבר הגעגוע שלי למחזאות יהודית. כיוון שלא מצאתי חומר דרמאטי זמין, הזמנתי עיבוד. אצל עגנון מתחבא תיאטרון. צריך רק למצוא אותו. התחלת הרומאן שלי עם עגנון. אחר־כך יבוא 'סיפור פשוט'; סרט הטלוויזיה 'פרנהיים'; 'תמול שלשום', שהורד, לבקשתי, מייד; 'תהילה' בחאן. עכשיו אני עובד על עיבוד של 'המלבוש', להעלאה בניו־יורק.

„פינקל, שלא רגיל לנרב קומפלימנטים, חיבק אותי אחרי הבכורה. וכשפינקל מחבק – הוא מחבק! כשהמסך נפתח, התפאורה היחידה שנראתה היתה צ'לן ועליו שטריימל וקאפוטה; ר' יודל חסיד, חלפי, נכנס, לובש ויוצא לדרך. ללבנה פינקלשטיין, ששיחקה את בתו, היה קטע נפלא, שבו היא הולכת לשוחט, עם תרנגול, וזה בורח והיא רצה אחריו, שרה שיר, לתוך מערה, שם מתגלה האוצר. איזה מישחק. לא פלא שעכשיו, ל'ברווז הפרא', החזרנו אותה מניו־יורק. על התחנות, בסיום, ניצח השרכן, קלצ'קין, קלצ'קין וחלפי. משוררים של מישחק, מרגישים את הטקסט, את השורה, מהאף, מהמרפקים. זה זז להם בגוף, עד שמתיישב נכון. שניהם, אז כבר בשנות ה־60 שלהם, היו רוקדים לי סטפ־דאנס בהפסקות.

■■■

„אחרי 'הכנסת כלה' ברחתי מהתיאטרון. הרגשתי שאני לא מצליח לעשות מה שאני רוצה”.

– והלכת להיות המנהל האמנותי של „הבימה”, למה?

[illegible]

הצגות טובות, עם היערכות אחרת. הייתי המנהל הראשון שם שלא היה גוי ולא מהקולקטיב. רציתי לשבור את שיטת הקולקטיב. שנתיים החזקתי מעמד. בעצם, הייתי צריך לעזוב אחרי שבוע. אי־אפשר היה לעשות שם שינויים אמיתיים. היו שם שלושים־וכמה בעלי קביעות, שאי־אפשר היה להזיז”.

– למה להזיז?

„הבימה אז היתה מיזוג משונה בין שתי קבוצות. האחת – מצויינת, והאחרת – כאלה שפשוט היו שם כשהתיאטרון הולאם. אילו נעשה ניסיון לשלח את כולם לשוק החופשי – עשרה בקושי היו שורדים. הם לא רצו לשנות. הביאו צעיר משונה, מין משיח כזה – וחיכו שיקרה נס. מה נס? צריך לעבוד! אני מדבר גבוהה־גבוהה, אבל הידיים שלי בתוך החרא. לשנות זה להקריב. נוכחתי, שאת 'הבימה' אי־אפשר לנהל. היא מתנהלת. אי־אפשר ללהק. על שחקן עם קביעות אתה לא יכול לכפות. אי־אפשר לפטר. בשלב מסויים הבנתי שאני טוחן מים, נלחם קראטה בקוריי עכביש”.

– מה רע בקביעות? לא מגיע גם לשחקן ביטחון כלכלי?

„אני מתנגד קיצוני לקביעות של שחקנים. אי־אפשר לבלבל העסקה אמנותית עם ביטחון סוציאלי. לעניין הביטחון, צריך להקים קרן פנסיה, למצוא פיתרון. כמו שאין בימאים עם קביעות, כך אסור שיהיו שחקנים קבועים. לשחקן כדורגל יש קביעות? שחקן חייב להיאבק על כל תפקיד. זה מאבק אכזרי, אבל שומר אותך על קצות האצבעות, מוציא ממך את המקסימום. קביעות מנוונת.

„אני אוהב מה שעשה יוסי בנאי. שום קביעות. ייקחו אותו לשחק כי הוא טוב. כשחנה מרון התפטרה מהקאמרי, הרמתי טלפון לברך אותה. כשאוהד שחר עזב את 'הבימה', אמרתי לו: תעשה את זה. תחזיק את עצמך בשערות – ולך. ב'הבימה' האשימו אותי בשפיכות־דמים. אבל, אחרי שהתפטרתי לא החזירו את אלה שפיטרתי. משהו בכל־זאת זז בתקופה שלי, תקופת 'התורכים הצעירים'. שחקנים חדשים נכנסו, בימאים צעירים ביימו. עשינו הצגות מעניינות.

„אגב, גם שיטת המנויים בתיאטרון מפחידה אותי. כשיש מנויים, מתאמצים פחות. הסיכון והמוטיבציה קטנים. הולכים על בטוח, וזה מביא לבינוניות. כלכלית, זה מצויין. אמנותית – מנוי, מנוי, תקל ופרסין”.

– ב„מלך מרוקאי”, שעשית שם אחרי ההתפטרות, שיתפת את „הברירה הטבעית”. איך נוצר השידוך?

„שמעתי אותם ברדיו והסתקרנתי. הלכתי להופעת־חצות. אח"כ באתי אל שלמה בר, לבאר־יעקב. איש נפלא, שמגדל לימונים מתוקים ליד הבית. אהבתי אותו נורא. ידעתי שאת השירים שלו הוא ממציא, שאינם בדיוק שירים מארוקאיים. זה היופי, זו היצירה.

„העבודה היתה מאוד מרגשת. עם מעורבות עמוקה של כולם. זוכר את התאורן, גבר קשוח, עומד בחזרות עם דמעות בעיניים. שחקנים באו לחזרות גם כשלא הוזמנו. היתה התרוממות רוח. עד היום עוברת בי צמרמורת כשאני נזכר ברואט של מיקי קם ורבקה זוהר.

חנה מרון ב„מדיאה”. „אשה אינטליגנטית, עם אינסטינקטים מהיער. לידה אתה גדל כבימאי”. תצלום: יעקב אגור

איילת שזר ב„הכלה המתה”. תצלום: עליזה אורבך

לא ידעתי קודם על המקובלות המארוקאית. הסיפור של גבי בן־שמחון עורר בי געגוע לחומרים דרמאטיים בתרבות היהודית המיזרחית. אני עצמי הרי בן לשתי התרבויות. המיזרח קוסם לי יותר־ויותר.

„לפני זמן קצר ביקרתי, לראשונה, באיסטנבול, עיר־הולדתו של אבי. בדרך־כלל, כשאני מגיע לעיר זרה, אני לומד אותה, את הצירים המרכזיים, איך המנגנון פועל. באיסטנבול, בפעם הראשונה, ויתרתי על כל הבנה. הלכתי לאיבוד בעיר – ואז היא נפתחה לפני. עיר מבולגנת, סתומה. אבל, אם תקשיב – תשמע את הדופק שלה. כך גם בתיאטרון. אם אתה מקשיב היטב לתרבות, ליצירה שבאה ממנה – אתה מגלה את הסוד. איפה הפיוט מסתתר. כדי לגלות אותו צריך לגשת אליה בעדינות, לא בכוח. כמו פורץ, שמלטף את הקופה, לומר את סודותיה, עד שהיא נפתחת לפניו. אם תקשיב טוב, תשמע את לב כדור־הארץ”.

■■■

– איך, אחרי 'הבימה', הסכמת לקחת את החאן?

„החאן היה אז ממש על הריצפה. ביקשו אותי והסכמתי, בתנאי. בתנאי שאני הופך אותו למעבדה לתיאטרון יהודי. אין שום הצדקה לתיאטרון עצמאי בעיר, שפוטנציאל הצופים שלה לא יותר מעשרת־אלפים”.

– במה שונה תיאטרון יהודי מתיאטרון אחר?

„המשיכה שלי לתיאטרון יהודי אינה קשורה לעניין האתני או להזדהות שבטית. זה יותר חיפוש אחר תפיסת עולם אלטרנטיבית. הדראמה המערבית מדברת על הווה נטו. סידרת פעולות שהן הביטוי האולטימטיבי להווה, שבו יש גם דחיסה של המידע המנוון על מה שקדם לרגע הפתיחה. הכל נפתר בתוך המערכת. בדראמה היהודית יש תפיסה שונה של האדם והזמן. ההתחלה המשתמעת – תמיד מקדמת־דנא, מבראשית. הסיום – באחרית־הימים. בעצם, המחזה אף פעם לא מתחיל ולא מסתיים. ובמקום קונפליקט – יש לנו את הגעגוע. הוא מלך הקיום, תכליתו וטעמו.

„ב'ספר המדינה' מסביר עגנון מדוע הוא כותב סיפורים: לוא בית־המקדש היה על תלו, הייתי משורר עם הלוויים. כיוון שחרב, אני מספר סיפורים, שתוכנם הוא געגוע לחידוש ימינו כקדם.

„אפילו הציונות, שניסתה להפוך געגוע להווה ממשי, שמרה על איזון מסויים בין קוטב המציאות לקוטב הגעגוע. בעצם, היא פאזה חילונית עם חיידקים משיחיים. תראה איזה שמות קראה למושבות שלה: פתח־תקווה, ראש־פינה, יסוד־המעלה, נס־ציונה, תמיד, שני סוגי הווייה מאוזנים זה את זה: דברי־הימים – ואחרית־הימים. לא לנסות להגשים את הגעגוע בכוח. היום, גוש־אמונים שברו מקבילית־כוחות זו. משהו יצא משליטה”.

„התיאטרון הוא אספקלריה לגעגוע. קהל מתכנס כדי להתגעגע ביחד. דיברו בזכות הנורמאליות. לא רוצה להיות נורמאלי. כאן, בארץ, עלינו לחיות את הכפילות, את הפרדוקס, שאנחנו גם מערביים וגם יהודים. אני לא דתי ולא מסורתי, ולא מרגיש אשמה על זה. אבל, אני רוצה לחיות עד הסוף את הקרע בין שני העולמות.

„אז כיוון שאין מספיק מחזאות יהודית, אני אשלוף אותה מתוך הספרות הקיימת. עגנון בשבילי הוא מר־העומק, הדופק, הלמות־הדם. דרכו אני שומע את הדברים כנ"ל רבי נחמן מבראסלב. אמונה, אבל תמיד על גבול הכפירה. אין שום דבר בטוח, תמיד בדיקה מחדש. על־פי בראסלב עשיתי את 'שבעת הקבצנים' בחאן, ואת 'אין דבר יותר שלם מלב שבור' בגרמניה. וזו רק התחלה”.

– היו שחשבו שאתה חוזר בתשובה.

„טעו. לחאן באו גם הרבה צופים דתיים מהיישובים בשטחים. מסיבות פוליטיות, אני לא מבקר בשטחים. אפילו לא בירושלים המזרחית. אבל, אני בעד דיאלוג, [illegible] מההיפך. מה ששידרתי להם כחילוני: אין לכם מונופול על היהדות. בראסלב הוא שלי בדיוק כמו שלכם. הוא הסימוכין שלי. הוא מי התהום שלי. בלעדיו אני אבוד. השלישייה היהודית הפותחת שלי היא: בראסלב, עגנון, קפקא. השלישייה העולמית: סופוקלס, שקספיר ואיבסן. הדרך שלי לאיבסן עוברת דרך עגנון.

■■■

– מה היו לגביך 8 השנים בירושלים?

„התקופה הכי משמעותית בחיי. שתי הצגות שעשיתי שם, בין השאר – 'תהילה' ו'הכלה המתה' – הן הדברים הכי חשובים שעשיתי בארץ. היה לי מזל לעבוד עם קבוצת שחקנים צעירה, נפלאה, שממש [illegible]. מה שקרה בינינו זה סיפור־אהבה. נשארנו משפחה, עד היום. היה קשה. הסקרנות שלהם נתנה לי כוח. הם [illegible]

(המשך בעמ' 46)

„שנתיים החזקתי מעמד ב'הבימה'. בעצם, הייתי צריך לעזוב אחרי שבוע”

נעמי גולדשטיין, סלון דירה במגדל אשדר: „מרגישה חגיגה בלב”

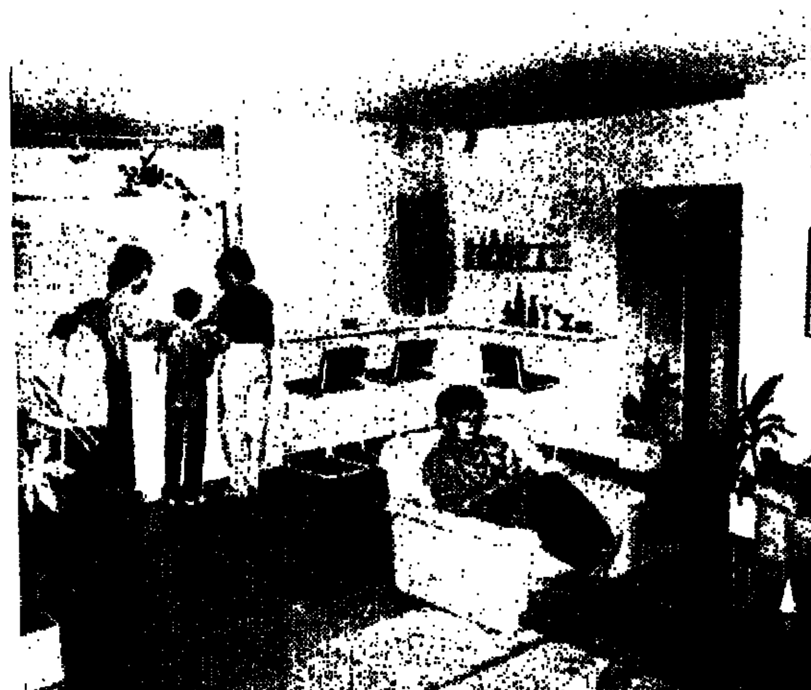

מגדל אשדר. סטנדרט ואיכות מגורים ייחודיים.

# מגדל יוקרה. אתה יכול

תשקיף

***זה הלהיט היום, כמו באמריקה, בעלי יכולת מגלים את מגדלי המגורים היוקרתיים. כבר במרץ הקרוב יאוכלס הראשון במגדלים החדישים של תל־אביב – „מגדל אשדר” – שהספיק להפוך לסיפור הצלחה מרשים. מרבית הדירות במגדל היוקרתי, 16 קומות מעל העיר, נחטפו בשנה האחרונה. מוכרים דירה, גם משקיעים. סטנדרט גבוה, מיקום מרכזי (ארלוזורוב–דרך־חיפה) ומחיר טוב – עושים את רכישת הדירה במגדל זה לאטרקטיבית במיוחד. נעמי ויצחק גולדשטיין: „מחכים כבר לרגע שניכנס”. צריך לראות בעין, לצלם את כל היופי שמסביב ולהחליט מהר. היום, דירות אחרונות, אתה עדיין יכול.***

מאת גד בירון / תדמית

מגדלי דירות נוסח מנהטן, הולכים ומשתלבים בלב הנוף התל־אביבי, והביקוש להם גובר והולך. בעלי יכולת נוטשים ווילות עם גינות בפרברים, אפילו דירות יוקרה „רגילות”, וחוזרים אל תוך העיר. למגדלים. דירה במגדל היא היום הלהיט: סטנדרט מגורים מעולה, גימור ותוספות בלתי־שגרתיות, שילוב של פרטיות מירבית עם נוחות וקירבה מיידית לכל מקום.

אלא שגם בין ניצני המגדלים קיימות העדפות. מגדל „אשדר”, 16 קומות מעל העיר, המוקם באיזור מרכזי ומבוקש, נחשב היום לסיפור ההצלחה היותר־מרשים במשפחת מגדלי־המגורים החדישים בתל־אביב. מרבית הדירות במגדל, היושב על רחוב ארלוזורוב, כבר נחטפו. לרבות דירות הפנטהאוז היוקרתיות.

זוגיים שקראו נכון את המצב, מכרו דירות באיזורים שונים של העיר או החליפו וילות בערי הפריפריה לטובת הפרוייקט היפה הזה. אותם זוגיים הבטיחו לעצמם שני דברים עיקריים: נכס יוקרתי ואיכות מגורים ייחודית לצד השקעה מצויינת שערכה רק מטפס למעלה. היום, חודשים מעטים לפני האיכלוס (מרץ הקרוב), נותרו עדיין דירות בודדות.

■■■

בהנהלת „אשדר”, מתייחסים אל הצלחה הזו בטבעיות. הם יודעים איזה נכס יש להם בידיים. הדיירים שייכנסו לגור כבר בחודש מרץ הקרוב במגדל אשדר, ייהנו מסטנדרט ואיכות מגורים ייחודיים בנוף הדיור התל־אביבי. פירוט חלקי: מטבח משוכלל, סלון וחדרים גדולים במיוחד. המגדל כולל בין השאר לובי־כניסה עם דירת־שוער, לשמירה צמודה 24 שעות ביממה. אולם הכניסה מצופה שיש איטלקי, ובו תקרה אקוסטית וצמחיה עשירה. מעליו – קומת־ביניים, המיועדת לשימוש משותף של הדיירים.

בבניין חניונים קרקעיים ועיליים עם שערי כניסה אוטומטיים, המופעלים בשלט־רחוק או בכרטיסי הפעלה. הסטנדרט כולל גם שקט. כן, את זה השיגו על־ידי בידוד, זיגוג כפול בחלונות ובניית תקרות ב־3 שכבות, וכן אנטנת לוויינים על הגג.

נעמי ויצחק גולדשטיין רכשו דירה בת 4 חדרים בקומה השישית של מגדל אשדר. הם מגיעים לפחות פעמיים בשבוע לבניין ההולך ונשלם. „כל רגע שאני רואה את הבניין אני מתרגשת ומחכה לרגע שאכנס”, אומרת נעמי. „הכל מהודר, המעליות כבר פועלות, וכשאני נכנסת לפרוזדור הענק, המרוצף שיש, אני מרגישה חגיגה בלב”.

אומר יצחק: „מכרנו דירה בשכון ל', כדי לעבור למגדל אשדר. אנשים לא הבינו איך אני חוזר אל תוך העיר, אבל אני חשבתי על מה שעובר עלי כל בוקר. בדרך מצומת רמת־אביב לצומת ארלוזורוב... עכשיו לא נצטרך שתי מכוניות. יש תחבורה ציבורית לכל מקום, אוטובוסים, רכבת או מוניות ומסוף אל־על ישר מתחת לאף”.

„לפני שקנו את הדירה במגדל אשדר, עשו הרבה „חושבים”. נעמי: „בסך הכל גרתי בבית ישן וחדש, יחסית, אבל הוא התיישן במהירות רבה. אחרי שבחנתי היטב את כל המיפרטים במגדל, ראיתי את השיש ואת הגימור, הבנתי שכאן יישמרו האיכות, הצורה והניקיון. חוץ מזה, גם השמירה הצמודה השפיעה על ההחלטה”.

למען האמת השומר הצמוד זה לא סתם פינוק. תל־אביב היום היא כרך בכל המובנים, גם הפחות נעימים. שומר 24 שעות ביממה זה אומר הרגשה טובה של בטחון מפני אנשים זרים, וגם נוחות: אפשר להשאיר הודעות, אפשר לדעת מי עומד להיכנס עוד רגע בדלת. וזו כבר איכות חיים.

וגם זו איכות חיים: מתכנני מגדל אשדר היו מודעים ל„ברווזה”, הגלות להסקה ולמיזוג מרכזי. כל דירה במגדל היא בעלת מערכת מיזוג דירתית עצמאית, המתפצלת לכל החדרים. גם כשיוצאים מן הדירה אל הפרוזדור הקומתי, הרחב כמו אולם־אירועים, נשמרת תחושת ההידור והדיוק, שחשבו על הכל: חדר־השמש מיוחד ומגור, שני חדרי מדרגות מרווחים, מעליות משוכללות, הרבה אור, אויר ואווירה בכל פינה. ממש הגיגה. מן הדירות של מגדל אשדר נשקפים הבניינים, שהם מיטב הארכיטקטורה המודרנית של תל־אביב – בניין I.B.M, בית אמריקה, בית אסיה והמוזיאון.

■■■

רוב רוכשי הדירות במגדל אשדר הם בעלי מקצועות חופשיים עם השכלה והכנסה גבוהה מן הממוצע. יש ביניהם צעירים יותר, שילדיהם בגיל תיכון נמצאים בטווח הליכה מגמנסיה הרצליה, או תיכון חדש, או עירוני ה', ויש מבוגרים יותר, שילדיהם כבר גדלו, ועזבו את הבית, והם מחפשים עכשיו דירה מהודרת, יוקרתית ושוגות במקום נוח, שיוכלו בו גם שקט, וגם קצב חיים. בקיצור – חברה טובה.

לאלה, גם לאלה, דאגה אשדר, ותיכננה דירות בנות 2–3–4 ו־5 חדרים, כולן בסטנדרט מעולה, בעיצוב מהודר ובמקסימום הנוחות והאפשרויות, שמציע היום העולם המודרני.

אמרנו לוקס, אמרנו יוקרה, סטנדרט גבוה ואיכות חיים, אמרנו נוחות מירבית, פרטיות וקשר מיידי לכל פינה בעיר–בארץ–בעולם. אמרנו חברה טובה ובטחון, ואמרנו השקעה מבחינה. כדאי לבוא ולרכוש דירה במגדל „אשדר”, לפני שיגמר. (דירות 2 חדרים והפנטהאוזים כבר אזלו). האיכלוס הקרוב במרץ עושה את הרכישה לעוד יותר אטרקטיבית.

היום אפשר לראות בעיניים. לא רק את המגדל המהודר והחלל המצוחצח שיש, הדירות לחדרים, מעוצבות ומרווחות, פתוחות לנוף הנה בכל יום. מומלץ לתאם ביקור בטלפון: בית אשדר, 03־246373.

## גם השקעה

מי שקונה נדל"ן עושה, בדרך כלל, גם השקעה טובה. כל התחשיבים הכלכליים מוכיחים זאת. זה נכון במיוחד למי שרוכש דירה/נדל"ן לפני הבניה. כמו קרה או ו המחיר עולה. מספם. לפעמים הרבה.

זה המקרה של „מגדל אשדר”, עליו כל הסימנים. בעיקר על רקע העובדה שמדובר כאן בנכס יוקרתי, מיוחד ומבוקש. אגב, הקרקע מראות הוא נרשמת על שם הרוכשים במשגבה. יצחק גולדשטיין: „ערך דירה בסטנדרט כזה יעלה ברגע שאוכלס את המפתח שלי בדלת”. נעמי: כל אדם אוהב לדעת, שהוא גר בדירה שערכה גבוה. זו הרגשה שדומה לרכישת יצירת אמנות, שערכה עולה”.

הצד השני של ההשקעה, זה בטחון, מפני קונים. „אשדר” – מיסודה של קבוצת אשטרום – היא חברת הבניה הפרטית הגדולה בישראל. וזה אומר הרבה בטחון, אמינות ובטחות.

## קונים מחו"ל

לנעמי גולדשטיין, הרוכשת דירה במגדל אשדר, יש שני אחים, שניהם בעלי עסקים. אחד חי בלונדון והשני באוסטרליה. שניהם באו לראות את המגדל ואת הדירה שקנתה. ראו, התלהבו, וקנו. גם הם, לא לפני שבדקו פרויקטים נוספים, והגיעו למסקנה, שהדירות כולם לטובת מגדל אשדר: המיקום, הנוחות והקשר הקל לכל מקום בארץ ובעולם.

וגם המיקום של מגדל אשדר הוא אטרקציה בפני עצמה, לטעמם. הקירבה לצומת ארלוזורוב–דרך חיפה, מרגישה אישה נוחה לכל פינה בתל־אביב, קירבה מעולה למרכזי הקניות, הבילוי והעסקים בעיר.

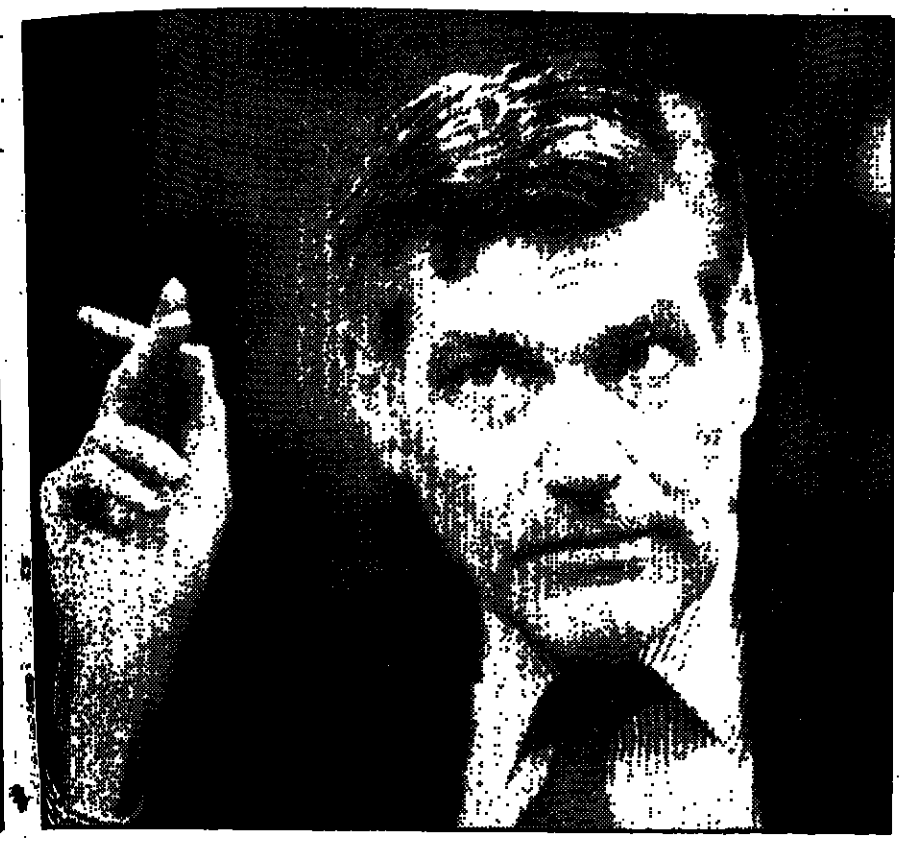

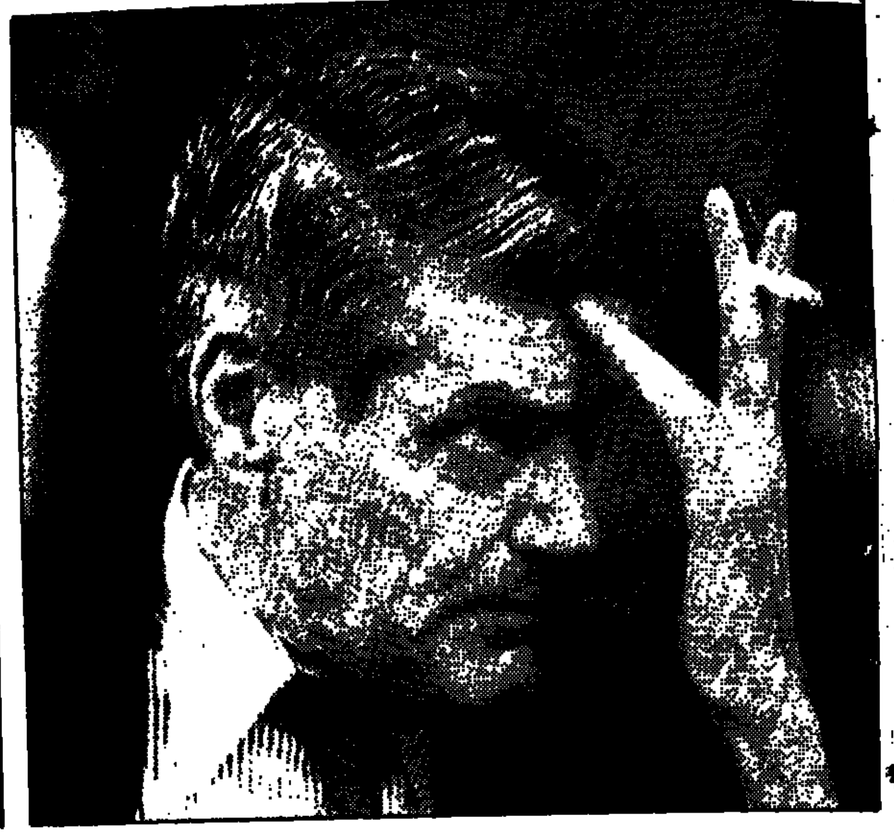

## הבנק השווייצרי יגלה את זהותך

# אורי רמתי מציע דבר פשוט

**משטרת ישראל ונציבות מס ההכנסה יכולים לקבל מידע בנקאי סודי משוויץ נגד עבריינים כלכליים • אורי רמתי, היום איש כספים שוויצרי: „כדאי היה לנסות. יתכן מאוד שהפונים היו מופתעים ממידת שיתוף הפעולה שאפשר לקבל כיום בעבירות כאלה"**

תצלומים: יצחק נופך־מוזס

**אריה אבנורי**

לפני שנים אחדות, כמתיחה לרגל 1 באפריל, שודרה בחדשות הבוקר ידיעה, לפיה שינו הבנקים השווייצריים את חוקי הסודיות החמורים, ויחשפו את זהות בעלי החשבונות הסודיים. לבם של יותר מדי ישראלים החסיר פעימה.

ובכן, עכשיו זאת לא מתיחה. הסודיות הבנקאית השווייצרית כבר לא מה שהיתה פעם. אחד השינויים המשמעותיים – בעל החשבון אינו יכול יותר לחישאר אנונימי; אינו יכול להיות מיוצג על ידי פרקליט, איש קש, או להסתתר מאחורי שורת ספרות, מבלי שפקידי הבנק יידעו מי הוא.

השינוי, שהוכנס לפני כחמש שנים, הואץ בעקבות סקנדל אירנגייט, אחרי שהתברר ששווייץ, המקפידה לשמור על נייטראליות מדינית, שימשה מרכז להעברת כספים מפוקפקים, סכומים שהתקבלו ממכירת נשק אמריקני לאיראן הועברו לקונטראס. פרשה שגרמה לזעזועים בצמרת הממשל האמריקני.

ממשלת שווייץ רצתה להגביל את הסודיות הבנקאית. איגוד הבנקים השווייצרי התנגד. השינוי שהתקבל הוא פשרה: היום, מקפידים הבנקים לברר מי עומד מאחורי החשבונות, ובמקרה של חברות ואדוזיות ורומיהן – מי הם בעלי המניות האמיתיים. יותר מכך – מנהל בנק רשאי לסגור חשבון, אם מתברר לו שזהות בעל החשבון אינה אמיתית.

החשש מהחשיפה הפנים־בנקאית ומדליפה לגורמים חיצוניים, עוררה בחודשים האחרונים תנועה ערה של ישראלים בעלי חשבונות בשווייץ לעבר קרנות נאמנות מקומיות. בהן אפשרות גילויים מצומצמת יותר.

■■■

אורי רמתי, ישראלי המכהן כיועץ מס בציריך: „הולך ונוצר בהדרגה לא רק עידן חדש בבנקאות השווייצרית המסורתית, אלא נקבעים כללי התנהגות חדשים מצדם של לקוחות שיש להם מה להסתיר וממה לחשוש". את המצב החדש, אומר רמתי, יכולים לנצל גם השלטונות הישראליים.

האיש שלנו בשווייץ, אורי רמתי, אינו נושא תפקיד רשמי ואינו משמש נציג של גוף ציבורי או ממלכתי, אבל אנשי עסקים ישראלים המגיעים לציריך, מוצאים דרכם אליו. ממשרדו בציריך, מול הלשכה המקומית של רשם החברות, הוא מציע קשרים, ניסיון וידע בנושאים פיננסיים והשקעות.

רמתי לא יקח סיכון ולא יציע ללקוחותיו, לדבריו, לעבור אפילו עבירות מס קלות בשווייץ, למרות שארץ זו נוהגת בליברליות יתרה לגבי חלק מהעבירות הללו.

רמתי לא מבין מדוע אין היערכות חדשה בארץ למה שקורה בשווייץ. לדבריו, משטרת ישראל ונציבות מס ההכנסה, באמצעות הדרג הממשלתי, יכולים לפעול כדי לקבל מידע בנקאי סודי משוויץ נגד עבריינים כלכליים, שביצעו בארץ עבירות חמורות, מעבר להעלמת הכנסות.

רמתי: „כדאי היה לנסות. יתכן מאוד שהפונים היו מופתעים ממידת שיתוף הפעולה שאפשר לקבל כיום בעבירות כאלה".

לפני כשנה, בעת פגישה בציריך, סירב רמתי לדבר בנושאים רגישים אלה. אנשי עסקים מכובדים העובדים איתו אינם מחפשים רק סודיות בנקאית אלא גם דיסקרטיות. בשבוע שעבר, בעת פגישה בתל אביב, רמתי מגלה פתיחות מסויימת. אולי, בעקבות הפירסומים האחרונים בארץ על עשרות מיליארדים של הון שחור. גם הוא, כנראה, לא אוהב את העובדה ששווייץ הפכה ארץ מקלט לעבריינים צווארון לבן.

■■■

רמתי, 59, נאה, תמיר, יליד גרמניה, עלה בגיל 6 עלה ארצה והתחנך בקיבוץ. התגייס לפלמ"ח ולחם במלחמת העצמאות בחטיבתו של יוספה טבנקין.

אחרי שחרורו מצה"ל, עבר תקופה מסויימת בחברת תיירות מקומית, נשלח מטעמה ללונדון, וכאשר הוקמה משלחת השילומים בקלן, בראשותו של ד"ר פנחס שנער – עבד בה בתפקיד בכיר. ידיעת השפה הגרמנית היתה לו לעזר.

העובדה שלא היתה לו תעודת בגרות, לא הפריעה לו להתקבל לאוניברסיטת קולומביה ולסיים את לימודי הב.א. בכלכלה. אחר כך, קיבל תואר מוסמך באוניברסיטת פרינסטון. כיום, הקשר שלו עם ארה"ב הוא באמצעות בנו, אילן, פרקליט בלוס אנג'לס.

זמן מה אחרי שובו ארצה, נתקבל לעבודה בבנק הפועלים. זה היה לפני עידן לוינסון, בתקופה שהבנק נוהל עדיין בידי אברהם זברסקי. כאשר הוחלט להקים סניף של הבנק בשווייץ, נימנה רמתי עם צוות ההקמה.

רמתי מדבר בחוסר רצון. החשיפה לא כל כך נוחה לו. גם לא מתנדב לדבר על הרקע הבנקאי שלו ועל שני בנקים שבהם עבד. אחרי שפרש מהסניף השווייצרי של בנק הפועלים.

תקופה מסויימת עבד בתפקיד בכיר בבנק שהקים בג'נבה אשף הכספים האמריקני ברני קורנפלד. קורנפלד היה כעבור כמה שנים גיבורה של שערוריה כספית בינלאומית. רמתי, שימש כחבר בהנהלת הבנק, אך פרש כעבור שנה. חוש הריח שלו הזהיר אותו, כנראה.

אחר כך ניהל במשך כמה שנים את „אוטו בנק" בציריך, הבנק שהיה שייך לחברה הימית להובלת פרי בבעלותם של יעקב מרידור ומילא ברנר, שישבו במשרדים הראשיים של החברה בלונדון. כמה השקעות של החברה הימית לא נראו לו; גם קצב הגידול המואץ לא היה לפי רוחו. רמתי החליט ליטול פסק זמן מענף הבנקאות ולעסוק בייעוץ פיננסי. כיום, הוא דמות מוכרת בציריך.

רמתי מקפיד לשמור על קשר עם ישראלים ועם הארץ. אחת לכמה חודשים הוא קופץ ארצה לכמה ימים. משתדל לא לעסוק כאן בביזנס.

■■■

החקיקה החמורה בעניין הסודיות הבנקאית בשווייץ ושיטת החשבונות הממוספרים, החלה למעשה ב־1934, כאשר יהודים עתירי ממון תושבי גרמניה החלו להבריח את כספם לשווייץ. המפלגה הנאצית, כדי לעלות על עקבותיהם, נהגה לשלוח סוכנים לבנקים השונים, ואלה ביקשו להפקיד סכומי כסף קטנים בחשבונותיהם של החשודים. באותם מקרים בהם קיבל הבנק את הכסף – היתה לנאצים הוכחה.

כאשר נחשפה שיטת הציד, חקקה שווייץ חוק מיוחד לגבי הסודיות הבנקאית, המחייב גם את משטרת שווייץ ושלטונות מס ההכנסה השווייצריים. בין היתר נקבע בחוק, כי גילוי סודות בנקאיים ע"י עובדי בנק ויועצים פיננסיים, הוא עבירה חמורה שדינה שישה חודשי מאסר וקנס עד 500 אלף פרנק.

אותה תקופה, גם המציאו הבנקים בשווייץ את שיטת החשבונות הממוספרים, המבטיחה את בעל החשבון והמאפשרת לו להשתמש בשם בדוי, בנציג מטעמו. בנקים מסויימים היו מוכנים אפילו לוותר על החתימה המקורית.

גם כאשר הואשם המפקיד בעבירות פליליות חמורות, והפרטים על חשבונו היו דרושים להוכחת אשמתו, היתה הסרת הסודיות כפופה למגבלות חמורות:

- ● ההחלטה על הסרת הסודיות חייבת להינתן על ידי בית המשפט, לאחר שהוכח לו מעל לכל ספק שהמדובר בעבירה של ממש.
- ● העבירה חייבת להיות בת עונשין לא רק במדינה המבקשת את הסרת הסודיות, אלא גם בשווייץ עצמה.
- ● אין להסיר את הסודיות הבנקאית אם מדובר בעבירות פוליטיות.
- ● עבירות על חוקי המיסים אינן עילה לגילוי סודות בנקאיים.

■■■

מדינות שונות, ביניהן ישראל, ניסו בעבר לחתום על אמנות עם שווייץ שיבטיחו חילופי מידע במקרים מסויימים. הדבר לא עלה בידן. רק ארצות הברית הצליחה, לאחר מאמצים גדולים, לשכנע את השווייצרים לחשוף את ראשי ה„מאפיה", שהזרימו מאות מיליוני דולרים לשווייץ. התובע הכללי האמריקני הבהיר לשלטונות שווייץ, כי הדרך היחידה לעשות דין צדק באל קפונה וחבריו על רצח, מעשי שוד סחיטות – היא באמצעות חשיפת עבירות כלכליות והעלמות מס. היה גם ומו בעניין סנקציות שניתן להפעיל נגד משקיעים בעלי אזרחות שווייצרית בארה"ב.

האמנה בין שתי המדינות נחתמה לפני עשר שנים. בשנים הראשונות, התנהלה בעצלתיים, בשל רצונם של השווייצרים להגביל את חשיפת המידע רק למקרים שבהם מדובר בראשי פשע מאורגן. רק בשנים האחרונות יש פעילות גם לגבי אלה שאינם נחשבים כרישים. ארצות הברית הפכה, איפוא, נושאת הדגל בהבקעת חומת הסודיות הבנקאית.

■■■

על־פי הדגם האמריקני, פנה באותה תקופה מפקד משטרת מחוז תל אביב, ניצב משה טיומקין, אל נציב מס ההכנסה דאז, אליעזר שילוני, בבקשת סיוע בניסיון לאסוף חומר מרשיע נגד כמה מראשי הפשע המאורגן בארץ. עם הישראלים, לא חתמו השווייצרים על אמנה דומה. בחודש נובמבר 1976, יצא שילוני באורח סמוי לשווייץ בניסיון להביא מידע חדש מעבר למידע שורש ארצה ע"י סוכן ישראלי סמוי שפעל אז בשווייץ. חלק מהמידע שביקש לבדוק, היה קשור למנהל המכס הוד פלר, שנחשד בקבלת שוחד ואחזקת חשבון סמוי בבנק רוזנטל בציריך.

שלטונות שווייץ חשפו את שילוני. לא היה חסר הרבה שייעצר, כפי שנעצרו בציריך סמויים של רשויות חוק מארצות אחרות. ברגע האחרון עלה בידו לעזוב את שווייץ. מלווה באזהרה שלא לחזור אליה.

אליעזר שילוני היום: „אחרי שנשרפתי לא היה טעם לחפש בשווייץ חומר נגד אנשי הפשע המאורגן. אבל לא רק הם היו על הכוונת. רשימת האישים הישראלים המכובדים שפתחו חשבונות בשווייץ היתה מעוררת הדים רחבים אם היתה מתפרסמת בפומבי".

■■■

מדינות שונות בעולם עוקבות בעניין [illegible] הסדקים ההולכים ומתרחבים בחומת הסודיות הבנקאית השווייצרית, ומנצלות אותן לחשיפת מעשי הונאה ותרמית, הברחות מטבע ועבירות פליליות למיניהן.

כך עשה לפני שלוש שנים המכס הצרפתי, שהצליח 'לעלות' על רשימה שמית של מאות צרפתים עתירי ממון, שהבריחו מאות מליוני פרנק והפקידו אותם בחשבונות בנק סודיים בשווייץ.

מאוחר יותר התברר, כי מקור בנקאי מסויים בשווייץ הדליף את שמותיהם של כמה אנשי עסקים צרפתיים ידועים. בעקבות זאת, פנתה באופן רשמי ממשלת צרפת לממשלת שווייץ – ונחשפו שמות רבים נוספים.

הנקודה היהודית: בין השאר, נחשפו החשבונות השווייצריים של פלאטו שרון. מעשי ההונאה של שרון נחשפו על ידי המשטרה הצרפתית כבר ב־1974. היה צריך רק לקשור את החוטים ולברר לאן הבריח פלאטו את הכספים שצבר באורח בלתי חוקי בצרפת.

טפח מהפעילות השווייצרית של שרון התגלה באחרונה בבית המשפט המחוזי בתל אביב, בעת בירור תביעה משפטית נגד שרון ע"י הבנק הצרפתי „קומפני פאריזיין דה פרטיסיפסיון". פרקליט הבנק טען, כי בשנים 1970־1973 לקח פלאטו שרון מהבנק הלוואות בסדר גודל של עשרות מליוני דולר באמצעות חברות קש. הכספים הועברו נחלקם לבנקים בשווייץ, ומשם לישראל, ושימשו, בין השאר, להשקעות בדיזנגוף סנטר ובנכישת הווילה בסביון.

גם הממשלה הפיליפינית הצליחה, לפני חודשים אחדים, לשים יד על חשבונות הבנק הסמויים של הנשיא מרקוס. בתקופת כהונתו, הבריח מרקוס עשרות מיליוני דולר מארצו. ממשלת שווייץ לא היתה יכולה להרשות לעצמה לתת יד להסתרת כספי ציבור בחשבונות פרטיים.

■■■

לפני כשלוש שנים, בחיפוש שנערך בכבודתו של הבנקאי הישראלי לשעבר ישראל זילברברג בנמל התעופה לוד, התגלתה רשימה בת 58 שמות של אזרחים ישראלים, שהחזיקו חשבונות בבנקים בשווייץ, בהיקף של עשרות מיליוני דולרים.

זילברברג נהג להיפגש בישראל עם לקוחותיו, לדווח להם על מצב חשבונם הכספי ולייעץ להם בהשקעות שונות בציריך. לגבי כמה מהם שימש נאמן בחשבונות הבנק הסמויים.

חלק מהשמות שברשימה, ביניהם של הקבלן נחום קלקא, היו גלויים, אנשי היחידה לחקירות הונאה של משטרת ישראל ומחלקת החקירות של מס ההכנסה היו מעוניינים בשמות שהיו כתובים בקודים, ובעדותו המסייעת של זילברברג בהכנת כתבי האישום.

זילברברג סירב בעקשנות. במהלך חקירתו טען, כי אם ישתף פעולה עם השלטונות הישראליים, יעבור על חוקי שווייץ ויהיה צפוי לעונש מאסר כשיחזור לציריך. בעקבות זאת, הוגש נגדו גיליון אישום לבית המשפט השלום בתל אביב.

במהלך בירור משפטו של זילברברג ב־1983, בפני השופט יצחק בראו"ן, הציג פרקליטו, עו"ד פרופ' דוד ליבאי, מסמך של מועצת המנהלים של החברה השווייצרית שבה עבד זילברברג, האוסר עליו להעיד בישראל. בין העדים, היה ד"ר פרנץ קראלס, ראש לשכת עורכי הדין בציריך.

השופט בראו"ן זיכה את זילברברג. הפרקליטות ערערה, וכעבור שנה קיבל בית המשפט המחוזי בתל אביב את הערעור והרשיע את זילברברג. ב־1985 הגיש ליבאי ערעור לבית המשפט העליון, וזה שלוש שנים תקוע התיק בבית משפט זה. זילברברג מתעקש מאז שלא לבקר בארץ.

■■■

לפני כשנה, בעקבות חקירה בפרשת בנק צפון אמריקה, נתגלה בשווייץ חשבון בנק סמוי של איש העסקים הירושלמי מוריס רג'ואן. רג'ואן, בשיתופו של יו"ר דירקטוריון הבנק, יהושע הלפרין, העביר לחשבונו כספים שנגנבו מהבנק. רג'ואן לא ידע שמדובר בכספים גנובים, והוא נאלץ לסגור את חשבונו הפרטי בשווייץ ולהחזיר את הכספים ארצה כאחד מתנאי המיסמך שלפיו ישמש עד מדינה נגד הלפרין.

מעצרו של רג'ואן וחקירתו הלחיצו שורה של אנשי עסקים ואישי ציבור. עד היום יש חוקרים בכירים במשטרה ובמס ההכנסה הסבורים, כי ניתן היה להרחיב החקירה ולגלות בעלי חשבונות נוספים בשווייץ.

■■■

אורי רמתי מכיר את כל ה„קליינטים" הללו. ציריך קטנה, ויש בה גרעין ישראלי קטן וקשה. רמתי שייך לקבוצה מצומצמת ואכסקלוסיבית של אנשי עסקים ישראלים המתגוררים בציריך שנים ללא קבלת אזרחות מקומית, המועלת בשירותם של אנשי עסקים זרים, לפעמים גם ישראלים.

לקוחותיו של רמתי הם משקיעים ובעלי הון זרים, לא ישראלים. הוא נמנע, לדבריו, מלהתעסק עם ישראלים, מחשש שיהיה שותף לעבירות על החוק הישראלי. על מה שהוא שומע או יודע – הוא לא מדבר. הסודיות הבנקאית של רמתי עדיין לא נפרצה. ■

---

### רמתי בעניין יגלום

[illegible]

### בנו לבל היה מודיע

איש העסקים והספקולנט בנו לבל, המתגורר כיום בציריך ונחשב שם איש עסקים מכובד, היה בשנות ה־70 מודיע של שלוש רשויות: המשטרה, מס ההכנסה והמכס.

את המידע קיבל לבל ממקור ראשון; היתה לו חנות קטנה לרכישת אגרות חוב ברחוב הרצל בתל אביב, ששימשה גם כצינור לגלגול הון שחור ולהברחתו לחו"ל.

חלק מהלקוחות באו אליו בעצמם, אחרים הופנו אליו ע"י בנקאים מסויימים. לבל דיווח לשלטונות רק על השמות האטרקטיביים.

אחד השמות הללו היה אחיו של אישיות ממלכתית בכירה, שהבריח סכום גדול לחו"ל. בעקבות התערבותו של האח, נסגרה הפרשה בשקט.

בנו לבל אמר לי כשפגשתיו בציריך: „למרות שחלף זמן רב מאז, אני זוכר היטב שמות של כמה אנשים שדיווחתי עליהם".

בציריך הוא כבר לא מדווח על איש.

**הוא נמנע מעסקים עם ישראלים • הסודיות הבנקאית השווייצרית לא מה שהיתה פעם • האמריקאים היו הראשונים • השווייצרים כמעט עצרו את אליעזר שילוני**

כדאי

מאת ג. יפית

# טובשילים. 5 כוכבים!

ריחות הבישול המשגעים בחדר המדרגות מגרים את השכנים. ניחוחות של ארוחה ביתית טובה כמו שהיו מכינים פעם. אם נכנסים גם למטבח ומציצים בקדרה גם המראה מעורר את בלוטות הריר: קדרה גדושה אורז עם ירקות קצוצים דק וריחני, בירוק כנרדש, וארומה נפלאה של תבלינים.

לאחרונה מוצאים את הבישול הטוב במטבחן של משפחות רבות, ומיגוון הארוחות עלה פלאים. השינוי התאפשר תודות לסידרת טובשילים של 778 בית־יצחק.

הטובשילים הם מיגוון תבשילים מהירי הכנה על בסיס אורז ופסטה, מושלמים בטעמם. אחד הכוכבים בסידרה הוא המג'דרה. כל מי שניסה פעם להכין מג'דרה אמיתית וגזעית יודעת כמה עבודה יש להשקיע. צריך לברור, להשרות, לקצוץ, לטגן, לאדות, לבשל.

ולבסוף תמיד חסר משהו, איזה שמץ של תבלין או אי־דיוק באיזון בין המרכיבים, ובני הבית אומרים בנימוס שזה כמעט טוב. עם הטובשילים זה לא קורה. כל הסודות המקצועיים שצברו נשים במשך דורות במטבחיהן, מתרכזים בטובשילים. ואכן, הטעם נפלא ממש. רמת ההגשה הביתית קפצה בבת־אחת בכמה דרגות. את הטובשילים מגישים כתוספת למנה העיקרית (ובדרך־כלל היא גונבת את ההצגה והופכת לכוכבת הראשית בארוחות) או כמנה בפני עצמה, בארוחה צמחונית.

עבור הילדים זו חגיגה אמיתית. בצד השניצל הנצחי הם מוצאים כל יום תבשיל חדש של אורז עם ירקות או פסטה בטעם איטלקי אמיתי. הם עוסקים בהזמנות ומתכננים את התפריט מראש. והפעם אין התנגדות מצד האמהות: מה זה משנה, בכל מקרה צריך רק לפתוח את השקית ולבשל עם מים.

## ארוחה מיד

כל אשה זוכרת את הנסיון שעשתה כדי להפתיע את המשפחה בתבשיל חדש ומיוחד עד שבעת ההגשה עמדה מיוזעת ועייפה ולא רצתה אפילו לטעום ממעשה ידיה.

סוף סוף אפשר לשמור על טעם של בית ברמה גבוהה, בלי להשקיע זמן ומאמץ ובלי להתמוטט מעייפות. מחזיקים בארון מספר שקיות טובשילים, מכל מיני סוגים. מקבלים את ה„הזמנה" של הילדים והבעל, ותוך 10 דקות יש להם ארוחה נהדרת. משפחה גדולה יכולה ליהנות מפיצול טעמים: אפשר להכין גם שני תבשילים שונים באותה ארוחה, ואין צורך לדאוג מראש לערימות של מצרכים ולשטוף אינסוף סירים.

## סיפור הצלחה

ההצלחה הסוחפת של הטובשילים לא היתה מקרית. מלבד הנוחות בשימוש זהו נצחון לטעם הטוב. לכן לא הופתענו לשמוע שהם הגיעו מ־778 בית־יצחק, הבית האמיתי של האוכל הטוב. כהרגלם תמיד, הכינו כאן את סידרת הטובשילים מן המוצרים הטובים ביותר. כל ירק וכל תבלין נבחרו בקפדנות כדי שיהיו באיכות המשובחת מכולם ובטעם מדוייק. אין צבע מאכל, אין חומרים משמרים,

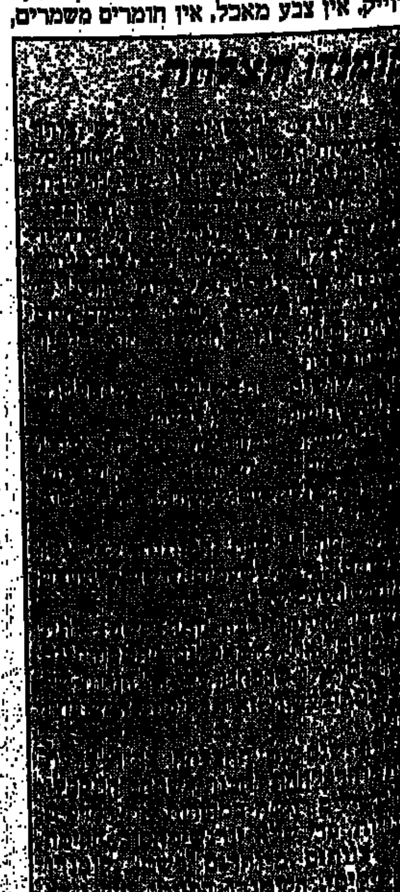

**סיפור הצלחה סוחף של 778 בית־יצחק, מפעל קטן ואיכותי, מול המתחרים העוקיים בענף המזון • טובשילים, גסטרונומיה במטבח הביתי, גם בחו"ל, רק בזכות האיכות המשובחת והטעם הטוב • בסדרה: מג'דרה, פסטה איטלקית, תבשיל סיני ועוד • הכל באיכות הידועה של 778 בית־יצחק. מוכן ב־10 דקות**

אין טעם לוואי. נכון, זה לקח שנה שלמה לפתח את הטובשילים, אבל היה כדאי לחכות.

סיפור ההצלחה של 778 בית־יצחק, הוא פרשת נצחון האיכות. לא ידוע לנו על מוצר אחר בענף שפותח וטופח מתוך הקפדה ואהבה כמו סידרת הטובשילים. להיכנס לתוך שוק שהתחרות בו קשה ופרועה זה לא נסיון קל.

בבית־יצחק ידעו שאפשר לנצח רק בשמירה עיקשת ומסורה לטעם הטוב. במשך שנה נערכו מבדקי טעם בקרב בני כל הגילים, העדות והשכבות. ה„טועמים" נתבקשו להשוות את טעמו של המוצר החדש (הטובשילים שבדרך) עם מוצרים דומים שכבר היו בשוק. התוצאות הדהימו את אנשי הפיתוח: העדפה ברורה בציון גבוה ניתנה למוצר החדש. למרות זאת, לא שקטו על השמרים [illegible] ועד הרגע האחרון התמידו בשיפור הטעם.

## תעודת בגרות לצרכן

המטרה היתה להגיע לתבשיל שיענה על הדרישות של כל בני המשפחה בבתים רבים ככל האפשר: תינוקות, המתוק האהוב על ילדים, המליחות הסינית האופיינית, התיבול המזרחי החם. והצרכן הישראלי ידע להעריך את התוצאה המוגמרת. מעולם לא קרה שמפעל קטן כמו 778 בית־יצחק יכבוש בסערה את חיכם של הסועדים וידחוק את מתחריו הגדולים.

זהו נצחון גדול לא רק לרמת המזון שלנו, אלא גם תעודת בגרות לצרכן הישראלי, אשר הוכיח שאי־אפשר להאכיל אותו כל דבר, הוא דורש את המגיע לו – טעם טוב ואיכות.

## אמת בפרסום

עם מוצר כזה, מלאכתם של הפרסומאים היתה קלה. הטעם לא עמד כבעיה השאלה: באיזה אופן לפרסם את המוצר. הטובשילים הכתיבו את הדרך – הם היו והבשיל הטעים. לכן אין צורך להעזר בדוגמנות, ובהסתרת דעת סטטוטית. הטעם המעולה עושה את שלו. ואכן, תוצאות מחקרי טעימה שנעשו בפיצול הוכיחו שמכל המוצרים האחרים, טובשילים יותר טעים.

## הצלחה ביצוא

מסתבר שוב כי לדברים טובים אין גבולות. האירופאים טעמו את הטובשילים בטעמים הסיניים, האיטלקיים והאחרים של 778 בית־יצחק ונכבשו מיד. מכולות עמוסות יוצאות לצרפת, אנגליה ודרום אפריקה והמוצרים נחטפים לפני שהם מספיקים לנוח על המדף. ארצות אירופה נוספות עומדות על הפרק, אך תורן יגיע רק כשיגדל הייצור. בינתיים הרחיבו את הייצור בבית־יצחק למלוא התפוקה, והמכונות עובדות 24 שעות ביממה. חזיון לא שכיח בתעשייה הישראלית.

מי שמכיר את 778 בית־יצחק (ומי לא מכיר את המפעל המתוק הזה...) לא היה מופתע. האיכות היתה מאז ומתמיד סימן ההיכר של המוצרים מבית היוצר הטעים הזה.

ההצלחה המרהימה של טובשילים היא הוכחה נוספת (למי שצריך הוכחה...) כי את חוש הטעם אי אפשר להונות. אנשים טועמים ורוצים עוד.

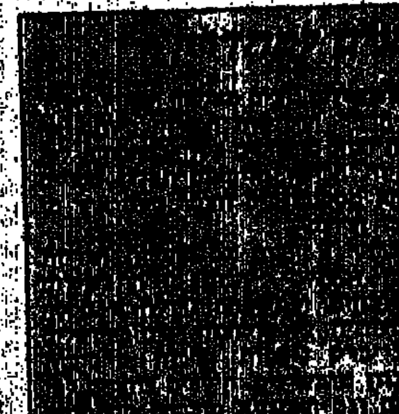



# אלן גינזבורג, 61, על היכולת ליילל

(המשך מעמ' 20)

שירה טובה עושה את זה, מרחיבה את תחום הקיום, נותנת לך מרחב".

■■■

– יש איזה זיכרון ילדות, זיכרון בכלל, שיכול לנחם אותך, נגיד בלילה, בשממה של חדר במלון קטן בחיפה?

„הניסיון שלי עם אמי. זה היה קשה, וגם יקר ללבי, משום שזה היה מלא רגשות. הקשר שהיה לי עם פיטר אורלובסקי, מאהב וחבר, 30 שנה, קיים וגורם לי לבכות לפעמים. הידידות שלי עם ויליאם בורוז".

– אתה מתגעגע, כרגע? היה לך מבט של געגועים. למה אתה מתגעגע? לאנשים? לנופים? לעצמך?

„זה חוסר האהבה, התשוקה ליותר אהבה. אני מתגעגע לחיים שקטים יותר, איטיים יותר, עם יותר מדיטציה. ויש געגועים, אם לומר כך, להשתחרר מעצמי".

– כדי להשיג מה?

„לא להשיג כלום. אולי לצאת מן החרדה".

– אתה בחרדה עכשיו?

„כן, כל הזמן. זה נורמלי".

– איזו חרדה?

„דברים משונים. כמו למשל שאני אמור להיות אלן גינזבורג, אבל אני לא. אני אמור להיות באולם ההרצאות באוניברסיטה שלי ביום שני בבוקר, אבל אני לא רוצה ללכת לשם, אני רוצה להישאר במיטה, לעשות ביד. חרדה שלא עשיתי מספיק, לא פתרתי את הבעיות של האנושות. חרדה מכך שאין לי מספיק זיונים, מספיק אהבה".

– בגלל שאתה לא רוצה?

„הו לא! בגלל שאני לא יכול למצוא, בגלל שאני מזדקן, לא רוצים אותי, שאני לא מוצא זיונים. אני לוקח כדורים נגד לחץ דם, והזין כבר לא עומד לי. כל מיני דברים כאלה".

– אבל התשוקה, סוס התשוקה שממנו אדם אמור לרדת בבוא הזיקנה. ירדת מסוס התשוקה?

„לא. התשוקה היא בראש. היא קיימת שם כל הזמן. אני חושב, שבעניין הזה כל אחד נשאר לתמיד בן 15, בן 14. אני נשארתי בן 12".

– כאשר לקחת את אמך, את נעמי, לבית החולים, והיא נשארה שם ואתה בכית כל הלילה?

„גם זה".

■■■

ידידיו של גינזבורג, אוהבים לתאר אותו כמו איזה יבטושנקו של המערב, איש קשיש העובר ממקום למקום, בדרך כלל על חשבונם של אלה המזמינים אותו לבוא אליהם, ומביא איתו תיבה של אוצרות רוחניים, שאותם הוא מציע בשווי פרוטות. איך להסביר את זה? העובדה שהוא שרד למרות ההומוסקסואליות שלו, למרות שלא נכנע לשום צו מוסרני; בהתאם למה שהיה מקובל במשך שנים באמנות, מרגיזה רבים.

„בשורת המוצא היא, כי יהיו כאלה שיראו אותך. זה מה שאני רוצה להגיד לבחורים צעירים בישראל, שמגלים את ההומוסקסואליות שלהם. לקבל את הדבר הזה, ולחיות את חייהם".

– אתה יודע, יש כאן חוק, המאיים ב־10 שנות מאסר על גבר ששוכב עם גבר.

„בחיי! ממש כמו ברוסיה. ממש כמו ברוסיה הסובייטית. טוב, פה היו צריכים לנהוג בצורה אחרת, היו צריכים לזכור את דויד ואת יהונתן. וישוע שחיבב במיוחד את יוחנן המטביל. לא העליתי על דעתי שיש בישראל חוק כזה, אבל אני מניח שזה חלק מהמנטליות הבטחונית, הצבאית. גאוות המאצ'ו. יוהרת השווא. האם החוק הזה מופעל, הלכה למעשה?"

– לא, אבל הוא קיים. ולפני שבועיים, כאן בחיפה, הואשם חייל הומוסקסואל, ממוצא אמריקאי, בכך שקיים יחסים בגנה ציבורית.

„טוב, אני אומר לך, זה כמו ברוסיה. כמו באמריקה. זה הימין, החוגים הצבאיים, המאצ'ואיסטים, שונאים רוקנ'רול, מאמינים בצנזורה, בתקציבי ביטחון שמנים. השמרנים האמריקאים והרוסים הם ממש היינו הך. ואני מניח שזה אותו דבר כאן. מאוד מצער. אבל, כמו בשירה, אין לדעת מה יהיה השלב הבא, אין לדעת מה יהיה הדבר הבא שעליו נדבר. אולי נדבר על ים המוות".

– אתה רוצה לנסוע לשם? איזור סדום?

„אני נשאר פה חודש, יהיה לי זמן לזה,

אבל הייתי רוצה להגיד עוד משהו, ברשותך, באוזניו של בחור ישראלי המגלה את ההומוסקסואליות שלו. כל דבר שנעשה מתוך חרדה, יוצר חרדה. כל דבר שנעשה מתוך שלווה, יוצר שלווה. לא לעשות מזה עניין גדול. להתייחס לזה כאל משהו רגיל, חלק מן החיים. לא משהו יוצא דופן, סוטה.

„כל אדם הוא נוירוטי. לכל אדם יש איזה פאטיש, איזו סטיה. גם לאנשים הנורמלים ביותר יש איזו 'מוזרות' מינית. ההומוסקסואליות היא רק עוד 'מוזרות' כזאת. זה הכל. ככל שבחור כזה יחשוב שהוא מוזר, כך יחשבו אחרים שהוא מוזר. ואם הוא יתייחס לכך כאל המובן מאליו, כך יעשו גם אחרים.

„הייתי אומר לו עוד כך: אם אתה מנסה את ההומוסקסואליות שלך בחרדה, האחרים ייתקפו חרדה. הנימה היא העיקר. רק להתייחס לזה כאל משהו פשוט, מובן וקיים".

■■■

בשעת לילה מאוחרת, תוך כדי כתיבת הדברים האלה, אני מפסיק וקורא שוב את „קדיש". כבלים, כך נעמי האמינה, שתלו כבלים בראשה. קולות בתיקרה צורחים את משגליה לאורך 30 שנה.

„אל תפחד ממני שאני חוזרת הביתה מבית החולים הזה – אני אמא שלך".

הכותב לא חוסך בתיאורי הזוועה, מנסה להיטהר, לרחוץ בדם של מילים את דם החיים. בשתיקה שמסביב, אני נחרד, אני לא יודע למה אני נחרד, אבל אני נחרד.

והמכתב המפורסם. „המפתח הוא בחלון בסורגים באור השמש. אלן אל תשא אשה אל תקח סמים". כך היא כתבה. שפוי לגמרי.

– אתה חושב לפעמים על אמך, לא כעל גיבורת „קדיש", שומע קול פנימי שאתה מזהה כקולה, והיא, ממרחקי המוות שלה מנסה לשמור עליך.

„כן. אבל כנוכחות. חלק של ההווה שלי. אני מבין עכשיו את הכאוס שיצרה, את הסבל של אבא שלי, את המצב של כולנו בבית. אני מבין את הגבורה שלו, את היכולת שלו לעבוד, לגדל את הילדים".

גינזבורג מסתכל על הפרחים, אלה שקטף יום קודם לכן, כשנסע עם נתן זך מתל אביב לחיפה. קם ושותה מים. מהכיור. מכפות הידיים, כי הפרחים נתונים בכוס היחידה.

„זה כמו בג'ין ג'יצו", אומר גינזבורג ותופס עמידה בחדר, ליד המיטה. „אתה חייב לעמוד איתן, לא להזיז את הרגליים. כך תוכל להגן על עצמך ולשמור על האיזון הנפשי. והם יתקפו".

– כתבת הרבה על ידידות. המרענים מביאים מוות והידידיות היא העיקר.

„כן, אבל גם הידידות היא בת חלוף והכל חולף".

– אהבה. תגיד על האהבה. תגיד משהו על זה.

„היא מתחילה, כמובן, עם החיבה שיש לך כלפי עצמך. כל קיום מכיל יסורים. אם להתקיים זה לעבור דרך צורעס. וזה הוא מקור של הארה, של חלמה. מתוך הכאב שבקיום שלך. אתה מגיע לאהדה לכאב בקיומם של אחרים: אהבה מבוססת, אני מניח, על זיהוי הדדי של כאב כזה".

– יש אהבה בחייך?

„כרגע לא".

– אם תמצא אהבה כאן, תישאר איתה?

„כן, כן, בלהט. כלומר, לפחות [illegible] במבואר, כאשר אני מתחיל ללמוד".

– ב„קדיש" אתה מדבר על חרדה יהודית. חוץ מזה, יש בך משהו יהודי?

„זה מתייחס לפחד מפני השמדה, [illegible] שריפה, מפני כאב גדול. אני לא יודע [illegible] יהודי לחלוטין. משהו אחר, שהוא כן יהודי, תחושה של קוסמופוליטן, כמו [illegible] סוציאליסטי מתחילת המאה. אורח [illegible] אבל הכל מתפורר. החיים, האנשים, [illegible] השמש מתפוררת. אני לפעמים מרגיש [illegible] בשמים, כשכבר אין מה להפסיד".

– ובסוף, מה בסוף? עם מה נשאר? היכולת לעשות כמו תן כמו זאב?

„יללה גמורה ופחד גמור וחלל פתוח [illegible] קץ. עם היכולת ליילל ועם היכולת [illegible] ועם היכולת לצחוק".

– אז זה יהיה הסוף, אגרי?

„לא. אין אושר תמידי. אין [illegible] תמידית. יש רק מודעות תמידית. אלא בסוף יש משהו מפחיד באמת, שלא בגלל להעלותו על הדעת עכשיו. אבל כבר אהיה מת, וזה כבר לא יהיה מאוחר [illegible]

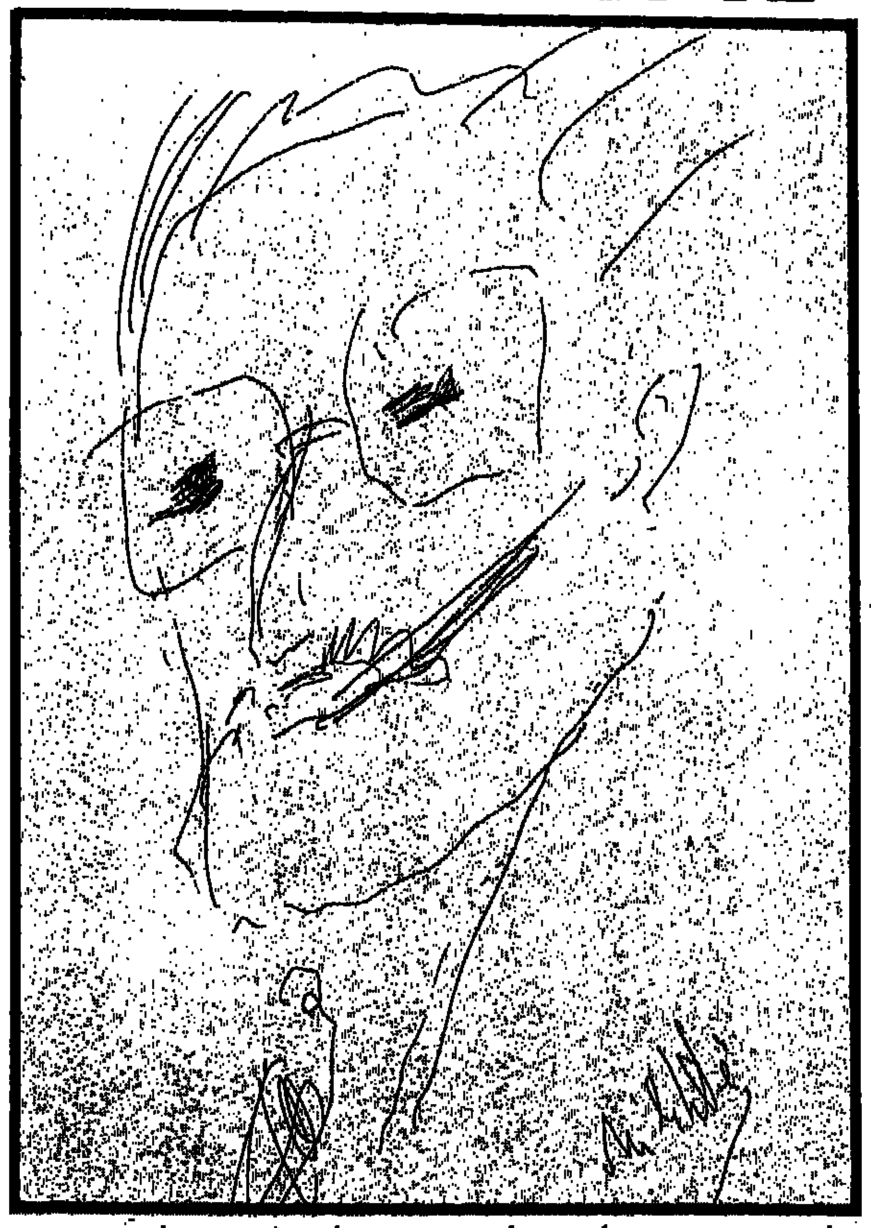

אלן גינזבורג, רישום של צבי מילשטיין, מיוחד ל„7 ימים". מילשטיין מציג בגלריה רוזנפלד בת"א תערוכה של עבודות בהשראת „קדיש"

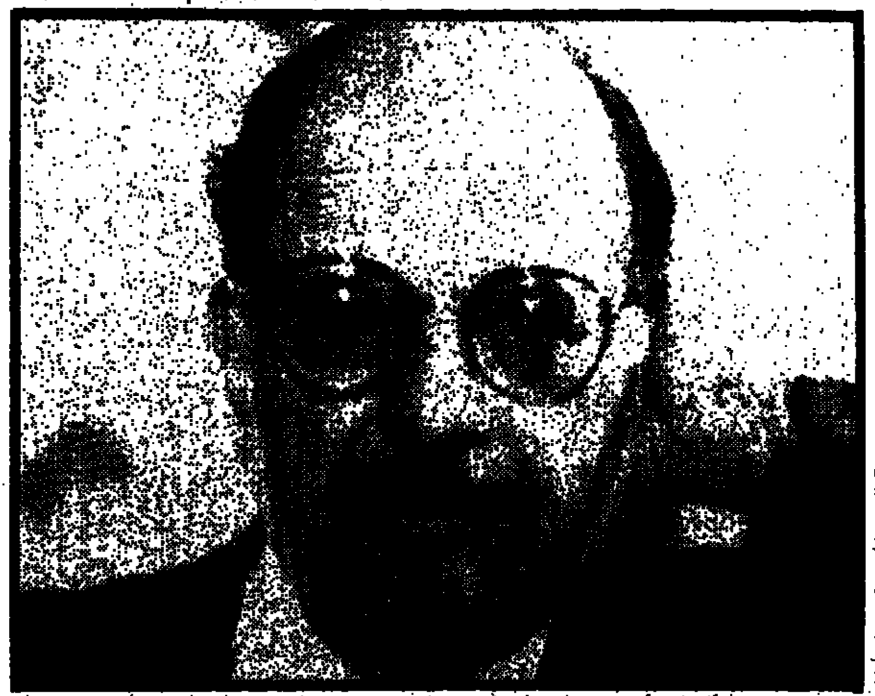

גינזבורג, תצלום של רוברט פרנק, ידיד. השניים קיימו השבוע סמינר על סיפורות וצילום ב„קמרה אובסקורה"

**אני מלא חרדה. ממה? אני אמור להיות אלן גינזבורג, אבל אני לא. אמור להיות באולם ההרצאות באוניברסיטה שלי ביום שני בבוקר, אבל אני לא רוצה ללכת לשם, רוצה להישאר במיטה. חרדה מכך שאין לי מספיק זיונים, מספיק אהבה. בגלל שאני לא יכול למצוא, בגלל שאני מזדקן"**

# לדיתי אלמוג יש את זה

**דיתי אלמוג, 28, כבר מציגה במוזיאון־ישראל. הדגש על הכבד • אמנית צעירה שספגה את הניסיון של הדורות הקודמים לה, בטוחה בעצמה • אלמוג: „תתחיל להצליח, תראה איך יפסיקו לפרגן לך"**

עמנואל בר־קדמא

„עוד מעט נדבר על זה שיש כאן שניים־וחצי אספנים שלא יכולים לרכוש את כל האמנות הטובה שהארץ מפיקה"

דיתי אלמוג, תערוכה ראשונה במוזיאון ישראל. שם חדש. קבוצת התייחסות חדשה. שלהי שנות ה־80, ואולי כבר חיזויים התחלתיים לשנות ה־90. שמות שמתחילים להתגלות מאחורי הפינה. נצטרך ללמוד להגות אותם. דרורה דומיני, יאשה צירינסקי, עידו בראל, איברהים נובני. בין היתר.

ודיתי אלמוג. אחרי תערוכת־יחיד אחת בגלריה ושתי תערוכות קבוצתיות, מוזמנת למוזיאון ישראל. לאנשים האלה, בירושלים, יש יד רגישה על הדופק. מאתרים נכון־למדי אנשים והליכים. לא רוצה לדבר על מוזיאונים אחרים. אולי נכנסים שם לאיזה תלם, שבזכותו ישוחררו האנשים הצעירים האלה מהמלחמות מיותרות, שצעירים מנהלים בדרך־כלל על מקומם בעולם. האנרגיה הנחסכת תושקע, תלופית, בחומר עצמו.

הבחירה של אלמוג לא הפתיעה אותי. ראיתי אותה בגלריה בוגרשוב. בשנתה ראשונה, הציגה הגלריה המון צעירים. על פי בחירתו של יאיר גרבוז, אוצר, מפלסי הדרך התחלפו על הקירות כל שבועיים או שלושה. ביניהם, אלמוג.

למען האמת, דיאטה של אמנים צעירים היא די מעייפת ודי מונוטונית. רובם צרובים בחותם המורה, או המוסד. התוצאה האמנותית היא מכפלה של חרדת־סמכות ואישיות לא־בשלה עד הסוף. לוקח שנים, עד שמתנער אדם צעיר מן התבנית ומוצא את דרכו. ובינתיים, קירבה גנטית שאינה מחניפה, לרוב, לסקרנות האינטלקטואלית או האסתטית של המתבונן.

■■■

התערוכה של אלמוג הפתיעה. משהו אחר. לא „איוס" רועש, לא מישנה סדורה של אף אחד. ראש אחד, ציור־ציור, שמנסה לשלב ערכים פלאסטיים עם מסרים בלעדיים. אני לא אומר אינטלקטואליים, כי אלמוג תחייך את החיוך הסקפטי שלה. אלמוג אינה מורדת, אבל גם לא ציירת שמרנית. אשה צעירה, 28, שמחפשת את נקודת־ההתחברות שלה, ואולי גם של הדור שלה, אל כל מה שהיה לפניה.

הציור שלה מצוייר בשכבות. עקרונית. הוא קורע חלונות אל שכבות קדומות. יש לו, לציור שלה, היסטוריה גלויה. יש בו גם, במוצהר, הומאז'ים, או ציטטה של סגנונות ציור שהיו וישנם. בקטן, בחלונות קטנים בתוך ציור גדול, מבצעת האמנית אקט כפול: ממלאת מצווה של כיבוד הורים וגם, אגב, מגישה מעין רסיטאל קטן של וירטואוזיות ציירית.

■■■

התערוכה בגלריה בוגרשוב היא נקודת־ציון ביוגראפית. חלק מהעבודות יוצגו גם במוזיאון, אבל, עכשיו היא עומדת על פודיום קצת שונה. אמנם, היא עדיין עובדת בצבע על עץ ודיקט. עדיין מציירת שכבות, מכסה אותם חלקית. העבודה שלה מעבירה שכבות רבות של אינפורמציה. מיחבר דיאלקטי מעניין מאוד של מישמעת גיאומטרית והשתלחות ריגשית. מישחק באיכויות חומריות שונות. ציור על מיפלסים שונים, משוקע ובולט. יחד עם זאת, לא תבליט, לא פסל. הצבע הוא השחקן הראשי. „אין כאן שום כוונה, שום רצון, להתקרב להגדרות של פיסול", אומרת האמנית.

במוזיאון ישראל, תציג אלמוג, כעשר עבודות, אחת מהן תלוייה על הקיר, בסטודיו. דיקט, עץ, מידות גדולות. אוניה בפרופיל. לא ברור שהיא שטה. קו המים, דומה, מכסה אותה. אבל, היא גם מתמזגת עם השמיים. כחול וכחול כהה. שמיים, מכוכבים בגרמי־שמיים. בימי אסטרונומי, משוקעים במיפלס עמוק יותר.

אוניה בלילה, אולי. יש קווים לבנים, בטור מאונך, על המים הכהים. השתקפות הכוכבים. האוניה היא זירה להתרחשויות רבות. קטעים שעוצבו בתבניות גיאומטריות מדוייקות, בעזרת משור או בעזרת קווים שנמתחו בעזרת נייר־דבק. טכניקה המוכרת כהארד־אדג'. עיגולים שהוכנסו לחללים מנוסרים. חלונות שמאכלסים קטעי ציור בסגנונות שונים. אפליקציות של צורות גיאומטריות, עשויות גומי עבה, מחוברות בברגים.

דיתי אלמוג עובדת בסטודיו ברחוב יבנה, תל אביב הישנה. מהבתים האלה, שאתה לא בטוח אם הוא אתר ראוי לשימור או מוטב לייעד אותו, מסיבות של פיקוח־נפש, להריסה. בית שנאנח את גילו. אל הסטודיו מובילות, מדרגות משופשפות עד העצם, שאתה מגיע אליהן דרך חצר מוזנחת, המשתוללת בימי גשם אלה בירוק לח וסבוך.

לסטודיו יש כמה יתרונות על כלל הבניין. תיקרה גבוהה, אריחים דקוראטיביים, במיטב הסגנון של תל־אביב הקטנה. יש סדר: „לולא הסדר", היא אומרת, „הייתי הולכת לאיבוד". ערימת העבודה מונחת סדורה. עוד כמה ימים יבואו לקחת אותה למוזיאון. לאונייה הזו יש עוד כמה אחיות.

„הכל התחיל בקפה 'תמר'", היא מספרת, „בדיפרוף ב'דר שפיגל', מצאתי צילום שהטריף לי את המוח". מאחת המגירות, שולפת דיתי צילום מודבק על קרטון. צילום־עיתונות, שחור לבן, על נייר עיתון רגיל. לא גדול. אוניה בפרופיל. מן החרטום לירכתיים. משהו מאסיבי, שיושב על חלקת מים, שעליה משתוללים אלפי גוונים ואלפי כתמים. לא קשה להתפעל.

■■■

דיתי אלמוג למדה ב'בצלאל', אבל לא סיימה אותו. „לא", היא מחייכת, „שום מהפכות ושום התמרדויות. אחרי שנתיים, רציתי לקחת פסק־זמן. שנת־חופש. במשך השנה הזו, התחלתי לצייר לבדי. נכנסתי לקצב משלי. ניסיתי לחזור, וראיתי שאני כבר לא יכולה להשתלב בראש הכללי. וזהו.

„יחד עם זאת", היא ממהרת להסביר, „השנתיים הראשונות היו חשובות מאוד. בעיקר מבחינת הקניית הכלים. קיצר לי המון דרכים. באקדמיה אתה קולט המון בין הדברים. לא רק החומר הנלמד. אתה מתוודע אל המצב של לעשות אמנות. אתה לומד את זה אחרת באקדמיה, מאשר בסטודיו, לבד".

בצלאל שרוייה עכשיו בתקופה בתר־מהפכנית. שקט. בשנות ה־70 היו שם מהפכות גדולות. המחלקה לאמנות ומוריה נגד המימסד של האקדמיה. ובצלאל היתה גם דגל של תפיסה אקדמית ואמנותית ייחודית. יותר דמוקרטית. יותר פלורליזם. יפרחו אלף פרחים. דור שלם של מורים הדליק הרבה משואות. חלק מהם גם אוכל באשן. בצלאל נגד המידרשה ברמת־השרון. היו זמנים.

עכשיו שקט. דיתי אלמוג מדברת על מוריה: – נחום טבת, צבי גולדשטיין, אוסוואלדו רומברג –. כעל אנשים בקומת אדם רגילה. אף אחד לא גורו. שום סנטימנטאליות מן הסוג שאתה שומע לפעמים אצל תלמידיו של רפי לביא. יש ביקורת על בצלאל. עייף, לא מלהיב. משעמם. מכל מקום, אין זכר לקרב בצלאל – מידרשה. „יש התקרבות", אומרת דיתי.

אבל, מהיכן שהוא עולים שבחי בצלאל: „בצלאל לא היה מעולם משהו פרטי, אינטימי. זה לא התנהל במשפחה ולא כמטבח של אף אחד. שום זכר לכפייתיות. זה טוב. חשוב, בעיקר למתחילים. סטודנט מתחיל רוצה תשומת־לב, אבל גם פרטיות".

– וזה לעומת?

„המידרשה, שם, לפחות כך זה היה, או שאתה במטבח עם שתי הרגליים, או שאתה אאוט".

המידרשה, לפי הגדרות אלה, היא מוסד מוגדר, חד־סיטרי, קצת כלא רוחני. „לאחרונה", היא אומרת, „הם השתנו. יש איזו הרגשה של התרחבות".

אני מעיר לה, קצת בצחוק, שהדיקט – והרי היא עובדת בדיקט – הוא הסמל המסחרי של תלמידי המידרשה.

דיתי לא סומכת על ההומור שלי. בלגימת עשן עמוקה, מסבירה שבמסורת של המידרשה, הדיקט הוא חומר המסמל מינימאליזם או אמנות ענייה. מה שקרוי בעגת האמנות הבינלאומית ארט פוברה. „הדיקט שלי אינו עני ואינו מינימאליסטי", היא אומרת.

■■■

אחד העצבים הרגישים באישיותה של דיתי אלמוג הוא מה שהיא קוראת „פארטאצ'יות". או, לשון אחר, „תנטריש". גם 'להיראות כמו אמן' זה תנטריש. דיתי תקפיד להיראות מסודרת, וגם אלגנטית. היא אשה יפה, יודעת את זה וקרוב לוודאי שתרצה שגם אחרים יציינו את זה לעצמם, לפני שינחשו את המקצוע על פי המראה.

באמנות היא פרפקציוניסטית. להיות מדוייק. לדעת שלכל דבר יש סיבה. לשאת באחריות כלפי החומר, כלפי התוצאה. להיות מודע לאיך ולמה אתה עושה. הניגוד של זה – פארטאצ'יות.

– האם עשור של אמנות מושגית לא נתן לגיטימציה לזלזול באיכות התוצאה?

„רק פה בארץ", אומרת דיתי, „רק פה בארץ. אולי זה משהו יהודי. אצל אחרים אין דברים כאלה. ציור חייב להיות מפואר. הפאר צריך להיראות. אסור להשאיר לצופה לדמיין קווים בלתי־גמורים".

– ספר חוקים קשוח. את לא עוברת עליו לעולם?

„כן". דיתי מדליקה עוד סיגריה, אחת מהרבות שהיא מעשנת בשרשרת. „אני מציבה לעצמי חוקים קשוחים. אבל", היא מחייכת, „אני מתגרה בהם. פורצת אותם לפעמים. על פי מערכת החוקים שלי אני תוקפת אתגר במערכת חוקים נתונה. לפעמים, אני שואלת את עצמי, אם אפשר להגדיל את האתגר באותם אמצעים, ולחילופין, האם אפשר להשיג אותו אתגר באמצעים חליפיים".

■■■

הזכרונות היפים ביותר של דיתי (חיכוב של ורדית) היא מהילדות בחיפה. בית על הכרמל. ירוק של חורש. קטעים של ים. שקיעות. שקט. כמה שנים, בעקבות עבודת האב, בניגריה. דיתי, בת צעירה. יש אחות בכירה, ארכיטקטית. את השנים המעצבות עשתה ברמת־השרון.

אלמוג: „ציירתי מאז שאני זוכרת את עצמי. אבל, משום מה סירבתי, כילדה, ללכת לחוגים לציור. למדתי גיטרה, באלט, הלכתי לצופים. אבל לא ציור".

– ומה היה כאשר רצית להיות ציירת. המשפחה התנגדה?

„לא. אבל גם השמחה לא עברה על גדותיה. תמיד, אתה יודע, הטיעון הזה של תכל'ס".

בשנה בה היתה אמורה ללמוד בשנה ד' בבצלאל, כבר השתתפה בתערוכה בסדנאות האמנים בתלפיות, בירושלים. עם יאשה צירינסקי, עידו בראל ואיברהים נובני. אחר־כך, כאמור, תערוכת־יחיד ועוד תערוכה קבוצתית. עכשיו, במוזיאון.

ההתקבלות המהירה הזאת על ידי הממסד כנראה גם פוטרת את הצעירים מן הצורך להתארגן. לא צריך קבוצות־לחץ. הגלריות והמוזיאונים פתוחים לרווחה. „אין גם התארגנויות אידיאולוגיות", אומרת דיתי, „זה לא רק בארץ, תקופה של זאבים בודדים. כל אחד בסטודיו שלו. פעם התקבצו סביב אידיאולוגיות. אין איזמים. משהו נשבר בנושא הזה".

דיתי אלמוג מבינה את המושג 'קבוצת־התייחסות', במכנה משותף של גיל, מקום וקטעים ביוגראפיים. לאו דווקא פעילות משותפת.

■■■

אבל, גם עניין ההתקבלות אינו כל כך חד משמעי. יש מעט גלריות, ומספר האמנים מתרבה. צריך להתחלק בכמה שיש. בעיקר אם זה, כמו אצל אלמוג, תלוי בסירוב עקרוני לשלם תמורת עריכת תערוכה, כפי שדורשות רוב הגלריות. „גם הגלריות שישנן אינן עושות את מה שהן צריכות לעשות. הן צריכות לעבוד קשה. זה מקצוע מכובד, ואולי צריך לעשות דברים בשביל האמנים שקשורים בהן".

הדיבורים האלה נשמעים, גם באוזני הדוברת, קצת לעוסים. „עוד מעט נדבר על זה שיש כאן שניים וחצי אספנים שלא יכולים לרכוש את כל האמנות הטובה שהארץ מפיקה, על זה שאף אחד לא שם על אמנים. רק אמנים מעטים יכולים להרשות לעצמם סטודיו מתאים. מס־הכנסה מתיחס אליהם כמו אל ספסרי קרקעות. המוזיאונים אינם ממלאים את תפקידם, והוא להגיע לסטודיו של כל אמן. משעמם ונדוש".

– היית נוסעת לחוץ לארץ?

„לא בכל תנאי. לא בלחץ. לא להיזרק. בתנאים שיאפשרו גם לעבוד".

– כאמן צעיר, את מרגישה לחצים סביבתיים. תקשורת, מורים, אוצרים, מבקרים, בעלי גלריות?

„אני מבינה, שפעם זה היה הרבה יותר חמור. עדיין יש לחצים סובייקטיים. מין חיטוט רב כאלה. צריך כוח בשביל להתמודד".

הדגש הוא על חיבוק־דב. החמימות המשפחתית הזאת. הקרובים. החברים. לא תובעים ממך תביעות אמיתיות. כאשר עשתה שנה בלונדון (עבדה בבנק לאומי), הרגישה, לראשונה, בחיים, ענייה באמת.

„כאן", היא אומרת, „כולם משתכשכים עם כולם. השתכשכות מתעתעת. היחד חוסך לך מצוקות. היחד, הנחיתה הרכה, מסרסים את הרצון. לא דורשים ממך. רמת הדרישה נמוכה. סולחים לך פישולים. אבל, לעומת זאת, לא סולחים, לא מפרגנים, אם אתה טוב. אם אתה לא מוותר. לא מפרגנים הישגיות. אמביציוזיות היא מלה גסה.

„אם תצהיר על אמביציה, על רצון להצליח, לא יתנו לך. אוהבים אנדרדוגס. תתחיל להצליח, תראה איך יפסיקו לפרגן לך. אנשים שישמחו תמיד לתמוך בך, יתקשו להתמודד עם הקינאה בך. אתה מוזר בעיניהם אם אתה גם רוצה להצליח, גם להיראות טוב, ושיהיו לך גם דירה, גם מכונית, גם בריאות".

■■■

– לא שמתי לב שלא מפרגנים לך.

„חכה. עוד כמה תערוכות. עוד [illegible] הצלחות. אין לי אשליות. אני נערכת לקראת שינוי המוסיקה".

– שנות ה־80, מלחמת לבנון, עשור [illegible] של אמנות ישראלית פוליטית.

„אמנות, לדעתי, צריכה למסור [illegible] עצמה. אם יש לה מסר פוליטי, היא [illegible]. לפוסטר יש חוקים משלו, אבל יש לו [illegible] אחרות. באמנות טובה, יש [illegible] פוליטי, ואם היא מתגייסת, במרכאות [illegible] הופכת למשהו אחר. לאפקטיביות [illegible] קשר למגוייסות. אמנים [illegible] מגוייסים. לא בהכרח [illegible] המגוייסות־במוצהר הן האפקטיביות [illegible]

„לפעמים, האיצטלה הפוליטית [illegible]. אתה פוליטי, אתה מקבל אישור [illegible] אתה בסדר, אתה. יעני, פוליטי [illegible] מספיק טוב שאתה מקבל אישור [illegible] בסדר. אתה צריך שיהיו לך [illegible] נוספות.

„ואם אתה כבר מזכיר אמנות [illegible] מה שנקרא אמנות ישראלית, זו [illegible] מהעולם. צריך להשלים עם זאת [illegible] פאתטי לדבר על אמנות מקורית [illegible]

– את מרגישה שאת עושה [illegible] באמנות [illegible]?

„כן. הכל במיסגרת האמצעים [illegible] הכסף הוא מיגבלה. יותר כסף, [illegible] את העבודה. בינתיים, אני [illegible] אל קו התפר בין האפשרי [illegible]

דיתי אלמוג. ותצלום: אסנת קרטונסקי. „אמנות ישראלית זו שפה גובה מהעולם. צריך להשלים עם זאת"

## טיפים
### אודטה א דנין

# בישולים

## קצפת חלומית, כשרה לבשר

בף סטרוגנוף, אחד המירשמים הכי הכי שדרייגתי, והוא אסור על שומרי הכשרות. ככה זה. בשר פילה עם שכן שמנת מתוקה. גם באחרית הימים לא ידורו יחד בצלחת אצל יהודי דתי.

נכון, המציאו כבר את השמנת הצמחית, אבל שכחו להמציא לה את הטעם. שכחו - כי לא ייתכן שמישהו ממש טרח והתכוון שייצא כזה – עם טעמי לוואי כה עצומים של פלסטיק. תן להם לטעום מזה, ואפילו הזקנים של צפת לא יזכרו מתי באחרונה אכלו כזה פיגוע. כיוון שכך, ישב הבן ארם וחשב איך להמציא את הגלגל מחדש, בנוסח משופר. בטעם ובמרקם הכי קרובים אל הדבר האמיתי, ובכל זאת צמחי וסתמי. שגם בבית דתי אפשר יהיה אחרי ארוחה בשרית לשתות קפה עם שלאגזאנע עשיר, (או סתם 'חלב' במקום מלבין־מבחיל), ולא צריך יהיה להתנזר ממנעמים עם חיבורים אסורים.

צרופי מזון כשרים הם לא בהכרח צרופי מזון נכונים. כך שניתן יהיה, אולי, למות מהקלוריות, אבל מהקינאה בערלים – כבר אף פעם לא.

זה היה קל. עניין פעוט של שבע מאות ניסויים, שש מאות תשעים ותשע פגיעות על יד, שק חומרים לפח, משפחה שצווחת לא רוצים יותר קצפת – וזהו, יש. דבר הכי הכי קרוב לטעם קצפת ולא חלבי שיתכן. מתנהג בדיוק כמוה: מתגבש לגושישי שומן בהקצפת יתר (אבל אפשר לתקן); מגיר קצת מים בירכתיים אחרי שהיה במקרר; תופס ריחות אם לא מכוסה. אותו מרקם, כמעט אותו צבע, רק צריך להתנהג עם זה מאוד בעדינות, בגלל חלבון רגיש. אז מה. עדיין טוב.

המחיר של זו העשויה בבית, יותר זול מהסרוזה הקנויה, אבל לא זה העניין.

העניין הוא בטעם הנהדר, כמובן. ובכיף של ההמצאה. ובאין־כימיקלים. ובגימיק להגיש לחותנת בווארייה של פושעים אחרי העוף של שבת, ומי, מי זה עדיין לא שמע על חוק הצרכנות היהודי המפורסם – שיהיה.

שלב ראשון - החלב:

(ל־250 סי.סי. חלב צימחי מאוד מאוד בריא, שהכי טעים לשתות באותו היום, אבל נשמר מכוסה כמה ימים:)

100 גרם שקדים שלא עברו שום תהליך קליה (לא צריך קלופים).

20 כפות מלאות מים.

1 כפית מתוקה סוכר.

לשים הכל בבלנדר, לערבל 10 דקות תמימות! (במעבד המזון זה לא יוצא טוב. חובה בלנדר!)

אחרי 10 דקות עירבול חזק, מסננים את הנוזל שהתקבל לתוך מסננת שיושבת על סיר קטן ובתוכה חתיכת בד נקי – גרב חדש, חיתול (כפול), גופיה נקיה, קטע טי־שרט. זה לא מכתים ונשטף אחר כך בקלות במים. לאט, בעזרת כף ש'גורפת' מהתחתית את משקעי ה'בוץ' הלבן ומפנה בכך מקום לנוזל שיחלחל, מסננים את הכל.

לוחצים עם הכף את החומר אל כתלי המסננת, ולבסוף ממש סוחטים בסיבוב את הבד עם כל המשקעים שבפנים. לוחצים כל פעם בצביטה על אמצע השקיק שנוצר - פעולה זו 'חולבת' עוד נוזל החוצה. צריך שישאר חומר יבש יבש. אם עושים את זה טוב, נישאר גושיש של איזה 70 גרם חומר שקדים. משהו כמו שתי כפות. לא זורקים את השאריות הזו, שומרים בפריזר בתוך שקית ניילון קטנה, וכשנאסף די הומר (3 פעמים) נפשירים, מוסיפים שומן, סוכר, ביצים, תמצית, קמח תופח ואופים עוגיות.

וזהו. הנוזל שבסיר הוא חלב צמחי עולמי, נהדר לתינוקות המתקשים בעיכול חלב רגיל, ונכנס מודולרי לגמרי לכל מרשם בו מצויין חלב. מאושש חולים, מצויין לגס קפה, מכיל המון אבץ לטובת כוח הגברא, לכי שאין לו סבלנות ללעוס כל יום שקדים, מעולה לדיאטת השמנה וכל המרבה במתיה הרי זה קל ומשובח למטרה. רק להיזהר איתו בהרתחה ועדיף חימום לא הרתחה, כי החלבון הצמחי נקרש מאוד בקלות לגושישי 'גבינה'.

*שלב שני : שמנת מתוקה צמחית*

לקבלת טיפה יותר מ־250 סי.סי. (מעט יותר משקית) שמנת מתוקה צמחית נהדרת:

בבלנדר לשים:

100 גרם מרגרינה בלי מלח (חצי חבילה. לא זו שהוסיפו לה ריח חמאה באושה וגרוע״ה 'בטעם').

חצי כף סוכר.

בסינג'ן לקוח:

כוס (6 כפות מלאות) חלב צמחי בחוש בל הזמן עד רתיחה חזקה. זה גולש כמו חלב!

כשהחלב מתחיל לרתוח, לשפוך אותו חם על תכולת הבלנדר ולהתחיל לערבל את זה במהירות גבוהה דקה, או עד שהמרגרינה נמסה. להשהות 10 דקות לצינון, ולהוסיף מן המקרר:

2 חלמונים בלבד של ביצים גדולות, קר מהמקרר.

לערבל עוד חצי דקה. וזהו.

יש שמנת מתוקה רק לשימוש בתוך תבשילים, לא להקצפה.

הערה: צריך לשנות קצת סדרי מרשמים ולחשב מתי להוסיף אותה. כדי שתשהה עד היום מינימום זמן לפעמיים. בזמן הבישול, השמנת הזו מסבייכה נאורה. נקרשת לביין ביזנן, והשומן באילו נפרד נמנה. אבל אין זה מלחכן את הפגם הקוסמטי. משמורידים את התבשיל מהאש, מוסיפים לו כף או שתיים מים, ושוב העסק מתחלב למרקם המוכר. בניגוד לשמנת האמיתית, מורגש בשמנת הזו אבק דק מיני דק, לא מאוד מפריע, של חומר השקד הטחון. מה לעשות. אין ארוחות חינם, וזה כנראה המחיר.

*קצפת*

מייצרים 'שמנת מתוקה' כרגיל. אבל נוסף על חצי כף הסוכר שבמרשם, מוסיפים עוד 3 שקיות סוכר וניל לבלנדר. מצננים היטב בכלי מכוסה בלי להזיז את זה מינימום 12 שעות במקרר.

בלי המנוחה הזו במקרר זה לא מתקצף!

מקצירים על גלגלי הקצפה כמו בשמנת קצפת רגילה: קערה ומקצף קרים, לנתרים לא להקציף יותר מדי, כי מתגבש לגרגרים. ולא פחות מדי, אחרת לא די מוצק. מערבלים, עוצרים ובודקים. אם קרתה תקלה והשמנת המוקצפת מדי התגבשה לפרורי 'חמאה', מחזירים את כל העסק לפינג'ן, מחממים בעדינות תוך כדי בחישה, ובשלב השומן נמס (חימום רק עד השלב הזה, לא יותר בגלל החלבונים שכבר בפנים) שמים את הנוזל שהתקבל בתוך הבלנדר, ומערבלים דקה. שוב שופכים לכלי מכוסה ושהיית לילה במקרר. להיזהר מהקציפים מהדש. יותר בזהירות. זהו. יש. קצפת עדינה לעיטור והבלעה בכל מקצף וכיום ופיזור עליהם.

מיציית לעייה. אבל עם מיעכים חלביים באחריית.

## פינת הגאון

חלב: בבלנדר, 10 דקות עירבול לערבל 100 גרם שקדים לא קלופים, 10 כפות מים, 1 כפית מתוקה סוכר. לסנן הזה דרך בד היישב על מסננת, כך שישאר בסוף 70 גרם חומר 12 כפות.

שמנת מתוקה: במעט להרתיח 10 כפות מלאות חלב צמחי (כוס, לשפוך את זה מייד, חם לבלנדר, עם מחכים 100 גרם מרגרינה בלי מלח (חצי חבילה) וחצי כף מתוקה סוכר. לערבל הזה דקה מתיים עד שהמרגרינה נמסה, להשהות חמש דקות לצינון, ולהוסיף פנימה 2 חלמונים קרים מהמקרר. לערבל עוד דקה.

קצפת: לשמנת המתוקה להוסיף לבלנדר על חמרי היסוד עוד 3 שקיות סוכר וניל. להשהות מכוסה היטב במקרר מינימום 12 שעות לפני ההקצפה. להקציף עם מקצף וקערה קרים, כמו קצפת הלבית.

וזהו. אם אין אף מלת סיום, זה רק בגלל שהצגנוע הידוע הסים וכוחזק בבוהות אחרונים – לפני שהוא עולה על הבמה ולא יורד מבמה שנתיים מרוב התפעלות עצמית.

# הורות

## קיצור ייסורי הכפור

הנה עוד פטנט נהדר מסדרת 'האף הביצר' הכי עיסה. שיטה נהדרת לקיצור יסורי הכפור של הקטנים והגדולים!...) בבוקר, שלא לאמר איך חיסכון בזמן וגם חרוה כללית. היא רק כרוכה בשבירת כמה מוסכמים מחשבתיים, ומבחינתי – התעכתות חסרת מסר עם פרצופה ונדהם של אמא שלי הלוחש מאוד מורעע, ג'יזוס קרייסט.

או ככה: אם יש בקרים שהתימוס לא עובר, רחמנות על הקטנים שצריכים לצאת מוקיטה, אל הקור האכזרי בכוי להוליף בגדים. הלב מתחמץ לראות להם את התחתיים הקטנות רועדות, המכנס בוהה בלי ריבון לתנועה הבאה, וקטע הסבל מתארך ומתארך, למרות המוטיב המוסיקלי הקבוע נגינה, תכניס כבר את היד לשרוול!

אז נזה. מי קבע מה אסורה להיות אופנת בגדי השינה כל זמן שהם נוחים ונקיים?

וזהו, מסובבים את המפתח המולגי של העוזה למצב סגור, ומלבישים את הקטנים בלילה טרנינג חם נוח ונקי, למחרת בבוקר, כל שנותר להורה המאושר זה להעיף את השמיכות, והדרדים מוקה אפור ושרי לבית הספר. צריך אמנם לגרוד אותו בעורמו לאמבטיה בחורף שרואות קניס ותהיה נרדמת לחטרא, ולא אותן שלי נגיעות עדינות של אצבעות רטובות בזוויות הפנימיות של העיניים, אבל או אפשר שמגמים בני כל הצרות.

---

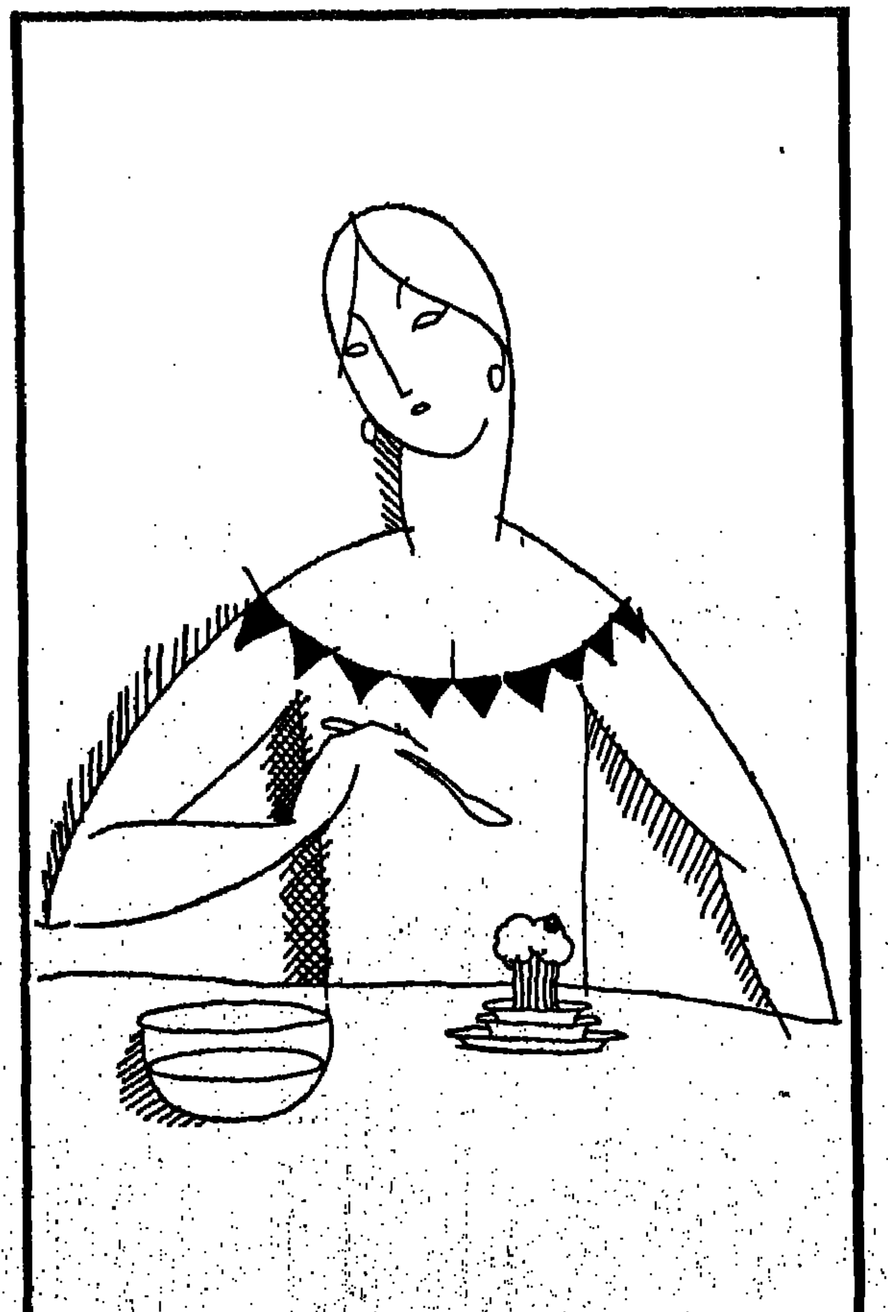

---



---



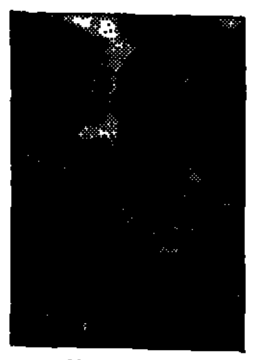

דוד גרוסמן – הדהים אותך

"עיין ערך אהבה"

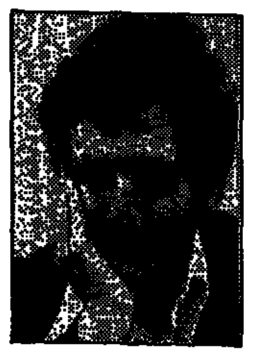

א.ב. יהושע – ריתק אותך

"מולכו"

דוד פוגל – הפתיע אותך

"חיי נישואים"

לקבל לפני כולם 11 ספרים חדשים במחיר של 4 בלבד – בעלות של 9.9 ש"ח לחודש בלבד! זה שווה מנוי.

והשנה?

# הספריה - מנוי '88

★ לקוראים שונים – טעמים שונים, ולכן מביאה לך "הספריה" מבחר כה חדש ומגוון.

★ בהשוואה למחיר הספרים בחנויות – די בארבעה ספרים, שהם בדיוק לטעמך, ושהיית קונה בכל מקרה, כדי "לכסות" את מחיר המנוי. אין ספק, שתהנה גם משבעת הספרים הנוספים, שבסידרה החדשה לעונת 1988.

★ מנוי "הספריה" הוא הדרך הקצרה לקבל את הספרים תרבה לפני כל קורא אחר, בלוח־זמנים קפדני, במקום הנוח לך ובלי להתרוצץ.

**הרומאן הטוב ביותר** שכתב עד כה דוד שיץ; דן בניה סרי, **"התגלית" הגדולה** של הזמן האחרון בספרות העברית; שני **ספרי בכורה** – של צור שיזף וענר שלו – "ההימורים" שלנו לשנה זו. ספרים של **סופרים מבוססים** – יהודית הנדל ויונת ואלכסנדר סנד.

בתרגום: **פסגות מן הקלאסיקה המודרנית** (תומאס מאן; שלושת הרומאנים בטרילוגיה של ברוך "הסהרורים"; קארלוס פואנטס – גדול סופרי מקסיקו).

ועוד: ליאונארדו שאשא, **מגדולי הסופרים** באיטליה, ותרגום מצרפתית של סופרת חדשה, אגותה כריסטוף, של **רומאן בעל איכויות נדירות.**

לנוחותך הרשמה בטלפון באמצעות ישירות באחת מ־15 חנויות רשת כתר.

**רשת חנויות כתר:**
**ירושלים: 523266, 02-521201.** מרכז כלל, חנות 258, **02-244981.** תיאטרון ירושלים – א׳, ב׳, ה׳ 20.00–22.00, מוצ"ש 20.00–22.00. כתר־סנטר 1, **02-383491.** **תל־אביב:** באזליק 2; 09:00–18:00, רצוף (ביום ג׳ עד 13:00) **03-652999, 5103218.** קפה־תיאטרון הבימה, א׳–ה׳ 15:00–22:00, מוצ"ש 20:00–23:00 **03-299873.** **רמת־השרון:** סוקולוב 85 **03-493433.** **רעננה:** מרכז גירון **052-913548.** **כפר־סבא:** ירושלים 42 (מול מרכז ספיר), **חיפה:** אחד העם 15 **04-674076,** חרצל 15 **04-674940.** **קרית ביאליק:** דרך עכו 12 **04-722396,** **כרמיאל:** המרכז המסחרי הגדול **04-981082.** **טבריה:** בנין לב־הגליל **06-791481.** **באר־שבע:** החלוץ 86, **057-73360.** **אילת:** מרכז הקניון האדום. **חנויות הוצאת הקיבוץ המאוחד: תל־אביב:** סוטין 27, דובנוב 10. **חנות סימן קריאה:** אוניברסיטת תל־אביב.

ניתן להצטרף באמצעות משלוח התלוש המצורף בדואר או ישירות בחנויות.

## אני מצטרף.

**כיצד:**

☐ אני מצרף בזאת המחאה על סך 119 ש"ח לפקודת "כתר שירותי שיווק".

☐ נא לחייב את חשבוני בסך 119 ש"ח באמצעות כרטיס אשראי: ויזה / ישראכרט / דיינרס, מס׳ ______ (מחק את המיותר)

**וכיצד אקבל את הספרים:**

☐ אבקש לשלוח אלי את הספרים, אחת לחודש לפי הכתובת המצ"ב. אני מצרף דמי טיפול ומשלוח בסך 15 ש"ח.

או

☐ אבקש לקבל לכתובתי הודעה, שתאפשר לי למשוך (אחת לחודש) בלא כל תשלום נוסף – את הספרים מחנות: ______ (ראה רשימת החנויות)

לכ׳
"הספריה" ת.ד. 7145 ירושלים 91071

כן, אני מצטרף.

שם ______ כתובת ______

מס׳ זהות ______ מס׳ כרטיס אשראי ______

מעוניין לקבל ישירות הביתה ______ / לחנות ______

חתימה ______

תאריך ______

הספריה

מפעל המנויים המשותף של הקיבוץ המאוחד/ספרי סימן קריאה וכתר הוצאה לאור

# בימאי הפרא

(המשך מעמ' 36)

שאלות, לא הלכו אחרי בצורה עיוורת, הוכיחו בגרות.

„ב'הכלה המתה' ניסיתי לבדוק מהי דמות, מהו זיכרון, איך דמות חיה בזיכרון כדי למות. קרה לי שם משהו שמעולם לא קרה: ב'ראן' הראשון פרצתי בבכי. אני ילד גדול, לא בוכה בכלל. אבל כאן, כשרציתי לפתוח את הפה ולהעיר משהו, יצא הבכי. כל־כך הייתי מאושר.

„הביקורת קטלו את זה. קהל לא בא. הופענו לפעמים לפני 5 – 3 אנשים. והם הציגו, הכי טוב שאפשר, כאילו זה הקהל הכי טוב וחשוב בעולם. אין לי שום חרטה על זה.

**„גם לפני 5 אנשים, הם הציגו הכי טוב שאפשר, כאילו זה הקהל הטוב בעולם"**

ההיפך, גאווה יש לי. ראו את זה מעט אנשים, אבל מי שראה ויצר קשר – קרה לו משהו. פיטר ברוק אמר פעם, שהתפתחות התיאטרון עוברת דרך אולמות ריקים".

**– מה קרה לחאן כלכלית בתקופה שלך?**

„לא היה קהל, המצב הידרדר. אבל, היה לי ברור בשביל מה באתי. החוזה היה לשלוש שנים. גמרתי – והלכתי. לפעמים, מתייחסים אלי כמו אל דפיל־על־תנאי. מזכירים לי, שתיאטרון צריך גם קהל. באמת? תאמין לי ששמעתי על זה. אבל, תיאטרון, כמו תעשייה, צריך גם מחלקת מחקר־ופיתוח. לא תהיה מוכן לדור הבא אם לא תכין את החומרים עכשיו".

■■■

**– מבקרים קטלו לא פעם עבודות שלך. כמה זה כואב?**

„זו ביקורת לא אמנותית. התרשמות אישית. לא מכיר קולגה שמתייחס ברצינות לביקורת בעיתון, שיכול להגיד שלמד ממנה משהו. האימפקט שלה הוא יחסי־ציבור טובים או רעים, מכירת כרטיסים. המבקרים הופכים, נגד רצונם, משרתים להבאת קהל. במישור האישי, בטח שאם כותבים שאני מטומטם, אני נעלב. במישור המיקצועי, יוכל לשפוט את עבודתי רק מי שהכין שיעורי־בית. אז אם עבדתי על 'ברווז הפרא' 6 חודשים, אני מצפה שהמבקר יעבוד על זה לפחות שנה".

**– איך נולד בימוי?**

„מחזה טוב מכיל את ההצגה בתוכו. צריך רק לקרוא היטב, לפענח את כל הסימנים, הסמלים, השפה. כל מלה שנייה היא בהריון. אין מלה שאין לה פרעון. אין פליטות־פה. סימנים שתולים. הכל בנוי כקתדראלה. הבימאי צריך להבין את המנגנון, את ההקשרים, את הדחיסה. זה מסע מפרך, מרתק. צ'כוב ניסח את הכלל על הרובה התלוי על הקיר במערכה הראשונה, שחייב לירות בשלישית, על־פי 'ברווז הפרא' של איבסן. והוא כתב את המחזה הראשון שלו 6 שנים אחרי 'ברווז הפרא'.

„איבסן היה גאון. גאון בהבנה הפסיכולוגית של הדמויות (פרויד היה אז עדיין ילד) וגאון במירקם הארכיטקטוני של מחזותיו. כל מלה, כל דמות, כל הקשר טעונים משמעות ומקדמים את העלילה.

„6 חודשים לקח לי להכין את זה, רק חודשיים מהם עבודה עם שחקנים. אחרי קריאה ראשונה, ברמה הכי פשוטה, באות קריאות נוספות, עם נתינת־דעת. מעבר לקריאה מיקצועית. אני מפשיל שרוולים ונכנס מתחת לרכב, לראות איך הוא בנוי. נעשה יותר פרוזאיקון, ואת המיסטיקה והפואטיקה דוחה לאחר־כך. שלונסקי אמר לי פעם: כדי להגיע לירח צריך קודם שדה־תעופה. לאט־לאט המחזה נפתח ומתפענח לפני. אני מוצא את החוטים הקושרים דברים, את ההיגיון הפנימי, מתחיל לראות דברים בצורה חזותית, ממלא פינקס בהערות.

„יש בדיקה מתמדת של הדברים הלשוניים. אתה חייב לפענח את התמונה הפותחת, שבה מובלע בעצם כל המחזה. לבחון גילגול סמלים. להגיע למצב, שכל המחזה יהיה לך בראש כמסע רצוף אחד. בינתיים, אתה מתחיל להכין חומר לתפאורן, למלחין, למלבישה. מזין מערכות אחרות. בעבודה עם השחקנים אתה מציע את הרעיונות שלך – והם את שלהם. אתה צריך להיות פתוח, כי שלהם לפעמים לא פחות טובים.

„לקראת 'ברווז הפרא' לקחתי גם את תלמה והילדים לנורבגיה, לגעת באיבסן. רק כשאתה רואה את ההרים המושלגים, הפיורדים, האגמים הקפואים, אתה מתחיל להבין אותו. שוחחנו עם אנשי מיקצוע על תפיסות, בעיות בבימוי. בבית איבסן ראיתי את עליית־הגג, שלפיה בנה את העלייה של ברווז הפרא. מצאתי במוזיאון את המוסיקה שכתב גריג לשיר שלו, ושיבצתי בהצגה".

■■■

**– הצגות נוספות שאתה מתכוון לעשות?**

„בחו"ל, בשנתיים הקרובות: 'המלט' ו'פר־גינט'. רוצה לעשות עוד איבסן: 'רוזמרסהולם'. רוצה לעשות לורקה. אולי, אחרי האוניברסיטה הצפה".

**– מה היא האוניברסיטה הצפה?**

„אוניה, השייכת לאוניברסיטת פיטסבורג. הרעיון: לימוד בתוך השטח. פעמיים בשנה היא מקיפה את כדור־הארץ, עם סטודנטים מכל רחבי ארה"ב. כן, זה מיועד לתלמידים בעלי יכולת. מחיר סמסטר כ־20 אלף דולאר. הוזמנתי לנהל בה את לימודי התיאטרון, למשך סמסטר. 3½ חודשים, עם כל המשפחה".

**– תחזור לתיאטרון יהודי?**

„ודאי. בקרוב אביים ב'הבימה' את 'צור וירושלים'. אולי המחזה העברי החשוב ביותר שנכתב אי־פעם. כתב אותו פנומן, מתתיהו שוהם, מחזאי צעיר ומוזר, ב־1931, בת"א. כתב בסך־הכל 4 דראמות. מספרים, שבזמן הכתיבה היה בכזה מתח, שהיה דוקר עצמו בסיכות כדי להירגע.

„הוא עימת במחזה את איזבל עם אליהו הנביא. איזבל מדברת על החגיגה המינית, המישגל הריטואלי, הביטוי המלא של עכשיו טוטאלי. תפיסת־עולם פגאנית של חגיגת־טבע. אליהו מדבר על הנצח. קונפליקט בין שני קטבים. שניהם, בעצם, מאוהבים זה בזו עד שיגעון.

„המחזה מתחיל בפנטומימה, בה איזבל, במיקדש צור, עומדת לוותר על בתוליה למען עשתורת. עובר על פניה מיצער של נסיכי העולם והיא מטרבת להם. עד שמופיע אליהו,

**„תיאטרון, כמו תעשייה, צריך מחלקת־מחקר־ופיתוח"**

פרא לימוד מידבר. אותו היא בוחרת. הוא מתקרב אליה. שוהם מתאר כל זיע של כל שריר בגופה, התיאור הכי אירוטי שאני מכיר בתיאטרון. אליהו גוהר עליה ושנייה לפני האורגזמה הוא עוצר את עצמו. כך פעמיים. איזבל נפגעת. היא תרצה לנקום בו. הוא, בעצם, משתמש בה לניסוי האישי שלו. עלייתו במרכבת־אש השמיימה היא, לדעתי, הסובלימציה הדתית של האורגזמה. זהו הקונפליקט שבין עכשיו־וכאן לבין אחרית־הימים, בין צורה לבין תוכן.

„הצגה קשה, הבנוייה בצורה מהממת, עם עברית מליצית, נפלאה. החזרות מתחילות במארס. אולי נציג את זה כמו שזה. למה צריך תמיד לעבד לעברית קלה יותר, נוחה יותר? במקום שהשפה תלך ותתרומם, היא יכולה לעבור התחדשות. שוהם, אגב, כתב את כל המחזה בהברה אשכנזית. בעצם, אולי גם אנחנו נציג אותו ככה, במלעיל". ■


מדור פרסומי

## תה סיני על הבוקר – לקום בלי סיגריה בפה

מאת: אורלי בורנשטיין

חלומו של כל מעשן כבד המודע לנזקים המצטברים הכרוכים בעישון סיגריות הוא להתחיל את הבוקר בלי סיגריה בפה. שנת '88 היא שנת בשורה למעשנים.
"NEW AIR", זן מיוחד של תה סיני, שמקורו מדרום מערב סין בעל 100% מרכיבים טבעיים נטול ניקוטין המנטרל מיד את הצורך האובססיבי בעישון הוא האמצעי הקל, הנוח והנעים ביותר לתהליך הפסקת העישון המוצע היום בשוק.
היתרון החשוב ב־"NEW AIR" כאמצעי קל להפסקת עישון טמון בהשתלבותו הטבעית בחיי המעשן. תה לכשעצמו הוא משקה פופולארי, לכן שתייתו אינה משנה את הרגלי השתיה של הצורך אותו, אלא מעניקה לו ערך נוסף וחשוב – בהפחתה הדרגתית של העישון.
את ההשפעה של "NEW AIR" תרגישו מיד אחרי כוס התה הראשונה. המפתח לתחושת הדחיה מעישון הסיגריה טמון בטעם המיוחד המייבש את הלשון והפה, שדוחה את טעם הניקוטין שב־סיגריה. התחושה נשמרת לאורך זמן והיא המפתח לתחילת הגמילה בצורך בעישון.
חשוב לציין! שתה "NEW AIR" עשוי כולו מחומרים טבעיים, ולכן אין בו תופעות והשפעות לוואי על הגוף פרט לדחיה מהעישון עצמו. מרכיביו הטבעיים של התה מאפשרים לנגמל להשתמש בו ללא מגבלה. אין חשש מנזק בריאותי מצטבר. מחקרים מעידים אף שהשפעתו של "NEW AIR" משפרת את תיפקודו של מחזור הדם בגוף.
המיוחד את תה "NEW AIR" הוא תהליך העיבוד המיוחד ח־קאר־הונג. תושבי דרום מערב סין, אשר גילו את התכונות הייחודיות שבתה הפכו אותו למשקה הפופולארי באיזור, שם הוא מכונה "תה הטבק". הפיכת התה למשקה יומיומי באה לידי ביטוי באחוז הנמוך של המעשנים שם.
סקרים ומעקבים שנעשו אחרי מעשנים, אשר אימצו את התה הסיני "NEW AIR" כתהליך קל למניעת עישון מגלים ש־74.8% מעשנים אשר שתו את תה "NEW AIR" בקביעות למעלה מחצי שנה הצליחו להיגמל מעישון. אתה יכול להיות אחד מהם.

### ארה"ב – מלחמת חורמה בפרסום סיגריות

בשנים האחרונות מושקעים משאבים רבים מצד רשויות ההסברה בעולם במסעי הסברה נרחבים. אשר המסר שלהם הוא: העישון הוא אחד הגורמים הקטלניים במחלות לב וריאות. המחקרים האחרונים מגלים אף שהעישון משפיע באופן פסיבי על הלא מעשנים הנמצאים בחברת מעשנים.
רופאים אמריקאים מעריכים שאחוז התמותה בארה"ב מעישון סיגריות הם מהגבוהים בעולם. לדעתם סיבת מותם של כ־1000 איש הנפטרים ביום בארה"ב נובע מעישון סיגריות. (ציטוט מהטיים מגזין).
ב־1971 הוציא בית המשפט העליון בארה"ב חוק האוסר פרסום של יצרני הסיגריות ברדיו ובטלוויזיה. A.M.A. ההתאחדות הרפואית האמריקאית מנסה בשנים האחרונות בעזרת הקונגרס להוציא חוקים נוספים האוסרים את הפרסום של יצרני הסיגריות גם באמצעי התקשורת האחרים כולל עיתונות ומגזינים.
הטענה העיקרית של ההתאחדות הרפואית האמריקאית נגד פרסום הסיגריות באמצעי התקשורת נובעת מההשפעה השלילית ושטיפת המוח המסיבית בעיקר על קטינים ולא מעשנים המושפעים מהתדמית שיוצרים המפרסמים במודעות.
המלחמה של ההתאחדות הרפואית האמריקאית וגופים נוספים בארה"ב גרמה להקטנה משמעותית בהיקף הפרסום של יצרני הסיגריות ולראיה מנתוני איגוד המפרסמים בארה"ב עולה שהיקף הפרסום בשנת '85 הגיע ל־872 מיליון דולר בהשוואה ליצרני המזון, שפרסמו ב־2.7 ביליון דולר. הפרסום של יצרני הסיגריות התחלק כדלקמן: 9% מודעות פרסום במגזינים ו־18% בעיתונים יומיים.

### נשים מעשנות – היזהרו!!

מחקרים רפואיים מעידים שנשים הלוקחות גלולות [illegible] גורמות נזקים בלתי הפיכים לעטן. גם נשים הרות המעשנות במהלך הריונן גורמות נזק כבד לעובר, ממחקרים [illegible] עולה שתינוקות של נשים מעשנות קטנים יותר משל [illegible] מעשנות גורם היכול להיות קריטי בזמן לידת תינוק [illegible] היא חד משמעית לנזק הנגרם מעישון יש השפעה [illegible] הן על המעשן עצמו והן על סביבתו.

### איסור עישון במקומות ציבוריים

בארה"ב ובארצות רבות נוספות כולל ישראל יצא חוק האוסר עישון במקומות ציבוריים, מלונות, מסעדות, מרכולים, [illegible] תיאטראות, תחבורה ציבורית ועוד. [illegible] האוסרים על עישון במקום. גם בסקטור הפרטי [illegible] חדשים לעבודה מופיעה לעתים קרובות בטופסי הקבלה [illegible] אם המועמד מעשן, או לא.
הסטטוס של המעשנים השתנה. היום, תנודות [illegible] ולמלחמה הגלויה במעשנים נמצא המעשן במצב נחות, [illegible] הסתגלה החברה למעשנים בה הרי היום יותר [illegible] מעשנים היתר חברתי לדרוש לא לעשן בסביבתם [illegible] המעשנים עצמם חל מפנה משמעותי בהתייחסותם [illegible] דעות הגבוהות לנזקים הבריאותיים הנגרמים [illegible] מהעישון והלחץ החברתי הגובר הפחית במידה ניכרת [illegible] המעשנים.
מעשנים כבדים, אשר הסיגריה הפכה לחלק בלתי נפרד [illegible] החיים שלהם מתקשים להפסיק את העישון באופן [illegible] הגדול נזקק לתמריצים ולאמצעים חיצוניים [illegible] מהצורך האובססיבי בעישון.

### "NEW AIR" – פיתרון הרמוני להפסקת עישון

"NEW AIR" הוא הפתרון האידיאלי לחששים [illegible] התה היא הדרך הפשוטה, הנוחה, הטבעית [illegible] המתאימה לכל מעשן. ניתן לשלב את שתיית התה [illegible] מבלי למשוך תשומת לב. התה ניתן לשתייה [illegible] חלב בדיוק כמו כל תה רגיל אחר.
המחקרים מראים, שרצון חזק של המעשן [illegible] להפסקת עישון יכול להיות גורם מדרבן קריטי [illegible] בכלל.

תה "NEW AIR" הוא 100% טבעי ללא כל [illegible] "NEW AIR" מונע את הצורך בעישון [illegible] ממנו בתוך משקה יומיומי בלי שום חשש. ניתן [illegible] או חלב לפי הטעם האישי. והכי חשוב ניתן [illegible] בלי הגבלה.

**ניתן להשיג:** בבתי מרקחת, חנויות למזון טבעי, ובתי העסק המובחרים. הוראות שימוש ופרוספקט בנקודות המכירה.

תנו קפיצה יש מבצע!

# סופר-פארם

רשת חנויות ארצית לתרופות, מוצרי יופי, בריאות ונקיון

# מופע ROC בסופר-פארם!

## כל מוצרי RoC נמכרים בסופר־פארם ב־20% הנחה.

סמיר כהן (יעקבסון)

## ובנוסף הנחות על:

טמפוני O.B 40 יח' מיני/נורמל — 7.99 ש"ח

דיאודרנט מידנייט — מחיר מומלץ: 11.00 ש"ח — 8.99 ש"ח ליח'

קרם גוף מידנייט — מחיר מומלץ: 19.90 ש"ח — 15.99 ש"ח

ממחטות לחות לייף 120 יח' — 3.49 ש"ח

תחתונית 30 יח' — מחיר מומלץ: 4.39 ש"ח — 2.99 ש"ח

סט ויאדנט מי שטיפה לפה + משחת שיניים — מחיר מומלץ: 30.05 ש"ח — 24.99 ש"ח

סט–אלוורה שמפו + קונדישנר — מחיר מומלץ: 14.83 ש"ח — 9.99 ש"ח

**חנויות הסופר־פארם פתוחות עד 9 בלילה. ברב־מכר, בקניון וברמת אביב – עד 10 בלילה.**
**כל החנויות פתוחות במוצאי שבת!** (למעט באר שבע) **בתוקף עד 30.1.88**
רב־מכר, הרצליה, רמת אביב, קניון איילון, פתח־תקוה, כפר־סבא, ירושלים – נוה גרנות, גילה, באר־שבע. משרד מרכזי טל: 03-900031
מכבדים מרשמים של כל קופות החולים. מכבדים את כל כרטיסי האשראי. הרשת שומרת לעצמה את הזכות להגביל את כמות הקניה.

# סע לשלום. דלקול בפנים.

*אתה אוהב את המכונית שלך. אתה מטפח אותה, בודק, מנקה, אך אל תשכח את ה"לב". המנוע שעובד עבורך נון סטופ כל הנסיעה. המנוע שלך צריך בריאות, צריך כח, צריך שמן, תן לו דלקול 20/50. שמן בעל כושר עמידות ממושך יותר, שמן המסלק פיח וחלודה ומוריד את חום המנוע. שמן שחודר לכל פינה ומפחית את השחיקה. שמן שעבר את כל המבחנים ומומלץ ע"י יצרני הרכב.*

**דלקול 20/50 - שמן החיים של המנוע. סע לשלום!...**

דלק צלחה!

דלק

---

# אולם תצוגה חדש לנגרית כחול לבן

## נגרית כחול לבן

יצרנית רהיטי ילדים ונוער רבת המוניטין, חוגגת את פתיחת אולם התצוגה החדש המשתרע על שטח של כ־250 מ"ר.

אצלנו תוכל למצוא מגוון רחב של חדרי ילדים, חדרי שינה, מזנונים ומערכות ישיבה בהתאם ליכולתך.

**לרגל הפתיחה – שבוע מבצע**

כל הרוכש חדר ילדים יהנה מסוף שבוע זוגי בבית מלון.

•(כפוף לתנאי המבצע)

---

**לצביקה ולפיני**
**צוות נגרית כחול־לבן**
כפלו ושלשו
אתכם לאורך כל הדרך
**ארדט**
חברה לביטוח בע"מ
מיוצגת על־ידי
**גדעון גור**
סוכנות לביטוח
שד' רוטשילד 60 ת"א
טל. 6־3־03־622821

**לנגרית כחול־לבן צרור ברכות ל־3 שנות פעילות והרחבת העסק**
יעד פרזול 1984 (בע"מ) בית מרס הרצל 158, ת"א 810776־810778
ברג־פרופילים ישראל (בע"מ) ת.ד. 116 אזה"ת שדרות טל. 891342, 051־898112

**לנגרית כחול־לבן**
אתכם להמשך מוצלח.
**טורקניץ בע"מ**
פרופילים לתמונות
שלמה המלך 16 בני־ברק טל. 03־773638

**לנגרית כחול־לבן**
אתכם ביד אחת להצלחה ולשגשוג
מאחלים
**רהיטי כדורי**
רח' כורש 6 ורח' יפו 39 ירושלים
טל. 02־222797

**לנגרית כחול־לבן**
ברכות והערכה להישגכם
מטענים ומשלוחים **בראש**
רח' הירקונים 12 פ"ת טל. 03־918148

**לנגרית כחול־לבן עלו והצליחו**
שהם
סוכני לוחות הגליל יבואני ימוזוניט
רח' השוק 46 ת"א טל. 03־824766

**לנגרית כחול־לבן**
מיטב האיחולים.
**כהן את שהרבבי בע"מ**
יבוא ויצוא מוצרי פרזול
חיים ויטל 17 ת"א טל. 826529, 03־814218

**לנגרית כחול־לבן**
זר ברכות
**רהיטי שושי**
געתון 2 נהריה טל. 04־928243

**לצביקה ופיני**
אתכם לכל אורך הדרך
בהצלחה
**רפי קוט**
**וצוות דחף**

**לנגרית כחול־לבן**
עלו והצליחו
והמשך שיתוף־פעולה פורה
תעשיית רהיטים ומזרונים בע"מ ניר צבי

**לנגרית כחול־לבן**
עלו והצליחו
והמשך שיתוף־פעולה פורה
**ניסן** - תעשיות ריהוט
גדול יצרני הריהוט באיזור המרכז
ז'בוטינסקי 113, ר"ג טל. 03־7519807

**לצביקה ופיני**
לרגל התרחבותכם עלו והצליחו
מאחלים **רהיטי ציון**
ציון וגילה גזית
בית המשפט 4 אשקלון טל. 051־22045

**לנגרית כחול־לבן**
המשך תנופה ופיתוח
**רהיטי ברמן**
רח' הרצל 29 נתניה
טל. 053־22028

**לנגרית כחול־לבן**
שאו ברכות חמות
עלו והצליחו
**וילונות אסתר**
יבוא בדי וילונות וייצור ושיווק
סוקולוב 63 הרצליה טל. 052־88901

**לנגרית כחול־לבן**
מיטב הברכות להצלחתכם
**לית אפיקים**
רח' שד"ל 4 ת"א טל. 03־824178

**לנגרית כחול־לבן**
המשיכו והצליחו
**נגרית שפירא בע"מ**
שד' ההסתדרות צומת ק. אתא
טל. 04־740769

**לנגרית כחול־לבן**
עלו והצליחו
והמשך שיתוף פעולה פורה.
**נ. הוכמן בע"מ**
רח' מידן אילת טל. 059־72431

**לנגרית כחול־לבן**
ולכל הצוות!
לעלו והצליחו!
והמשך שיתוף־פעולה פורה
**יעקב קייסי**
שיווק צבעים ופוליאסטרים
רח' פיירברג 5 חולון
טל. 03־5032180

**לנגרית כחול־לבן**
המשך תנופה ופיתוח
**ספיר־ליבוביץ בע"מ**
ייצור דלתות למזנונים ומראות
רבי עקיבא 33 חולון טל. 03־801297

**לנגרית כחול־לבן**
עלו והצליחו
והמשך שיתוף־פעולה פורה
מאחלים
**סלון אירופה בע"מ**
**ורהיטי "הבית"**
**כפר־סבא**
טל. 03־916901 052־916760

**לנגרית כחול־לבן**
ברכות חמות
**סופר פראום בע"מ**
רח' יפת 62, יפו
טל. 03־827686

**לנגרית כחול־לבן**
ברכות חמות
**א.פ.ב. –**
סחר בינלאומי בע"מ
רח' תובל 7 ר"ג טל. 03־7511771

**לנגרית כחול־לבן**
עלו והצליחו
**ישרא־גלס 1986 בע"מ**
הרצל 7, 123 ת"א טל. 829193, 03־837291

**לנגרית כחול־לבן**
ברכות חמות
**רהיטי קובר**
רח' הרצל 61 ת"א טל. 03־821176

**לנגרית כחול־לבן**
זר ברכות
**קנט לי בע"מ**
התשובה לגימור עבודות נגרות
בן־עטר 26 ת"א טל. 03־824419

**לנגרית כחול־לבן**
עלו והצליחו
והמשך שיתוף־פעולה פורה
ר ה י ט י ם
**20 יצרנים, 500 מ"ר, חנות מפעל אחת**
רח' אצ"ל 35 אזה"ת החדש ראשל"צ
טל. 03־9611968

**לנגרית כחול־לבן**
שאו ברכות חמות
עלו והצליחו
**לב הרהיט**
יבוא מתוצרת הארץ
דרך חברון 4 ב"ש טל. 057־72711

**לצבי ולפיני**
ברכות להמשך הדרך
תוך שיתוף־פעולה פורה
**רוזנפלד ארז**
הנהלת חשבונות ושרותי מחשב
העלייה 64 ת"א טל. 03־825830

**לצביקה ולפיני**
עלו והצליחו
**יקום**
ת"א, רח' אילת 24
טל. 821677, 03־821710

**לנגרית כחול־לבן**
ברכות חמות
**ח.ג. סחר בינלאומי**
בית מסחר לפרזול
בניין פנורמה בן־צבי 37 ת"א
טל. 03־812164

**לנגרית כחול־לבן**
מיטב הברכות והאיחולים
**מיזרונית פייראיזן בע"מ**
ייצור ושיווק ספות נפתחות ומערכות ישיבה
המפעל: החופר 12, אזה"ת חולון טל. 03־804109

**לנגרית כחול־לבן**
עלו והצליחו
**לאור רהיטי לאור**
תעשיית רהיטים אפרים אליהו
עמק יזרעאל 16 ת"א טל. 03־839436

**לנגרית כחול־לבן**
אתכם ביד אחת להצלחה ולשגשוג
**דיוק**
תעשיות בע"מ
דרך רשל"צ נס־ציונה טל. 03־990561

**לנגרית כחול־לבן**
ברכות חמות
**רהיטי מימי באר־שבע**
הפלמ"ח 69 באר־שבע
טל. 057־78272

**לנגרית כחול־לבן**
מיטב הברכות והאיחולים
**רהיטי דוד בע"מ**
חדרי ילדים, חדרי שינה וסלונים באיכות מעולה.
שד' ההסתדרות 273 חיפה
וצ'ייקפוסט, רח' מרקוני 9 חיפה טל. 04־725506

**לנגרית כחול־לבן**
רוב נחת שגשוג ויצירה
**רהיטי מרכז המזנונים**
**שבתאי כהן ובניו**
רח' בית האשל 7 יפו טל. 03־821469

**לצביקה ולפיני**
כל הכבוד,
והמשיכו כך
**גל 77 – הפקות**
מפיקי המופע אס־פוקר־ג'וקר
עם מאיר רמז
מועדון "כליף" יפו העתיקה
טל. 812340, 03־812718

**לנגרית כחול־לבן**
מיטב הברכות והאיחולים
**פ.מ.ד. –**
מפיצים של פרזול מקצועי, ואביזרי קישוט לריהוט ולבניין
רח' ירמיהו 8 ת"א טל. 03־441461

**לנגרית כחול־לבן**
מיטב הברכות
**רהיטי אומן**
מכירה ושיווק הום איטלקי + תוצרת הארץ "כפרי"
האופים 1 אזה"ת הקלה אשדוד טל.

**לנגרית כחול־לבן**
כח לחי!
**רהיטים מרפדיה**
**טליאס**
מבחר סלונים, עבודה עצמית
רח' רזיאל 16 יפו טל. 03־828749

**צביקה ופיני**
**ובית נגרית כחול־לבן**
עלו והצליחו
שימרו על הקצב.
אופק שרותי פרסום ודפוס
טל. 03־444482

**לנגרית כחול־לבן**
עלו והצליחו
**חדר של צבי**
סוקולוב 30
רמת השרון טל.
03־490178

**לנגרית כחול־לבן**
כח לחי!
השחזות פתח תקוה
משה אהרון
שנקר 13, ק. אזה"ת
פ"ת טל. 03־9228267

---

## תודה על הברכות החמות והמחמיאות

נשמח לראות גם אותך בין הלקוחות,
הספקים והידידים שיצטרפו אלינו לפתיחה
החגיגית של אולם התצוגה במוצ"ש 16.1.88
בפ"ת, קרית אריה, רח' עמל 46, טל. 03־9227037

נגרית כחול לבן
צבע אמיתי בביתך

המדור נערך ע"י מדורי פרסום, תושיה 6 ת"א, טל' 339984 (18 קווים)

# הורוסקופ
מאת
האסטרולוג אילן פקר

**לשבוע המתחיל ב־15.1.88 והמסתיים ב־21.1.88**

**גדי (23.12–20.1)**
– נסיעות, ביקורים והתכתבויות מביאים לכם הזדמנויות חדשות לביטוי עצמי. עם זאת אתם נוטים לפזר כוחות ולהתפזר על פני הרבה נושאים ולהפסיד כתוצאה מכך הזדמנויות משמעותיות לקידום האינטרסים האישים או המקצועיים שלכם. ענייני בריאות שלכם או של בני משפחה עדיין נמצאים בסדר עדיפויות גבוה. שמירה על סודיות תחסוך לכם התמודדות קשה ומיותרת בתחום המשפחתי.

**דלי (21.1–19.2)**
– על אף הנטייה להרחיב את היקף הפעילות החברתית האכזבות מחכות בפתח. ידידות חדשה אינה עומדת במבחן ודורשת זמן נוסף להוכחות. ידידים ותיקים חוזרים לתמונה ונותנים תמיכה. בתחום הכספי מופיע שיפור משמעותי אם כי עדיין אין סימנים לתנופה חדשה. נסיעות וביקורים יאפשרו קידום אינטרסים במישור זה. לימודים או השתלמות מקצועית חוזרים ומקבלים עדיפות גבוהה.

**דגים (20.2–20.3)**
– כוכב נוגה מבקר במזלכם ומביא בעקבותיו מצב רוח רומנטי אך גם נטייה לאשליות בתחום זה. העדיפות מופנית אמנם לתחום הקריירה והחברה אך מתפתח מאבק פנימי בין הרגשות לבין המחוייבות כלפי תפקיד או כלפי מסגרת, או כלפי אלה המצפים מכם להישגים. שינויים בתחום המקצועי או הקריירה מקבלים דגש חזק. הזהרו מלהכנס לסכסוכים עם בעלי סמכות או עם הממונים עליכם.

**טלה (21.3–20.4)**
– העקשנות וההתמדה בתחום הקריירה מוכיחים את עצמם ומעניקים לכם נקודת זינוק טובה מבעבר. עם זאת אתם תשים כי הגיע הזמן לערוך שינויים בסדרי העדיפויות. נסיעות, התכתבויות, לימודים או השתלמויות מעניקים לכם יתרונות חשובים. השינויים בהשקפת עולמכם נותנים את אותותיהם ומשפיעים לטובה. קשר רומנטי סודי עלול להפוך לשערוריה ומוטב לשמור בתחום זה על פרופורציה נכונה.

**שור (21.4–20.5)**
– ענייני כספים, מיסים ורכוש מקבלים עדיפות אך גם גוררים אתכם לעימותים וסכסוכים מיותרים. העייפות הפיזית או הנפשית אינה מאפשרת לכם להנות מארועים חברתיים או מקשרים רומנטיים. זה הזמן המתאים להתארגן מחדש בתחום הכספי, המקצועי או האישי. חופשה קצרה תתאים מאד למצב רוחכם. שמירה על סודיות תקדם לכם את האינטרסים. הזמן פועל לטובתכם ואין סיבה להכנס למצבי לחץ.

**תאומים (21.5–22.6)**
– האופטימיות חוזרת בהדרגה ומאפשרת לכם להנות בחברת ידידים. שותפים לעבודה או בני זוג מצפים מכם לתת תמיכה ותשומת לב יותר מן הרגיל ולהפגין בותר חשיות את הזדהותכם עמם דווקא בעת שאתם אמורים להשקיע את רוב הזמן והכוחות בתחום הקריירה. קשר רומנטי חדש טומן בחובו מלכודת. הזהרו משערוריות. מכתב חשוב נמצא בדרך.

## מפת השמיים השבוע

השמש נמצאת עדיין במזל גדי, אך לקראת סוף השבוע היא עוברת למזל דלי. מצב זה מגביר את הנטייה למעשיות ולחיפוש פתרונות תכליתיים אך גם להתלבטויות בין שאיפות מנוגדות. כוכב חמה נמצא במזל דלי בהיבט שלילי לכוכב פלוטו (בעקרב) אך בהיבט חיובי לכוכב המאדים (בקשת). תחת השפעה מסוג זה החשיבה היצירתית מקבלת תנופה ותאוצה חזקה במיוחד, אך במקביל קיימת נטייה להכנס למלכודת בלתי צפוייה כתוצאה מחוסר טקט או אי שמירה על דיסקרטיות.

כוכב נוגה נכנס היום למזל דגים שלילי ובמהלך השבוע מקרין היבט שלילי כלפי כוכב המאדים והיבט חיובי כלפי הכוכבים נפטון (בגדי) ופלוטו (בעקרב). במצב זה הנטייה היא לפתח פעילות יצירתית וגוברת יכולת הביטוי הרגשי. מאידך, שיתוף הפעולה מצדנו אינו עומד כראוי במבחן המציאות ועל כן צפויים זעזועים בתחום זה.

צמידות הכוכבים שבתאי ואורנוס (בקשת) נמצאת בהיבט חיובי לכוכב צדק (בטלה) אך בהיבט שלילי מאוד לראש ולזנב הדרקון (נקודות חיתוך המסלולים של הירח וכדור הארץ הנמצאות כיום על ציר המזלות דגים־בתולה). היבטים אלו יוצרים כורח חדש ומציאות חדשה סביבנו ובכל שנקדים לשנות השקפת עולם או נקודת מוצא כלפי המציאות, כן ניטיב להפוך את מצבנו לנקודת זינוק חיובית לקראת הגשמת הייעוד האישי.

הירח פותח את השבוע כשהוא במזל עקרב (בגבול קשת). הפולמוס הציבורי הופך לאלים מאוד. עובדות חדשות נחשפות וגוררות שערוריות. הירח סוגר את השבוע כשהוא במזל דלי ובצמידות לכוכב חמה (ארגוני עובדים או גופים פוליטיים חושפים שרירים ויוצאים למאבקים ולהתמודדות, הן בתחום הזכויות והן בתחום האידיאולוגיה).

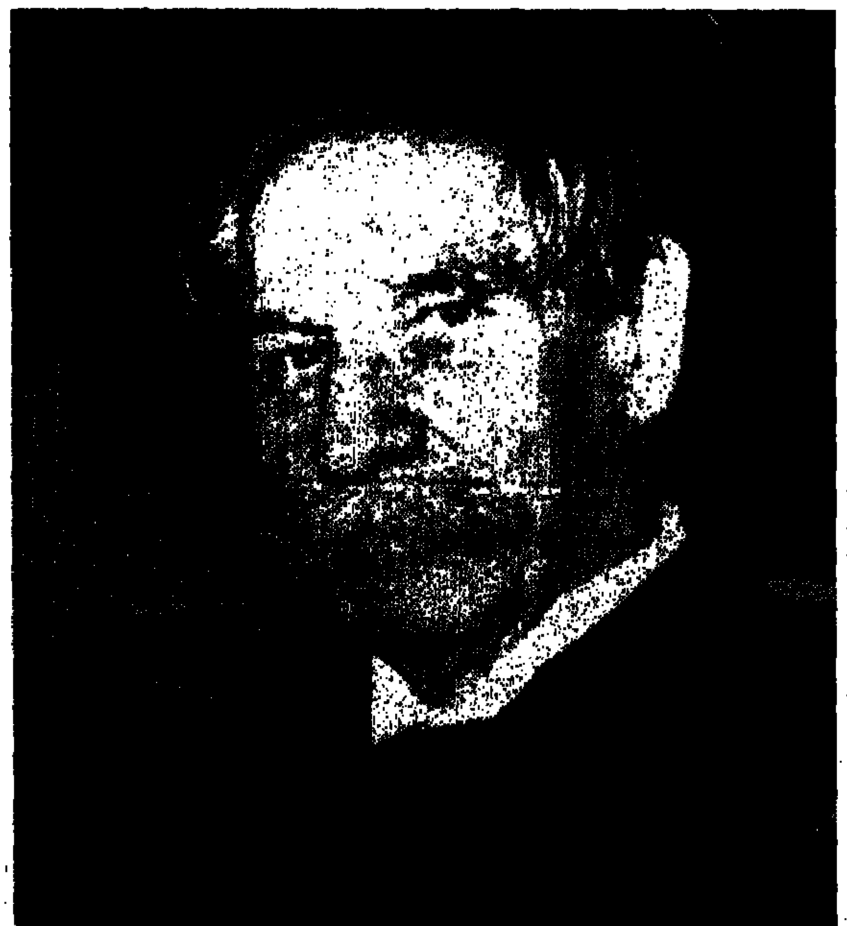

## בן מזל החודש

אלברט שויצר (1875 – 1965), יליד מזל גדי, רופא, תיאולוג, פילוסוף, מוסיקאי. בעל פרס נובל לשלום (בשנת 1952). זכה להגשים את עצמו בכל השטחים שבהם עסק. חיבר ספרים בתחום הפילוסופיה, התיאולוגיה והמוסיקה, ניגן בעוגב, ועסק ברפואה.

בשנת 1910 הפליג לאפריקה והקים בגאבון, בית חולים ומושבה לנגועים בצרעת. תחזוקת בית החולים והמושבה במשך כחמישים שנה, התאפשרה בעזרת תרומות אותן אסף מכל העולם. בכך הגשים הלכה למעשה את תורתו בדבר כיבוד האדם והיחס הראוי אליו.

במפת לידתו השמיימית של אלברט שווייצר, השמש וכוכב חמה נמצאים בצמידות במזל גדי בהיבט קשה ושלילי לצמידות הירח וכוכב נפטון (בבתולה). מצב זה מציג את השילוב בין התכונות המנוגדות הטבועות במזל גדי (יסוד האדמה) ובמזל טלה (יסוד האש). זו אישיות זוגמת חלוקות סיבכאים אך המתמשכת באופן מתמיד את הדרך התכליתית והמעשית להגשת האידיאל המנחה אותה.

## ילידי השבוע

בחוזם על השלישון האחרון של מזל גדי ונשלטים על ידי הכוכבים שבתאי וכוכב חמה. הם בולטים ביכולת הארגונית בעקשנות והדבקות במטרה, אך גם בכושר הביטוי, בריכוז המחשבה ובכושר היצירה. כושר השיפוט שלהם בולט וכן היכולת להעריך מצבים בדרך מפוכחת. עבודה בתחום הציבורי או החברתי מתאימה להם במיוחד אך זוגיות וגופים בחייהם תקופות קשות אך גם מצליחים לחלץ מהן ולהגשים את עצמם.

**סרטן (23.6–23.7)**
– ענייני בריאות שלכם או של בני משפחה דורשים מכם את מלוא תשומת הלב. טיפול או גישה בלתי שגרתית עשויים לקדם ולשפר את המצב בתחום זה. שותפויות עסקיות או קשרים רגשיים מקבלים משמעות רצינית יותר. בתחום העבודה והקריירה, למרות ההישגים, אתם מוכנים לשינויים. העומס בנושא זה גדול מן הרגיל ואתם כורעים תחת הלחץ ללא יכולת להתחמק מאחריות.

**אריה (24.7–23.8)**
– מצב הרוח משתפר והרגשות הרומנטיים סוערים מאוד. זה הזמן לצאת לחופשה או לבילויים ובידור. עם זאת, בענייני עבודה טרם מצאתם את הנוסחא הנכונה המאפשרת פעילות עצמאית ויותר יעילה. דאגות לצעירים במשפחה עדיין נוזלות מכם כוחות רבים. בתחום הפיננסי, על אף שיפור מסויים, עליכם להזהר מהוצאות גדולות מן הרגיל. זה הזמן להתפנות לפעילות ספורטיבית, לשינויים בתזונה ולביקורת רפואית.

**בתולה (24.8–22.9)**
– הרגשות הרומנטיים עולים לשיא חדש אך גם טומנים בחובם משבר על רקע של ניגודי השקפה. ענייני הבית והמשפחה מקבלים גם הם עדיפות. זה הזמן לשנות סגנון מגורים, לרכוש אביזרים או ריהוט, לשפץ את הבית או לרכוש מכונית. העייפות הפיזית ממנה אתם סובלים לאחרונה דורשת התייחסות רצינית. חופשה קצרה תועיל מאד במקרה זה. הפופולריות שלכם נמצאת בעלייה.

**מאזניים (23.9–23.10)**
– נסיעות, התכתבויות וביקורים גוזלים חלק גדול מזמנכם. עם זאת, ענייני הבית והמשפחה נמצאים בעדיפות. מתחים עם בני זוג או שותפים מעמידים אתכם בפני הצורך לארגן מחדש את היחסים בתחום זה. הזהרו שלא להסחף לסכסוכים מיותרים עם קרובי משפחה או עם שכנים. קשר רגשי במקום העבודה טומן בחובו מלכודת. ביקור של ידידים מרוחקים מפתיע אתכם לטובה.

**עקרב (24.10–22.11)**
– ענייני כספים מקבלים דגש בימים אלה. ההוצאות גבוהות מן הרגיל וההכנסות מעיקים. עם זאת קיים סיכוי רב להגדלת ההכנסות או לעליית ברווחים. אתם שוקלים אפשרות לקחת פסק זמן ולצאת לחופשה או לנסיעה ארוכה אך הצורך לטפל בענייני עבודה וקריירה מעמיד שיקול זה בסימן שאלה. בתחום הבריאות חל שיפור משמעותי. הרגשות הרומנטיים חוזרים ומתחזקים אך עדיין בלתי יציבים.

**קשת (23.11–21.12)**
– על אף קשיים בתחום הכספי והדאגות סביב נושא זה, אתם חוזרים אל עצמכם. מצב הרוח משתפר. הכוונות הנפשיים והמוזיים חוזרים ואתם חשים רצון לפעול, ליזום ולשלוט מחדש בעניינים. הרגשות הרומנטיים חזקים במיוחד אך גם הרגשות נבוכות במקביל. ענייני הבית והמשפחה דורשים מכם תשומת לב מוגברת. הזהרו ממכשירים חדים, מתאונות נפילות או מנטייה להסתבך בסכסוכים בלתי רצויים עם קרובים או ידידים.


# יש לך מטבח לפסח. חג שמח. "גלקס".

**5 שנות אחריות**
**6 תשלומים**
**ערבות הקיבוץ לכל דורש**

### מה נשתנה הפסח הזה מכל השנים.
מטבח של "גלקס".
לחוש לראשונה את משמעות המילה – דרור במטבח. לראות את המסובים מתרווחים ואת בני הבית מאושר מתרחבים.
אם תזדרזי זה אפשרי. הכנסי עוד היום (בסוף ינואר יהיה כבר מאוחר) לאחת מסוכנויות "גלקס", סיירי באולמות התצוגה המרהיבים ותיווכחי שמטבחי "גלקס" הם לא רק יפהפיים.

### "גלקס"-מטבחים מקיבוץ מפלסים.
מפעל מודרני, מיכשור חדיש, טכנולוגיה מתקדמת וצוותים מיומנים – "גלקס".
ביצועים קפדניים, גימורים מושלמים, מעצבים מקצועיים ותיכנון "מהסרטים" – "גלקס".
מטבחים שיש להם כתובת ו"אבא" טוב. מטבחים לכל החיים עם יופי ואופי – "גלקס".

### מתנה על כל קניה.
כל הקונה מטבח בתקופת המבצע תקבל גם "סט" סכו"ם מרהיב + ששת מתנות מפעלי "מכסף" מקיבוץ ניר עם.
עתה על בטוח את מוכנה לסעודה. מטבח יפהפה, כלים נאים, החבר'ה רעבים ואת ב"עננים". אז מה נשתנה? "גלקס". בתאבון.

**המבצע עד סוף ינואר.**

# ◈ גלקס-מפלסים•מטבחים מן הקיבוץ

המפעל וחנות המפעל: קבוץ מפלסים ד.נ. חוף אשקלון טל. 051-804203/4
סוכנויות: ת"א – בוגרשוב 31 טל. 03-296170, ירושלים – שלומציון המלכה 18 טל. 02-221455,
הרצליה – אחד העם 21 (עננ) טל. 052-540019, רעננה – אזור התעשיה (רינו חיא) רח' החרושת 8 (...) טל. 052-911884

# אומרים ישנה ארץ

בשביל המטיילים

## מסלול טיול

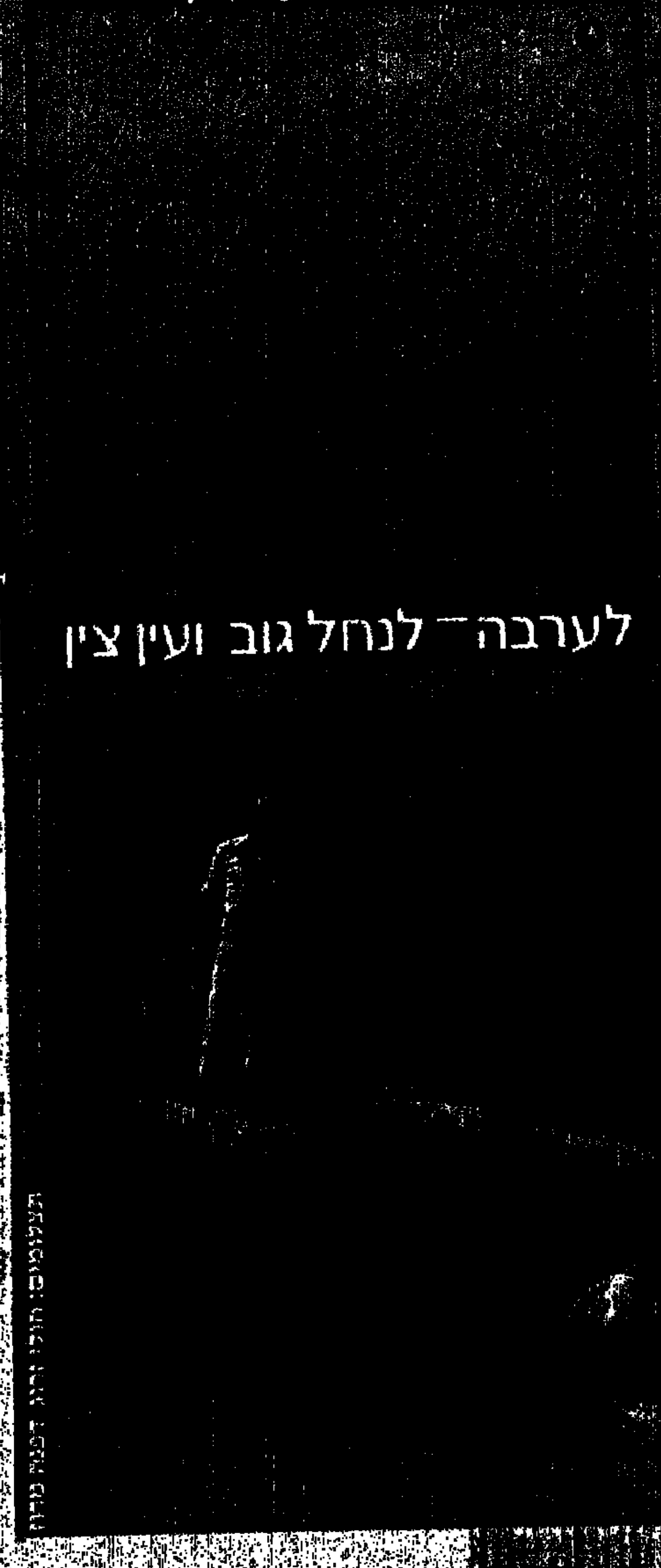

לערבה — לנחל גוב ועין צין

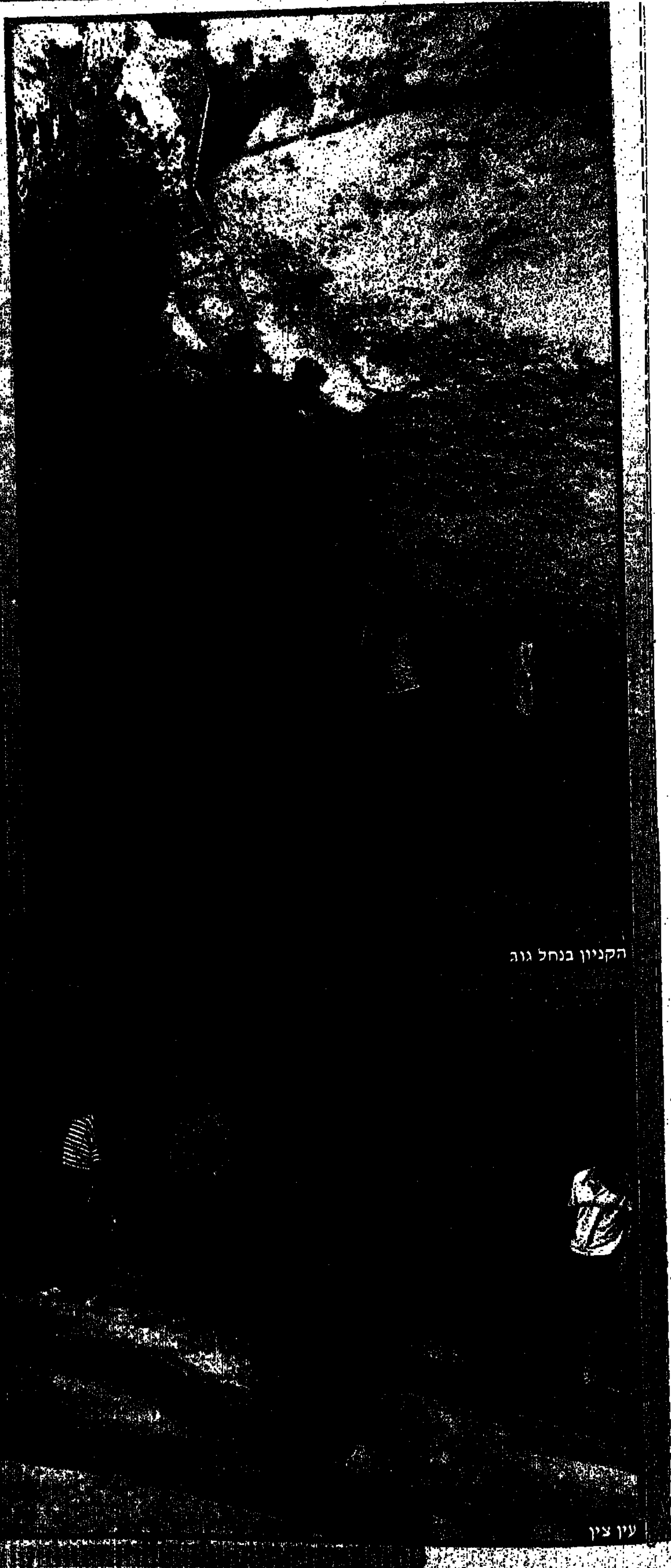

הקניון בנחל גוב

עין צין


# מ ב צ ע

## 5 כרטיסי טיסה לטיוואן

יחולקו בין אלה שישלחו 4 קופסאות (אפשרי רק הצד הקדמי) שיציינו את משקלם לפני השימוש בתה ולאחר מכן. את הנייל יש לשלוח לת.ד. 11260 תל-אביב עד לתאריך 25.2.88

**בחירת הנוסעים תתקיים בתאריך - 5.3.88**

# BAILIN

## הסוד הסיני להרזיה

היצרן: 1. SHYE SHING TEACO LTD. (TAIPEI) TAIWAN
2. BAILIN TEACO LTD. (TAIPEI) TAIWAN

היבואן: R.E.V BROS INTERNATIONAL TRADERSCO LTD.

# נחל גוב

ניסע דרך צומת הערבה ועיר אובות אל מעלה עקרבים, וליד אנדרטת חיל ההנדסה שבראשו, נעצור.

## המסלול

מעלה עקרבים נפרץ בשנת 1927 על־ידי הבריטים, לצורך דרך העפר שחיברה את כורנוב (ממשית) עם עין חוסוב (היום עיר אובות). אורך המעלה 3.6 ק"מ, והוא יורד ב־36 פיתולים חדים, כשהפרש הגבהים בין ראשו למרגלותיו 340 מ'.

במארס 1949 ירד כאן כוח של חטיבת גולני, בדרכו לכיבוש אילת, ב„מבצע עובדה". גם אחרי כן, במשך שנים, עברה במעלה הזה הדרך היחידה מאילת לצפון הארץ.

בשנת 1954 אירע כאן פיגוע מחריד, כאשר מחבלים תקפו אוטובוס מלא אנשים, שנסעו לחגיגות במלאת חמש שנים לכיבוש אילת, וכמעט כולם נהרגו. אחרי מיבצע סיני נסלל כביש נוח יותר, שעבר ליד מצפה רמון, וירד לערבה במעלה העצמאות. בעקבות זאת פחת מאוד השימוש במעלה עקרבים וכיום הוא משמש בעיקר לטיולים.

מהאנדרטה שבראש מעלה עקרבים נשקפים היטב ביקעת צין, מפעל הפוספטים, הערבה והרי אדום.

ביקעת צין מפרידה בין רכס חצרה לרכס מחמל, המתרומם בהדרגה לדרום־דרום־מערב. לאורך הביקעה זורם נחל צין, בדרכו לים המלח.

בתוך אפיק נחל צין, מדרום לנו, נראים מכאן שני כתמים ירוקים. אלה הם עין צין ועין עקרבים, שני מעיינות מלוחים למחצה, המוקפים צמחיית מלחה סבוכה. הלאה דרומה ומזרחה מביקעת צין נראים מכאן ביתרונות חוואר הלשון הלבנים. דרומה להם נראים בית־ספר שדה חצבה, מושב חצבה, עיר אובות, עין חצבה, ועידן. בימים של ראות טובה נראה מכאן יפה רכס הרי אדום. הרכב שבו באנו לכאן ימשיך ריק במורד המעלה, וימתין לנו ליד השלט נחל גוב. אנחנו נפתח בינתיים בטיולנו הרגלי. בתחילה נלך בחזרה בדרך שהגענו בה. לאחר כ־100 מ' ניפנה שמאלה, בשביל מסומן ירוק, הנמשך לאורך ערוץ קטן, לנחל גוב.

דרכנו עוברת על במת רכס חצרה. הערוצים כאן קטנים והמידרונות מכוסים בצפיפות אבנים בגדלים שונים – רובן גיר ודולומיט ומיעוטן אבני צור, הניכרות בציבען הכהה.

השביל עוקף משמאל שני מפלים קטנים, וממשיך בערוץ, ההולך ומתרחב. כמה מאות מטרים לאחר שני המפלים הקטנים, נקטע הנחל במפל גדול, היוצר נוף מרשים.

קיר המפל הוא בצורת פרסה, ומלבד הערוץ שבו באנו נופלים בו עוד שני ערוצים. בתחתית המפלים נערמים בערבוביה גושי סלע ענקיים, שנפלו מהמצוק.

במפל מקנן בקביעות בז מצוי, וסנוניות־מדבר ויוני־סלע מעופפות כאן כמעט תמיד, בין המצוקים.

היישר ממול, על אחת הגבעות שבקו האופק בולט מיבנה ריבועי קטן. זהו מצד צפיר. הוא ניבנה ע"י הרומאים על דרך השיירות הקדומה, שבאה מערב, דרך פטרה, ועברה בערבה ובמעלה עקרבים הרומאי לממשית. מצד זה הוא אחד מרשת של מצדים קטנים, ששמרו על הדרך וקיימו קשר־עין ביניהם.

נמשיך ימינה, בשביל המסומן, ונעבור לאורך המצוק כ־150 מטר. שביל מסומן בשחור מסתעף מכאן לעבר מצד צפיר, אך אנו נמשיך בשביל הירוק שבו באנו, ונרד למטה על דרדרת גדולה של אבנים וגושי סלע.

זהירות: אומנם השביל מסומן, אך יש לרדת בו לאט, ולהיעזר לעיתים בידיים.

למרגלות המידרון אפשר למצוא מאובנים במיסלע הצהבהב. בעיקר נמצא כאן אקסוגירה, וגם מעט מסרקיות ובעלי חיים ימיים אחרים, שחיו בים תטיס, שכיסה את האיזור הזה לפני 90־100 מיליון שנה. כן אפשר למצוא כאן „תפוחי אליהו" – כדורי אבן שבליבם גבישים של קוורץ.

שימו לב: גם המאובנים וגם ה„תפוחים" הם ערך טבע מוגן ואין לקחתם מהמקום.

נרד עם הנחל על המידרון התלול של רכס חצרה. מכאן ואילך מתחתר הנחל עמוקות בין מידרונות, והופך לקניון. מיד לאחר שנעזוב את איזור המפלים, נגיע למעוק – נקיק צר מאוד, חתור בסלע קשה. במעוק מצויות מכתשות קטנות, שנוצרו משחיקת חלוקי נחל וגושי סלע המתערבלים בעת השיטפון. ייתכן שהמעוק הוא תוצאה של התחברות כמה מכתשות עמוקות כאלה.

לקראת החלק התחתון של הנחל, בו סוגרים קירות הקניון על האפיק, נגיע שוב אל מעוק צר ויפה. אורך המעוק כ־250 מטר, ופזורות בו מכתשות גדולות. כמה מהמכתשות הללו עמוקות מאוד, ואי אפשר לעבור בהן ללא עזרת סולמות וחבלים, שהותקנו כאן על־ידי בי"ס שדה חצבה.

כמה מהמכתשות מלאות מים, ואפשר לעבור אותן רק בשחיה. זהו קטע מומלץ, אבל אפשר גם לעקוף את המעוק בשביל צר, העולה שמאלה ממש לפני תחילת המעוק, ויורד בחזרה לנחל כחצי ק"מ לאחר מכן.

לאחר היציאה מהקניון מתמתן המורד והאפיק מתרחב. כאן נעבור על־פני עצי שיזף, שיטה סלילנית, שיטה סוככנית – כל אלה הם צומח סודני (טרופי), שחדר לאזורנו.

עוד מעט נעלה שמאלה, בשביל מסומן היוצא מהנחל (השביל אינו בולט בשטח ויש להשגיח שלא להחמיץ אותו). בשביל זה נגיע במהרה לכביש, בתחתית מעלה העקרבים, שם מחכה לנו הרכב. אפשר גם להמשיך את המסלול הרגיל ולבקר בעין צין ובעין עקרבים (ראה מסגרת).

□ אריק דביר

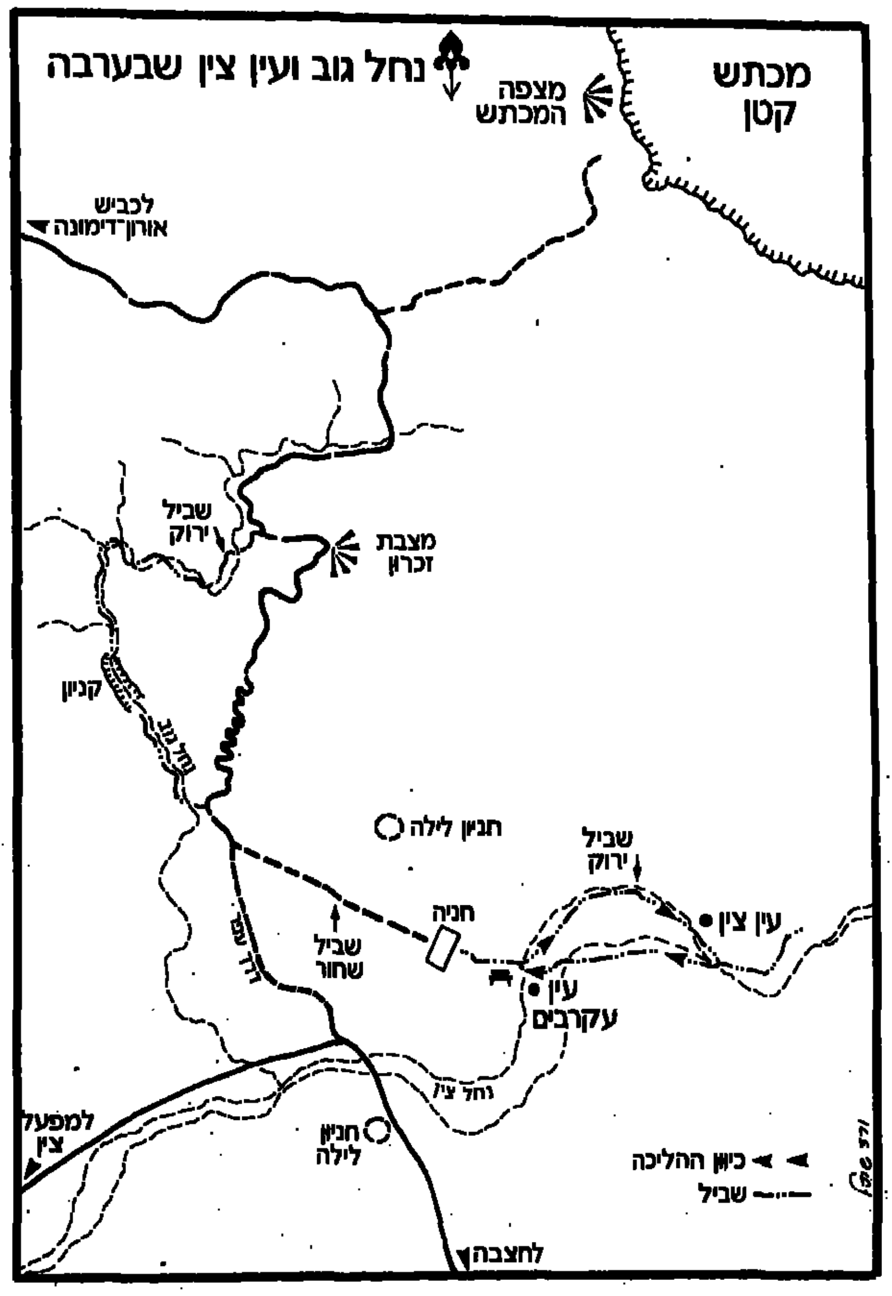


נוף תצפית מראש מעלה עקרבים. קנ"מ 1:250,000.

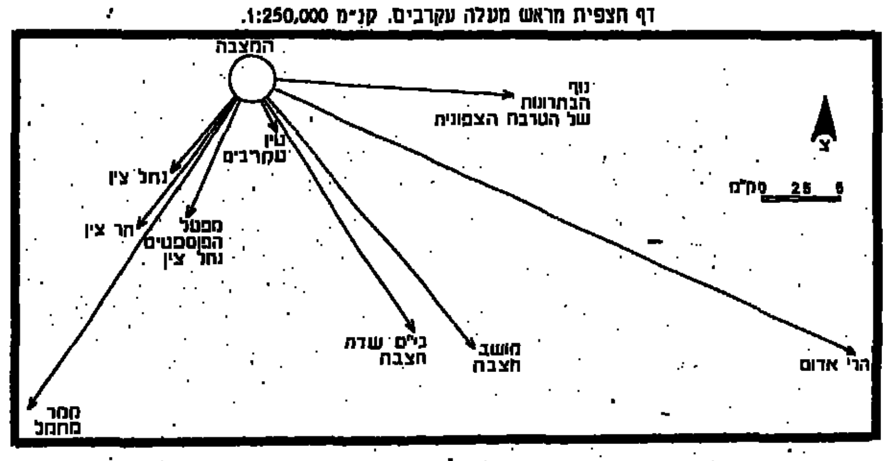

מנוחה בצל חורשת הדקלים

צילום: עודד מרוז

### שמורת עין צין

ריכוז מעיינות בנחל צין הופכים חלקים ניכרים ממנו לנאת מדבר מרהיבה בצבעה הירוק. למרגלות מעלה עקרבים נובעים בנחל שני מעיינות: עין עקרבים ועין צין.

אפשר להגיע אל המעיינות הללו בהליכה מהכביש שלמרגלות מעלה עקרבים. השביל המסומן בירוק מסתעף כאן מהכביש. נרד בו לאורך האפיק ונגיע אל חורש סבוך של אשלים וינבוט. זהו עין־עקרבים. מי המעיין מלוחים, ובגלל ההתאדות המהירה כאן מצטברים המלחים בקרקע – ונוצרים אדמות מלחה.

נמשיך ללכת לאורך הגדה הצפונית של האפיק, בשביל המסומן בירוק, לחורשת דקלים סבוכה, המעניקה צל של ממש. זוהי אחת מהחורשות התמרים הטבעיות הגדולות בארץ, וקשה להאמין שהיא נמצאת בלב הערבה הצחיחה.

נצא מהחורשה מזרחה ונגיע לבריכת המים של עין צין, באפיק הנחל. זהו מעיין שיכבה, הקשור, כנראה, עם בריכות האידוי של מפעלי הפוספטים הסמוכים.

אסור לשתות ממי המעיין הזה, אך מותר לרחוץ בו.

במידרון הדרומי של האפיק נחזור לאורך הנחל עד הרכב הממתין לנו.

### מודיעין טבע

מרכז המידע למטייל, של החברה להגנת הטבע, פועל בימים ג', ה', ו', בין השעות 9 – 12 לפנה"צ. המרכז נמצא ברחוב השפלה 3 תל־אביב, טלפון 03־375222.

הטיול בשבוע הבא: למבוא ביתר בהרי יהודה.


ידיעות אחרונות
החברה להגנת הטבע
עורכת: דפנה מרוז

התריס אינו דוהה, קל לניקוי ושומר על מראה חדש לאורך זמן.

# תריס הפלדה עם הסורגים הסמויים

לרשותך "סקוריט" - למטרות מיגון עם סורגים בכל שלב.

זהו סורג לכל דבר, המאושר ע"י משטרת ישראל ואגוד חברות הבטוח.

# השגחה של מכון התקנים

"סקוריט" הוא תריס הפלדה היחיד בעל סימן השגחה של מכון התקנים. אתה בונה דירה או בית? התריס הישן שלך התעייף? אתה חושש מפריצה?

**תריסול -**
28 שנות אמינות ומוניטין.

**המפעל:** אזור התעשיה נוה מגן, רמת-השרון ☎ 03-477151

**סוכנים מורשים:**
**תל-אביב:** אלום שרביט – רחוב יהודה הלוי 53 ☎ 03-611063
**רמת-גן:** מרכז התריסים – רחוב ז'בוטינסקי 131 ☎ 03-7510222
**פתח-תקוה:** אזור התעשיה – ☎ 03-9224461
**ירושלים:** אלום תריס – רח' הרב קוק 8 ☎ 02-233072
**חיפה:** תריסול – רח' מיכאל 7 ☎ 04-664320

## התריס מפלדה מגולוונת
# סקוריט
עם הסורגים הסמויים
# תריסול

אנשי אלומיניום מקומכם אתנו



# תעודת בגרות כבר אינה מספיקה. צריך בגרות טובה עם ציונים גבוהים.

לא כל התלמידים בביה"ס "אביב" באים כדי להשיג בגרות אקסטרנית. חלקם באים ל"אביב" להשלים בחינות במקצועות חסרים. רבים באים במטרה לשפר את ציוני התיכון שלהם. גם תלמידי שמיניות לומדים ב"אביב" כהכנה לבחינות האינטרניות. "יש בתי ספר אקסטרניים שמלמדים אותך לעבור בגרות. ב"אביב" מלמדים אותך להצליח בבגרות. בגלל זה אנחנו כאן", אומרים תלמידי ביה"ס "אביב".

במקומות העבודה הטובים במשק ובמוסדות להשכלה גבוהה, סתם תעודת "בגרות" אינה מספקת תמיד. הדרישה היא לרמת ציונים גבוהה. לתעודת בגרות טובה. היום הדרישה מבתי הספר האקסטרניים היא לרמת הוראה גבוהה והכנה מדוקדקת לבחינות הבגרות. התלמידים רוצים ציונים טובים ומוכנים גם לעבוד קשה בשיעורים.

המכללה למינהל

בית הספר "אביב" הוקם ע"י הגימנסיה העברית "הרצליה" וע"י המכללה למינהל. יוקרתם של שני המוסדות

המעולה איפשרו הקמה של בית ספר ברמה גבוהה ביותר, המעניק לתלמידיו ידע מבוסס. במשך שנות קיומו, סיימו את "אביב" בהצלחה מרשימה הרוב המכריע של התלמידים שלמדו בו.

**צוות מעולה, כיתות קטנות, יעוץ אישי**

ב"אביב" מקפידים על כך ששעות הלימוד יהיו אפקטיביות (במילים אחרות - תמורה מלאה לכסף). מול התלמידים עומד צוות מורים, מן הטובים במורי התיכון בישראל. הלימודים מתקיימים בכיתות המרווחות של בנין הגמנסיה "הרצליה" כשאת

**הגמנסיה העברית "הרצליה" גאה**

תוכנית הלימודים נבחנה בהקפדה רבה ע"י צוות מומחים, בראשותו של ד"ר כרמי יוגב (יו"ר "אביב" ומנהל הגמנסיה "הרצליה").
אחד מן החידושים החשובים ביותר שהנהיג ביה"ס "אביב" הוא ענין הייעוץ הניתן ללא תשלום ע"י מנהל ביה"ס אישית לכל נרשם. הייעוץ מסייע לתלמיד בתכנון מקצועות הלימוד ומערכת הלימודים, כך שהתלמיד יוכל להפיק את המיטב מן הלימודים.
מקבלי פרוחה ב"אביב" שיטת מעקב הישגים המאפשרת להעניק לכל תלמיד יחס אישי וטיפול

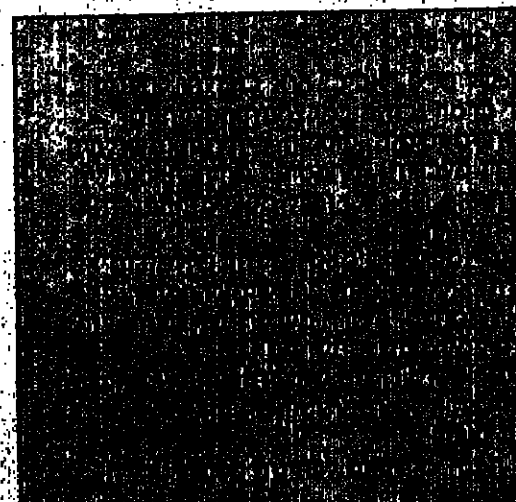

# אביב
מוסד להשכלה בלימודי ערב
מיסודן של הגמנסיה העברית "הרצליה" והמכללה למינהל


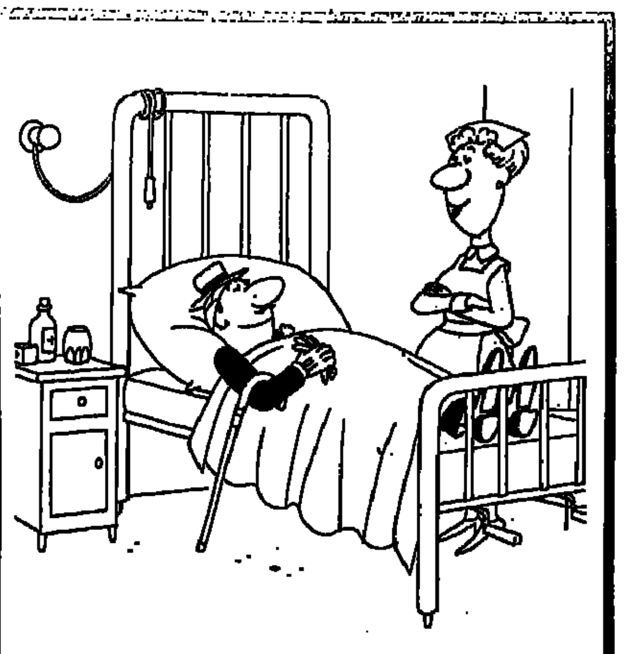

"שמעתי שאה משתחרר היום..."

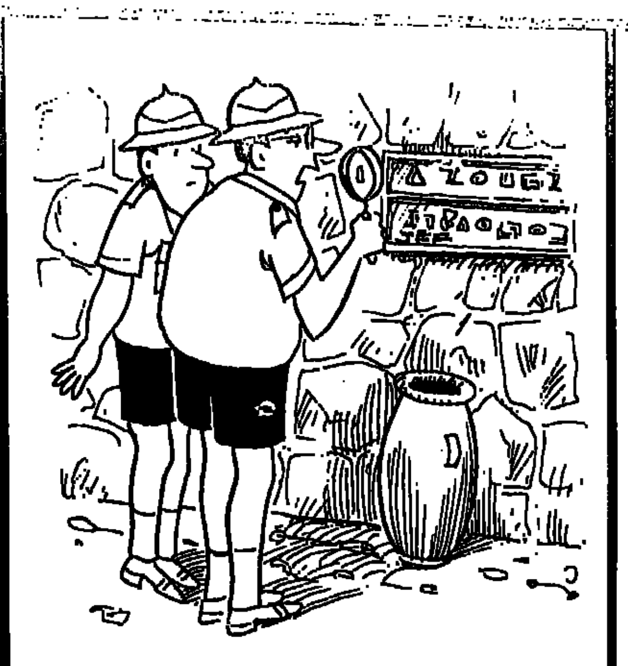

"כתוב פה: נא לא לעשן..."

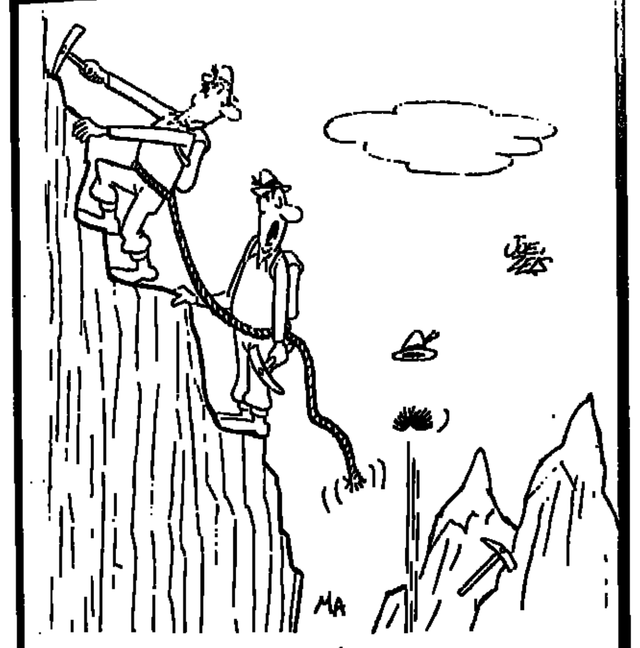

"לא ידעתי שלברון היתה פאה..."

"שמיל, תיקנת שם את הברז הדולף?"

"מה אני עושה? חושב, ודווקא בענייני עבודה!"

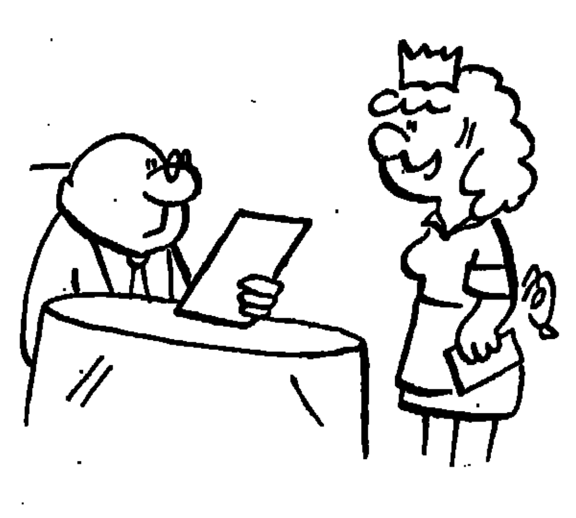

"הדיאטה המיוחדת? רק תשאיר לי את הטיפ ולך..."


# מיצעד הרהיטים השנתי

## עסקת השנה
לרגל החלפת התצוגה
**הנחה 25%**
על התצוגה היוצאת

## 38 תשלומים חדשים
לראשונה בישראל שיטת שיווק מהפכנית
בא.א רהיטים את תנאי התשלום
אתה קובע את תשלומים
38,25,19,13 ללא צורך בכרטיסי אשראי
התשלומים צמודים למדד

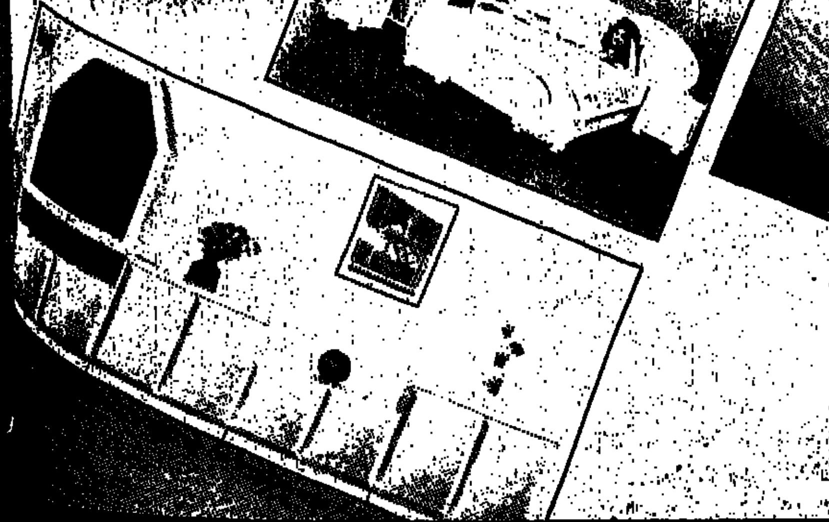

**א.א רהיטים**
מערכות ישיבה מעור ובד, מזנונים, חדרי שינה, פינות אוכל, חדרי ילדים ונוער.

**פתוח בשבתות**
מ-10.00 בבוקר עד 22.00
במשך השבוע 9.00-20.00

רח' אצ"ל 35, אזור התעשיה החדש ראשל"צ, טל. 03-9611966 מול מפעלי גלי

# להצליח בבגרות

**בחירת בית־ספר היא החלטה חשובה ביותר. לפני שאתה מחליט - שאל את חבריך. למד מנסיונם של אחרים!**

**נמשכת ההרשמה לכיתות בוקר וערב למועד יוני 1988 לכל מקצועות הבגרות**

**כולל מתמטיקה 5 יח' ★ פיזיקה 5 יח' כולל מעבדה ★ כימיה ★ ביולוגיה ★ אומנות ★ בחינות פסיכומטריות.**

**פתיחת כיתות לפיזיקה מורחבת (כולל מעבדה): 7.2.88**

באולפן לבגרות: 1. 80% מהתלמידים עברו בהצלחה את בחינת הבגרות במתמטיקה במועד יוני 1986. 27% קבלו ציונים 9 ו־10. 2. לימוד עד להצלחה בבחינה או החזר שכר לימוד במקרה של כשלון שני; 3. שעורי עזר לתלמידים מתקשים ללא תשלום נוסף. 4. בסקרי דעת קהל של חברת קלע בשנת 1986 ובשנת 1987 ברציפות, נבחר האולפן לבגרות כביה"ס האקסטרני הטוב ביותר בישראל. 5. לכן, זהו ביה"ס האקסטרני למבוגרים הגדול ביותר בישראל אך בעל הכיתות הקטנות ביותר.

**25% הנחה לנרשמים השבוע**

**ראיון בלעדי עם מנהל האולפן לבגרות, בי"ס ערב לבגרות הגדול ביותר בישראל, אינג' א. לחמן (מחבר הספרים).**

## הפתרון הגואל

מורה מקסים, מקסים, אוירה נהדרת בשעורים וממש כיף ללמוד ביחד. זוהי תגובתה של תלמידה אחת מיני רבות הממליצות בחום על הלימודים באולפן לבגרות המשמש כבי"ס בוקר וערך לאקסטרנים.

שאלנו את מר לחמן: האמנם נמצא הפתרון הגואל לתלמידים המעונינים להשיג תעודת בגרות?

ג. ד.:
"מ 3 בחיכון ל־10 באולפן לבגרות במתמטיקה 3 יחידות".

אליהו חבזה:
"מ־6 בתיכון ל־10 באולפן לבגרות בפיזיקה 5 יחידות".

## הצלחה מדהימה

תשובתו: האולפן לבגרות שנוסד בשנת 1979 הציב לעצמו מטרה לא רק ללמד את כל מקצועות הבגרות, אלא אף להביא את התלמידים לאהוב מקצועות אלה ולהנות מן הלימודים.

האם הצלחתם במשימתכם?
תשובה: בסקר שערכנו בקרב בוגרי האולפן לבגרות, שניגשו לבחינות במתמטיקה במועד יוני 1986 התקבלו התוצאות הבאות:

80% עברו את הבחינה בהצלחה (ציון 6 או יותר). 27% קיבלו ציון 9 או 10. ציון ממוצע: 7.4.
שאלה: ומה בדבר המטרה השניה, אהבת המקצוע? תשובה: ראה את תגובות הבוגרים (מקצתן ניתן בעמוד זה).

**האולפן לבגרות**
בהנהלת ההנדס **א. לחמן**

תל־אביב: דרך חיפה 81
(בנין חיכון חדש חדר 7)
טל': 5461106; 03־5460618
ירושלים: רח' המלך ג'ורג' 16
טל': 222375, 02־222340.
חיפה: רח' יל"ג 3,
בית ליגת נשים
טל': 667411, 04־641040.
באר־שבע: רח' העצמאות 40,
טל': 71690, 057־73146.
מיזוג אויר מלא בכיתות.
ראש־העין: טל. 03־9369459.

**בפיקוח משרד החינוך והתרבות.**

אורנית



# עבור בצהוב
## את הבחינה הפסיכומטרית

- קורס HIGH Q הינו הקורס ברמה הגבוהה ביותר מסוגו בישראל (למעלה מ־90 שעות).
- נמשכת ההרשמה למועד מרץ. הקורס הראשון יפתח ב־20.1.88.
- מהדורה חדשה מעודכנת לשנת 88' של הספר הצהוב כולל הפרק החדש של תרשימי זרימה - עכשיו בחנויות.

הנחה לחיילים

# HIGH Q
## הכנה לבחינה הפסיכומטרית

רח' טרומפלדור 30 תל־אביב טלפון: 204990, 03-285288.



המכון לשפה **הספרדית** הגדול בלימוד ספרדית בארץ

רמות • קורס אינטנסיבי • קורס לשפה שוטפת • קסטות ללימוד
הקורס למתחילים מאפשר לדבר תוך 4 חודשים



הנהג, תן טרמפ לחייל



| יחסי ציבור | תעופה | קונגרסים | ירידים | מכירות |
|---|---|---|---|---|

**מכון מיל"ה — בית־הספר לדיילות**
**פותח במלון דן ת"א ובמלון דן כרמל חיפה, 2 קורסים ל:**

# דַיָלוּת
דַיָלִים — דַיָלוֹת

*מסיימי הקורס המוכשרים יומלצו לתעסוקה*
*3 כרטיסי טיסה לאירופה למצטיינים בלימודים!!!*

*הרשמה: תל אביב: מלון דן, הירקון 99 בכל יום בשעות: 18.00 - 19.30*
*חיפה: מלון דן כרמל, הנשיא 87 בכל יום בשעות: 18.00 - 19.30*
*פתח־תקוה: בית מליה, בר־כוכבא 63 בכל יום בשעות 9.00 - 16.00*
*תעודות גמר תוענקנה למסיימים. פרטים: טל': 903215, 900683 - 03*



**מכון שי הצלחה** נפתחים קורסי בוקר וערב:

**הכנה לבחינות פסיכומטריות**
★ חומר מקור ועדכני ביותר ★ פגישת מבוא חינם

**הנהלת חשבונות**
סוגים 1+2, 3 ★ הנה"ח ממוחשבת ★ קורס חשב שכר חינם

**אנגלית הכנה לאוניברסיטה**

**יועצי מס | כתבנות | תמלילנות**

• ת"א: בן־יהודה 226, 09.00־12.00, 16.00־19.00, טל' 03־5462804
• חיפה: מנחם 8, 09.00־13.00, 16:00־19.00, טל: 04־640949

**למד בהתכתבות**
★ הנה"ח 1+2
★ הכנה לבחינות פסיכומטריות
★ גרפולוגיה
★ אנגלית הכנה לאוניברסיטה
★ גרפיקה

לכבוד מכון שי - הצלחה בן־יהודה 226 ת"א, 63473
נא לשלוח לי פרוספקט
לקורס / שם / כתובת



**הנהלת חשבונות** בביתך בהתכתבות

הסביבה
# סדנא לעיצוב ואדריכלות
לימודי חוץ
קורס מבוא לעיצוב חזותי
(גרפיקה • מוצר • עיצוב פנים)
3 פעמים בשבוע בשעות אחה"צ
פרטים והרשמה: רח' מורדות המאור 8 (נחלת יצחק 36) ת"א טל' 4־255183
מספר המקומות מוגבל


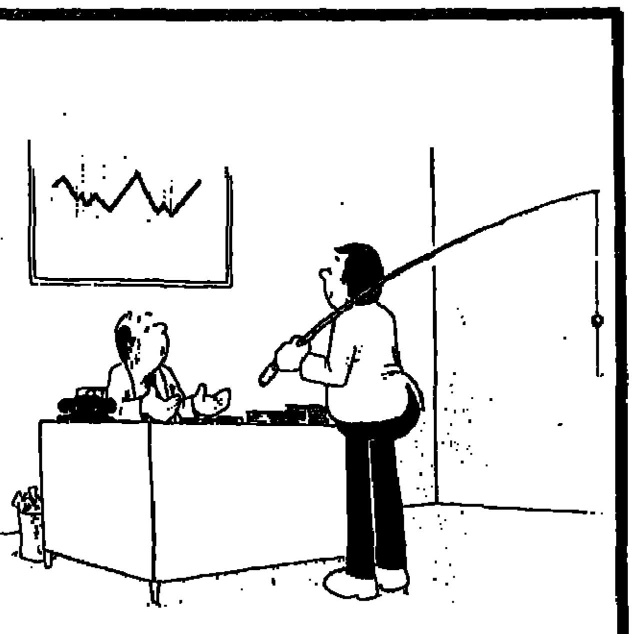

„הייתי רוצה לדעת איפה אתה דג את כל התירוצים לאחר כל בוקר לעבודה"

„הבת שלנו בחופשה אז באנו להיות עם החתן שלנו"

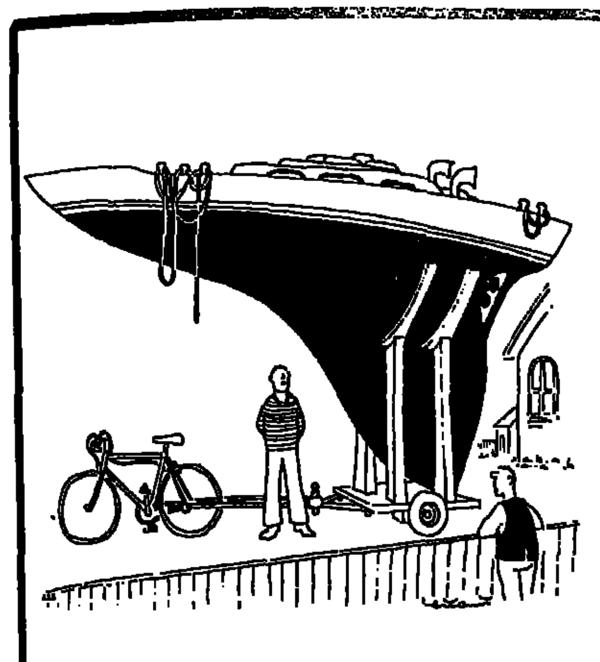

„אני בטוח שנורא קשה להחזיק ספינה במצב כזה..."

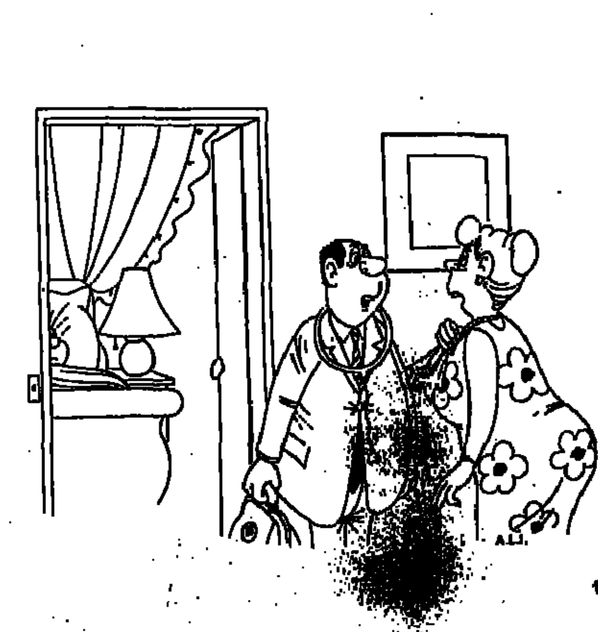

„תקווה, תקווה. תלוי למה מתכוונים"

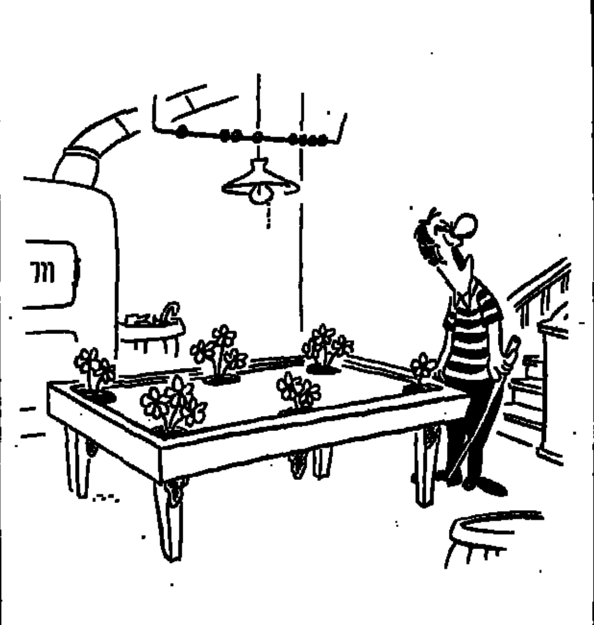

„מרים! מה עשית לו"

„מצטער, זה נראה כל כך אמיתי..."


# ארוס... עושה את ההבדל!!

ויברטורים

קונדומים

## הרפתקה שהיא חויה

יש לך רצון לצאת מן השיגרה, לתת דרור לדמיון. להשתחרר מדיעות קדומות, להעניק גוון חדש ומעז לריגוש המיני שלך. השימוש במכשירים ועזרי מין בטוחים והיגייניים חושף בפניך עולם חדש ומרתק, ומעניק לך מימד מתקדם ותחושות נפלאות של סיפוק שלא ידעת עד שהה.

**וידאו ארוס**
מבצע 1988 עד היסוף המלאי
★ קסטות V.H.S.+BETA שעה וחצי, במחיר ללא תקדים
★ קסטה אחת בסך 20.— ש"ח
★ 6 קסטות במחיר בסך 100.— ש"ח

הגיעו 12 סרטים חדשים באורך של 3 שעות וכן 5 סרטים חדשים בתרגום עברי

**מבחר של 500 סרטי סקס**

החלפות ללא הגבלת זמן

**אביזרי עזר לגברים**

**תכשירים/תמריצים**

# שעה של פנאי

## תשבץ מאת הלל הרשושנים

### מספר 1455

*21 פרסים יחולקו בהגרלה בין הפותרים נכונה. פרס א': „ביבליוגרפיה" מאת אורי צבי גרינברג (עורמלכא) ועד 20 פרסי ספרים. המען למשלוח פתרונות: „הלל", תשבץ השבוע מס' 1455, ת.ד. 20227, ת"א (61201).*

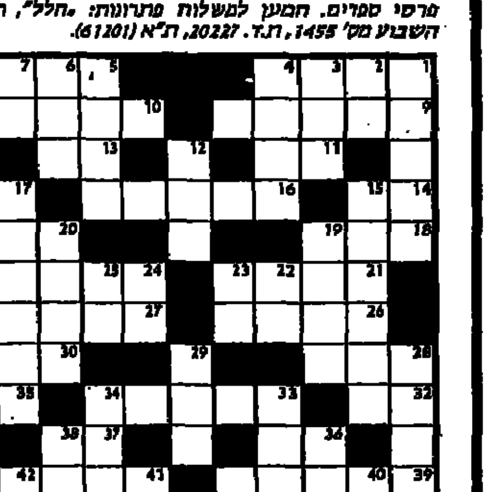

במאוזן – מימין לשמאל: 1) חוקר לשון 5) דרכו יורדים מי הגשמים מן הגג 9) צלילים אחדים המופקים כאחד – „אקורד" בלע"ז מתחדישי הלשונאי הלל הרשושנים 10) „תרדיף" (שם נרדף) ל„אספסוף" 11) שביב 13) עצם בפה 14) מבני המשפחה 16) אבא ואמא 17) בסיס 18) פלצור – בלעז 20) מסמר לרלייני 21) מטוס בלי מנוע 24) התזורת אדם למצבו הקודם – „רהביליטציה" בלעז 26) שקוע במצב של תרדמה – מתחדישי תנ"ל 27) אחד מספרי התנ"ך 28) „תרדיף" ל„אש" 30) שק עור לנוזלים 32) דגן שמים 33) בקבוק בעל פה רחב 35) מידת נוזלים עתיקה 36) שן של מפתח 37) מין עוף דורס 39) בירת הפיליפינים 41) סופר רוסי מפורסם 43) מגדל צאן 44) „כתר" האריה.

במאונך – מלמעלה למטה: 1) חותנו של יצחק אבינו 2) קלדיעת 3) מעטה החרמון בימים אלה 4) כרך באיטליה 5) „תרדיף" ל„מתכון" 6) אלוף בספורט 7) פרחים קלועים בעיגול 8) צמח ריחני המשמש לרפואה 12) כלי בשחמט 15) „תרדיף" ל„פרוזדור" 17) עיירה בגליל התחתון 19) חודש העיבור 20) מלך הכוזרים במאה ה־7 שהתגייר 22) הבעה של צער 23) מנומנם 24) מבני נח 25) שיבולים נדושות 28) בעלי־חיים מכרסם, דומה לסנאי 29) שניים כמוהו מהווים דבר שלם 31) אם הקבוצות – נוסדה בשנת 1909 33) חומר לניקוי כלים – צמר פלדה – מתחדישי תנ"ל 34) הר בארץ 36) החלל שבין החזה ובין הבגד 38) „תרדיף" ל„צאצאים" 40) מלת זירוז 42) אויב, שונא.

## הציור השבועי לילד

### לאן אריה נעלם?

איציק, אריה ויהושע שיחקו ביניהם במחבואים. אריה הוא האחד שהסתתר הכי טוב. אולי אתם מכם ילדים, יצליחו לגלות את מקום מסתורו?

## תשבץ תרתי־משמע ©

מאת נדיב אבידן

### מספר 214

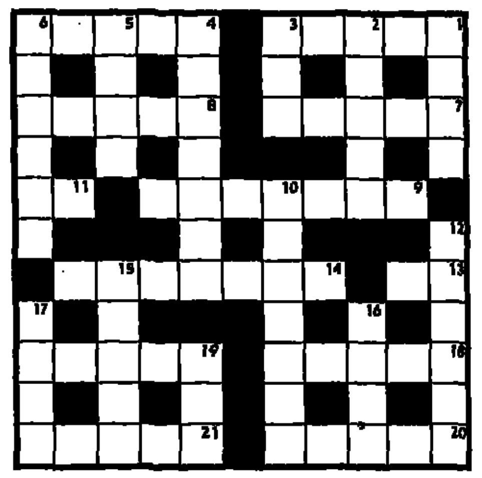

מאוזן:
1. השיטה לשמור על צלופח שלא יתחמק (5)
4. בתיה, המחזאי חזר עם כושר אלתור (5)
7. אצל הנשיא השער נמצא אחרי הדלת (3,2)
8. במישינן יוסיפו להתייחס אליו כאל יוצא דופן (5)
9. מה יש לקטונה נגד משקה? (7)
11. הדרישה ממתנת (2)
13. כבר אין לי סבלנות לחזור כדי לקבל תואר (2)
14. פעם חמשה, אבל היא לא אשמה (4,3)
18. גם שלמה במשפחה (3,2)
19. שבע חתיכות על הגג (מ) (5)
20. זה בנין שנולד טרם זמנו, לכן נצא לרחוב (5)
21. המלון כבר לא קיים – זו סיבה טובה לפעול (5)

מאונך:
1. חיה עם עמוד בפה (4)
2. יש לי מקום מבודד, שאפשר לגנן בו בלי הפסקה (מ) (5)
3. מרגל עולה בצינור (3)
4. גם באימונים הוא רוצה להבקיע (7)
5. כוכב בשיט (4)
6. אני מבקש ממך לגמור איתי באחד היסטורי (4,2)
10. בעניני אהבה ישפוט בבון (7)
12. בסן ומורו לומדים שם (6) (עפ"י אילן גולדהירש)
15. המצב הוטב – יש בשר ע"י תל־אביב (מ) (5)
16. להמרשלד היתה סיבה להיות לא רגוע (4)
17. נפטר במהירות – כך הוא מסביר את הכשלון (4)
19. אצבע בעזרת העלמת עין (3)

**בין הפותרים יוגרל סך 25 ש"ח.** את הפתרונות יש לשלוח לפי הכתובת: תשבץ תרתי משמע „ידיעות אחרונות" ת.ד. 9177, מיקוד 61091 ת"א.

## חכמים ברבוע

הקוראים המעונינים להשתתף בחיבור הגדרות ברוח תשבץ תרתי משמע, מוזמנים לשלוח הגדרות למלים עד תשע אותיות (על גבי גלויות בלבד).

המערכת שומרת לעצמה זכות שימוש בהגדרות. בין המשתתפים תערכנה הגרלות־פרסים יקריעון אחת לחודש.

הכתובת למשלוח הגדרות: חכמים בריבוע ידיעות אחרונות ת.ד. 9177 מיקוד 61091 תל־אביב

## כתב סתרים

לפניכם קטע משיר של לאה גולדברג שהתפרסם בספרה מוקדם ומאוחר. כל אות מצויה בעמודה הנכונה אך לא תמיד בשורה המתאימה.

בין הפותרים יוגרל הספר הלנצח תאכל חרב מאת משה דיין.

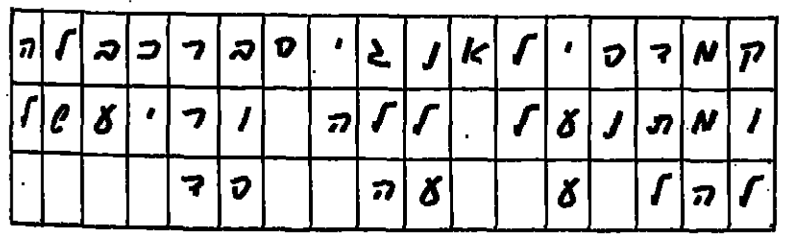

## הפתרונות והזוכים

**פתרון גליון 1247**

• אנשים חושבים: ח־1, מ־1, ר־4, כ־9, ה־3.

**פתרון חידת „אותיות ומספרים" מספר 1184**

א. שיחזור פעולת החילוק בספרות:

```
31542 | 72
288     438
 274
 216
  582
  576
    6
```

ב. ספרות אשר אינן משתתפות בחידה זו הן „9", „0".

**שמות הזוכים וזוכי צה"ל בהגרלת 17 פרסי הספרים – „אותיות ומספרים" מס. 1184**

חלפון שלומי, טבריה; רינה פירדה, ר"ג; אלון ששון, חיפה; מיכאל שרון, ת"א; דניאל גוני, ירושלים; תקוה חקוק, הרצליה; יהודה רחמים, קרית־שמונה; ירדנה רונן, אילת; אוויזור ליכטמן, באר־שבע; אסף צירקין, ק. יקום; חיים ציגלניק, יהוד; רחל פטל, מגדל־העמק; שמעונת ג'נאת, צה"ל; נוריאל בריארי, צה"ל; הלן פרץ, צה"ל; אנדרי אוולאי, צה"ל; שושנה ברונשטיין, צה"ל.

**פתרון תשבץ השבוע מס' 1148**

במאוזן: 1) מלאכה 5) קשקשת 9) „שמיצברגן" 12) מזרן 14) „יו" 15) מגדל 17) יהב 18) ילד 19) ורד 20) „דורך" 22) ו 23) פריה 24) „משה מנדלסון" 27) רע 28) וו 29) „אריה בעל־גוף" 35) אשוה 36) ו 37) „הושע" 39) רוק 40) רק 41) לוף 42) קרון 44) צד 45) מגשר 46) „קומנור־קט" 49) עגורן 50) מקהלו.

במאונך: 1) מתמיד 2) „אשר ברש" 3) כמן 4) חי 5) קר 6) שום 7) „קנגורו" 8) תולדות 10) „צילון" 11) „בן־דוד" 13) זהום 16) „דרוי" 21) „יהודית" 23) פסיגה 25) מעה 26) לול 29) „אשור" 30) „רוקוקו" 31) „עורדן" 32) עוקדן 33) „וולגטה" 34) „ארקיע" 38) „עפרון" (החתי) 43) נור 45) מקק 47) מן 48) ים.

**שמות הזוכים וזוכי צה"ל בהגרלת 26 פרסי הספרים – תשבץ השבוע מס. 1148**

פרס א': „בדור שלג" מאת שמעון שיפר – נאוה נאמן, ת"א. אריה צימרמן, ירושלים; אפרים מגלה, פ"ת; אברהם לבני, ת"א; שני למברגר, חיפה; רחל ברגר, רעננה; אני של פלשר, ת"א; זהר פלד, נתניה; משפחת כבירי, כפר־סבא; שלום נעים, ק. עינת; מנשה ארנון, ראשל"צ; זאב קורין, ירושלים; אברהם גרוסמן, הרצליה; יהושע טבעוני, קרית־טבעון; אברהם בן־נפתלי, ת"א; תהלה הוכפלד, פ"ת; רחל חלד, באר־ות־יצחק; יפה טוהר, באר־שבע; עפרה נחום, טבריה־עלית; יהונתן אגמון, חיפה; מלכה ינקלביק, מושב בצרה; אסנת טנג'ר, צה"ל. רס"ן יהודה זוהר, צה"ל. יצחק פלג, צה"ל. דוד רואימי, צה"ל. יער ארז, צה"ל.

**פתרון תשבץ השבוע מס' 1449**

במאוזן: 1) „בלט" 3) משא 5) כר 6) ברג 7) לא 9) „בלופר" 10) „רדיום" 12) שכר 13) יעף 14) צלף 15) מלילה 17) חלולה 19) נחי 21) טרי 22) לאלתר 23) „גדי" 25) „די" 28) „אביתר" 30) קנמון 32) ויו 33) עלם 34) חג 35) גן־עדן 37) „יוחנן" 39) הן 40) נעיץ 41) שן 42) קפה 43) „הדך".

במאונך: 1) „ברזיליה" 2) „טבריה" 3) מגרפה 4) „אליעזר" 5) כלכלן 8) „אורלי" 9) בשם 11) מכה 16) „לילית" 18) „לטרון" 20) „טלה" 23) גבינה 24) די 26) דם 27) „יוחנן" 28) אוג 29) „רעננה" 30) קמיצה 31) נגן 36) ענן 38) השן.

**שמות הזוכים וזוכי צה"ל בהגרלת 26 פרסי הספרים – תשבץ השבוע מס. 1449**

פרס א': ברכה גולדשטיין, ירושלים. מיכל רונקר, חיפה; דוד גנון, בת־ים; משה מגן, ת"א; אורית ספיר, ת"א; הדס זנת, טירת־הכרמל; נחמיה נודל, כפר חב"ד; שמואל רוזן, גן־יבנה; מרים ינאי, חיפה; זיו סנדרוביץ, רעננה; ציורה קופל, אלוני־הבשן; עמירם מורלי, מעלה־אדומים; סרגל מצר, קיבוץ שדה־נחמיה. מרים אורון, פ"ת; רות ומל אסיקוביץ, קיבוץ ויתמה; רחל אולאי, ירושלים; בני גנאוקר, אור־עקיבא; אילן ומלכה לפלר, מושב גני־טל, גוש קטיף; ישראל חניג, קרית־מוצקין; יעקב חתוכה, ר"ג; מורי גולדברגר, ירושלים; לימור שאולי, צה"ל. ראובן גוטמן, צה"ל. שמואל מצליח, צה"ל. רס"מ פול קושושה, צה"ל. יעקב קופולוב, צה"ל.

**גליון 1242**

תרתי משמע: ב־25 ש"ח זכה: יעקב אלימלך, ת.ד. 146, אילת (88101).

כתב צידולון: בספר „השני מאוד" נעמי שמר זכתה: משפחת דופא, רח' עוזיאל 18, רמת־גן (52382).

חשבון קטן: בספר שירי משה ארגוס זכה: באר יעקב, סמטת מען, 2/6, קרית־ביאליק ד', ע"י חיפה.

**גליון 1241**

תרתי משמע: ב־25 ש"ח זכה: גדי מגור, רח' חרוב 1, חיפה.

חשבון קטן: בספר „כל השירים" מאת נעמי שמר. זכתה: חנה ימיני, דרך יד־לבנים 183/16 נוה־שאנן, חיפה (32698).

## אותיות ומספרים

### מספר 1188

לפניכם חידת „אותיות ומספרים". בפעולת הכפל הוחלפו הספרות באותיות. יש לשחזר את פעולת החשבון, ולמצוא את הספרות שאינן משתתפות בה. ★ 12 פרסי ספרים יחולקו בהגרלה בין הפותרים נכונה ★ המען למשלוח הפתרונות: „אותיות ומספרים מספר 1188", ת"ד 20227, ת"א.

```
  ח ל ק
    ב ר
 ב ש מ ש
ל פ ר ש
ב פ ח ל ש
```

**פתרון תשבץ תרתי משמע מס' 212**

■ את הפתרונות יש לשלוח במעטפות לכתובת: „7 ימים", שבועון ידיעות אחרונות", „שעה של פנאי", ת.ד. [illegible] ת"א, מיקוד 61201.
■ ישותפו בהגרלה רק אלה שמעטפותיהם יגיעו תוך 10 ימים מיום פרסום החידה.
■ נא לציין את שם החידה ומספרה [illegible] המעטפה.

# ברידג' מאת רחל שמיר

## הגנה בנוסח צרפת

„אני מסכימה שזה רעיון גאוני, אולם עלי להודות שאין הוא שלי. פעם קראתי על מקרה דומה בו הכשיל, לפני מיספר שנים, אחד מאלופי צרפת את גאורניאר בלארונה מאיטליה, בתחרות על גביע ברמודה, באותה דרך. הדבר נשמר בזכרוני וזו הפעם הראשונה שניזדמן לי להפעיל את התכסיס המתוחכם הזה בהצלחה", הצדיקה את עצמה הגברת גולדברג.

המערך:

**צפון**
♠ 8 6 3
♥ A K 4
♦ K 4
♣ A 7 5 4 3

**מערב**
♠ Q 7 5
♥ Q 3 2
♦ J 8 3 2
♣ K 9 8

**מזרח**
♠ K 10
♥ J 10 9 7 5
♦ 10 9
♣ Q J 10 6

**דרום**
♠ A J 9 4 2
♥ 8 6
♦ A Q 7 6 5
♣ 2

חילק דרום   כולם פגיעים

ההכרזות:

| דרום | מערב | צפון | מזרח |
|---|---|---|---|
| 1 ספייד | פאס | 2 קלאב | פאס |
| 2 דיאמונד | פאס | 1 ספייד | פאס |
| 4 ללא שליט | פאס | 5 הארט | פאס |
| 6 ספייד | פאס | פאס | פאס |

וכך התנהל המישחק: מערב (שותפה של הגברת גולדברג) הוביל ב־2 הארט, הכרוז זכה בדומם באלוף ושיחק ספייד מן הדומם. „כאן הפעלתי את התכסיס שלמדתי", הסבירה הגברת גולדברג. „ברור שלמלך בספייד שבידי לא היה כל עתיד, אם המלכה בידי הכרוז, לעומת זאת אם המלכה בידי שותפי – המצב שונה לחלוטין. לכן, לא כבכי האחרים, נכנסתי מיד עם המלך ספייד. הכרוז זכה באלוף ספייד ביד ונוצר מצב לא נוח בשבילו".

שימו לב, אילו שיתקה גיבורתנו את העשירית ספייד, הכרוז היה בודאי מכסה בנסיך, מערב היה זוכה במלכה וזה היה גומר הסיפור. כי לאחר שהכרוז היה מקבל את היד, לא חשוב באיזו דרך, היה המלך ספייד נופל על האלוף של הכרוז, הכרוז היה משחק פעמיים דיאמונדים וזאת הדיאמונד השלישי היה חותך בדומם, לפני שהיה נכנס ליד ומוציא את השליט האחרון בידי מערב.

„כפי ששיתקתי נתהוותה לכרוז בעיה. הוא בחר להכיר על הדיאמונדים. לאחר ששיחק פעמיים דיאמונדים וזכה במלך והאלוף, ניסה לחתוך את הדיאמונד השלישי בדומם, אולם אני חתכתי בעשירית ספייד, שנותרה עדיין בידי, והמלכה ספייד היתה בידי שותפי, להכשלת החוזה".

„אילו נכנס הכרוז לדומם והיה עוקף שנית בשליט, האם לא היה מוציא מידך את השליט בהכשילו" שאל אחד היריבים.

„זהו זילזול בשותפי", ענתה הגברת גולדברג. „אני מתכוונת ששותפי, שהחזיק בארבעה דיאמונדים ובנסיך בראשם, היה זוכה במלכה ספייד ומחזיר מיד ספייד בכדי למנוע מהכרוז את אפשרות החיתוך, וכך היה זוכה לבסוף בנסיך דיאמונד".

„כצאת בפני כי להציג שאלות סרק", העיר היריב השני.

# שחמט מאת אורי צחור

## שיא חדש לקספארוב

תוצאת התיקו, 12:12, בדו קרב האחרון על אליפות העולם, גרמה לגארי קספארוב, הפסד של מעט נקודות במד הכושר העולמי. כיוון שהתמודד בחצי השנה האחרונה במספר תחרויות ובהצלחה, נוספו לו עשר נקודות יותר משיאו ב־31 ביוני 1987 נתון זה מתברר עם פרסום שמור אחר עשרה הראשונים במד הכושר העולמי המעודכן ל־31.12.87.

לקספארוב 2750 נקודות. יצויין שבובי פישר, הבלתי נשכח, השיג בשיאו, ב 1972, 2785 נקודות. השני בדרוג הוא אנאטולי קארפוב עם 2715 נקודות (2700 לפני חצי שנה).

למקום השלישי בדרוג העולמי, חזר שחקן שתפש מקום זה כבר בעבר, אלוף הולנד יאן טימן, עם 2675 נקודות (2630 לפני חצי שנה), אחריו (ליד כל שם מספר הנקודות שצבר ובסוגריים מספר נקודותיו לפני חצי שנה). אלוף ברית המועצות אלכסנדר בליאבסקי 2645 (2630), ויקטור קורצ'נוי 2640 (2630), מיכאל טל 2630 (2625), פרדראג ניקוליץ' 2630 (2620), ונייג'ל שורט 2630 (2620), רפאל ואגניאן 2625 (2595), יונתן ספילמן 2625 (2615), ומיכאל גורביץ מברית המועצות 2625 (2515).

מדהים הישגו של גורביץ, בן ה־28, שצבר תוך חצי שנה 110 נקודות והגיע לצמרת העולמית. קורצ'נוי ממשיך לשמור על מעמדו בצמרת. ניקוליץ' עלה לראשונה בחייו, למעמד בכיר שחמטאי יוגוסלביה וזכה לשיא חדש. יתכן שזהו מעמד זמני לאור ניצחונו הגדול של ליובומיר ליובויביץ' לאחרונה בבלגראד. ראוי לציין את נפילתם של שני הכוכבים הסובייטים ארתור יוסופוב ואנדריי סוקולוב, שהיו מדורגים במקום 3/4 משותף. לשניים אלה תהיה הזדמנות לחזור ולהוכיח עצמם בדו קרבות המועמדים שיחלו ב־24 בינואר בקנדה. רק ששה (מלבד קספארוב, שהוא אלוף העולם) מבין עשרת הראשונים הם מועמדים לאליפות העולם. בליאבסקי, טל, ניקוליץ' וגורביץ' אינם נמנים עם 15 ה„מועלאים". עדיין לא ידוע לנו דירוגם של הישראלים. האפשרות שיהודה גרינפלד ויעקב מוריי (או אחד מהם), נמנים עם חמישים הטובים בעולם היא סבירה.

בין הנשים מוליכה, בראש הדרוג, אלופת העולם, מאיה צ'יבורדאנידזה מברית המועצות 2560 (2550), בהקדימה את אלופת העולם בעבר, נונה גאפרינדאשבילי 2485 (2495), וז'וז'ה פר לגאר מהונגריה 2475 (2485), נאנה יוסיליאני 2455 (2450), פיא קרמלינג משבדיה 2435 (2445).

### הישג לאלון גרינפלד

האמן הבינלאומי אלון גרינפלד, מבאר שבע, זכה להישג בסיימו ראשון בתחרות, בגרונינגן שבהולנד. אלון ניצח בששת משחקיו הראשונים וסיים את שלושת משחקיו האחרונים בתיקו, בהם הקרב נגד ההולנדי ג'ון ואן דר ויל מבכירי השחמטאים בעולם. ואן דר ויל, רב האמן היחיד שהשתתף בתחרות זו, סיים במקום 2־5 במשותף עם האמנים הבינלאומיים יורג היקל ממערב גרמניה ורוברט קוצ'ינסקי מפולין והאמן ההולנדי ג'ואן הסטה – 7 כל אחד. 15 אמנים בינלאומים נימנו עם מאה משתתפי התחרות.

להלן תחבולה מרהיבה, של אלון.

לבן: דן בואר (הולנד)

שחור: א.גרינפלד

הולנד, דצמבר 1987

תור השחור

לשחור רגלי פחות, אך בתמורה יש לו צמד פרשים „אימת כל יריב" שחולל מהומות במחנה הלבן.

המשחק נמשך: 1...צ:א5! 2. ר:ו6, | אחרי 2. צ:א5, צ:א5! 3. ב:ג4, (אך לא 3. מה:א5?! פ:ו3+ 4. מ:ח1, פ:ו3(x)) 3...מה:א7; לשחור התקפה מכרעת | 2...מה:ו6! 3. צ:ו1, צ:א1; 4. צ:ו6, פ:ו6; 5. ר:ו4, (אחרי 5. ב:ג4, צ8א3; מכריע האיום ...פ:ו4+ מלווה במט.) 5...פ:ה4; 6.מה:ה3, פר2! והלבן נכנע.

### אלוף אירופה לנוער

בוריס גלפנד, ממינסק שבברית המועצות, זכה באליפות אירופה לנוער עד גיל 20, שנערכה בהולנד. גלפנד צבר 11.5 נקודות ב 13 משחקים בהקדימו, בחצי נקודה, את בן ארצו ואסילי איבאנצ'וק, סגן אלוף העולם לנוער. ההולנדי י. בירנניקמאיר סיים שלישי עם 8.5 נקודות. הישראלי, רונן לב, סיים במקום 6־8 משותף בצוברו 7.5 נקודות. 32 שחמטאים מ 29 מדינות השתתפו באליפות.

### אלוף הקריאה המהירה

במסגרת מבתנים שערכו כתבי ה„דר שפיגל" המערב גרמני לקספארוב, ניתן לו לקרוא מסה של הסופר סטפן צווייג, על הסופר סטאנדל וביקשוהו להרצות עליה. קספארוב קרא את 81 עמודי המסה (ברוסית) תוך פחות משעה; ולאחר מכן הירצה עליה בפרוטרוט, כאשר ההפסקות היחידות בקצב הרצאתו המצויינת, היו לצורך נשימה. „את הסקירה ניתן היה להוריד ישר לדפוס" כותב ה„ דר שפיגל". כן הוכיח קספארוב שאין לו מתחרה בחישובים מאתמאטיים.

### תחבולה מרהיבה

לבן: פוינל
שחור: מורון
רנפרופטרובסק 1987

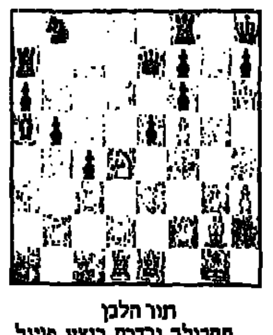

תור הלבן

תחבולה נהדרת ביצע פוינל מהמצב הנתון לעיל. על כך הוא זכה בפרס עבור התחבולה היפה, בתחרות חצי הגמר לאליפות אוקראינה. אכן די היה בשתי הקרבות בזו אחר זו, הראשונה נאה והשניה מקסימה ביופיה, כדי שיריבו ייכנע. כיצד התשובה לכך בסוף המדור במוסף.

### פיתרון

[illegible]

# על בולים ובולאים מאת שלמה שמגר

## לכבוד שאגאל

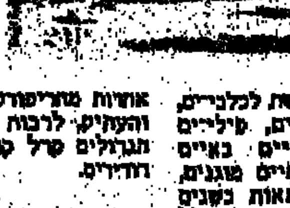

ממלכת בוטאן הנירחת בהרי־ההימאלאייה הפעילה מאוד בהנפקת בולים מיוחדים מבחינת צורכי הדאר, ממשיכה בנדיבותה לזכות את הבולאים ב„מתנות" יקרות. האפתעה האחרונה היא סידרה של ארבעה בולים עם שתי צמדות לכבוד מארק שאגאל ויצירתו. הקשר של הצייר היהודי אל ההרגנת והאמנות של תושבי בוטאן מסופק ביותר, כמובן...

### פרות באירלנד

אירלנד מצויינת בכל־תוצרת החלב ולהבדיל גם בשר הבקר שלה. לכבודם הנפיקה הרפובליקה ארבעה בולים המראים שני פרות ופרים גזעיים.

### בתי חולים

אוסטרליה שכרים ושקיבוצים [illegible] ובורים. לנו בעיקר [illegible] סידרה מעניינת, אחרת, אף היא רביעית, מוקדשת לכלניים, אריותיים, פילדיים, פיליים וקרוביהם המצויים באיים תחשבים לבעלי־חיים מוגנים, לאחר ששימשו מאות בשנים כמטרות לציד אכזרי בגלל פרוותיהם.

### על התיאטרון

התיאטרון נולד ביוון ועומד שם על רמה גבוהה עד היום. לפיכך ראה הדואר היווני חובה לעצמו לכבדו בסידרה של שמונה בולים שמוקדשים לאישים ולנושאים הבאים: השחקנית אלני פפדקי במחזה „היקאבה" של אבריפידס על רקע התיאטרון [illegible] השחקן [illegible] במחזה „צרעות" של אריסטופנס על רקע [illegible] [illegible]

אותות מאריטרואר המודרני והעתיק, לרבות שני הבמאים הגדולים פול קהן והמיסרים רודורים.

### 21 לעצמאות בבארבאדוס

הנפיקו חמשה בולים וציורה למלאת 21 שנה לעצמאות ואת־אתר הבולים מראות את „אבי־העצמאות" א. ו. בארו.

### תערוכת בולים עולמית

תערוכת־בולים עולמית של אספנים צעירים התקיימה מה־29 במאי עד ה־4 באפריל בלוקסמבורג. התערוכה [illegible] והצריון בהנפקת [illegible] שתראה את [illegible] הנסיך הנרי המשמש בשלושה בולים.

# מטבעות ומדליות מאת חיים לנגלבן

## איי גן העדן

איי גן העדן – סיישל, חגגו ב־5 ביוני 1987, מלאת 10 שנים לעצמאות ולהקמת הממשל הנוכחי, בראשותו של הנשיא פראנס אלברט רנה.

לציון המאורע הסמיכה ממשלת סיישל את הבנק המרכזי של סיישל להזמין במיטבעת שבו?ג'י, המטבעה הפרטית הגדולה והוותיקה ביותר באירופה, לעצב ולהטביע שני מטבעות זכרון ממתכות יקרות. מטבע זהב 22 קאראט בעריך של 1,000 רופיה ומטבע כסף בעריך של 100 רופיה, כשכמות התטבעה של כל אחד מהם גמורה ביותר 5,000 עותקים בלבד.

הצד הקידמי של המטבעות, שהוא סטנדרטי בכל מטבעות סיישל, נושא את הסמל הרשמי של האי, המציג את [illegible] של האיים ואת חיו הבר המיוחדים שבהם. באיי סיישל, קבוצה של מוני איים קרוטים באוקיאנוס ההודי, במרחק של כ־1,100 ק"מ מאפריקה, יש צמחיה וחיות־בר שאין בשום מקום

אחר, משום שאיים אלה היו מבודדים במשך אלפי שנים. בר־סוים לאלה הם הצב הענק של האי אלדאברה וה„קוקו דה מר" האגדי, קוקוס כפול שנחשב לשיקוי־אהבה, ואשר אותו תמרו נסיכים הודיים וקיסרים סיניים לזהב, שני אלה מוצגים על המטבעות.

איי סיישל, שרבים מאמינים כי בהם שכן גן־העדן המקורי, הם בית להרבה דגים, חיות וצמחים יוצאי־דופן. עד היום מחזיקים האיים גן עדן טרופי רומנטי עם ים כחול, עצי דקלים וחופים לבנים, שטופים בשמש אינסופית.

המטבע בעריך של 1,000 רופיה הוא במשקל 15.98 גרם וקוטר 28.40 מ"מ. הוא מוטבע באיכות מעולה בתגמיר קשוט מוזהב 22 קאראט־טוהר 916.6. משקל המטבע מכסף בן 100 רופיה – 19.44 גרם, קוטרו 36 מ"מ, והוא מוטבע באיכות גבוהה בתגמיר קשוט. מכסף בטוהר 925/000.

המטבעות יוצעו בסדרות שלמות, הכוללות את מטבע הזהב ומטבע הכסף, הכמות המוגבלת של הסדרות נקבעה ל־2,500 סדרות שלמות, ניתן גם לרכוש את המטבעות כבודדות, כאשר למטבע [illegible] של 2,500 [illegible], ביותר, מכלל הסדרות השלמות, [illegible] 5,000 וחידות מכל מטבע. כל סט של המטבעות [illegible] מסופק בתיבת [illegible] [illegible]

## הזמן שבפנים

אם אתה מלך, אם את מלכה, או נסיך או נסיכה – האם השגתם את האושר? יש החושבים שהעושר קונה הכל, אבל „מי שניצל פעם אחת מן הטביעה, אפילו בגלל פורות בזמן, אינו מנסה לטבול בו בשנית", וזה כולל גם מלכים.

נסיכים ומלכים הם אנשים עם געגועים וכאב ועצב, ויש להם גם המון אחריות, כי האזרחים מעתיקים מהם גם את מצב הרוח וזה קשה עוד יותר. הנה למשל, הנסיכה הבודדה שהבדידות שלה לא חדלה לצמוח יותר ממנה. הנסיכה לא גדלה נגד הבדידות, הבדידות גדלה נגדה ולא נמצא שום נסיך שיכול היה להיות נגד כל הבדידות שלה. ועוד נסיכה שגילתה את סוד האושר כחבית הדבש, אבל פני הדבש יורדים ורק כשמתגלה סוד העצבות וכשמודים בה, הם עולים, אך „לעולם לא יכול להיות בטחון שאמנם תהא החבית מלאה".

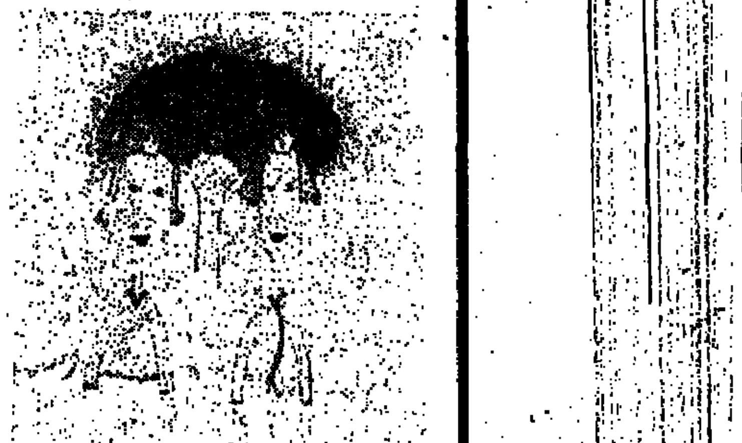

אבל יש גם נחמות. הנה באה אם המלכה להביט בנכדתה הקטנה והאם הצעירה שנמלטה בנעוריה מאמה שלה שואלת בפחד: „ומה יהיה בדבר הסוד? האם גם היא תישא אותו ותמלט ממני?" „אסור לך לחשוב כדברים הללו", אומרת המלכה הזקנה, „היא תתרחק ממך רק עד שתלד את תינוקה. אז תבין שלא שלך הוא הסוד, ורק הופקד בידך לשומרו", וזאת נחמה שאין כמותה לכל האמהות.

את ספר האגדות עוברי דרך הסוד כתבה נורית זרחי, איורים: כרמי גל, הוצאת שוקן. אגדות? זהו צילום של החיים שנעשה ממש מהבטן, מהפנים הרגיש והמאוכב של היחיד המחפש אהבה.

ולעורכי הוצאת שוקן – לדעתי, טעיתם שהוצאתם את הספר במסגרת ספרי הילדים שלכם. הספר היפהפה והמיוחד הזה עובר אמנם דרך הסוד, אבל נכנס ישר ללב, והילדים הצעירים עדיין לא יודעים את הסוד כולו, עוד לא יכולים להבין אותו עד הכאב העמוק שלו. צריכים הייתם להוציא אותו כאלבום מתנה לאוהבים, למתחתנים וגם לילדים, על כך הרבה מוזמן למי שיודע לכוון עצמו לאגדות וללקט את הדבש ואת האהבה ותשוקה הכוח לחיות את החיים.

הציורים מתאימים לרוח האגדות ומלאכת הספר עצמו – הנייר, האותיות, העיצוב, הגוונים, המרווחים, ההדפסה, הכריכה – מן היפים שיצאו לאור.

בינה אופק

---

## כרטיס כניסה

## פח יקוש בארץ עוץ

גוליבר בארץ הגמדים • התיאטרון מארץ עוץ • מחזמר רב משתתפים לילדים ולכל המשפחה • משתתפים: איציק פלג וילדי סטודיו 84 והאולפן למחול של רמת-השרון • על-פי יונתן סוויפט • עבוד ופזמונים: שלמה פרי-שביט • מוסיקה: רפי בן-משה • בימוי: איציק פלג • תנועה וריקודים: בני הריש • תפאורה: א. מורדוך • תלבשות: ליאורה קררן • פס-קול: גדעון זינגר • מפיק: אברהם לוריא • שעה ועשרים דקות • לתלמידים עד כיתה ה'.

לו רק הייתי מעיינת היטב, קודם שצפיתי בהצגה, במודעת הפרסומת שלה – לא הייתי הולכת בכלל. בעצם, אולי הייתי גם אז נופלת בפח שטמנו לי, כמו לשאר הצופים המאוכזבים. בראש המודעה כתוב: „מחזמר רב-משתתפים", אחר-כך צויין, שמדובר בילדים. אבל מי יכול להעלות בדעתו ש„רב-משתתפים" מתכוון לתריסר בנות קטנות ונחמדות, שעשו כמיטב יכולתן וניסו להחזיק את כל ההצגה על כתפיהן הצרות. היה שם רק משתתף מקצועי אחד, איציק פלג, שהוא גם במאי ההצגה.

האזנתי (סליחה!) לשיחתן של שתי ילדות שישבו לידי, והיו מאוכזבות כמוני מחובבנות ההצגה. הן שכו והרגישו שההצגה נראית כמו מסיבת סיום בבית-הספר או בקייטנה. כך בדיוק הרגשתי אני.

הנוסח העברי בסדר, אבל בשל דלות הבימוי והתנועה, השתלט השעמום מתחילת ההצגה עד סופה. התפאורה של חוף הים ושל עיר הגמדים היתה נכונה ויפה. דמותו של גוליבר הענק, שמרגע כניסתו לבמה מובל על גבי עגלה, היתה אף היא בסדר. אבל משונה היה לשמוע את קולו של גדעון זינגר בוקע מפיו של איציק פלג השחקן-הבמאי. נראה לי שכדאי היה לו לשיר בעצמו, בשביל האמינות.

שעמום מתמשך. מוטב לשבת בבית ולקרוא את הספר.

שרה ארנון

---

## אֹכֶל שֶׁל חֹרֶף

כְּשֶׁאִמָּא שֶׁלִּי אָכְלָה אֶצְלִי אֶת הַמַּאֲכָל הַזֶּה בְּלֵיל חֹרֶף אֶחָד, הִיא מִיָּד אָמְרָה: "סוֹף סוֹף הִתְחַלְתְּ לְבַשֵּׁל בִּרְצִינוּת וְלֹא בְּצִ'יק-צַ'ק שֶׁלָּךְ." אָז אִם אִמָּא שֶׁלִּי טָעֲנָה, סִימָן שֶׁבֶּאֱמֶת יֵשׁ לָזֶה טַעַם שֶׁל בִּשּׁוּל אָרֹךְ.

הַמִּצְרָכִים הַדְּרוּשִׁים הֵם: קֻפְסָה אַחַת שֶׁל כְּרוּב כָּבוּשׁ, 2 פְּרוּסוֹת בְּשַׂר חָזֶה עוֹף אוֹ הֹדּוּ, 4 תַּפּוּחֵי אֲדָמָה בֵּינוֹנִיִּים, 4–5 כַּפּוֹת קֶטְשׁוֹפּ חָרִיף וְכַף אַבְקַת מְרַק עוֹף.

וְכָכָה עוֹשִׂים: פּוֹרְסִים אֶת חָזֶה הָעוֹף לִרְצוּעוֹת. שָׂמִים בְּתוֹךְ סִיר קְצָת שֶׁמֶן אוֹ מַרְגָּרִינָה וּמְטַגְּנִים אֶת הַבָּשָׂר כַּמָּה דַּקּוֹת. פּוֹתְחִים אֶת קֻפְסַת הַכְּרוּב, שׁוֹפְכִים אֶת הַמַּיִם וּמוֹסִיפִים אֶת הַכְּרוּב לְתוֹךְ הַסִּיר עִם הַבָּשָׂר. עַל הַכְּרוּב שָׂמִים אֶת הַקֶּטְשׁוֹפּ, אַבְקַת הַמָּרָק וַחֲצִי כּוֹס מַיִם. מְכַסִּים אֶת הַסִּיר, מְנַמִּיכִים אֶת הַלֶּהָבָה לַחֲצִי וּמְבַשְּׁלִים כַּמָּה דַּקּוֹת. מוֹסִיפִים אֶת תַּפּוּחֵי-הָאֲדָמָה הַקְּלוּפִים וְהַחֲתוּכִים לִשְׁנֵי חֲצָאִים. מְבַשְּׁלִים עַד שֶׁהַתַּפּוּחִים רַכִּים. טוֹעֲמִים, מוֹסִיפִים מֶלַח אוֹ פִּלְפֵּל לְפִי הַטַּעַם. זֶה הַכֹּל, מִלְּבַד הַשְּׁאֵלָה הַחֲשׁוּבָה: "מָתַי כְּבָר יָבוֹא הַקַּיִץ?"

דניאלה שמי

---

## איך עושים מדינה?

מאה שנות ציונות • 6 פרקים ראשונים בסדרה • כתב: אוריאל אופק • ציורים: משה הררי • עורכות: טובה שוף, נריה פר • הוצאת ספרית מעריב.

הסיפור המופלא של התעוררות העם היהודי בגולה, השיבה לציון והקמת המדינה העברית, מוגש לתלמידי בית הספר היסודי. אפוס רחב יריעה ועשיר עלילות אשר כדי להגיש אותו לילדים צעירים, נדרשה חשיבה מקיפה ועריכה מתחשבת ומורכבת.

הבעיה שניצבה בפניו של ד"ר אוריאל אופק, שכתב את תשעה הפרקים הראשונים של הסדרה, לא היתה „מה לכלול בה", אלא „על מה אפשר לוותר, מבלי לפגוע בחשיבות הדברים ובהבנתו של הילד את התהליכים ההיסטוריים שהחזירו את עם ישראל לארצו".

דברים שניתן לתארם באריכות ובפירוט, לא תמיד קל להביעם בפשטות ובקיצור. מבחינה זו, ביצע כאן ד"ר אוריאל אופק מלאכת מחשבת של ממש. קשה להאמין שאפשר להביא את עיקרי הדברים בקיצור ובפשטות והם שווים לנפשו של כל ילד.

ציוריו הצבעוניים של משה הררי, שרובם מבוססים על תצלומים היסטוריים, מוסיפים לעניין ולהנאה שבקריאת הספרים.

כל ספר בסדרה מביא את סיפורו של פרק נבחר במסכת התחיה של העם היהודי: ביל"ו, חובבי-ציון, מפעלי הברון רוטשילד, הרצל והקונגרס היהודי, אליעזר בן-יהודה ותחיית השפה והעיתונות העברית, העליה השניה ועלילות „השומר".

ד"ר אוריאל אופק נפטר בטרם סיים את כתיבת כל ספרי הסדרה, היוצאת לאור לרגל שנת הארבעים למדינת ישראל, אך יש לו ממשיכים.

יבשם עזגד

---

## יד המשפר

כל המשקה מה החולה ... אחת מעשים ... 

רבי אבא ... 

כל ... 

ישר ... 

---

## מדף הצעצועים

### לא טעינו,

### בן ציור!

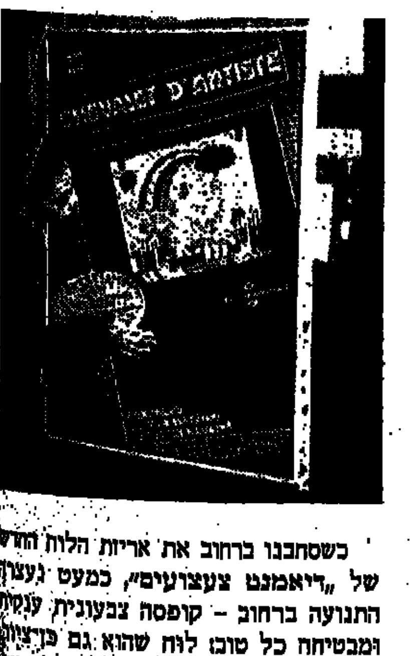

כשסתבנו ברחוב את אריזות הלוח החדש של „דיאמנט צעצועים", כמעט נעצרה התנועה ברחוב – קופסה צבעונית ענקית ומבטיחה כל טוב: לוח שהוא גם בריכה ומספק המון אפשרויות עיסוק בצבעי מים גואש, לורד וגיר, ניירות, סכין חיתוך מפחולים וצלוחיות מים. כשפתחנו את אריזת הענק גילינו שהמאמץ השתלם: המשחק הזה מקיים כל שמובטח על גבי האריזה, ועוד יותר.

זהו לוח פלסטיק קשיח, גדול וצבעוני עם רגלים אדומות ומשטח לבן, אותו להרכיב בבית על פי הוראות (מצורפות) בעברית ובאנגלית. הילדים נזקקו אמנם לעזרת המבוגרים במלאכת ההרכבה אך כולם נהנו מן התוצאה.

את הלוח אפשר להגביה או להנמיך לפי הצורך, יש בו תאים, ושקעים מתאימים ונוחים להנחת כל סוגי הצבעים והכלים. יש גליונות נייר גדולים ואפשר גם לצייר על הלוח עצמו לא רק בגיר, גם בצבעי גואש הנמחקים בקלות בעזרת הספוג המצורף.

הלוח הזה גרם אצלנו שעות רבות של הנאה. צריך רק להביא בחשבון שהלוח הוא גדול ותופס הרבה מקום.

המחיר 69 ש"ח נכון לדצמבר.

שושנה

---

הבטרו / 250.000 פבוגרים
ונבל את 28 שנות המוניטין

# מדור לימודים


## תמלילנות וקלדנות

הרשמה לקורסי בוקר וערב.

מדורי מודעות ה"דרושים" מוצפים מודעות בהן מחפשים מעבדות תמלילים, קלדניות ומפעילות מסוף. אם את מחפשת עבודה שאין בה אבטלה, מקצוע בו תמצאי בקלות עבודה מספקת, מכובדת ומכניסה.

אנו נכשיר אותך תוך מספר שבועות ע"ג מחשב משוכלל P.C-I.B.M ללא תלות בגילת ובהשכלתך, בכל מקום בארץ ובשעות הנוחות לך כ"• מעבדת תמלילים • קלדנית מפעילת מסוף (קורס המקנה לך 2 מקצועות במקביל מעבדת תמלילים וקלדנית).

גם את יכולה להרוויח 1500 ש"ח בחודש, כתמלילנית או קלדנית

חכונות תעסוקתית למנורות, למשרדים, מוסדות ומפעלים ברחבי הארץ.

חינם - 24 שעות ביממה: חייגו ברגע זה לטל 03-201392, 03-726132, 04-664505, 057-73714, 02-221933, גם בלילות ובשבתות מסור"פ פרטיך ותקבלי לבתך חוברת הסבר - חינם.

לכבי מ.י.ל. ת.ד. 28125 (למסי 500 ת"א, מיקוד 61281, נא לשלוח אלי חינם עלון הסבר.
שם וכתובת ____
טל. ____

| משרדינו פתוחים בין השעות 19.30-9.00 רצוף | תל-אביב בן יהודה 32 בנין אל-על 510, 201392 טל. | חיפה ביאליק 17 פינת הרצל 664505 טל. | באר-שבע העצמאות 49 פסגי גולן ק.ג 73714 טל. | ירושלים יפו 36 מול בית יואל 221933 טל. |
|---|---|---|---|---|
| אשדוד בנין פאן לון 5 מרכז א' 535624 טל. | בת-ים רוטשילד 18 פינת בלפור 584161 טל. | חולון סוקולוב 48 בנין הסופר 880889 טל. | אשקלון הרצל 36 בית גור 28488 טל. | רמלה הרצל 84 בפסגי מעל ב. לאומי 242386 טל. | רחובות הרצל 163 453532 טל. |
| רמת-גן ביאליק 47 מול אורדע 726132 טל. | הרצליה סוקולוב 35 פ. בן-גוריון 87682 טל | נתניה הרצל 24 כיכר ציון 22404 טל. | פתח-תקוה איכילוב 13 913665 טל. | ראשל"צ רוטשילד 35 פסג-חיים 958801 טל | כפר-סבא עמרמי 3 מול פיצוזון 444206 טל |

מ.י.ל. מכון ישראלי למינהל

## מנהלות משרד

נפתחים גם קורסים למזכירות בכירות

מתקבלות מועמדות רציניות בעלות 12 שנות לימוד, לאחר ראיון אישי.

מטרת הקורס הכשרת מזכירות בכירות לניהול משרדים ולשכות

הלימודים בשעות הערב, 2-3 פעמים בשבוע, כולל הכנה לבחינות סוג 2 של משרד העבודה.

תוכנית הלימודים כוללת הכנה לבחינות סוג 2 • הנהלת חשבונות סוג 1 • אנגלית • עיבוד תמלילים והכרת המחשב • ראיון והערכת עובדים • ניהול צוות עובדים • טיפוח החן • התנהגות ונימוסים

| משרדינו פתוחים בין השעות 19.30-9.00 רצוף | תל אביב 32 בן יהודה בנין אל על חדר 510 291858 טל |
|---|---|
| חיפה בלפור 5 פינת הורדוס 669041 טל | רמת-גן ביאליק 47 מול אורדע 726132 טל | פתח-תקוה איכילוב 13 913665 טל |
| כפר-סבא עמרמי 3 444206 טל | ראשל"צ רוטשילד 35 958801 טל | באר-שבע העצמאות49 73714 טל |

מכון ישראלי למינהל

## הנהלת חשבונות

חסרים יותר מ-500 מנהלי חשבונות מדופלמים

קורס כתבנות או אנגלית, חינם לכל נרשם

### הרשמה לקורסים סוג 1+2;3

קורסי ערב מוזורים פעמיים בשבוע במשך 5 חודשים קורסי בוקר וערב אינטנסיביים 3 פעמים בשבוע במשך 7 שבועות השיטה המשוכללת מקצרת את תקופת הלימודים לחצי, ומוזילה את שכר הלימוד בשליש
• הכנה לבחינות סיום ממשלתיות • קבוצות לימוד קטנות
• מרצים מנוסים • לימוד אינטנסיבי
• תרגול בעבודה מעשית • השתלמות במכון י ב מ

### איך אפשר להיות מנהל חשבונות תוך מספר שבועות

במ.י.ל. המכון הישראלי למינהל - בית הספר הגדול ביותר בארץ להכשרת מנהלי חשבונות יותר מ-50% מכלל לימודי המקצוע. ב-1962-1987 יהכשיר אלפי מנהלי חשבונות ויועצי מס שעמדו בהצלחה בבחינות משרד העבודה, ונציבות מס הכנסה, קיבלו סיווג ממשלתי בהנהלת חשבונות.
אלפי בוגרי מ.י.ל. נקלטו בעבודה והגיעו לניהול, הערכה ומשרות בכירות.
לומדים המעוניינים בכך יכולים להתקבל לקורסים מזורזים של 6-7 שבועות בהם לומדים יותר שעות בשבוע מספר התלמידים בכיתה נמוך ויחד היחס והטיפול אישיים. הלימודים מתקיימים בכיתות מיוחדות, הכיתות משולבות בתרגול ועבודה מעשית ומאפשר לבוגרים להקלט בעבודה עם תום לימודיהם.

### הנהלת חשבונות ממוחשבת

לומדי הקורסים להנהלת חשבונות עוברים הכשרה ייחודית על גבי מחשבים ורוכשים אליה בשימוש במחשב לצורך הנהלת חשבונות. דבר המבטיח קידום מקצועי מהיר ואפשרות השמה מהירה יותר. מסיימי הקורס עוברים בהצלחה את בחינות משרד העבודה ומקבלים תעודות מנהל חשבונות סוג 1, 2 או 3 ואף בנוסף לתעודות הסיום של המכון הישראלי למינהל.

לכבוד המכון הישראלי למינהל, ת.ד. 28124 תל-אביב 61281
אבקשכם לשלוח אלי חינם מדריך לימוד המקצוע
שם וכתובת ____ טל. ____

חינם 24 שעות ביממה — חייג ברגע זה לטל' 03-295529, 03-291858, 04-665501, 02-221933, 057-73714 גם בלילות ובשבתות מסור פרטיך, ותקבל לביתך פרוספקט והנחיות לשיחת ייעוץ ובחינת התאמה - חינם.

מ.י.ל. מכון ישראלי למינהל

## למד בגרות בקלות וחסוך $ 1,000

הרשמה לקורסים מזורזים למועדי יוני 88', ינואר 89'. לימוד בכתב, לימוד ערב או משולב לפי בחירה.

רק במכונים האמריקאים • שכ"ל זול ב-20%-50% מבתי-ספר אחרים: למשל, הנרשם ל-2 מקצועות בכתב משלם 225 ש"ח למקצוע. הנרשם לכל המקצועות בכתב משלם 166 ש"ח למקצוע. הנרשם ל-2 קורסי ערב, מקבל 3 קורסים נוספים בכתב חינם!
• 25% הנחה לחיילים! • 35 שנות נסיון • 95% הצלחה בבגרות • 8 רמות במתמטיקה ואנגלית • חומר הלימוד מסוכם מקצירים • ביטוח הצלחה אם התלמיד לא מצליח בבחינות יוכל לחזור על הקורסים חינם.
• הכנה לכל מועדי חברות לאוניברסיטה ולטכניון.

לכ' ת.ד. 28124 ת"א למסי 97 מיקוד 61291
אבקשכם לשלוח אלי חינם חוברת הסבר
שם וכתובת: ____ טל. ____

חינם - 24 שעות ביממה
חייגו ברגע זה לטל. 03-201392, 04-669041, 02-221933, 057-73714
גם בלילות ובשבתות מסור פרטיך ותקבל לביתך חוברת הסבר - חינם.

משרדינו פתוחים בין השעות 19.00-9.00 רצוף

| תל-אביב בן יהודה 32 בנין אל-על חדר 510 201392 טל. | חיפה בלפור 5 פינת הורדוס 669041 טל. | באר-שבע העצמאות 49 פסגי גולן ק.ג. 73714 טל. | ירושלים יפו 36 מול בית יואל 233195 טל. | בת-ים רוטשילד 18 פינת בלפור 584161 טל. |
|---|---|---|---|---|
| אשדוד בנין פאן לון 5 מרכז א' 535624 טל. | חולון סוקולוב 48 בנין הסופר 880889 טל. | אשקלון הרצל 36 בית גור 28488 טל. | רמלה הרצל 84 ספי מעל ב. לאומי 242386 טל. | רחובות הרצל 163 453532 טל. | רמת-גן ביאליק 47 מול אורדע 726132 טל. |
| הרצליה סוקולוב 35 פ. בן-גוריון 87682 טל | נתניה הרצל 24 כיכר ציון 22404 טל | פתח-תקוה איכילוב 13 913665 טל. | ראשל"צ רוטשילד 35 פסגי חיים 958801 טל. | כפר-סבא עמרמי 3 מול פיצוזון 444206 טל. | קרית אונו מרכז קהילתי רח' צהל 104 716647 טל. |

המכונים האמריקאים להשכלה בכתב בשתוף המכונים הבריטים. 35 שנות נסיון. 95% הצלחה

## עיצוב אופנה

הרשמה לקורסי בוקר וערב בת"א ובחיפה.

אם אתה מחפשת מקצוע מעניין, יצירתי ומקורי- עיצוב אופנה הוא האתגר בשבילך.

הקורס מיועד לבעלי/ות נטיות אומנותיות, טעם מעולה, כשרון עיצוב וחוש אסתטי

הינך מוזמנת לשיחת יעוץ ומבחן התאמה ללא כל התחייבות מצידך.

חינם - 24 שעות ביממה! טלפנו עכשיו לטל. 03-295529, 04-669041, בלילות ובשבתות. מסרו פרטיכם ותוזמנו לראיון ומבחן התאמה - חינם.

| משרדינו פתוחים בין השעות 19.00-9.00 רצוף | תל-אביב בן יהודה 32 בנין אל-על חדר 510 295529 טל. | חיפה בלפור 5 פינת הורדוס 04-669041 טל. 671571 |
|---|---|---|

מכון ישראלי למינהל

## עיצוב פנים

נפתחים קורסי בוקר וערב בת"א, חיפה, ירושלים באר-שבע

מתקבלים/ות בעלי/ות כשרון ונתונים לאחר מבחן התאמה

הקורס לעיצוב פנים מיועד לבעלי גישה אסתטית ויצירתית המתכוונים להפוך להיות מעצבי פנים מקצועיים, לבעלי חנויות שחשוב להם למשוך קהל לחנויותיהם. לבעלי אולמות תצוגה ולכל אדם הרוצה לדעת כיצד לתכנן ליהנות מהמרחב שלו ברווחה ובנוחות מירבית.

תכנית הלימודים
שירטוט ארכיטקטוני, שירטוט לעיצוב פנים, גאומטריה תאורית, תיכנון ארכיטקטוני, חומרים ותהליכים, פרטי בנין, נגרות וריהוט. עקרונות סטטיים וחוזק, צבע, תאורה, רישום טקסטיל וריפוד ועוד.

הינך מוזמנת לשיחת יעוץ ומבחן התאמה חינם ללא כל התחייבות מצידך.

חינם - 24 שעות ביממה חייגו עכשיו לטל. 03-291858, 04-669041, 02-221933, 057-73714
גם בלילות ובשבתות, מסורי פרטיך ותקבלי לביתך פרוספקט, כמו כן תוזמני לראיון ומבחן התאמה - חינם.

| משרדינו פתוחים בין השעות 19.30-9.00 רצוף | תל אביב בן יהודה 32 בנין אל-על 510 ח. 295529 טל | חיפה בלפור 5 פינת הורדוס 669041 | באר-שבע העצמאות 49 פסגי גולן ק.ג 73714 טל | ירושלים יפו 36 מול בית יואל 221933 טל |
|---|---|---|---|---|

מכון להכשרה מקצועית

## עיצוב המוצר

הקורס מיועד לאנשים יצירתיים בעלי דמיון המעוניינים לשלב הטאה במקצוע.

תכנית הלימודים כוללת למוד המערכה הזוגית בשרטוט וגרפיקה תלת מימדית, בצוע סדנאות לפרוייקטים, למודי חומרים וטכנולוגיות עצור ועיבוד, תולדות העיצוב, עיצוב תעשייתי ועיצוב ריהוט.

נפתחים קורסי ערב בת"א וחיפה

| משרדינו פתוחים בין השעות 19.30-9.00 רצוף | תל-אביב בן יהודה 32 בנין אל-על 510 ת. 295529 טל. 291656 | חיפה בלפור 5 פינת הורדוס 669041 טל |
|---|---|---|

מכון להכשרה מקצועית

## יעוץ מס

המקצוע המבוקש היום

חינם 24 שעות ביממה חייגו ברגע זה לטלפון 03-291858, 03-295529, 057-73714, 02-221933, 04-665501 גם בלילות ובשבתות. מסורי פרטיך ותקבלי לביתך לייעוציות מס - חינם.

לכבוד המכון הישראלי למינהל ת.ד. 28124 ת"א 61281 מסי (50) אבקשכם לשלוח אלי חינם מדריך ללימוד יעוץ מס
שם וכתובת ____ טל. ____

מכון ישראלי למינהל

הרשמה לקורסי בוקר וערב
לקראת תעודת הסמכה מטעם נציבות מס הכנסה
• קורסים רגילים למתחילים וקורסים מזורזים למנהלי חשבונות.

דרישה ליועצי מס בארץ
התפתחות העצומה של הכלכלה והמסחר, וחוקי המס החדשים גורמים לדרישה הולכת וגדלה ליועצי מס. כל עצמאי זקוק ליועץ מס או לרואה חשבון על מנת למלא אחרי הוראות השלטונות.

יועצי המס זוכים למעמד ולשכר מכובד
בדומה לרואי החשבון, זוכים יועצי המס למעמד מועדף והכנסתם בין הגבוהות במשק

אפשרויות תעסוקה מגוונות
חלק מיועצי המס עובדים במקצוע כעצמאים. אחרים מעדיפים לעבוד בשכירות קיימת גם אפשרות לתעסוקה חלקית.

מטרת הקורס
להכשיר תוך תקופה קצרה יועצי מס לקראת בחינות הסמכה ממשלתיות ולהקנות להם ידע ונסיון שיוכלו להתחיל בעבודתם מיד עם תום הקורס

משרדינו פתוחים בין השעות 19.30 9.00 רצוף

## גרפיקה

הרשמה לקורסי בוקר וערב בת"א

הקורס לגרפיקה ותיצוב מיועד לבעלי גישה למקצוע ונתונים כמו דיוקנאות וסמל, ...

לכ' המדרשה לגרפיקה ולציור ת.ד. 36239 ת"א מיקוד 61361 נא לשלוח לי פרוספקט על קורסי גרפיקה.
שם וכתובת ____ טל. ____

חינם 24 שעות ביממה
חייג בכל רגע זה לטלפון 03-291858 או 03-295529 גם בלילות ובשבתות מסור את שמך וכתובתך לראיון ומבחן התאמה חינם.

משרדנו פתוחים כל יום בין השעות 19,30-9.00 רצוף
ת"א בן-יהודה 32
בית אל-על ח. 510 טל. 295529

## למד/י גרפיקה וציור בביתך בזמנך הפנוי

לקבלת פרוספקט חינם ומבחן הערכת כשרון גרפיקה ללא כל התחייבות מצידך,
טלפנו 24 שעות ביממה 03-868410

לכב' המכונים האמריקאים ת.ד 28124 ת"א מיקוד 61281 (למסי 27)
שם וכתובת ____ טל ____

המכונים האמריקאים להשכלה

## המכונים

המכונים האמריקאים להשכלה
המכון הישראלי למינהל
המכון להכשרה מקצועית

35 שנות נסיון 250,000 בוגרים